

Στο βιβλίο αυτό κρίναμε άσκοπο το να παραθέσουμε το Λατινικό κείμενο. Επίσης αποφύγαμε ό,τι εύκολα ο καθένας μπορεί να αντιμετωπίσει χρησιμοποιώντας τη σχολική Λατινική Γραμματική.

Οι μεταφράσεις και οι ασκήσεις είναι σύμφωνα με το βιβλίο του καθηγητή. Η λεπτομερής αναγνώριση των λέξεων βοηθεί για τη μετάφραση, αλλά και για τη γραμματική και συντακτική επεξεργασία. Παρότι η όλη επεξεργασία κάθε κειμένου πρέπει να προχωρεί με παράλληλη θεώρηση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων, επειδή κρίναμε ότι μια τέτοια παράθεση δεν θα διευκόλυνε και θα μπορούσε να δημιουργήσει σύγχυση, προτιμήσαμε το διαχωρισμό της Γραμματικής από το Συντακτικό. Στο τέλος του βιβλίου παραθέσαμε πίνακα αποθετικών και ημιαποθετικών ρημάτων, καθώς και ευρετήριο για τις γραμματικές και συντακτικές παρατηρήσεις.

Στην έκδοση αυτή του βιβλίου διορθώθηκαν ορισμένα σφάλματα, που έγιναν αντιληπτά. Επίσης επειδή από τη συντακτική επεξεργασία του 50στού κεφαλαίου είχε παραληφθεί ένα τμήμα, τούτο συμπληρώνεται στην τελευταία σελίδα του βιβλίου.

Οι Συγγραφείς

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Μάθημα	1	σελ.	5	Μάθημα	26	σελ.	97
»	2	»	6	»	27	»	101
»	3	»	7	»	28	»	105
»	4	»	12	»	29	»	110
»	5	»	14	»	30	»	116
»	6	»	17	»	31	»	121
»	7	»	21	»	32	»	126
»	8	»	24	»	33	»	130
»	9	»	28	»	34	»	135
»	10	»	31	»	35	»	139
»	11	»	35	»	36	»	145
»	12	»	39	»	37	»	149
»	13	»	43	»	38	»	154
»	14	»	47	»	39	»	159
»	15	»	52	»	40	»	164
»	16	»	55	»	41	»	168
»	17	»	60	»	42	»	172
»	18	»	64	»	43	»	176
»	19	»	68	»	44	»	181
»	20	»	72	»	45	»	185
»	21	»	76	»	46	»	190
»	22	»	80	»	47	»	194
»	23	»	83	»	48	»	198
»	24	»	89	»	49	»	204
»	25	»	93	»	50	»	208
επαναληπτ. ασκήσεις			212	ευρετήριο γραμματικά			
αποθετικά ρήματα και				και συντακτικά			228
ημιαποθετ. »			227				

Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

"Ο Ποιητής Οβίδιος είναι εξόριστος στην Ποντική γη. Γράφει συχνά γράμματα στη Ρώμη. Τα γράμματά του είναι γεμάτα παράπονα. Αποζητά τη Ρώμη και κλαίει την αντίξοό του τύχη. Διηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και την παγωμένη γη. Οι φροντίδες και οι ταλαιπωρίες βασανίζουν τον Ποιητή. Πολεμάει με τις επιστολές του ενάντια στην αδικία. Η μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή. //

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Ovidius-ii i Οβίδιος,
poeta-ae ποιητής,
terra-ae γη,
pontica ονομ. ενικ. θηλ. του επιθέ-
του ponticus-a-um ποντικός,
exulat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. e-
xulo είμαι εξόριστος,
epistulas αιτ. πληθ. του ουσ.
epistula-ae επιστολή,
Romam αιτ. ενικ. του ονόμ. Roma-ae
η Ρώμη,
scriptitat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
ρ. scriptito γράφω συχνά,
epistulae ονομ. πληθ.,
plenaε ονομ. πληθ. θηλ. του επιθ.
plenus-a-um γεμάτος,
querelarum γεν. πληθ. του ουσ.
querela-ae παράπονο, διαμαρτυρία,
sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
sum είμαι,
Romam αιτ.,
desiderat γένικ. οριστ. ενεστ. του ρ.

desidero επιθυμώ, μου λείπει κάτι,
et και,
fortunam αιτ. ενικ. του ουσ. fortuna-
ae τύχη,
adversam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
adversus-a-um αντίξοος,
deplorat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
ρ. deploro θρηνώ, κλαίω,
narrat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
narro αφηγούμαι,
de προθ. με αφαιρ. για,
incolis αφαιρ. πληθ. του ουσ. incola-
ae κάτοικος,
barbaris αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ.
barbarus-a-um βάρβαρος,
terra αφαιρ. ενικ.,
gelida αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
gelidus-a-um παγωμένος,
Poetam αιτ. ενικ.,
curae ονομ. πληθ. του ουσ. cura-ae
φροντίδα,
miseriae ονομ. πληθ. του ουσ.

miseria-ae δυστυχία,
excruciant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. excrucio βασανίζω,
epistulis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
epistula-ae επιστολή,
contra πρόθ. με αιτ. ενάντια, αντίθε-
τα σε,
iniuriam αιτ. ενικ. του ουσ. iniuria-ae
αδικία,
repugnat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
ρ. repugno αντιμάχομαι, ανθίσταμαι,
musa ονομ. ενικ. του ουσ. musa-ae
η Μούσα,
est γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum
είμαι,
unica ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
unicus-a-um μοναδικός,
amica ονομ. ενικ. του ουσιαστ.
amica-ae φίλη,
poetae γεν. ενικ. του ουσ. poeta-ae
ο ποιητής.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

exulo, exulavi, exulatum, exulare

scriptito, scriptitavi, scriptitatum, scriptitare

desidero, desideravi, desideratum, desiderare

Βοηθητικό ρήμα sum, fui, esse

repugno, repugnavi, repugnatum, repugnare

deploro, deploravi, deploratum, deplorare

excrucio, excrucavi, excruciatum, excruciare

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

poeta-ae αρσ., terra-ae θηλ., epistula-ae θηλ., Roma-ae θηλ., querela-ae θηλ., fortuna-ae θηλ., incola-ae αρσ. cura-ae θηλ., miseria-ae θηλ., iniuria-ae θηλ., Musa-ae θηλ., amica-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Ovidius-ii-i αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Ponticus-a-um, plenus-a-um, adversus-a-um, barbarus-a-um, unicus-a-um.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το scriptito είναι θαμιστικό του ρ. scripto (3ης συζυγίας).
2. Τα πρωτόκλιτα είναι γένους θηλικού, εκτός από εκείνα που δηλώνουν πρόσωπα αρσενικά.
3. Για την κλίση των ονομάτων α' κλίσης και το σχηματισμό του ενεστ. του βοηθ. ρήματος sum και των ρημάτων α' συζυγίας βλέπε σχολ. Βιβλίο σελ. 10, 11, και 12.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

Ovidius ...exulat κύρια πρόταση.

exulat ρήμα, Ovidius υποκ., poeta παράθεση στο Ovidius, in terra εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, pontica επιθ. προσδ. στο terra.

- Epistulas Romam scriptitat κύρια πρόταση.

scriptitat ρήμα, Ovidius ενν. υποκ. epistulas αντικ. Romam απρόθ. αιτ. που δηλώνει κατεύθυνση - προορισμό.

- Epistulae ...sunt κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, epistulae υποκ., plenae κατηγ., querelarum γενική, συμπλήρωμα στο επίθετο plenae (σχ. βιβλίο σελ. 11) ή γενική αντικειμενική.

- Romam desiderat κύρια πρόταση.

desiderat ρήμα, Ovidius ενν. υποκ. Romam αντικ.

- et fortunam adversam deplorat κύρια πρόταση.

deplorat ρήμα, Ovidius ενν. υποκ. fortunam αντικ., adversam επιθ. προσδ. στο fortunam.

- Narrat ...gelida κύρια πρόταση.

narrat ρήμα, Ovidius ενν. υποκ., de incolis, de terra εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνουν αναφορά, barbaris επιθ. προσδ. στο incolis, gelida επιθ. προσδ. στο terra

- Poetam ...excruciant κύρια πρόταση.

excruciant ρήμα, curiae, miseriae υποκ., Poetam αντικ.

- epistulis ...repugnat κύρια πρόταση.

repugnat ρήμα, Ovidius ενν. υποκ., contra iniuriam εμπροθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική διεύθυνση, epistulis αφαιρ. οργανική που δηλώνει όργανο.

- Musa ...Poetae κύρια πρόταση.

est ρήμα, Musa υποκ., amica κατηγ., unica κατηγ. προσδ. στο amica, Poetae γεν. κτητική στο amica.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Το ρήμα repugno συντάσσεται με δοτική, αλλά και με την πρόθεση contra με αιτιατική.
2. Για τη χρήση των πτώσεων βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 11
3. Το επίθετο συμφωνεί με το ουσιαστικό στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση και κανονικά βρίσκεται μετά το ουσιαστικό (σχ. βιβλίο σελ. 12)
4. Το unica, παρότι μεταφράσαμε «η μοναδική», είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. barbara exulo-plena querelarum-amicis scriptitamus-desideratis, terram, deploratis-Pontica narras-excruciat -fortunam, repugnatis.

2. E-pis-tu-lis, con-tra (το σύμπλεγμα tr που αποτελείται από άφωνο και υγρό δε χωρίζεται),

3. es-estis-sum-est-sumus-sunt.

4. Fortuna adversa poetam excruciat // *

ΜΑΘΗΜΑ 2

ΔΙΔΩ ΚΑΙ ΑΙΝΕΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Αινείας είναι γιος του Αγχίση. Πατρίδα του Αινεία είναι η Τροία. Οι Έλληνες πολιορκούν την Τροία και

την κυριεύουν με δόλο. Ο Αινείας με τον Αγχίση, με το γιο του και με τους συντρόφους του πλέει προς την Ιταλία. Οι άνεμοι όμως αναταράζουν τη θάλασσα και παρασύρουν τον Αινεία στην Αφρική. Εκεί η βασίλισσα Διδώ θεμελιώνει μια νέα πατρίδα. Ο Αινείας διηγείται στη βασίλισσα από την αρχή τα τεχνάσματα των Ελλήνων. Η βασίλισσα ερωτεύεται τον Αινεία και ο Αινείας τη βασίλισσα. Τελικά ο Αινείας πλέει στην Ιταλία και η β... σσα αυτοκτονεί (ξεψυχάει). // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Aeneas-ae Ο Αινείας,
filius-ii i γιος,
Anchisae γεν. ενικ. του ον.
Anchises-ae ο Αγχίσης,
patria ονομ. ενικ. του ουσ. patria-ae
πατρίδα,
Aeneae γεν. ενικ.,
Troia η Τροία,
Graeci ονομ. πληθ. Graeci-orum,
Graeci i Έλληνας,
Troia αιτ. ενικ.,
oppugnat γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. oppugno πολιορκώ,
et σύνδ. και, dolo αφαιρ. ενικ. του
ουσ. dolus-i δόλος,
expugnant γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
του ρήματος expugno κυριεύω,
cum πρόθ. με αφαιρ. με,
Anchisa αφαιρ.,
natus αφαιρ. ενικ. του ουσ. natus-i
γιος,

sociis αφαιρ. πληθυντ. του ουσ.
socius-ii σύντροφος,
ad πρόθ. με αιτ. προς,
Italiam αιτ. ενικ. του ονομ. Italia-ae
Ιταλία,
navigat γ' ενικ. ενεστ. οριστικής του
ρ. navigo πλέω,
sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
venti ονομ. πληθυντ. του ουσ.
ventus-i άνεμος,
pontum αιτ. ενικ. του ουσ. pontus-i
θάλασσα,
turbant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
turbo ταράζω,
in πρόθ. με αιτ. προς,
Africam αιτ. του ονομ. Africa-ae
Αφρική,
portant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
porto μεταφέρω,
ibi επίρρ. εκεί,
Dido-onis η Διδώ,

regina-ae βασίλισσα,
novam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
novus-a-um νέος, καινούργιος,
patriam αιτ. ενικ. του ουσ. patria-ae
πατρίδα,
fundat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
fundo θεμελιώνω, ιδρύω,
reginae δοτ. ενικ. του ουσ. regina-ae,
insidias αιτ. του ουσ. insidiae-arum
(μόνο στον πληθ.) ενέδρα, δόλος,
Graecorum γεν. πληθ.,
rennarat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
rennaro αφηγούμαι από την αρχή,
amat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
amo αγαπώ,
denique επίρρ. τέλος,
expirat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
expiro πεθαίνω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

πρώτης συζυγίας
oppugno-avi-atum-are,
navigo-avi-atum-are,
porto-avi-atum-are
renarro-avi-atum-are
expiro-avi-atum-are

expugno-avi-atum-are
turbo-avi-atum-are
fundo-avi-atum-are
amo-avi-atum-are

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Aeneas-ae αρσ. Anchises-ae αρσ. Troia-ae θηλ. Italia-ae θηλ. regina-ae θηλ. insidiae-arum θηλ. (μόνο στον πληθ.)

Δεύτερης κλίσης

filius-ii i	Graecus-i	dolus-i	natus-i
socius-ii	ventus-i		
	(όλα αρσενικά)		

Τρίτης κλίσης

Dido-onis θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης
novus, nova, novum

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

novus-a-um επίρρ. nove, συγκριτ. recentior-ior-ius επίρρ. recentius, υπερθ. novissimus-a-um επίρρ. novissime.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το κύριο όνομα Aeneas κλίνεται ως ακολούθως Aeneas, Aeneae, Aeneae, Aenean και Aeneam, Aenea, Aenea.
2. Το κύριο όνομα Anchises κλίνεται Anchises, Anchisae, Anchisae, Anchisen και Anchisam, Anchise και Anchisa, Anchisa
3. Το κύριο όνομα Dido κλίνεται Dido, Didonis και Didus, Didoni και Dido, Dido και Didonem, Dido, Didone.
4. Τα κύρια ονόματα σε -ius και το filius σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -i π.χ. Ovidi, fili και συνήθως τη γενική ενικού μετά από συναίρεση των ii σε i π.χ. Ovidi, fili από το Ovidii, filii
5. Όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα κλίνονται και οι κτητικές αντων. meus-a-um, tuus-a-um, suus-a-um με τη διαφορά ότι οι αντωνυμίες δεν έχουν ιδιαίτερο τύπο κλητικής. Μόνο η meus έχει κλητ. ενικ. mi.
6. Για την κλίση των ουσιαστικών β' κλίσης βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 16 και 17 και Γραμ. σελ. 13, 14 και 15. Επίσης για την κλίση των προσωπικών αντωνυμιών και της δεικτικής αντων., βιβλίο σελ. 18 και Γραμμ. σελ. 40, 41, 43.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Aeneas ...est κύρια πρόταση.
est ρήμα, Aeneas υποκ., filius κατηγ., Anchisae γεν. κτητική
- patria ...est κύρια πρόταση.
est ρήμα, Troia υποκ., patria κατηγ., Aeneae γεν. κτητική.
- Graeci Troiam oppugnant κύρια πρόταση.
oppugnant ρήμα, Graeci υποκ., Troiam αντικ.
- et dolo expugnant κύρια πρόταση.
expugnant ρήμα, Graeci ενν. υποκ., dolo αφαιρ. του τρόπου.
- Aeneas ...navigat κύρια πρόταση.
navigat ρήμα, Aeneas υποκ., ad Italiam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση και προσέγγιση, cum Anchisa, cum nato, cum sociis εμπροθ. προσδ. συνοδείας.
- sed ...turbant κύρια πρόταση.
turbant ρήμα, venti υποκ., pontum αντικ.
- et Aenean ...portant κύρια πρόταση.
portant ρήμα, venti ενν. υποκ., Aenean αντικ. in Africam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση και άφιξη.
- ibi ...fundat κύρια πρόταση.
fundat ρήμα, Dido υποκ., regina παράθεση στο Dido, patriam αντικ., novam επιθ. προσδ. στο patriam
- Aeneas ...renarrat κύρια πρόταση.
renarrat ρήμα, Aeneas υποκ., insidias άμεσο αντικ., Graecorum γεν. υποκειμενική στο insidias, reginae έμμεσο αντικ.
- Regina Aenean amat κύρια πρόταση.
amat ρήμα, regina υποκ., Aenean αντικ.
- et Aeneas reginam κύρια πρόταση.
amat ενν. ρήμα, Aeneas υποκ., reginam αντικ.
- Denique ...navigat κύρια πρόταση.
navigat ρήμα, Aeneas υποκ., denique επιρρ. προσδ. του χρόνου, in Italiam εμπρ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση και άφιξη.
- et regina expirat κύρια πρόταση.
expirat ρήμα, regina υποκ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η δοτ. reginae-renarrat- δηλώνει έμμεσο αντικείμενο, ενώ η αφαιρ. dolo-expugnant- τον τρόπο.
2. Η πρόθεση cum με αφαιρετική, γενικά δηλώνει τη συνοδεία.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. Graeci-ponto-Romam-oppugnatis, dolo oppugnatis-Graeciam navigant Venti adversi-novum-filios

2. a. miseriae b. insidiis (αφ. του τρόπου) c. filio

3. Aeneas, filius, Anchisae, Patria, Aeneas, oppugnant, Aeneas, Anchisa, sociis, Italiam, navigat. Aeneas, Africam, regina, patriam, Aeneas, reginae, insidias, Graecorum, renarrat. Regina, Aeneas, Aeneas, reginam, Denique, Aeneas, Italiam, navigat, regina, expirat.

4. Aeneas cum sociis in ponto ad Italiam navigat.// *

ΜΑΘΗΜΑ 3

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΜΕΔΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Κηφέας και η Κασσιόπη έχουν κόρη την Ανδρομέδα. Η Κασσιόπη περήφανη για την ομορφιά της, συγκρίνει τον εαυτό της με τις Νηρηίδες. Ο Ποσειδώνας οργισμένος στέλνει στην ακτή της Αιθιοπίας ένα θαλασσινό θηρίο που βλάπτει τους κατοίκους. Το Μαντείο στους κατοίκους απαντά «βασιλικό σφάγιο αρέσει στο θεό». Τότε ο Κηφέας την Ανδρομέδα σε βράχο δένει· το θαλάσσιο κήτος κατευθύνεται προς την Ανδρομέδα. Ξαφνικά καταφθάνει πετώντας ο Περσέας με τα φτερωτά ποδήματά του· βλέπει την κόρη και θαμπώνεται από την ομορφιά της. Ο Περσέας σκοτώνει το κήτος με το δόρυ και απελευθερώνει την Ανδρομέδα. Ο Κηφέας, η Κασσιόπη και οι κάτοικοι της Αιθιοπίας χαίρονται πάρα πολύ.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Cepheus-i Κηφέας,
et και,
Cassiope γεν. Cassiopes Κασσιόπη,
Andromedam αιτ. ενικ. του ουσ.
Andromeda-ae Ανδρομέδα,
habent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
habeo έχω,
superba ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
superbus-a-um, με αφαιρ. περήφανος,
forma αφαιρ. ενικ. του ουσ. forma-ae ομορφιά,
sua αφ. ενικ. θηλ. της κτητικής αντωνυμίας γ' προσ. suus-a-um δικός (του, της, τους),
cum με,
Nymphis αφαιρ. πληθ. του ουσ. Nympha-ae η Νύμφη,
se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντ. γ' προσ.,
comparat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. comparo συγκρίνω,
Neptunus-i ο Ποσειδώνας,
iratus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχής παθ. παρακ. iratus-a-um οργισμένος του ρ. irascor οργίζομαι,
ad προς,
oram αιτ. ενικ. του ουσ. ora-ae ακτή,

Aethiopiae γεν. του ονόμ. Aethiopia-ae η Αιθιοπία,
urget γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. urgo σπρώχνω, στέλνω,
beluam αιτ. ενικ. του ουσ. belua-ae κήτος,
marinam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. marinus-a-um θαλάσσιος,
quae ονομ. ενικ. θηλ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod, οποίος-α-ο,
incolis δοτ. πληθ. του ουσ. incola-ae κάτοικος,
nocet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. nocere (με δοτ.) βλάπτω,
oraculum ονομ. ενικ. του ουσ. oraculum-i το μαντείο,
incolis δοτ. πληθ.,
respondet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. respondeo (με δοτ. του προσ.) απαντώ,
regia ονομ. ενικ. θηλ. του επιθέτου regius-a-um βασιλικός,
hostia ονομ. ενικ. του ουσ. hostia-ae σφάγιο για θυσία,
deo δοτ. ενικ. του ουσ. deus-i θεός,
placet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. placeo (με δοτ.) αρέσω,
tum τότε,

scopulum αιτ. ενικ. του ουσ. scopulus-i βράχος,
adligat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. adligo δένω,
se αιτ.,
mouet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. moveo κινώ,
repente επίρρ. ξαφνικά,
calceis αφαιρ. πληθ. του ουσ. calceus-i υπόδημα,
pennatis αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ. pennatus-a-um φτερωτός,
advolat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. advolo καταφθάνω πετώντας, σπεύδω,
puellam αιτ. ενικ. του ουσ. puella-ae κορίτσι, κοπέλα,
videt γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. video βλέπω,
stupet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. stupeo βουβαίνομαι, θαμπώνομαι,
forma αφαιρ. ενικ. του ουσ. forma-ae ομορφιά,
puellae γεν. του ουσ. puella-ae,
hasta αφαιρ. ενικ. του ουσ. hasta-ae δόρυ,
beluam αιτ.,
delet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. de-

leo σκοτώνω,
liberat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
libero ελευθερώνω,

Cepheus ονομ.
Cassiope ονομ.,
incolae ονομ. πληθ.,

Aethiopiae γεν.,
valde επίρρημα πάρα πολύ,
gaudent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. gaudeo χαίρομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

comparo-avi-atum-are

adligo-avi-atum-are

advolo-avi-atum-are

libero-avi-atum-are

Δεύτερης συζυγίας

habeo, habui, habitum, habere

noceo, nocui, nocitum, nocere

respondeo, respondi, responsum, respondere

moveo, movi, motum, movere

stupeo, stupui, -, stupere

gaudeo, gavisus sum, gaudere ημιαποθ.

urgeo, ursi, urgere

placeo, placui, placitum, placere

video, vidi, visum, videre

deleo, deleui, deletum, delere

Τρίτης συζυγίας

irascor, iratus sum, irasci αποθ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Cassiope-es θηλ.

forma-ae θηλ

belua-ae θηλ.

puella-ae θηλ.

Andromeda-ae,

Nympha-ae θηλ.

incola-ae αρσ.

hasta-ae θηλ.

Andromede-es θηλ.

Aethiopia-ae θηλ.

ora-ae θηλ.

filia-ae θηλ.

hostia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Cepheus-i αρσ.,

scopulus-i αρσ.,

Neptunus-i αρσ.,

calceus-i αρσ.,

oraculum-i ουδ.,

perseus, persei αρσ.

deus-i αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

superbus-a-um

marinus-a-um

pennatus-a-um

μετοχή iratus-a-um

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus-a-um κτητική, tu προσωπική β' προσώπου, qui, quae, quod αναφορική.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το όνομα Cassiope κλίνεται Cassiope, Cassiopes, Cassiopae, Cassiopen, Cassiope, Cassiope
2. Το όνομα Cepheus κλίνεται Cepheus, Cephei και Cepheos, Cepheo, Cepheum και Cephea, Cepheu, Cepheo
3. Το όνομα Andromeda κλίνεται Andromeda και Andromede, Andromedae και Andromedes, Andromedae, Andromedam και Andromedan και Andromeden, Andromeda και Andromede, Andromeda και Andromede
4. Το θηλυκό όνομα filia τη δοτική και την αφαιρετική του πληθυντικού (filiis) τη σχηματίζει κανονικά σε -abus όταν είναι ανάγκη να γίνει διάκριση από το αρσενικό filius (filiis et filiabus).
5. Το όνομα deus θεός δεν έχει εύχρηστη την κλητική του ενικού (dee).
Αντί γι αυτή χρησιμοποιείται η κλητική του ονόματος divus δηλ. dive ή η ονομαστική deus. Στον πληθυντικό, εκτός από την αιτιατική, έχει διπλούς και τριπλούς τύπους: dei-dii-di, deorum-deum, deis-dis-diis, deos, dei-dii-di, deis-diis-dis.
6. Για το σχηματισμό (κλίση) του ενεστώτα οριστικής, ενεργητικής, της β' συζυγίας βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 23.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

-Cepheus ...habent κύρια πρόταση.

habent ρήμα, Cepheus, Cassiope υποκ., Andromedam αντικ. filiam κατηγ. στο Andromedam

- Cassiope ...comparat κύρια πρόταση

comparat ρήμα, Cassiope υποκ., superba επιρρ. κατηγορούμενο, forma αφαιρ. της αιτίας (αναγκαστικό αίτιο), sua επιθ. προσδ. στο forma, cum Nymphis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει παραβολή, se αντικ. στο comparat.

- Neptunus ...marinam κύρια πρόταση.

urget ρήμα, Neptunus υποκ., iratus αιτιολογική μετοχή, beluam αντικ., marinam επιθ. προσδ. στο beluam, ad oram εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, Aethiopae γεν. κτητική στο oram.

- quae incolis nocet δευτερεύουσα αναφορ. πρόταση, προσδ. στο beluam.

nocet ρήμα, quae υποκ., incolis (δοτ.) αντικ.

- oraculum incolis respondet κύρια πρόταση.

respondet ρήμα, oraculum υποκ., incolis (δοτ.) έμμεσο αντικ. Ο επόμενος ευθύς λόγος σε θέση άμεσου αντικ. "regia ...placet" κύρια πρόταση.

placet ρήμα, hostia υποκ., regia επιθ. προσδ. στο hostia, deo (δοτ.) αντικ.

- tum Cepheus ...adligat κύρια πρόταση.

adligat ρήμα, Cepheus υποκ., Andromedam αντικ., ad scopulum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο, tum επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- belua ...mouet κύρια πρόταση.

mouet ρήμα, belua υποκ., se αντικ., ad Andromedam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση (κίνηση) σε πρόσωπο.

- repente ...advolat κύρια πρόταση.

advolat ρήμα, Perseus υποκ., calceis αφαιρ. του οργάνου ή μέσου, pennatis επιθ. προσδ. στο calceis.

- puellam videt κύρια πρόταση.

videt ρήμα, Perseus ενν. υποκ., puellam αντικ.

- et stupet forma puellae κύρια πρόταση.

stupet ρήμα, Perseus ενν. υποκ., forma αφαιρετική της αιτίας (αναγκαστικό αίτιο), puellae γεν. κτητική.

- Perseus ...delet κύρια πρόταση.

delet ρήμα, Perseus υποκ., beluam αντικ., hasta αφαιρ. του οργάνου ή μέσου.

- Andromedam liberat κύρια πρόταση.

liberat ρήμα, Perseus ενν. υποκ., Andromedam αντικ.

- Cepheus ...gaudent κύρια πρόταση.

gaudent ρήμα, Cepheus, Cassiope, incolae υποκ., Aethiopae γεν. κτητική, valde επιρρ. προσδ. του ποσού.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Το ρήμα habeo συντάσσεται με δύο αιτιατικές, αντικείμενο και κατηγορούμενο του αντικειμένου.
2. Τα ρήματα noceo και placeo συντάσσονται με δοτική, επίσης το ρ. respondeo με δοτική του προσώπου, έμμεσο αντικ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. habemus-nocent-videtis-stupeo-deles-gaudet-placent-videmus-vides-habetis.

2. Nymphae-Neptuni, incolis-barbari-regiam hostiam-calceos pennatos

3. Cepheus (Κέφρους), Casiope, Andromeda, Perseus (Πέρσεους), Aethiopia (τα ονόματα Cepheus και Perseus είναι δισύλλαβα, όπως και στα ελληνικά (Κηφεύς, Περσεύς).

4. ad oram: εμπρόθ. προσδ. στο ρ. urget, που δηλώνει κίνηση προς κάποιο τόπο, προσέγγιση.

5. Perseus in Aethiopiam advolat et filiam Cephei liberat. // *

ΤΑ ΗΘΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Στους αρχαίους Ρωμαίους υπήρχε πάρα πολύ μεγάλη ομόνοια κι ελάχιστη πλεονεξία. Οι Ρωμαίοι ήσαν γενναιοδωροί στη λατρεία των θεών, αλλά οικονόμοι στην ιδιωτική τους ζωή. Παράβγαιναν μεταξύ τους στη δικαιοσύνη και φρόντιζαν την πατρίδα τους. Στον πόλεμο απομάκρυναν τους κινδύνους με το θάρρος τους και αποκτούσαν συμμαχίες με τις ευεργεσίες τους. Εκλεγμένοι άνδρες φρόντιζαν για το κράτος· οι άντρες αυτοί είχαν το σώμά αδύναμο από τα χρόνια, αλλά το πνεύμα δυνατό από τη σοφία τους.” *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

apud πρόθ. με αιτ. σε,
antiquos αιτ. πληθ. του επιθέτου an-
tiquus-a-um αρχαίος,
Romanos αιτ. πληθ. του ουσ.
Romanus-i ο Ρωμαίος,
concordia ονομ. ενικ. του ουσ. con-
cordia ομόνοια,
maxima ονομ. εν. θηλ. υπερθ. του ε-
πιθ. magnus-a-um μεγάλος,
sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
avaritia ονομ. ενικ. του ουσ. avaritia-
ae πλεονεξία,
minima ονομ. ενικ. θηλ. υπερθ. του
επιθ. parvus-a-um μικρός,
erat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. sum
είμαι,
Romani ονομ. πληθ. του ουσ.
Romanus-i
in πρόθ. με αφαιρ. σε,
supplicium-ii (i) τιμωρία,
deorum γεν. πληθ. του ουσ. deus-i
θεός,
magnifici ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
magnificus-a-um μεγαλόπρεπος,
γενναιοδωρος,
domi επίρρ. στο σπίτι, στην ιδιωτική
ζωή,

parci ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
parcus-a-um οικονόμος, φειδωλός,
erant γ' πληθ. παρατ. οριστ. του ρ.
sum,
iustitia αφαιρ. ενικ. του ουσ. iustitia-
ae δικαιοσύνη,
inter πρόθ. με αιτ. μεταξύ,
se αιτ. πληθυντ. της προσωπ. αντων.
γ' προσ., τους εαυτούς τους,
certabant γ' πληθ. παρατ. οριστ. του
ρ. certo αγωνίζομαι,
patriam αιτ. ενικ. του ουσ. patria-ae
πατρίδα,
curabant γ' πληθ. παρατ. οριστ. του
ρ. curo φροντίζω,
bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
pericula αιτ. πληθ. του ουσ.
periculum-i κίνδυνος,
audacia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
audacia-ae τόλμη,
propulsabant γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του ρ. propulso απωθώ, απομακρύ-
νω,
beneficiis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
beneficium-ii (i) ευεργεσία,
amicitias αιτ. πληθ. του ουσ.
amicitia-ae φιλία, συμμαχία,

parabant γ' πληθ. παρατ. οριστ. του
ρ. paro ετοιμάζω, αποκτώ,
delecti ονομ. πληθ. αρσ. της ουσια-
στικοποιημένης μετοχής παθητικού
παρακ. delectus-a-um του ρ. deligo
εκλέγω, διαλέγω,
consultabant γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του ρ. consulto (θαμιστικό του con-
sulo) φροντίζω, σκέπτομαι,
patriae δοτ. ενικ. του ουσ. patria-ae,
eis δοτ. πληθ. αρσ. της οριστικής αν-
των. is, ea, id αυτός,
corpus ονομ. ενικ. του ουσ. corpus-
oris σώμα,
ex πρόθ. με αφαιρ. από,
annis αφαιρ. πληθ. του ουσ. annus-i
αρσ. έτος,
infirmitas ονομ. ενικ. ουδ. επιθ. αδύ-
ναμος,
ingenium ονομ. ενικ. του ουσ.
ingenium-ii i πνεύμα,
propter πρόθ. + αιτ. εξαιτίας,
sapientiam αιτ. ενικ. του ουσ.
sapientia-ae σοφία, φρόνηση,
validum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθέτου
validus-a-um δυνατός,
erat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ.
sum.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

curo, propulso, paro, consulto.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

concordia-ae θηλ., avaritia-ae θηλ., iustitia-ae θηλ., (χωρίς πληθ.) patria-ae θηλ., audacia-ae θηλ., amicitia-ae

θηλ., sapientia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Romanus-i αρσ., supplicium-ii i ουδ., bellum-i ουδ., periculum-i ουδ., beneficium-ii i ουδ., annus-i αρσ., ingenium-ii i ουδ., deus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

corpus-oris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

domus-us θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

antiquus-a-um	magnus-a-um	parvus-a-um	magnificus-a-um
parcus-a-um	infirmus-a-um	validus-a-um	
μετοχή delectus-a-um			

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

antiquus-a-um επίρρ. antique, συγκρ. antiquior-ior-ius επίρρ. antiquius, υπερθ. antiquissimus-a-um επίρρ. antiquissime.

magnus-a-um επίρρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρρ. maxime.

parvus-a-um επίρρ. parve συγκρ. minor-or-us επίρρ. minus υπερθ. minimus-a-um επίρρ. minime.

parcus-a-um επίρρ. parce συγκρ. parcior-ior-ius επίρρ. parcus υπερθ. parcissimus-a-um επίρρ. parcissime.

- infirmus-a-um επίρρ. ingirme συγκρ. infirmior-ior-ius επίρρ. infirmius υπερθ. infirmissimus-a-um επίρρ. infirmissime.

- validus-a-um επίρρ. valide συγκρ. validior-ior-ius επίρρ. validius υπερθ. validissimus-a-um επίρρ. validissime.

- magnificus-a-um επίρρ. magnifice, συγκρ. magnificentior-ior-ius επίρρ. magnificentius υπερθ. magnificentissimus-a-um επίρρ. magnificentissime.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την κλίση του ονόμ. deus βλέπε μάθημα 3, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 5.

2. Τα υπερδυσύλλαβα ονόματα σε -ius και -ium πολλές φορές στη γενική ενικού συναιρούν το τελικό ii σε i π.χ. officium γεν. officii και officii. Επίσης τα κύρια ονόματα σε -ius και το προσηγορικό filius σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε i αντί ie (Γραμμ. σελ. 15).

3. Για την κλίση των ουδετέρων ουσιαστικών της β' κλίσης και των κτητικών αντωνυμιών βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 28 και Γραμμ. σελ. 14. Επίσης για την κλίση της οριστικής (δεικτικής) αντωνυμίας is, ea, id βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 29.

4. Οι αντωνυμίες is, ipse και idem κατατάσσονται στις δεικτικές μόνο από γραμματική άποψη. Ως προς την έννοιά τους η is είναι επαναληπτική, η idem επίσης επαναληπτική και η ipse οριστική.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- apud ...maxima - erat - κύρια πρόταση.

erat ενν. ρήμα, concordia υποκ., maxima κατηγ., apud Romanos εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο (μεταφορικά), antiquos επιθ. προσδ. στο Romanos.

- sed ...erat κύρια πρόταση.

erat ρήμα, avaritia υποκ., minima κατηγ.

- Romani ...magnifici-erant- κύρια πρόταση.

erant ενν. ρήμα, Romani υποκ., magnifici κατηγ., in suppliciis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, deorum γενική αντικειμενική στο suppliciis.

- sed ...erant κύρια πρόταση.
erant ρήμα, Romani ενν. υποκ., parci κατηγ., domi επιρρ. προσδ. τόπου (μεταφορικά).
- iustitia ...certabant κύρια πρόταση.
certabant ρήμα, Romani ενν. υποκ., inter se εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει αλληλοπάθεια, iustitia αφαιρετική της αναφοράς.
- et patriam curabant κύρια πρόταση.
curabant ρήμα, Romani ενν. υποκ., patriam αντικ.
- in bello ...propulsabant κύρια πρόταση.
propulsabant ρήμα, Romani ενν. υποκ., pericula αντικ., in bello εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο (ή κατάσταση), audacia αφαιρ. του τρόπου.
- et beneficiis ...parabant κύρια πρόταση.
parabant ρήμα, Romani ενν. υποκ., amicitias αντικ., beneficiis αφαιρ. του μέσου ή τρόπου.
- delecti ...patriae κύρια πρόταση.
consultabant ρήμα, delecti υποκ., patriae δοτική χαριστική.
- eis ...infirmum-erat - κύρια πρόταση.
erat ενν. ρήμα, corpus υποκ., infirmum κατηγ., eis δοτική προσωπική κτητική, ex annis εμπρόθ. προσδ. της αιτίας (αναγκαστικού αιτίου).
- sed ...validum erat κύρια πρόταση.
erat ρήμα, ingenium υποκ., validum κατηγ., propter sapientiam εμπρόθ. προσδ. της αιτίας (αναγκαστικού αιτίου).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η αλληλοπάθεια, επειδή στη Λατινική λείπει η αλληλοπαθής αντωνυμία, εκφράζεται με τις φράσεις *inter nos*, *inter vos*, *inter se* και τα τρία πρόσωπα του πληθυντικού του ρήματος π.χ. *inter nos amamus*, *inter vos amatis*, *inter se amant* (σχ. βιβλίο σελ. 28 παρ. 3). Επίσης δηλώνεται 1. με την αυτοπαθή αντωνυμία (δηλ. το γ' πρόσωπο της προσωπικής και της κτητικής αντωνυμίας) και με την αντωνυμία *ipse* 2. με την επανάληψη του υποκειμένου του ρήματος σε μια πλάγια πτώση, ιδιαίτερα των αντωνυμιών *alter*, *alius*, *uter* π.χ. *alius alium amat* (όταν πρόκειται για πολλούς) *alter alterum amat* (όταν πρόκειται για δύο πρόσωπα), *homo hominem amat* κ.τ.λ. ε. με την έκφραση *uterque alterum* 4. με τις εκφράσεις *inter eos* και *inter ipsos* και 5. με το επίθετο *mutuus* (αμοιβαίος) στον κατάλληλο τύπο π.χ. *mutuo amore devincti sunt* δέθηκαν με αμοιβαία αγάπη.

2. Η αφαιρετική εκφράζει (εκτός των άλλων) την αναφορά π.χ. *iustitia certabant* με την πρόθεση *in* χρόνο, τόπο και κατάσταση, π.χ. *in suppliciis*, *in bello* (βιβλίο σχ. σελ. 29).

3. Το *maxima* και το *minima* είναι επιθετικοί προσδιορισμοί, εάν το *erat* το ερμηνεύσουμε υπήρχε.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. *propulsabamus-parabatis-consultabant-curabas-consultabant-parabam*.
- 2. *periculum-periculo-beneficiis-dona*.
- 3. *inter nos iuvamus, inter vos iuvatis, inter se iuvant*.
- 4. *ego magnificus eram, tu magnificus eras, ille magnificus erat, nos magnifici eramus, vos magnifici eratis, illi magnifici erant*.
- 5. *est-sunt-certant-curant*.// *

ΜΑΘΗΜΑ 5

ΕΝΑΣ ΛΑΤΡΗΣ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Σίλιος Ιταλικός, ο επικός ποιητής, ήταν άντρας δοξασμένος. Τα δεκαεφτά βιβλία του για το δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο είναι όμορφα. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του έμενε στην Καμπανία. Σ' εκείνα τα μέρη κατείχε πολλούς αγρούς. Ο Σίλιος είχε τρυφερή ψυχή. Επιδίωκε τη δόξα του Βιργιλίου και περιέβαλλε το πνεύμα του με αγάπη. Τον τιμούσε όπως το παιδί το δάσκαλο. Το μνημείο του, που βρισκόταν στη Νεάπολη, το θεωρούσε σα ναό.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Silius ονομ. ενικ. του ουσ. Silius-i ο Σίλιος,
 Italicus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. Italicus-a-um Ιταλικός,
 poeta ονομ. ενικ. του ουσ. poeta-ae ποιητής,
 epicus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. epicus-a-um επικός,
 vir ονομ. ενικ. του ουσ. vir, viri άντρας,
 clarus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. clarus-a-um ένδοξος,
 erat γ' ενικ. παρατ. οριστικής του ρ. sum είμαι,
 septendecim απόλυτο αριθμ. άκλιτο δεκαεφτά,
 libri ονομ. πληθ. του ουσ. liber, libri βιβλίο,
 eius γεν. ενικ. αρσ. της οριστικής αντων. is, ea, id αυτός-ή-ό,
 de πρόθεση για,
 bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum-i πόλεμος,
 runico αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ. runicus-a-um καρχηδονιακός,
 secundo αφαιρ. ενικ. ουδ. του τακτικού αριθμ. secundus-a-um δεύτερος,
 pulchri ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. pulcher, pulchra, pulchrum ευπρεπής, ωραίος,
 sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum,
 ultimis αφαιρ. πληθ. αρσ. υπερθ. του

επιθ. στον υπερθετικό ultimus-a-um (θετικό δεν έχει) τελευταίος,
 annis αφαιρ. πληθ. του ουσ. annus-i έτος,
 vitae γεν. ενικ. του ουσ. vita-ae ζωή,
 suae γεν. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. suus-a-um δικός του...,
 in σε,
 Campania αφαιρ. ενικ. του ουσ. Campania-ae Καμπανία,
 se αιτ. ενικ.,
 tenebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. teneo κρατώ,
 multos αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. multus-a-um κυρίως στον πληθ. multi-ae-a,
 illis αφαιρετική πληθ. ουδ. της δεικτ. αντων. ille, illa, illud εκείνος,
 locis αφαιρ. πληθ. του ουσ. loca-orum ουδ., στον ενικό locus-i τόπος, στον ενικό του ουδ. locum-i τόπος ταφής, στον πληθ. του αρσ. loci-orum χωρία του βιβλίου,
 agros αιτ. πληθ. του ουσ. ager, agri αγρός,
 possidebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. possideo κατέχω,
 animum αιτ. ενικ. του ουσ. animus-i ψυχή,
 tenerum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ. tener, tenera, tenerum τρυφερός, ευαίσθητος,
 habebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. habeo έχω,

gloriae δοτ. ενικ. του ουσ. gloria-ae δόξα,
 Vergili γεν. ενικ. του ουσ. Vergilius -ii -i Βιργίλιος,
 studebat γ' εν. παρατ. οριστ. του ρ. studeo σπουδάζω, επιδιώκω,
 ingenium-que- αιτ. ενικ. του ουσ. ingenium-ii-i πνεύμα,
 que σύνδ. ως αχώριστο εγκλιτικό και,
 fovebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. foveo περιβάλλω με αγάπη,
 eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. is-ea-id αυτός,
 ut σύνδ. παραβολικός όπως,
 puer ονομ. ενικ. του ουσ. puer, pueri παιδί,
 magistrum αιτ. ενικ. του ουσ. magister, magistri δάσκαλος,
 honorabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. honoro τιμώ,
 monumentum αιτ. ενικ. του ουσ. monumentum-i μνημείο, τάφος,
 quod ονομ. ενικ. ουδ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod οποίος,
 Neapoli αφαιρ. ενικ. του ουσ. Neapolis-is Νεάπολη,
 iacebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. iaceo κείμαι, βρίσκομαι,
 pro πρόθ. + αφαιρ. μπροστά από,
 templo αφαιρ. ενικ. του ουσ. templum-i ναός,
 habebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. habeo έχω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

honoro, honoravi, honoratum, honorare

Δεύτερης συζυγίας

teneo, tenui, tentum, tenere

possideo, possedi, possessum, possidere

habeo, habui, habitum, habere

studeo, studui, - , studere

foveo, fovi, fotum, fovere

iaceo, iacui, iacitum, iacere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

poeta-ae αρσ. Campania-ae θηλ. gloria-ae θηλ. vita-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Silius-ii-i αρσ. vir, viri αρσ. liber, libri αρσ. ager, agri αρσ. locus-i αρσ. loca-orum ουδ. bellum-i ουδ. annus-i αρ.

puer, pueri ap. Vergilius-ii-i ap. ingenium-i-i ουδ. magister-stri ap. monumentum-i ουδ. templum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης
Neapolis-is θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης
Italicus-a-um, epicus-a-um, clarus-a-um, pulcher-chra-chrum
multus-a-um multi-ae-a, tener-era-erum, ultimus-a-um
Τακτ. αριθμ. secundus-a-um

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- clarus-a-um επίρρ. clare, συγκρ. clarior-ior-ius επίρρ. clarius υπερθ. clarissimus-a-um επίρρ. clarissime
- multi-ae-a επίρρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρρ. plurimum
- pulcher-chra-chrum επίρρ. pulchre, συγκρ. pulchrior-ior-ius επίρρ. pulchrius υπερθ. pulcherrimus-a-um επίρρ. pulcherrime
- /ultra/ ulter συγκρ. ulterior-ior-ius επίρρ. ulterius υπερθ. ultimus-a-um επίρρ. ultime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
suus-a-um	κτητική γ' προσώπου
se	προσωπική γ' προσώπου
ille, illa, illud	δεικτική
qui, quae, quod	αναφορική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την κλίση των δευτεροκλίτων ουσιαστικών σε er και για την οριστική του παρατατικού της β' συζυγίας βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 33, 34.
2. Για το locus βλέπε στην αναγνώριση των λέξεων του μαθήματος.
3. Τα ισοσύλλαβα σε -is ονόματα ποταμών και πόλεων, έχουν την αιτ. ενικού σε -im και την αφαιρετική σε -i π.χ. Neapolim, Neapoli.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Silius ...erat κύρια πρόταση.
erat ρήμα, Silius Italicus υποκ., poeta παράθεση, epicus επιθ. προσδ. στο poeta, vir κατηγορ., clarus επιθ. προσδ. στο vir.
- XVII ...sunt κύρια πρόταση.
sunt ρήμα, libri υποκ., septendecim επιθ. προσδ. στο libri, pulchri κατηγορ., eius γεν. κτητική ή του δημιουργού, de bello εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς, punico, secundo επιθ. προσδ. στο bello
- ultimis ...tenebat κύρια πρόταση.
tenebat ρήμα, Silius ενν. υποκ., se αντικ., annis αφαιρ. του χρόνου, ultimis κατηγορ. προσδ. στο annis, vitae γεν. διαιρετική στο annis, suae επιθ. προσδ. στο vitae, in Campania εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.
- multos ...possidebat κύρια πρόταση.
possidebat ρήμα, Silius ενν. υποκ., agros αντικ., multos επιθετ. προσδ. στο agros, in locis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, illis επιθ. προσδ. στο locis.
- Silius ...habebat κύρια πρόταση.
habebat ρήμα, Silius υποκ., animum αντικ., tenerum επιθ. προσδ. στο animum.
- gloriae Vergili studebat κύρια πρόταση.

studebat ρήμα, Silius ενν. υποκ., gloriae (δοτ.) αντικ., Vergili γεν. κτητική στο gloriae.

- ingeniūmq̄ eius fovebat κύρια πρόταση.

fovebat ρήμα, Silius ενν. υποκ., ingenium αντικ., eius γεν. κτητική στο ingenium.

- eum honorabat κύρια πρόταση.

honorabat ρήμα, Silius ενν. υποκ., eum αντικ.

- ut puer magistrum δευτ. αναφορ. παράβολική πρόταση.

honorabat ενν. ρήμα, puer υποκ., magistrum αντικ.

- monumentum ...habebat κύρια πρόταση.

habebat ρήμα, Silius ενν. υποκ., monumentum αντικ., eius γεν. κτητ. στο monumentum, pro templo εμπρόθ. προσδ. σε θέση κατηγορουμ.

quod ...iacebat δευτ. αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο monumentum.

iacebat ρήμα, quod υποκ., Neapoli αφαιρ. που δηλώνει τόπο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η απλή αφαιρετική των λέξεων που δηλώνουν χρόνο, δηλώνει το πότε έγινε μια πράξη -ultimis annis -
2. Η τοπική αφαιρετική του ουσ. locus όταν συνοδεύεται από επιθ. διορισμό, απαντά κυρίως απρόθετη.
3. Δεν υπάρχει αυτοπαθής αντωνυμία για το α' πρόσωπο, αλλά και για το β'. Στη θέση της χρησιμοποιούμε τις πλάγιες πτώσεις της προσωπικής αντων. του α' και β' προσώπου. Η κτητική αντων. suus-a-um και η προσωπική se (γ' προσώπου ενικού και πληθυντικού) εκφράζουν κανονικά αυτοπάθεια. Όταν η αντωνυμία αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος στην οποία βρίσκεται, έχουμε άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια. Όταν η αντωνυμία, που λειτουργεί αυτοπαθώς, ενώ βρίσκεται είτε σε απαραιτητική φράση του πλάγιου λόγου, είτε σε δευτερεύουσα πρόταση αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος της πρότασης εξάρτησης, έχουμε έμμεση ή πλάγια αυτοπάθεια. Για έξαρση της έννοιας του υποκειμένου ή του αντικειμένου γίνεται χρήση αντίστοιχα se ipse και se ipsum.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. pulchros libros, habebam - tenebamus - magnum agrum, possidebant - pulchrum librum, habebatis - pulchris, studebas - sacra, honorabamus.
2. ultimis annis vitae tuae in Campania te tenebas.
ultimis annis vitae nostrae in Campania nos tenebamus.
ultimis annis vitae vestrae in Campania vos tenebatis.
ultimis annis vitae suae in Campania se tenebant
3. Valeri. Aristides, philosophia.
4. ingenium suum fovebat, το suum αναφέρεται στο υποκείμενο, δηλ. στο Σίλιο Ιταλικό (αυτοπάθεια), ενώ το eius στο Βιργίλιο.// *

ΜΑΘΗΜΑ 6

ΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Στην πολιτεία που τη στεριώνουν οι νόμοι, οι καλοί πολίτες τηρούν τους νόμους πρόθυμα. Γιατί ο νόμος είναι το θεμέλιο της ελευθερίας και η πηγή της δικαιοσύνης. Ο νους, η ψυχή, η σκέψη και η κρίση της πολιτείας βρίσκονται στους νόμους. Όπως τα σώματά μας χωρίς την ψυχή δε στέκονται, έτσι και η πολιτεία δε στέκεται χωρίς το νόμο. Οι άρχοντες είναι θεράποντες των νόμων, οι δικαστές είναι ερμηνευτές των νόμων και, τέλος, όλοι εμείς είμαστε υπηρέτες των νόμων γιατί έτσι μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

in + αφαιρ. σε.

ea αφαιρ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-

των. is, ea, id.

civitate αφαιρ. ενικ. του ουσ. civitas-

atis πολιτεία,

quam αιτ. εν. θηλ. της αναφορ. αν-

των. qui, quae, quod οποίος-α-ο,
 leges ονομ. πληθ. του ουσ. lex-gis
 νόμος,
 continent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
 ρ. contineo συγκρατώ, στερεώνω,
 boni ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 bonus-a-um καλός,
 viri ονομ. πληθ. του ουσ. vir, viri
 άντρας,
 libenter επίρρ. πρόθυμα,
 leges αιτ. πληθ.,
 servant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 servo τηρώ, φυλάω,
 lex ονομ. ενικ.,
 enim αιτιολ. σύνδ. γιατί,
 est γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum
 είμαι,
 fundamentum ονομ. ενικ. του ουσ.
 fundamentum-i θεμέλιο,
 libertatis γεν. ενικ. του ουσ. libertas-
 tatis ελευθερία,
 fons ονομ. ενικ. του ουσ. fons, fontis
 πηγή,
 aequitatis γεν. ενικ. του ουσ.
 aequitas-tatis δικαιοσύνη,
 mens ονομ. ενικ. του ουσ. mens-ntis

vous,
 et και,
 animus ονομ. εν. του ουσ. animus-i
 ψυχή,
 consilium ονομ. ενικ. του ουσ.
 consilium-ii-i σκέψη,
 sententia ονομ. ενικ. του ουσ.
 setentia-ae άποψη, κρίση,
 civitatis γεν., ενικ.,
 posita est γ' ενικ. παρακ. οριστ. πα-
 θητ. του ρ. pono τοποθετώ, θέτω,
 in σε,
 legibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. lex,
 ut σύνδ. παραβολικός όπως,
 corpora ονομ. πληθ. του ουσ.
 corpus-oris σώμα,
 nostra ονομ. πληθ. ουδ. της κτητ. αν-
 των. noster, nostra, nostrum δικός
 μας, δική μας, δικό μας,
 sine πρόθ. + αφαιρ. χωρίς,
 mente αφαιρ. ενικ. του ουσ. mens,
 mentis vous,
 sic επίρρ. έτσι,
 civitas ονομ. ενικ.,
 lege αφαιρ. ενικ.,
 nonn επίρρ. όχι.,

stat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sto
 στέκομαι, υπάρχω,
 legum γεν. πληθ.,
 ministri ονομ. πληθ. του ουσ.
 minister, ministri θεράποντας, υπη-
 ρέτης,
 sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 sum,
 magistratus ονομ. πληθ. του ουσ.
 magistratus-us οι Αρχές,
 interpretes ονομ. πληθ. του ουσ.
 interpretes-etiς ερμηνευτής,
 iudices ονομ. πληθ. του ουσ. iudex-
 icis δικαστής,
 denique επίρρ. τέλος,
 omnes ονομ. πληθ. αρσ. του επιθέ-
 του omnis-is-e όλος, ο καθένας,
 servi ονομ. πληθ. του ουσ. servus-i
 δούλος, υπηρέτης,
 sumus α' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 sum,
 liberi ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 liber, libera, liberum ελεύθερος,
 esse απαρ. εν. του ρ. sum,
 possumus α' πληθ. ενεστ. οριστ. του
 ρ. possum μπορώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

servo sto, steti, statum, stare

Δεύτερης συζυγίας

contineo, continui, contentum, continere

Τρίτης συζυγίας

pono, posui, positum, ponere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

setentia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

fundamentum-i ουδ. animus-i αρ.

consilium-ii-i ουδ.

servus-i αρ., minister-stri αρ.

Τρίτης κλίσης

civitas-atis θ. lex-gis θ.

libertas-atis θ.

interpretes-etiς αρ. + θηλ.

fons-ntis αρ. aequitas-atis θ.

mens-ntis θ.

corpus-oris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

magistratus-us αρ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

bonus-a-um,	liber-era-erum
Μετοχή	positus-a-um
Αντων.	noster, nostra, nostrum

Τρίτης κλίσης

omnis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- bonus-a-um επίρρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρρ. omptime.
- liber, libera, liberum επίρρ. libere συγκρ. liberior-ior-ius επίρρ. liberius, υπερθ. liberrimus-a-um επίρρ. liberrime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική (δεικτική - επαναληπτική)
noster, nostra, nostrum	Κτητική
qui, quae, quod	Αναφορική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την τρίτη κλίση βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 39, 40, 41 και Γραμμ. σελ. 16 έως και 23.
2. Από τα τριτόκλιτα ονόματα τα αρσενικά και θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις και τα ουδέτερα τις ίδιες καταλήξεις με τα αρσενικά και θηλυκά στη γενική, δοτική και αφαιρετική.
3. Από τα τριτόκλιτα ονόματα έχουν την αιτιατική ενικού σε im αντί em α) τα εξής ισοσύλλαβα προσηγορικά ονόματα febris, ruppis, sitis, turris, tussis και securis β) τα ισοσύλλαβα σε is ονόματα ποταμών και πόλεων.
4. Από τα τριτόκλιτα έχουν την αφαιρετική ενικού σε i αντί σε e α) όσα λήγουν στην αιτιατική του ενικού σε im β) τα ονόματα μηνών σε is ή er και τα προσηγορικά ονόματα σε is που αρχικά ήταν επίθετα γ) τα ουδέτερα που λήγουν σε e, al
5. Έχουν την ονομαστική (αιτιατική και κλητική) του πληθυντικού σε ia όσα ουδέτερα τριτόκλιτα λήγουν σε e, al και ar.
6. Έχουν τη γενική πληθυντικού σε ium αντί um από τα τριτόκλιτα α) τα ισοσύλλαβα εκτός των canis, iuvenis και sedes β) από τα περιτοσύλλαβα όσα έχουν θέμα (το θέμα στη γενική ενικού χωρίς την κατάληξη) που τελειώνει σε δύο ή περισσότερα σύμφωνα, εκτός των συγγενικών pater, mater, frater. Ακόμη ορισμένα περιτοσύλλαβα κάνουν σε ium όπως το vires (πληθ.), τα εθνικά σε-as και -is (π.χ. Samnis) το penates (πληθ.) και άλλα γ) τα ουδέτερα σε e, al και ar.
7. Όσα αρσενικά και θηλυκά σχηματίζουν τη γενική του πληθυντικού σε ium σχηματίζουν και την αιτιατική πληθυντικού συνήθως σε is αντί σε es.
8. Ορισμένα τριτόκλιτα ουσιαστικά σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε ium και um π.χ. civitatum - civitatum.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- in ea civitate, boni ...servant κύρια πρόταση.
servant ρήμα, viri υποκ., boni επιθ. προσδ., leges (αιτ.) αντικ., libenter επιρρ. προσδ. του τρόπου, in civitate εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει μεταφορικά στάση σε τόπο, ea επιθ. προσδ. στο civitate.
- quam leges continent δευτ. αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο civitate
continent ρήμα, leges υποκ., quam αντικ.
- lex ...aequitatis κύρια πρόταση.
est ρήμα, lex υποκ., fundamentum, fons κατηγορούμενα, libertatis γεν. αντικειμενική στο fundamentum, aequitatis γεν. υποκειμενική στο fons.
- mens ...in legibus κύρια πρόταση.
posita est ρήμα, mens, animus, consilium, sententia υποκείμενα, civitatis γεν. υποκειμενική στα mens, consilium, sententia και γεν. κτητική στο animus, in legibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει μεταφορικά στάση σε τόπο

ut ...mente (non stant) αναφορική παραβολική ή συγκρ. πρόταση.
 (non) stant ενν. ρήμα, corpora υποκ., nostra επιθ. προσδ. στο corpora, sine mente εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει έλλειψη.
 sic ...stat κύρια πρόταση.
 (non) stat ρήμα, civitas υποκ., sine lege εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει έλλειψη.
 - legum ...magistratus κύρια πρόταση.
 sunt ρήμα, magistratus υποκ., ministri κατηγορ., legum γενική αντικειμενική στο ministri
 - legum ...iudices κύρια πρόταση.
 sunt ενν. ρήμα, iudices υποκ., interpretes κατηγορ., legum γεν. αντικειμενική στο interpretes
 - legum ...sumus κύρια πρόταση.
 sumus ρήμα, omnes υποκ. ή το nos που θα εννοήσουμε υποκ. και το omnes επιθ. προσδ. στο nos, servi κατηγορ., legum γεν. αντικειμενική στο servi, denique επιρρ. προσδ. του χρόνου.
 - sic ...possumus κύρια πρόταση.
 possumus ρήμα. nos ενν. υποκ., esse αντικ., nos ενν. υποκ. του esse (ταυτοπροσωπία), liberi κατηγορ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Γενική υποκειμενική. Όταν μετατρέψουμε ένα ουσιαστικό, που προσδιορίζεται από μια γενική, σε ενεργητικό μεταβατικό ρήμα ή περίφραση ρήματος και η γενική γίνει υποκείμενο, τότε η γενική αυτή ονομάζεται υποκειμενική π.χ. metus hostium ο φόβος των εχθρών. Το ουσιαστικό metus γίνεται ρήμα και η γενική hostium λειτουργεί ως υποκείμενο: hostes metuunt οι εχθροί φοβούνται.
2. Γενική αντικειμενική. Όταν μετατρέψουμε ένα ουσιαστικό, που προσδιορίζεται από μια γενική, σε ενεργητικό μεταβατικό ρήμα ή περίφραση ρήματος και η γενική γίνει αντικείμενο, τότε η γενική αυτή ονομάζεται αντικειμενική π.χ. amor virtutis η αγάπη της αρετής. Το ουσιαστικό amor γίνεται ρήμα και η γενική virtutis λειτουργεί ως αντικείμενο.
3. Ο σύνδεσμος enim εισάγει κύριες προτάσεις και μπαίνει μετά την πρώτη λέξη (ή φράση) μιας πρότασης. Δείχνει αιτιολόγηση ή επιβεβαίωση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1.

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	civitas libera	civitates liberae
Γεν.	civitatis liberae	civitat (i) um liberarum
Δοτ.	civitati liberae	civitatribus liberis
Αιτ.	civitatem liberam	civitates liberas
Κλητ.	civitas libera	civitates liberae
Αφαιρ.	civitate libera	civitatibus liberis
Ονομ.	corpus nostrum	corpora nostra
Γεν.	corporis nostri	corporum nostrorum
Δοτ.	corpori nostro	corporibus nostris
Αιτ.	corpus nostrum	corpora nostra
Κλητ.	corpus nostrum	corpora nostra
Αφαιρ.	corpore nostro	corporibus nostris

2. bonas leges-libertate-iudicium, libera-aequitatem-libertatem-legis, interpretes.

3. non stant.

4. Lex, quae valida est-consilium, quod bonum est-mens, quae infirma est-iudex, qui liber est.

5. Graeci legum servi erant-Leges fons libertatis sunt.// *

ΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΞΕΧΕΙΜΩΝΙΑΣΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Καίσαρας λόγω της έλλειψης σταριού εγκαθιστά τις λεγεώνες του σε πολλά χειμερινά στρατόπεδα. Από αυτές τέσσερες διατάζει να ξεχειμωνιάσουν στη χώρα των Νερβίων και τρεις διατάζει να παραμείνουν στη χώρα των Βέλγων. Όλους τους διοικητές των λεγεώνων διατάζει να μεταφέρουν στάρι στα στρατόπεδά τους. Τους στρατιώτες με αυτά τα λόγια συμβουλεύει: «Πληροφορούμαι ότι οι εχθροί πλησιάζουν» οι ανιχνευτές μας αναγγέλλουν ότι οι εχθροί είναι κοντά. Οφείλετε να προσέχετε τη δύναμη των εχθρών γιατί οι εχθροί συνηθίζουν να εξορμούν από τους λόφους και μπορούν να κατασφάξουν τους στρατιώτες.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Caesar Ονομ. ενικ. του ουσ. Caesar-
ris ο Καίσαρας,
propter πρόθ. με αιτ. εξαιτίας,
frumenti γεν. ενικ. του ουσ.
frumentum-i δημητριακά, σιτάρι,
inopiam αιτ. ενικ. του ουσ. inopia-ae
έλλειψη,
legiones αιτ. πληθ. του ουσ. legio-
ionis η λεγεώνα,
hibernis αφαιρ. πληθυντ. του ουσ.
hiberna-orum (μόνο στον πληθ.) χει-
μερινό στρατόπεδο,
multis αφαιρ. πληθ. ουδ. του επιθ.
multus και κυρίως στον πληθ. multi-
ae-a πολλοί,
conlocat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
conloco εγκαθιστώ,
ex πρόθ. + αφαιρ. από,
quibus αφαιρ. πληθ. θηλ. της ανα-
φορ. αντων. qui, quae, quod οποίος-
α-ο,
quattuor άκλιτο αριθμ. τέσσερις,
Nerviis αφαιρ. πληθ. του ουσ. Nervii-
orum οι Νέρβιοι,
hiemare απαρέμφ. ενεστ. του ρ. hie-
mo ξεχειμωνιάζω,
iubet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. iu-
beo διατάζω,
tribus δοτ. πληθ. θηλ. του απόλυτου
αριθμ. tres, tres, tria τρείς,
imperat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.

impero διατάζω,
Belgis αφαιρ. πληθ. του ουσ. Belgae-
arum η χώρα των Βέλγων,
remanere απαρ. ενεστ. του ρ. rema-
neo παραμένω,
legatos αιτ. πληθ. του ουσ. legatus-
i ο διοικητής της λεγεώνας,
omnes αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ.
omnis-is-e όλος,
frumentum αιτ. ενικ.,
castra αιτ. πληθ. του ουσ. castra -
orum στρατόπεδο,
importare απαρ. ενεστ. του ρ. impor-
to εισάγω, φέρνω μέσα,
milites αιτ. πληθ. του ουσ. miles-itis
στρατιώτης,
his αφαιρ. πληθ. ουδ. της δεικτ.
αντων. hic, haec, hoc αυτός,
verbis αφαιρ. πληθ. του ουσ. verbum-
i λόγος,
admonet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
admoneo συμβουλεύω,
hostes αιτιατ. πληθ. του ουσ. hostis-
is εχθρός,
adventare απαρ. ενεστ. του ρ. adven-
to πλησιάζω,
audio α' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. au-
dio ακούω, πληροφορούμαι,
speculatores ονομ. πληθ. του ουσ.
speculator-oris ανιχνευτής, κατά-
σκοπος,

nostri ονομ. πληθ. αρσ. της κτητ. αντ.
noster-stra-strum δικός μας, δική
μας, δικό μας,
eos' αιτ. πληθ. αρσ.,
prope επίρρ. κοντά,
esse απαρ. ενεστ. του ρ. sum είμαι,
nuntiant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. nuntio αναγγέλλω,
hostium γεν. πληθ. του ουσ. hostis-
is εχθρός,
vim αιτ. ενικ. του ουσ. vis δύναμη,
cavere απαρ. ενεστ. του ρ. caveo
προσέχω, φυλάγομαι,
debetis β' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
debeo οφείλω,
hostes ονομ. πληθ.,
enim γιατί,
de πρόθ. + αφαιρ. από,
collibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. collis-
is λόφος,
advolare απαρ. ενεστ. του ρ. advolo
πετάω, ορμάω,
solent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του η-
μιαποθετικού ρ. soleo συνηθίζω,
caedem αιτ. ενικ. του ουσ. caedes-
is φόνος, σφαγή,
militum γεν. πληθ.,
perpetrare απαρ. ενεστ. του ρ. per-
petro διαπράττω, κάνω,
possunt γ' πλ. ενεστ. οριστ. του ρ.
possum μπορώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

conloco

hiemo

impero

importo

advento

perpetro

advolo

nuntio

Δεύτερης συζυγίας
iubeo, iussi, iussum, iubere
remaneo, remansi, remansum, remanere

admoneo, admonui, admonitum, admonere
caveo, cavi, cautum, cavere
soleo,, solitus sum, solere ημιαποθ.

Τέταρτης συζυγίας
audio, audivi, auditum, audire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

inopia-ae θηλ. Belgae-arum αρσ.

Δεύτερης κλίσης

frumentum-i ουδ. hiberna-orum ουδ.

Nervii-orum αρσ.

legatus-i αρσ. verbum-i ουδ.

castra-orum ουδ.

castrum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

speculator-oris αρσ. vis θ. collis-is αρσ. caedes-is θ. Caesar-ris αρσ. legio-onis θηλ. miles-itis αρσ. hostis-is αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

multus-a-um

αντων. noster, nostra, nostrum

Τρίτης κλίσης

omnis-is-e

Αριθμ. tres, tres, tria

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

multi-ae-a επίρ. multum, συγκρ. plures, plures, plura επίρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρ. plurimum

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod

αναφορική

hic, haec, hoc

δεικτική

noster, nostra, nostrum

κτητική

is, ea, id

οριστική (δεικτική-επαν.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την κλίση του αριθμ. tres βλέπε Γραμμ. σελ. 56.
2. Όπως αναφέρεται στο προηγούμενο μάθημα, παρατηρήσεις, τα ουσιαστικά pater, mater, frater, canis, iu-venis και sedes και ορισμένα άλλα σχηματίζουν τη γεν. πληθ. σε -um, παρά τον κανόνα.
3. Το ουσ. vis στον ενικό δεν έχει γενική, δοτική και κλητική. Ονομαστ. vis, αιτ. vim, αφαιρ. vi, πληθ. vires, virium, viribus, vires, vires, viribus.
4. Το ουσ. hostis-is είναι αρσ. και θηλ. ανάλογα.
5. Η κλίση του possum στο σχ. βιβλίο σελ. 48 και Γραμμ. σελ. 85.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Caesar ...conlocat κύρια πρόταση.

conlocat ρήμα, Caesar υποκ., legiones αντικ., in hibernis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, multis επιθ. προσδ. στο hibernis, propter inopiam εμπρόθ. προσδ. της αιτίας (εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου), frumenti γεν. αντικειμενική στο inopiam

- ex quibus ...iubet κύρια πρόταση.
iubet ρήμα, Caesar ενν. υποκ., quattuor αντικ. ή legiones ενν. αντικ. και το quattuor επιθ. προσδ. στο legiones, hiemare αντικείμενο (iubeo + αιτ. + απαρ.), in Nervii εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, ex quibus (legionibus) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το διαιρεμένο όλο.
- et tribus ...remanere κύρια πρόταση.
imperat ρήμα, Caesar ενν. υποκ., tribus (δοτ.) αντικ. ή legionibus ενν. αντικ. και το tribus επιθ. προσδ. στο legionibus. remanere αντικ. (impero + δοτ. + απαρ.), tres υποκ. του απαρεμφ., in Belgis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.
- legatos ...iubet κύρια πρόταση.
iubet ρήμα, Caesar ενν. υποκ., legatos αντικ., omnes επιθ. προσδ. στο legatos, importare αντικ. (iubeo + αιτ. + απαρ.), legatos υποκ. του απαρεμφάτου, frumentum αντικ. του απαρ., in castra εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση και είσοδο σε τόπο (τέρμα).
- milites ...admonet κύρια πρόταση.
admonet ρήμα, Caesar ενν. υποκ., milites αντικ., verbis αφαιρετική οργανική που δηλώνει τρόπο, his επιθ. προσδ. στο verbis.
- hostes ...audio κύρια πρόταση.
audio ρήμα, ego ενν. υποκ., adventare αντικ., hostes υποκ. του απαρεμφάτου.
- speculatores ...nuntiant κύρια πρόταση.
nuntiant ρήμα, speculatores υποκ., nostri επιθ. προσδ. στο υποκ., esse αντικ. , eos υποκ. του απαρ., prope επιρρ. προσδ. του τόπου σε θέση κατηγορουμένου.
- vim ...debetis κύρια πρόταση.
debetis ρήμα, vos ενν. υποκ., cavere αντικ., vos υποκ. του απαρεμφ., vim αντικ. του απαρ., hostium γενν. υποκειμενική ή κτητική στο vim.
- hostes ...solent κύρια πρόταση.
solent ρήμα, hostes υποκ., advolare αντικ., hostes υποκ. του απαρ., de collibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την από τόπου κίνηση.
- et caedem ...possunt κύρια πρόταση.
possunt ρήμα, hostes ενν. υποκ., perpetrare αντικ., hostes ενν. υποκ. του απαρ., caedem αντικ. του απαρ., militum γενν. αντικειμενική στο caedem.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για το απαρέμφατο ως αντικείμενο βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 46.

Γενικότερα. Ως αντικείμενο α) ειδικό απαρέμφατο. Απαντάται σε όλους τους χρόνους. Εξαρτάται από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, αισθητικά, γνωστικά, μνήμης, λήθης, αγγελίας, δείξης, δήλωσης, ψυχικού πάθους. β) τελικό απαρέμφατο. Απαντάται πάντοτε σε **ενεστώτα**. Εξαρτάται κυρίως από ρήματα δυνητικά, αποπειρατικά, βουλευτικά, εφετικά, κελευστικά, προτρεπτικά, απαγορευτικά, μάθησης, έναρξης, λήξης, αμέλειας, οφειλής, ανοχής, συνήθειας.

A. Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου

I. στην ετεροπροσωπία τίθεται σε πτώση αιτιατική

II. στην ταυτοπροσωπία

α) τίθεται σε πτώση αιτιατική, όταν εξαρτάται από ρήμα ενεργητικό ή αποθετικό και

β) εννοείται σε πτώση ονομαστική, όταν εξαρτάται από ρήμα προσωπικό παθητικό.

B. Το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου

I. στην ετεροπροσωπία τίθεται σε πτώση αιτιατική

II. στην ταυτοπροσωπία

α) εννοείται σε πτώση ονομαστική και

β) όταν το απαρέμφατο είναι παθητικό ή το ρήμα sum ως συνδετικό, συνήθως τίθεται σε αιτιατική και σπανιότερα εννοείται σε ονομαστική.

2. Η αναφορική αντωνυμία qui, quae, quod στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου ισοδυναμεί με δεικτική αντωνυμία, εφόσον αναφέρεται στα προηγούμενα, οπότε εισάγει κύριες προτάσεις.

3. Η εμπρόθετη (με την ex ή την de) αφαιρετική, αντί για την γενν. διαιρετική, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με το συγκριτικό και το υπερθετικό των επιθέτων, με τα αριθμητικά και με τις αντωνυμίες. Υποχρεωτικά χρησιμο-

ποιείται ο εμπρόθετος τύπος, όταν το αριθμητικό είναι άκλιτο π.χ. nemo e decem.

4. Για τη σύνταξη του ρ. iubeo βλέπε παρατηρήσεις στο μάθημα 15.

5. Το impero συντάσσεται και με βουλητική πρόταση: tribus imperat ut in Belgis remaneant.

6. Το audio συντάσσεται και με κατηγορηματική μετοχή με τη σημασία όμως του ακούω κάποιον, όχι του πληροφωρούμαι, όπως εδώ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

"1.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	collis	colles	caedes	caedes
Γεν.	collis	collium	caedis	caedium
Δοτ.	collī	collibus	caedi	caedibus
Αιτ.	collem	colles	caedem	caedes
Κλητ.	collis	colles	caedes	caedes
Αφαιρ.	colle	collibus	caede	caedibus

2. portare-certare-studere-fevere-admonere.

3. poetam-hostes-me-te.

4. insidiae (μάθ. 2) supplicia-orum (μάθ. 4).

5. in castra: κίνηση προς κάποιο τόπο (προσδ. στο απαρ. importare) in hibernis: στάση (προσδ. στο ρ. conlocat).// *

ΜΑΘΗΜΑ 8

ΟΤΑΝ ΒΓΕΙΣ ΣΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΠΑΡΕ ΜΑΖΙ ΣΟΥ ΜΟΛΥΒΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

"Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει τις ευχές του στο φίλο του Κορνήλιο Τάκιτο. Θα γελάσεις. Εγώ έπιασα τρία φοβερά αγριογούρουνα. «Ο ίδιος;» θα ρωτήσεις. Ο ίδιος. Καθόμουνά δίπλα στα δίχτυα' κοντά μου δεν είχα τη λόγχη, αλλά τη γραφίδα και τις πλάκες' σκεπτόμουνά κάτι και κρατούσα σημειώσεις' παρόλο που είχα τα δίχτυα άδεια, είχα όμως τις πλάκες γεμάτες. Τα δάση και η μοναξιά είναι μεγάλα ερεθίσματα του λογισμού. Όταν πας στο κυνήγι θα είναι μπορετό επίσης σε σένα να πάρεις μαζί σου τις πλάκες: δε θα δεις την Άρτεμη να περιπλανιέται στα βουνά, αλλά την Αθηνά. Γειά σου.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Gaius ονομ. ενικ. του ουσ. Gaius-i ο Γάιος,
Plinius ονομ. ενικ. του ουσ. Plinius-i ο Πλίνιος,
Cornelio δοτ. ενικ. του ουσ. Cornelius-i ο Κορνήλιος,
Tacito δοτ. ενικ. του ουσ. Tacitus-i ο Τάκιτος,
suo δοτ. ενικ. αρσ. της κτητ. αντων. suus-a-um δικός του,
salutem αιτ. ενικ. του ουσ. salus-utis σωτηρία,
ridebis β' ενικ. μέλλοντα οριστ του ρ. rideo γελάω,
ego ονομ. ενικ. της προσ. αντων. α' προσ. εγώ,

tres αιτ. πληθ. αρσ. του αριθμ. tres, tres, tria τρεις, τρία,
apros αιτ. πληθ. του ουσ. aper, apri κάπρος, αγριογούρουνο,
feroces αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. ferox-ocis άγριος, φοβερός,
cepi α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. capio πιάνω,
ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. ipse-a-um αυτός,
interrogabis β' ενικ. μέλλοντα οριστ. του ρ. interrogo ρωτάω,
ad πρόθ. + αιτ. προς, κοντά,
retia αιτ. πληθ. του ουσ. rete-is δίχτυ,
sedebam α' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. sedeo κάθομαι,

erat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. sum,
in proximo σαν επίρρημα, πλάι, μπορούμε να εννοήσουμε το loco και θα έχομε in loco proximo, οπότε το proximo αφαιρ. ενικ. αρσ. υπερθ. proximus-a-um εγγύτατος, non αρνητικό μόριο όχι,
venabulum ονομ. ενικ. του ουσ. venabulum-i λόγχη κυνηγίου,
sed σύνδ. αντιθ. αλλά,
stilus ονομ. ενικ. του ουσ. stilus-i γραφίδα,
pugillares ονομ. πληθ. του ουσ. pugillares-ium (μόνο στον πληθ.) πλάκες αλειμμένες με κερί,

cogito σκέπτομαι,
 aliquid αιτ. ενικ. ουδ. της αόριστης
 αντων. aliquis aliquis, aliquid κά-
 ποιος,
 enotabam α' ενικ. παρατ. οριστ. του
 ρ. enoto κρατάω σημειώσεις,
 etsi εναντιωματ. σύνδ. αν και,
 retia αιτ. πληθ.,
 vacua αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 vacuus-a-um άδειος,
 plenas αιτ. πληθ. θηλ. του επιθ.
 plenus-a-um γεμάτος,
 tamen σύνδ. αντιθετ. όμως,
 ceras αιτ. πληθ. του ουσ. cera-ae κε-
 ρί, = pugillares,
 habebam α' ενικ. παρατ. οριστ. του
 ρ. habeo έχω,
 silvae ονομ. πληθ. του ουσ. silva-ae

δάσος,
 solitudo ονομ. ενικ. του ουσ.
 solitudo-inis ερημιά, μοναξιά,
 sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ.,
 magna ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 magnus-a-um μεγάλος,
 incitamenta ονομ. πληθ. του ουσ.
 incitamentum-i ερέθισμα,
 cogitationis γεν. ενικ. του ουσ.
 cogitatio-onis σκέψη, λογισμός,
 cum χρον. σύνδ. όταν,
 venationibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 venatio-onis κυνήγι,
 eris β' ενικ. μέλ.,
 licebit γ' εν. οριστ. του απροσώπου
 ρ. licet είναι δυνατό, επιτρέπεται,
 tibi δοτ. ενικ. β' προσώπου της προ-
 σωπ. αντων. tu συ,

quoque επίρρ. επίσης,
 pugillares αιτ. πληθ.,
 adportare απαρ. ενεστ. του ρ. adpor-
 to φέρνω,
 videbis β' ενικ. μέλλοντα οριστ. του
 ρ. video βλέπω,
 Dianam αιτ. ενικ. του ουσ. Diana-ae
 η Άρτεμη,
 montibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 mons-ntis βουνό (γεν. πληθ.
 montium),
 Minervam αιτ. ενικ. του ουσ.
 Minerva-ae η Αθηνά,
 errare απαρ. ενεστ. του ρ. erro
 πλανιέμαι,
 vale β' ενικ. ενεστ. προστακτικής
 του ρ. valeo υγιαίνω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

cogito enoto adporto erro interrogo

Δεύτερης συζυγίας

rideo, risi, risum, ridere

sedeo, sedi, sessum, sedere

habeo, habui, habitum, habere

Τρίτης συζυγίας

capio, cepi, captum, capere

licet, licuit και licitum est, licere

video, vidi, visum, videre

valeo, valui, valitum, valere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

cera-ae θ. silva-ae θ.

Diana-ae θ.

Minerva-ae θ.

Δεύτερης κλίσης

Gaius-i ap. Plinius-i ap.

Cornelius-i ap.

Tacitus-i ap.

aper, apri ap. venabulum-i ουδ.

stilus-i ap.

incitamentum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

salus-utis θ. rete-is ουδ.

pugillares-ium ap. solitudo-inis θ.

cogitatio-onis θ.

venatio-onis θ. mons, montis ap.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

proximus-a-um vacuus-a-um

plenus-a-um

magnus-a-um

Τρίτης κλίσης

ferox-ocis

Αριθμ. tres, tres, tria

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- (prope) συγκρ. propior-ior-ius επίρ. propius
υπερθ. proximus-a-um επίρ. proxime.
- magnus-a-um επίρ. magnopere, συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis
υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.
- plenus-a-um επίρ. plene συγκρ. plenior-ior-ius επίρ. plenius
υπερθ. plenissimus-a-um επίρ. plenissime.
- vacuus-a-um επίρ. vacue συγκρ. magis vacuus-a-um επίρ. magis vacue
υπερθ. maxime vacuus-a-um επίρ. maxime vacue

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus-a-um	κτητική
ego	προσωπική α' προσ.
aliquis, aliquis, aliquid	αόριστη ουσιαστική
tu	προσωπική β' προσ.
ipse-a-um	οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για τα τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα, τα τριτόκλιτα επίθετα και την οριστική του ενεργητικού μέλλοντα της α' και της β' συζυγίας βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 53 και 54.
2. Το ουσιαστικό rete εμφανίζει συχνότερα αφαιρετική rete παρά reti.
3. Το vacuus σχηματίζει τα παραθετικά του περιφραστικά, όπως συμβαίνει γενικά με τα επίθετα που λήγουν σε -us και προ της κατάληξης υπάρχει φωνήεν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Gaius... salutem κύρια πρόταση.
dicit ενν. ρήμα, Gaius Plinius υποκ., salutem άμεσο αντικ.,
Cornelio Tacito (δοτ.) έμμεσο αντικ., suo επιθ. προσδ. στο Cornelio Tacito.
- ridebis κύρια πρόταση.
ridebis ρήμα, tu ενν. υποκ.
- ego ...cepi κύρια πρόταση.
cepi ρήμα, ego υποκ., apros αντικ., tres, feroces επιθ. προσδ. στο apros.
- ipse (cepisti). κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση.
- cepisti ενν. ρήμα, tu ενν. υποκ., ipse κατηγορ. προσδ. στο tu.
- interrogabis κύρια πρόταση.
interrogabis ρήμα, tu ενν. υποκ.
- ipse (cepi) κύρια πρόταση.
cepi ενν. ρήμα, ego ενν. υποκ., ipse κατηγορ. προσδ. στο ego.
- ad retia sedebam κύρια πρόταση.
sedebam ρήμα, ego ενν. υποκ., ad retia εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, το πλησίον.
- erat ...venabulum κύρια πρόταση.
erat ρήμα, venabulum υποκ., in proximo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.
- sed ...pugillares κύρια πρόταση.
erant ενν. ρήμα, stilus υποκ., pugillares επίσης υποκ.
- cogitabam aliquid κύρια πρόταση.
cogitabam ρήμα, ego ενν. υποκ., aliquid αντικ.
- enotabamque κύρια πρόταση.
enotabam ρήμα, ego ενν. υποκ.
- etsi ...vacua (habebam) δευτ. εναντιωματική πρόταση.

habebam ενν. ρήμα, ego ενν. υποκ., retia αντικ., vacua κατηγ. στο retia.

- plenas ...habebam κύρια πρόταση.

habebam ρήμα, ego ενν. υποκ., ceras αντικ., plenas κατηγορ. στο ceras.

- silvae ...cogitationis κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, silvae, solitudo υποκ., incitamenta κατηγ., magna επιθ. προσδ., cogitationis γεν. αντικειμενική στο incitamenta.

- cum ...eris δευτ. χρονική πρόταση.

eris ρήμα, tu ενν. υποκ., in venationibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει μεταφορικά τόπο.

- licebit ...adportare κύρια πρόταση.

licebit απρόσωπο ρήμα, adportare τελ. απαρ. υποκ., tibi δοτική προσωπική στο licebit, te ενν. υποκ. στο απαρ. (ετεροπροσωπία), rugillares αντικ. στο απαρέμφ.

- videbis ...errare κύρια πρόταση.

videbis ρήμα, tu ενν. υποκ., errare αντικ., Dianam, Minervam υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), in montibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο.

- vale κύρια πρόταση.

vale ρήμα, tu ενν. υποκ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Το ρήμα video συντάσσεται εδώ με απαρέμφατο. Τούτο συντάσσεται και με κατηγορηματική μετοχή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

"1. videbis-sedebimus-adportabit-interrogabis-deplorabit-advolabitis-propulsabunt-navigabit-continuebunt-studebit.

2.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	lex omnis	leges omnes
Γεν.	legis omnis	legum omnium
Δοτ.	legi omni	legibus omnibus
Αιτ.	legem omnem	leges omnes
Κλητ.	lex omnis	leges omnes
Αφαιρ.	lege omni	legibus omnibus

Ονομ.	aper ferox	apri feroces
Γεν.	apri ferocis	aprorum ferocium
Δοτ.	apro feroci	apris ferocibus
Αιτ.	aprum ferocem	apros feroces
Κλητ.	aper ferox	apri feroces
Αφαιρ.	apro feroci	apris ferocibus

Ονομ.	rete vacuum	retia vacua
Γεν.	retis vacui	retium vacuorum
Δοτ.	reti vacuo	retibus vacuis
Αιτ.	rete vacuum	retia vacua
Κλητ.	rete vacuum	retia vacua
Αφαιρ.	reti-e-vacuo	retibus vacuis

3. Το γένος είναι θηλυκό, όπως δείχνουν οι καταλήξεις -do και -io.

4. videbis ρήμα, (tu υποκ.,) Dianam και Minervam αντικ. του ρημ. και υποκ. του απαρ., errare αντικ. του videbis ειδ. απαρ., in montibus εμπρόθ. προσδ. του τόπου (στάση) στο απαρ. errare.

5. Poeta apros in montibus errare videbit.

Virtute nostra pericula propulsabimus.// *

Η ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Ταρκύνιος ο Υπερήφανος, ο έβδομος και τελευταίος από τους βασιλιάδες, με τούτο τον τρόπο χάνει την εξουσία. Ο γιος του Σέξτος Ταρκύνιος την τιμή της Λουκρητίας, της γυναίκας του Κολλατίνου προσβάλλει. Ο σύζυγος και ο πατέρας της και ο Ιούνιος Βρούτος τη βρίσκουν περίλυπη. Σ’ εκείνους η γυναίκα αποκαλύπτει με δάκρυα την προσβολή και με μαχαίρι αυτοκτονεί. Ο Βρούτος βγάζει το μαχαίρι από την πληγή με μεγάλο πόνο κι ετοιμάζεται να τιμωρήσει την εγκληματική πράξη. Ξεσηκώνει το λαό κι αφαιρεί την εξουσία από τον Ταρκύνιο. Ελεύθερος πια ο Ρωμαϊκός λαός αποφασίζει να εκλέξει δύο ύπατους, τον Ιούνιο Βρούτο και τον Ταρκύνιο Κολλατίνο.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Tarquinius ονομ. ενικ. του ουσ.
Tarquinius-i ο Ταρκύνιος,
Superbus ονομ. ενικ. του επιθ.
superbus-a-um' εδώ ουσιαστικοποιη-
μένο ο Υπερήφανος,
Septimus ονομ. ενικ. αρσ. του τακτι-
κού αριθμ. septimus-a-um έβδομος,
ultimus ονομ. ενικ. αρσ. υπερθ.
ultimus-a-um τελευταίος (θετικό δεν
έχει),
regum γεν. πληθ. του ουσ. rex-gis
βασιλιάς,
hoc αφαιρ. ενικ. αρσ. της δεικτικής
αντων. hic, haec, hoc αυτός,
modo αφαιρ. ενικ. του ουσ. modus-i
τρόπος,
imperium αιτ. ενικ. του ουσ.
imperium-ii-i εξουσία,
perdit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
perdo χάνω,
filius- ονομ. ενικ. του ουσ. filius-i
γιος,
eius γεν. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων.
is, ea, id αυτός,
Sextus-i Σέξτος,
pudicitiam αιτ. ενικ. του ουσ.
pudicitia-ae τιμή, αγνότητα,
Lucretiae γεν. ενικ. του ουσ.
Lucretia-ae η Λουκρητία,
uxoris γεν. ενικ. του ουσ. uxor-oris
η σύζυγος,
Collatini γεν. ενικ. του ουσ.
Collatinus-ni Κολλατίνος,
laedit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.

laedo βλάπτω, προσβάλλω,
maritus ονομ. ενικ. του ουσ. maritus-
i ο σύζυγος,
pater ονομ. ενικ. του ουσ. pater-tris
πατέρας,
Iunius-i, Brutus-i Ιούνιος Βρούτος,
eam αιτ. ενικ. θηλ.,
maestam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
maestus-a-um περίλυπος,
inveniunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. invenio βρίσκω,
illis δοτ. πληθ. αρσ. της δεικτ.
αντων. ille, illa, illud εκείνος,
femina ονομ. ενικ. του ουσ. femina-
ae γυναίκα,
cum προθ. + αφαιρ. με,
lacrimis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
lacrima-ae δάκρυ,
iniuriam αιτ. ενικ. του ουσ. iniuria-ae
αδικία,
aperit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
ρ. aperio (+ αιτ. + δοτ.) αποκαλύ-
πτω,
cultro αφαιρ. ενικ. του ουσ. culter,
cultri μαχαίρι,
se αιτ. ενικ. θηλ., τον εαυτό της,
ipsam αιτ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-
των. ipse, ipsa, ipsum αυτός,
interficit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
interficio σκοτώνω,
ex προθ. με αφαιρ. από,
vulnere αφαιρ. ενικ. του ουσ. vulnus-
eris λύπη,
magno αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.

magnus-a-um μεγάλος.
cultrum αιτ. ενικ. του ουσ. culter-tri
μαχαίρι,
extrahit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
extraho βγάζω,
delictum αιτ. ενικ. του ουσ. delictum-
i έγκλημα,
punire απαρ. ενεστ. του ρ. punio
τιμωρώ,
parat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
paro ετοιμάζω,
populum αιτ. ενικ. του ουσ. ρ.
populus-i λαός,
concitat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
concito ξεσηκώνω,
adimit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
adimo + αιτ. + δοτ. του προσώπου
αφαιρώ,
iam επίρρ. πια,
liber ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. liber.
libera, liberum ελεύθερος,
Romanus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
Romanus-a-um Ρωμαϊκός,
duo αιτ. πληθ. αρσ. του αριθμ. duo.
duae, duo δύο,
consules αιτ. πληθ. του ουσ. consul-
ulis ύπατος,
deligere απαρ. ενεστ. του ρ. deligo
εκλέγω,
constituit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
ρ. constituo + απαρ. αποφασίζω,
dolore αφαιρ. ενικ. του ουσιαστ.
dolor-oris λύπη.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

paro concito

Τρίτης συζυγίας

perdo, perdidi, perditum, perdere

adimo, ademi, ademptum, adimere

laedo, laesi, laesum, laedere

deligo, delegi, delectum, deligere

interficio, interfeci, interfectum, interficere

constituo, constitui, constitutum, constituere

extraho, extraxi, extractum, extrahere

Τέταρτης συζυγίας

aperio, aperui, apertum, aperire

punio, punivi, punitum, punire

invenio, inveni, inventum, invenire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

pudicia-ae θ.

Lucritia-ae θ.

femina-ae θ.

lacrima-ae θ.

iniuria-ae θ.

Δεύτερης κλίσης

Iunius-ii-i αρ. Brutus-i αρ. populus-i αρ. Superbus-i αρ. Tarquinius-ii-i αρ. modus-i αρ. filius-ii-i αρ. Sextus-i αρ.

Collatinus-i αρ. maritus-i αρ. delictum-i ουδ. imperium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

rex-gis αρ.

uxor-oris θ.

pater-tris αρ.

vulnus-eris ουδ.

dolor-oris αρ.

consul-is αρ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

maestus-a-um

magnus-a-um

liber-era-erum

Romanus-a-um

ultimus-a-um

superbus-a-um

Αριθμ. septimus-a-um

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- liber, libera, liberum επίρ. libere, συγκρ. liberior-ior-ius επίρ. liberius υπερθ. liberrimus-a-um επίρ. liberrime.

- maestus-a-um επίρ. maeste, συγκρ. maestior-ior-ius επίρ. maestius, υπερθ. maestissimus-a-um επίρ. maestissime.

- magnus-a-um επίρ. magnopere, συγκρ. maior-io-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.

- ulter-tra-trum επίρ. ultra συγκρ. ulterior-ior-ius επίρ. ulterius, υπερθ. ultimus-a-um επίρ. ultime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc

δεικτική

is, ea, id

οριστική

ille, illa, illud

δεικτική

se

προσωπική γ' προσ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την οριστική και τα απαρέμφατα του ενεργητικού ενεστώτα γ' και δ' συζυγίας, του παρατατικού γ' και δ' συζυγίας και για τις δεικτικές αντωνυμίες hic, haec, hoc - ille, illa, illud - ipse, ipsa, ipsum βλέπε σχ. βι-

βλίο σελ. 58, 59 και τη Γραμματική.

2. Τα τακτικά αριθμητικά κλίνονται όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα σε -us
3. Το Suberbus εδώ είναι ουσιαστικοποιημένο. Το Sextus είναι κύριο όνομα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Tarquinius ...perdit κύρια πρόταση.
perdit ρήμα, Tarquinius Superbus υποκ., septimus, ultimus ουσιαστικοποιημένα, παράθεση στο υποκ., regum γεν. διαιρετική στα septimus, ultimus, imperium αντικ., modo αφαιρ. του τρόπου, hoc επιθ. προσδ. στο modo.
- filius ...laedit κύρια πρόταση.
laedit ρήμα, filius υποκ., eius γεν. κτητ. (συγγένειας), Sextus Tarquinius επεξήγηση στο filius, pudicitiam αντικ., Lucretiae γεν. κτητική στο pudicitiam, uxoris παράθεση στο Lucretiae, Collatini γεν. κτητική (συγγένειας) στο uxoris.
- maritus ...inveniunt κύρια πρόταση.
inveniunt ρήμα, maritus, pater, Iunius Brutus υποκ., eam αντικ. maestam κατηγ. στο αντικ.
- illis ...aperit κύρια πρόταση.
aperit ρήμα, femina υποκ., cum lacrimis εμπρόθ. προσδ. του τρόπου, iniuriam άμεσο αντικ., illis έμμεσο αντικ.
- et cultro ...interficit κύρια πρόταση.
interficit ρήμα, femina ενν. υποκ. se αντικ., ipsam κατηγ. προσδ. στο se, cultro αφαιρ. του οργάνου.
- Brutus ...extrahit κύρια πρόταση.
extrahit ρήμα, Brutus υποκ., cultrum αντικ., ex vulnere εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία και απομάκρυνση, dolore αφαιρ. του τρόπου, magno επιθ. προσδ. στο dolore.
- et delictum ...parat κύρια πρόταση.
parat ρήμα, Brutus ενν. υποκ., punire αντικ., Brutus υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), delictum αντικ. του απαρ.
- populum concitat κύρια πρόταση.
concitat ρήμα, Brutus ενν. υποκ., populum αντικ.
- Tarquinio ...adimit κύρια πρόταση.
adimit ρήμα, Brutus ενν. υποκ., imperium άμεσο αντικ., Tarquinio (δοτ.) έμμεσο αντικ.
- liber ...constituit κύρια πρόταση.
constituit ρήμα, populus υποκ., Romanus επιθ. προσδ., liber επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου, deligere αντικ., populus υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), consules αντικ. του απαρ., duo επιθ. προσδ. στο consules, Iunium Brutum, Tarquinium Collatinum επεξήγηση στο consules.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Το ρήμα invenio συντάσσεται με δύο αιτιατικές που η μια (maestam) είναι κατηγορούμενο της άλλης (eam). Άλλα ρήματα που έχουν την ίδια σύνταξη είναι τα iudico, deligo, saluto, ago, mitto.

2. Hoc modo, dolore magno. Οι αφαιρετικές του τρόπου συνοδεύονται από επιθετικό προσδιορισμό. Χωρίς επίθετο η αφαιρετική του τρόπου εκφέρεται με την πρόθ. cum -cum lacrimis-.

3. Τα ρήματα aperio και adimo συντάσσονται με αιτιατική και δοτική.

4. Το ρήμα constituo συντάσσεται με απαρέμφατο, όπως εδώ, αλλά και με βουλευτική πρόταση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. perditis-invenimus-punio-adimunt-deligunt-extrahitis.

2. extrahere (τελ.) adimere (τελ.) advenire (ειδ.) restituere (τελ.)

3. perdebatis-inveniebamus-puniebam-adimebant-deligebant-extrahebatis.

4. ipsum(am) ipsum(am) ipsum(am) ipsos(as) ipsos(as) ipsos(as).

5.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	hic modus	hi modi	illud delictum	illa delicta
Γεν.	huius modi	horum modorum	illius delicti	illorum delictorum
Δοτ.	huic modo	his modis	illi delicto	illis delictis

Αιτ.	hunc modum	hos modos	illud delictum	illa delicta
Αφαιρ.	hoc modo	his modis	illo delicto	illis delictis

6. Romani duo consules deligere constituunt.
Brutus populo iniuriam aperit et regem punit.// *

ΜΑΘΗΜΑ 10

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Αινείας θα κάνει φοβερό πόλεμο στην Ιταλία. Άγριους λαούς θα συντρίψει, θα τους επιβάλει θεσμούς και θα κτίσει τείχη. Εσύ θα φέρεις τον Αινεία στον ουρανό. Αργότερα ο Ίουλος, ο γιος του Αινεία, θα μεταφέρει το βασίλειο από το Λαβίνιο και θα οχυρώσει την Άλβα Λόγγα. Μετά από τριακόσια χρόνια η Ιλία θα γεννήσει δυο γιους, το Ρωμύλο και το Ρέμο, που θα τους θρέψει μια λύκαινα. Ο Ρωμύλος θα χτίσει τα τείχη του Άρη (Ρώμης) και θα ονομάσει τους Ρωμαίους από το όνομά του (θα δώσει στους Ρωμαίους το όνομά του).

Η εξουσία των Ρωμαίων δε θα 'χει τέλος. Ο Καίσαρας Αύγουστος, απόγονος του Ιούλου, θα κλείσει τις πόρτες του πολέμου και θα ξαναφέρει τη βασιλεία του Κρόνου. Κι αυτόν, όπως τον Αινεία, θα τον υποδεχτείς στον ουρανό.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Aeneas ονομ. ενικ. του ουσ. Aeneas-ae ο Αινείας,
bellum αιτ. ενικού του ουσ. bellum-i πόλεμος,
ingens αιτ. ενικ. ουδ. του επιθέτου ingens-ntis πελώριος, φοβερός,
geret γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρήμ. gero διεξάγω, κάνω,
in πρόθ. + αφαιρ. σε,
Italia αφαιρ. ενικ. του ουσ. Italia-ae η Ιταλία,
populus αιτ. πληθ. του ουσ. populus-i λαός,
feroces αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. ferox-cis άγριος,
contundet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρήμ. contundo συντρίβω,
mores αιτ. πλ. του ουσ. mos, moris συνήθεια, έθιμο πληθ. mores-um ήθη, θεσμοί,
eis δοτ. πληθ. αρσ. της οριστ. αντων. is, ea, id αυτός,
imponet γ' ενικό μέλλ. οριστ. του ρ. impono (+ αιτ. + δοτ.) επιβάλλω,
moenia αιτ. πλ. του ουσ. moenia-ium (μόνο πληθ.) τείχη, πόλεις,
condet γ' ενικό μέλλ. οριστ. του ρ. condo κτίζω,

tu ονομ. ενικ. θηλ. της προσωπ. αντ. β' προσ. συ,
ad πρόθ. + αιτ. σε,
caelum αιτ. ενικ του ουσ. caelum-i ο ουρανός,
feres β' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. fero φέρνω,
postea επίρρ. μετά,
Iulus ονομ. ενικ. του ουσ. Iulus-i ο Ίουλος,
Aeneae γεν.,
filius ονομ. ενικ. του ουσ. filius-ii-i γιος,
regnum αιτ. ενικ. του ουσ. regnum-i βασίλειο,
ab πρόθ. + αφαιρ. από,
Lavinio αφαιρ. ενικ. του ουσ. Lavinium-ii-i το Λαβίνιο,
transferet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. transfero μεταφέρω,
Albam Longam αιτ. ενικ. του ουσ. Alba Longa-ae η Άλβα Λόγγα,
muniet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. munio οχυρώνω,
post (πρόθ. + αιτ.) μετά ύστερα.
trecentos αιτ. πληθ. αρσ. του απόλυτου αριθμ. trecenti-ae-a τριακόσιοι.
annos αιτ. πληθ. του ουσ. annus-i

χρόνος.
Ilia ονομ. ενικ. θηλ. του επιθέτου Ilius-a-um ο ανήκων στο Ίλιο. εδώ σαν ουσ. Ilia Τρωαδίτισσα (η Ρέα Σίλβια).
duos αιτ. πληθ. αρσ. του απόλυτου αριθμ. duo-duae-duo δύο.
filios αιτ. πληθ.,
Romulum αιτ. ενικού του ουσ. Romulus-i Ρωμύλος.
Remum αιτ. ενικ. του ουσ. Remus-i Ρέμος,
pariet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. pario γεννώ.
quos αιτ. πληθ. αρσ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod οποίος.
lupa ονομ. ενικ. του ουσ. lupa-ae λύκαινα,
nutriet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. nutrio ανατρέφω.
Martia αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. Martius-a-um Άρειος. ο ανήκων στον Άρη.
condet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. condo.
Romanosque αιτ. πληθ. του ουσ. Romanus-i Ρωμαίος.
de (πρόθ. + αφαιρ.) από, περί,

suo αφαιρ. ενικ. ουδ. της κτητικής
αντων. γ' προσ. suus-a-um δικός
του.
nomine αφαιρ. ενικ. του ουσ. nomen-
inis όνομα,
appellabit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του
ρ. appello ονομάζω,
Romanis δοτ. πληθ.,
imperium ονομ. ενικ. του ουσ.
imperium-ii-i κράτος, εξουσία,
sine πρόθ. + αφαιρ. χωρίς,
fine αφαιρ. ενικ. του ουσ. finis-is
τέλος,
erit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ. sum
είμαι,

Caesar ονομ. ενικ. του ουσ. Caesar-
aris ο Καίσαρας,
Augustus ονομ. ενικ. του ουσιαστ.
Augustus-i ο Αύγουστος,
Iulo αφαιρ. ενικ. του Iulus-i,
ortus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχής πα-
θητ. παρακ. του αποθ. ρ. orior κατά-
γομαι γεννιέμαι,
Belli γεν. ενικ. του ουσ. Bellum-i ο
Πόλεμος. Εδώ πρόκειται για τον Ια-
νό,
portas αιτ. πληθ. του ουσ. porta-ae
πόρτα, πύλη,
claudet γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
claudio κλείνω,

Saturnium αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
Saturnius-a-um Κρόνιος, ο ανήκων
στον Κρόνο,
regnum αιτ. ενικ. του ουσ. regnum-i
βασίλειο,
restituēt γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
restituo αποκαθιστώ, ξαναφέρνω,
hunc αιτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
hic, haec, hoc αυτός,
ut παραβολικός σύνδ. όπως,
caelo αφαιρ. ενικ. του ουσ. caelum-
i ουρανός,
accipies β' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
accipio υποδέχομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

appello

Τρίτης συζυγίας

gero, gessi, gestum, gerere

contundo, contudi, contusum, contundere

impono, imposui, impositum, imponere

fero, tuli, latum, ferre

transfero, transtuli, translatum, transferre

--- sum, fui, esse

Τέταρτης συζυγίας

munio, munivi, munitum, munire

nutrio, nutriti, nutritum, nutrire

orior, ortus sum, oriri αποθ. (μετ. μέλλ. oriturus)

(το ρήμα αυτό παρουσιάζει και τύπους της γ' συζυγίας).

pario, peperit, partum, parere

claudio, clausi, clausum, claudere

restituo, restitui, restitutum, restituere

accipio, accepi, acceptum, accipere

condo, condidi, conditum, condere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Aeneas-ae αρσ. Italia-ae θηλ.

Alba Longa-ae θηλ.

Ilia-ae θηλ.

Iupa-ae θηλ. porta-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

bellum-i ουδ., populus-i αρσ., caelum-i ουδ., πληθ. caeli-orum Iulus-i αρσ. filius-ii-i αρσ., regnum-i ουδ.,
αρσ., imperium-ii-i ουδ., Augustus-i αρσ., Romanus-i αρσ., Romulus-i αρσ., Remus-i αρσ., annus-i

Τρίτης κλίσης

mos, moris αρσ., moenia-ium ουδ., nomen-inis ουδ., finis-is αρσ., Mars, Martis αρσ., Remus-i αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Martius-a-um, Ilius-a-um, Saturnius-a-um

Αριθμ. duo, duae, duo trecenti-ae-a

Αντων. suus-a-um

Μετοχ. ortus-a-um

Τρίτης κλίσης

ingens-entis ferox-cis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- *ferox, ferox, ferox* επίρρ. *ferociter*, συγκρ. *ferocior-ior-ius* επίρρ. *ferocius*, υπερθ. *ferocissimus-a-um* επίρρ. *ferocissime*.
- *ingens-ntis* επίρρ. *ingenter*, συγκρ. *ingentior-ior-ius* επίρρ. *ingentius*, υπερθ. *ingentissimus-a-um* επίρρ. *ingentissime*.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

<i>is, ea, id</i>	οριστική
<i>qui, quae, quod</i>	αναφορική
<i>suus-a-um</i>	κτητική
<i>hic, haec, hoc</i>	δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την οριστική του ενεργητικού μέλλοντα της γ' και δ' συζυγίας και την κλίση του ρ. *fero* βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 64 και 65.

2. Για την κλίση του ονόμ. *Aeneas* βλέπε μάθημα 2, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 1.

3. Το ρ. *accipio* και το *pario* ανήκουν στα 15 ρήματα της 3ης συζυγίας (γραμματ. σελ. 77). Ο χαρακτήρας του ενεστωτικού θέματος των 15 αυτών ρημάτων αποβάλλεται όπου ακολουθεί άλλο *i* στην κατάληξη ή *er* στην κατάληξη, που είναι το *e* βραχύ, ενώ όταν είναι μακρό διατηρείται, όπως στο β' ενικό του μεσοπαθητικού μέλλοντα, όπου το *e* της κατάληξης *eris* είναι μακρόχρονο, και ακόμη αποβάλλεται όπου ακολουθεί τελικό *e* π.χ. β' ενικ. ενεστ. οριστ. *accipis* και όχι *accipiis*, απαρέμφ. ενεστ. *accipere* και όχι *accipiere*, β' ενικ. ενεστ. προστακτ. *accipe* και όχι *accipie*. Κατά τάλλα σχηματίζονται κανονικά π.χ. γ' πληθ. ενεστ. οριστ. *accipiunt*.

4. Στα ρήματα. Από το θέμα του ενεστώτα σχηματίζονται ο ενεστώτας και ο παρατατικός οριστικής και υποτακτικής, ο μέλλοντας της οριστικής, η προστακτική, το απαρέμφατο του ενεστώτα, η μετοχή του ενεργητικού ενεστώτα και το γερούνδιο.

Από το θέμα του ενεργητικού παρακειμένου σχηματίζονται οι συντελικοί χρόνοι της ενεργητικής φωνής, δηλ. ο ενεργητικός παρακείμενος και υπερσυντέλικος σε όλες τις εγκλίσεις και ο τετελεσμένος μέλλοντας της οριστικής.

Από το σουπίνο (το θέμα) σχηματίζονται το σουπίνο, η μετοχή του ενεργητικού μέλλοντα και η μετοχή του παθητικού παρακειμένου (καθώς και όλοι οι περιφραστικοί τύποι που σχηματίζονται με τις μετοχές αυτές ή με το σουπίνο).

5. Το ρήμα *fero, tuli, latum, ferre* σχηματίζεται κατά την 3η συζυγία με τη διαφορά ότι το *e* στην κατάληξη προ του *r* αποβάλλεται π.χ. στο απαρέμφ. ενεστ. κάνει *ferre* αντί *ferere*, και το συνδετικό φωνήεν *i* προ του *s* και του *t* επίσης αποβάλλεται π.χ. β' ενικ. ενεστ. οριστ. *fers* αντί *feris* και γ' ενικ. *fert* αντί *ferit*. Στην προστακτική ενεστ. το β' ενικό κάνει *fer* αντί *ferere*.

6. Για την κλητική του *filius* βλέπε μάθημα 2, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 4.

7. Για τα υπερδισύλλαβα ονόματα σε *ius* και *ium* βλέπε μάθημα 4, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 2.

8. Τα αποθετικά ρήματα κλίνονται σύμφωνα με την παθητική (μέση) φωνή, αλλά α) από την παθητική φωνή δεν έχουν απαρέμφατο του μέλλοντα δηλ. το ρ. *orior* δεν έχει το *ortum iri* β) από την ενεργητική παίρνουν 1) την υποτακτική μέλλοντα π.χ. *oriturus-a-um sim, sis,...* 2) το απαρέμφατο του μέλλοντα π.χ. *oriturum-am-um esse orituros as-a esse* 3) τη μετοχή του ενεστώτα π.χ. *oriens-entis* 4) τη μετοχή μέλλοντα π.χ. *oriturus-a-um* 5) το γερούνδιο π.χ. *oriendi, oriendo, oriendum, oriendo* και 6) το σουπίνο π.χ. *ortum, ortu*.

Προσοχή! το ρ. *orior* α) τη μετοχή μέλλοντα κάνει *oriturus-a-um* και όχι *orturus* β) την οριστική του ενεστώτα σχηματίζει κατά την 3η συζυγία (και μάλιστα όπως το *parior*) π.χ. *orior, oreris* (και κατά την 4η συζυγία *oriris*), *oritur, orimur, orimini, oriuntur* γ) στην υποτακτική παρατατικού σχηματίζει κυρίως τύπους κατά την 3η συζυγία, αλλά και κατά την 4η: *orerer* (και *orirer*), *orereris* (και *orireris*), *oreretur* (και *oriretur*), *oreremur* (και *oriremur*), *oreremini* (και *oriremini*), *orerentur* (και *orirentur*). δ) το β' ενικό της ενεστωτικής προστακτικής είναι κατά την 3η συζυγία *orere* και ε) το γερούνδιακό σχηματίζει πάντοτε και μόνο *oriendus*.

9. η *post* όταν εκφέρεται με αιτιατική είναι πρόθεση, ενώ με αφαιρετική επίρρημα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *Aeneas ...in Italia* κύρια πρόταση.

geret ρήμα, Aeneas υποκ., bellum αντικ., ingens επιθ. προσδ. στο bellum, in Italia εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- populos ...contundet κύρια πρόταση.

contundet ρήμα, Aeneas ενν. υποκ., populos αντικ., feroces επιθ. προσδ. στο populos

- mores eis imponet κύρια πρόταση.

imponet ρήμα, Aeneas ενν. υποκ., mores άμεσο αντικ., eis έμμεσο αντικ.

- et moenia condet κύρια πρόταση.

condet ρήμα, Aeneas ενν. υποκ., moenia αντικ.

- tu ...feres κύρια πρόταση.

feres ρήμα, tu υποκ., Aeneam αντικ., ad caelum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο.

- postea ...transferet κύρια πρόταση.

transferet ρήμα, Iulus υποκ., filius παράθεση στο Iulus, Aeneae γενική κτητική (συγγένειας) ή καταγωγής στο filius, regnum αντικ., ab Labinio εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την από τόπου κίνηση, postea επιρ. προσδ. του χρόνου.

- et Albam Longam muniet κύρια πρόταση.

muniet ρήμα, Iulus ενν. υποκ., Albam Longam αντικ.

- post ...pariet κύρια πρόταση.

pariet ρήμα, Iliia υποκ., filios αντικ., duos επιθ. προσδ., Romulum, Remum επεξήγηση στο duos filios, post annos εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρονική ακολουθία, trecentos επιθ. προσδ. στο annos.

- quos lupa nutriet δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση.

nutriet ρήμα, lupa υποκ., quos αντικ.

- Romulus ...condet κύρια πρόταση.

condet ρήμα, Romulus υποκ., moenia αντικ., Martia επιθ. προσδ.

- Romanosque ...appellabit κύρια πρόταση.

appellabit ρήμα, Romulus υποκ., Romanos αντικ., de nomine εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση, suo επιθ. προσδ. στο nomine.

- Romanis ...erit κύρια πρόταση.

erit ρήμα, imperium υποκ., Romanis δοτ. προσωπική κτητική sine fine εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τρόπο (εξαιρέση) και αναπληρώνει επιρρηματικό κατηγορούμενο (infinitum).

- Caesar ...claudet κύρια πρόταση.

claudet ρήμα, Caesar Augustus υποκ. ortus επιθετική μετοχή, συνημμένη στο Caesar Augustus, ab Iulo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει έμμεση καταγωγή, portas αντικ., Belli γενική κτητική στο portas.

- et Saturnium ...restituit κύρια πρόταση.

restituit ρήμα, Caesar Augustus ενν. υποκ., regnum αντικ., Saturnium επιθ. προσδ. στο regnum.

- hunc ...accipies κύρια πρόταση.

accipies ρήμα, tu υποκ., hunc αντικ., in caelo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- ut Aeneam (accepisti). δευτ. αναφορική παραβολική ή συγκριτική

accepisti ενν. ρήμα, tu ενν. υποκ., Aeneam αντικ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Η αφαιρετική της καταγωγής συνάπτεται με ρήματα ή μετοχές που σημαίνουν καταγωγή.

1) ως απλή + επιθ. προσδιορισμός

2) ως κυρίως αφαιρετική με την πρόθεση ex (e) για άμεση καταγωγή

και 3) ως κυρίως αφαιρετική με την πρόθεση ab (a) για έμμεση καταγωγή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

//1. geram-contundemus-imponet-munies-erunt-claudam-restitues-accipiet.

2. transferre-ferebat-transfert-transferimus.

3.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	bellum ingens	bella ingentia
Γεν.	belli ingentis	bellorum ingentium
Δοτ.	bello ingenti	bellis ingentibus
Αιτ.	bellum ingens	bella ingentia
Κλητ.	bellum ingens	bella ingentia
Αφαιρ.	bello ingenti	bellis ingentibus

Ονομ.	populus ferox	populi feroces
Γεν.	populi ferocis	populorum ferocium
Δοτ.	populo feroci	populis ferocibus
Αιτ.	populum ferocem	populos feroces
Κλητ.	popule ferox	populi feroces
Αφαιρ.	populo feroci	populis ferocibus

4. mores eis imponet κύρια πρόταση, imponet ρήμα, is (Aeneas) υποκ., mores άμεσο αντικ., eis (δοτ.) έμμεσο αντικ., Romanis imperium sine fine erit κύρια πρόταση. erit ρήμα, imperium υποκ., Romanis δοτ. προσωπική κτητική στο erit, sine fine εμπρόθ. προσδ. σε θέση κατηγορουμένου.

5. Η κατάληξη -an (Aenean-Αινείαν).

6. Brutus populum concitabit et Tarquinio imperium adimet.

Romani duo consules deligere constituent.// *

ΜΑΘΗΜΑ 11

Η ΡΩΜΗ ΚΑΙ Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Αννίβας ο Καρχηδόνιος στρατηγός, σε ηλικία 26 χρόνων νίκησε στον πόλεμο όλα τα έθνη της Ισπανίας και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο. Έπειτα πέρασε με ελέφαντες πάνω από τις Άλπεις, που χωρίζουν την Ιταλία από τη Γαλατία. Μόλις βρέθηκε στην Ιταλία, κατατρόπωσε και εξολόθρευσε τις Ρωμαϊκές στρατιές στον ποταμό Τίκινο, στον ποταμό Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες. Οι Ρωμαίοι πληροφορήθηκαν έντρομοι την καταστροφή (τη συντριβή) στις Κάννες. Ο Αννίβας ξέφυγε, (ξεγλίστρισε) από την ενέδρα του Φαβίου Μαξιμου στην περιοχή του Φαλέρνου. Αφού συμπλήρωσε 14 χρόνια στην Ιταλία, οι Καρχηδόνιοι τον ανεκάλεσαν στην Αφρική. Εκεί ο Αννίβας μάταια επιδίωξε να τελειώσει τον πόλεμο εναντίον των Ρωμαίων με συνθήκη. Τελικά αγωνίστηκε (έδωσε μάχη) με τον Πόπλιο Σκιπίωνα στη Ζάμα, αλλά τη νίκη την κέρδισαν οι Ρωμαίοι.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Hannibal ονομ. ενικ. του ουσ.
Hannibal-is ο Αννίβας,
dux ονομ. ενικ. του ουσ. dux, ducis
ηγεμόνας, στρατηγός,
Carthaginiensis ονομ. ενικ. του επιθ.
Carthaginiensis, is, e Καρχηδόνιος,
VI et XX (sex et viginti) απόλυτο α-
ριθμ. εικοσιέξι,
annos αιτ. πληθ. του ουσ. annus-i
έτος,
natus ονομ. ενικ. αρσ. της μετ. πα-
θητ. παρακ. natus-a-um του αποθε-
τικού ρ. nascor γεννιέμαι. Το natus
με την αιτ. annos και το απόλυτο α-
ριθμητικό δηλώνει την ηλικία,

omnes αιτ. πληθ. θηλ. του επιθέτου
omnis-is-e όλος,
gentes αιτ. πληθ. του ουσ. gens, ntis
έθνος, λαός,
Hispaniae γεν. ενικ. του ουσ.
Hispania-ae Ισπανία,
bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
superavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. supero νικώ,
Saguntum αιτ. ενικ. του ουσ.
Saguntum-i το Σάγουντο,
vi αφαιρ. ενικ. του ουσ. vis δύναμη,
expugnavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. expugno κυριεύω,

postea ύστερα, μετά,
Alpes αιτ. πληθ. του ουσ. Alpes-ium
οι Άλπεις,
quae ονομ. πληθ. θηλ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποιός,
Italiam αιτ. ενικ. του ουσ. Italia-ae η
Ιταλία,
ab πρόθ. + αφαιρ. από,
Gallia αφαιρ. ενικ. του ουσ. Gallia-ae
η Γαλατία,
seiungunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. seiungo χωρίζω,
cum πρόθ. + αφαιρ. με,
elephantis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
elephantus-i ή elephas-ntis ελέφαν-

τας,
transiit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
transeo περνώ,
ubi σύνδ. μόλις,
Italia αφαιρ.,
fuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. sum,
apud προθ. + αιτ. σε, κοντά,
Ticinum αιτ. ενικ. του ουσ. Ticinus-i
Τίκινος,
Trebiam αιτ. ενικ. του ουσ. Trebia-ae
Τρεβίας,
Trasumenum αιτ. ενικ. του ουσ.
Trasumenus-i Τρασιμένη,
Cannas αιτ. πληθ. του ουσ. Canae-
arum Κάννες,
copias αιτ. πληθ. του ουσ. copiae-
arum στρατιωτικές δυνάμεις. Στον ε-
νικό copia-ae αφθονία,
Romanorum γεν. πληθ. του ουσ.
Romanus-i Ρωμαίος,
profligavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. profligo νικώ,
delevit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
deleo καταστρέφω,
populus ονομ. ενικ. του ουσ.
populus-i λαός,
Romanus ονομ. ενεστ. αρσ. του
επιθ. Romanus-a-um Ρωμαϊκός,
ciadem αιτ. ενικ. του ουσ. clades-is
καταστροφή,

Cannensem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
Cannensis-is-e αυτός που ανήκει
στις Κυννες,
pavidus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
pavidus-a-um έντρομος,
audivit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
audio ακούω, πληροφορούμαι,
agro αφαιρ. ενικ. του ουσ. ager, agri
αγρός,
Falerno αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
Falernus-a-um Φαλερνός,
ex πρόθ. + αφαιρ. από,
insidiis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
insidiae-arum ενέδρα,
Fabii γεν. ενικ. αρσ. του επιθ. Fabius-
a-um (εδώ κύριο όνομα) Φάβιος,
Maximi γεν. ενικ. αρσ. υπερθ. του
επιθ. Maximus-a-um (εδώ κύριο όνο-
μα), μεγάλος,
se αιτ. ενικού αρσ. της προσωπ. αν-
των. γ' προσ. εαυτό του,
expedivit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. expedio απολύω, απελευθερώνω,
postquam σύνδ. αφού,
XIV (quattuordecim) δεκατέσσερα,
annos αιτ. πληθ. του ουσ. annus-i
έτος,
complevit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. compleo συμπληρώνω,
eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων.

is, ea, id αυτός,
in πρόθ. + αιτ. σε,
Africam αιτ. ενικ. του ουσ. Africa-ae
Αφρική,
revocaverunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του ρ. revoco ανακαλώ,
ibi επίρ. τοπικό εκεί,
bellum αιτ., ενικ.,
Romanis αφαιρ. πληθ.,
componere απαρ. ενεστ. του ρ. com-
pono συνθέτω, καταπαύω,
frustra επίρρ. μάταια,
cupivit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
cupio επιθυμώ,
denique επίρ. τέλος,
Scipione αφαιρ. ενικ. του ουσ.
Scipio-onis Σκιπίωνας,
Zamam αιτ. ενικ. του ουσ. Zama-ae
Ζάμα,
dimicavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. dimico αγωνίζομαι,
sed σύνδ. αντιθ. αλλά,
Romani ονομ. πληθ.,
victoriam αιτ. ενικ. του ουσ. victoria-
ae νίκη,
reportaverunt γ' πληθυντ. παρακ. ο-
ριστ. του ρ. reporto επαναφέρω, κερ-
δίζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

supero, expugno, profligo,
revoco, dimico, reporto.

Τρίτης συζυγίας

nascor, natus sum, nasci αποθ.
seiungo, seiunxi, seiunctum, seiungere
compono, composui, compositum, componere
cupio, cupivi, cupitum, cupere

Δεύτερης συζυγίας

deleo, delevi, deletum, delere
compleo, complevi, completum, complere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audivi, auditum, audire
transeo, transii (transivi), transitum, transire
expedio, expedivi (ii), expeditum, expedire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Hispania-ae θηλ. Italia-ae θηλ. Trebia-ae θηλ. Canae-arum θηλ. copia-ae θηλ. copiae-arum θηλ. insidiae-arum
θηλ. Africa-ae θηλ. Victoria-ae θηλ. Zama-ae θηλ. Gallia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

annus-i αρ. bellum-i ουδ. Saguntum-i ουδ. elephantus-i αρ. Ticinus-i αρ. Trasumenus-i αρ. Romanus-i αρ. populus-i
αρ. ager, agri αρ. Fabius-ii-i αρ. Maximus-i αρ.

Τρίτης κλίσης

Hannibal-is αρ. dux, ducis αρ. gens-ntis θηλ. Alpes-ium θηλ. vis θηλ. elephas-ntis αρ. clades-is θηλ. Carthaginenses-ium αρ. Scipio-onis αρ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Romanus-a-um Falernus-a-um pavidus-a-um

Μετοχή natus-a-um

Τρίτης κλίσης

Cannensis-is-e Carthaginensis-is-e omnis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- pavidus-a-um επίρρ., pavidus συγκρ. pavidior-ior-ius επίρρ. pavidus, υπερθ. pavidissimus-a-um επίρρ. pavidissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	αναφορική
is, ea, id	οριστική
se	προσωπική γ' προσώπου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Τα σύνθετα του eo, όπως το transeo, κλίνονται σύμφωνα με το eo (εκτός από το ambio περικυκλώνω). Όμως από τα ρήματα αυτά όσα έχουν ενεργητική μεταβατική σημασία, σχηματίζουν όλους τους τύπους της παθητικής φωνής π.χ. adeo προσβάλλω, adeor προσβάλλομαι.

2. Οι μετοχές του ενεστώτα κλίνονται όπως τα μονοκατάληκτα επίθετα σε -ens π.χ. το επίθετο prudens (Γραμμ. σελ. 32), με τη διαφορά ότι την αφαιρετική ενικού σχηματίζουν σε e αντί i. Σε i σχηματίζουν όταν οι μετοχές είναι επιθετικές.

3. Το natus τίθεται και ως μετοχή του nascor, αλλά και ως ουσιαστικό του natus-i γιος. Με την αιτιατική annos και το απόλυτο αριθμητικό δηλώνει ηλικία.

4. Στο στίχο 9 ο τύπος Carthaginenses είναι ουσιαστικό, οι Καρχηδόνιοι.

5. Για την κλίση του ενεργητικού παρακειμένου βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 69 και 70.

6. Το ουσιαστικό Alpes-ium απαντά και στον ενικό Alpis-is σπάνια.

7. Το ουσιαστικό elephas-ntis και elephantus-i είναι ετερόκλιτο. Ο τύπος elephas είναι πιο συνηθισμένος στην ονομαστική του ενικού, ενώ στις πλάγιες πτώσεις το δευτερόκλιτο elephantus.

8. Τα απόλυτα αριθμητικά από το 11 έως το 17 έχουν ως δεύτερο συνθετικό το decem.

9. Το Fabius Maximus εδώ, ως όνομα, είναι ουσιαστικό.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Hannibal ...superavit κύρια πρόταση.

superavit ρήμα, Hannibal υποκ., dux παράθεση στο Hannibal, Carthaginensis επιθ. προσδ. στο dux, annos αιτιατική που δηλώνει χρονική διάρκεια, natus επιθετική μετοχή, VI et XX (sex et viginti) επιθ. προσδ. στο annos, gentes αντικ., omnes επιθ. προσδ. στο gentes, Hispaniae γεν. κτητική στο gentes, bello αφαιρ. οργανική του τρόπου.

- (et) Saguntum vi expugnavit κύρια πρόταση.

expugnavit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., Saguntum αντικ., vi αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο.

- postea... transiit κύρια πρόταση.

transiit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., Alpes αντικ., cum elephantis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει συνοδεία (ή και μέσο).

- quae ...sejungunt αναφορική προσδιοριστική στο Alpes πρόταση.

sejungunt ρήμα, quae υποκ., Italiam αντικ., ab Gallia εμπρόθετος προσδ. που δηλώνει απομάκρυνση, χωρισμό.

(μπορούσε να είναι απλή αφαιρετική Gallia ως έμμεσο αντικείμενο).

- ubi in Italia fuit δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδεσμο ubi. Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με παρακείμενο οριστικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

fuit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., in Italia εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- apud ...profligavit κύρια πρόταση.

profligavit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., copias αντικ., Romanorum γεν. κτητική στο copias, apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum, Cannas εμπρόθ. προσδ. που δηλώνουν τόπο, το πλησίον.

- et delevit κύρια πρόταση.

delevit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., copias ενν. αντικ.

- populus ...audivit κύρια πρόταση.

audivit ρήμα, populus υποκ., Romanus επιθ. προσδ. στο populus, pavidus επιρρ. κατηγορούμενο που δηλώνει τρόπο στο populus, cladem αντικ., Cannensem επιθ. προσδ. στο cladem.

- in agro ...expedivit κύρια πρόταση.

expedivit ρήμα, Hannibal υποκ., se αντικ., in agro εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, Falerno επιθ. προσδ. στο agro, ex insidiis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία και απομάκρυνση, Fabii Maximi γενική υποκειμενική στο insidiis.

- postquam ...complevit δευτ. χρονική πρόταση.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με ιστορικό παρακείμενο οριστικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

complevit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., annos αντικ., in Italia εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, XIV (quattuordecim) επιθ. προσδ. στο annos.

- Carthaginenses... revocaverunt κύρια πρόταση.

revocaverunt ρήμα, Carthaginenses υποκ., eum αντικ., in Africam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο και άφιξη.

- ibi ...cupivit κύρια πρόταση.

cupivit ρήμα, Hannibal υποκ., componere τελ. απαρ. αντικ., Hannibal υποκ. του απαρ., bellum αντικ. του απαρ., cum Romanis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική σχέση, frustra επιρρ. προσδ. τρόπου.

- denique ...dimicavit κύρια πρόταση.

dimicavit ρήμα, Hannibal ενν. υποκ., apud Zamam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο, το πλησίον, denique επιρρ. προσδ. του χρόνου, cum P. Scipione εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική σχέση.

- sed ...reportaverunt κύρια πρόταση.

reportaverunt ρήμα, Romani υποκ., victoriam αντικ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Οι χρονικές προτάσεις που εισάγονται με τα postquam, ubi, ut και simul, εκφράζουν το προτερόχρονο. Όταν αναφέρονται στο παρελθόν, συνήθως εκφέρονται με την οριστική παρακείμενου (σχολ. βιβλ. σελ. 70).

2. Η αφαιρετική bello είναι οργανική, που δηλώνει τρόπο (αν και μεταφράζουμε «στον πόλεμο»). Όμοιες είναι και οι αφαιρετικές proelio, acie (στη μάχη) με ρήματα που σημαίνουν νικώ (vincō, supero). Δεν πρέπει να συγχέεται με την αφαιρετική του χρόνου in bello (σε καιρό πολέμου).

Για να προσδιορίσουμε το «πότε» έγινε κάτι, χρησιμοποιούμε συνήθως απρόθετες αφαιρετικές, όταν πρόκειται για λέξεις που δηλώνουν χρόνο ή υποδιαίρεσή τους (hieme, anno, Mense, Aprili k.a.), γιορτές ή δημόσιες συνελεύσεις και ουσιαστικά που δηλώνουν ηλικία δημόσιο αξίωμα ή κάποια χρονική περίσταση, εφόσον όμως συνοδεύονται από επιθετικό προσδιορισμό (π.χ. summa senectute, tertio consulatu bello punico βιβλίο καθηγητή).

3. Η αφαιρετική του τρόπου συνάπτεται με οποιοδήποτε ρήμα και κυρίως με ρήματα που φανερώνουν δράση (ενέργεια). Όταν δεν υπάρχει προσδιορισμός, η σχέση δηλώνεται κυρίως με cum + αφαιρετική. Συχνά σαν αφαιρετικές του τρόπου (όχι με τον cum) λειτουργούν λέξεις που φανερώνουν μέλη του σώματος ή τρόπο γενικά και συχνά συνοδεύονται από προσδιορισμό (επιθετικό ή κατηγορηματικό) και ιδίως από την αντωνυμία nullus (π.χ. nudo capite με γυμνό το κεφάλι). Μερικές φορές χρησιμοποιείται η cum που με την αφαιρετική ισοδυναμεί με επίρρημα π.χ. cum fletu precibusque κλαίοντες και παρακαλούντες.

4. Η αφαιρετική του χωρισμού χρησιμοποιείται ως έμμεσο συμπλήρωμα χωρίς πρόθεση, με ρήματα που σημαίνουν χωρισμό, απομάκρυνση, απαγόρευση, απαλλαγή, στέρηση, αποχή, κώλυμα, αλλά και με την πρόθεση

ab. Πάντοτε χρησιμοποιούνται με εμπρόθετη αφαιρετική τα σύνθετα με το *dis* και *se* καθώς και το *deficere* (αποστατώ). Εδώ έχουμε σύνθετο με το *se* (*ab Gallia seiungunt*).

5. Η αφαιρετική της συνοδείας χρησιμοποιείται με ρήματα που δηλώνουν: είμαι, ευρίσκομαι φιλικά ή εχθρικά με κάποιον ή τίθεται με στρατιωτικές εκφράσεις. Συνήθως προσλαμβάνει την *cum*. Πάντοτε είναι αναγκαία η πρόθεση *cum*, όταν υπάρχει αριθμητικός προσδιορισμός.

6. Η *postquam* συντάσσεται με παρακείμενο της οριστικής και δηλώνει πράξη προτερόχρονη που έγινε «άπαξ» στο παρελθόν (στην κύρια πρόταση τίθεται παρακείμενος, όπως εδώ - *revocaverunt*, ή ιστορικός ενεστώτας), ή συντάσσεται με υπερσυντέλικο, όταν παρεμβάλλεται μεταξύ κύριας και δευτερεύουσας πρότασης αφαιρετική του μέτρου.

7. Ο σύνδεσμος *ubi* συντάσσεται με παρακείμενο της οριστικής (ή τον ισοδύναμο ιστορικό ενεστώτα) για πράξεις που έγιναν μια φορά (άπαξ). Στην κύρια πρόταση τίθεται παρακείμενος, όπως εδώ - *profligavit et delevit*, ή ιστορικός ενεστώτας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. *expugnaverunt-superanimus-transierunt-profliganistis, delevistis-complevistis-fuerunt-revocavimus-dimicavistis.*

2. *Cupit castra transferre-Cupiebat Belli portas claudere-Cupivit bellum componere.*

3.	Ονομ.	<i>Omnes gentes</i>	Αιτ.	<i>omnes gentes</i>
	Γεν.	<i>omnium gentium</i>	Κλητ.	<i>omnes gentes</i>
	Δοτ.	<i>omnibus gentibus</i>	Αφαιρ.	<i>omnibus gentibus</i>

4. *Hannibalis, Hispaniae, elephas, Trebiam, Ticinum.*

5. *vi αφαιρ. του τρόπου στο expugnavit, cum elephantis εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας στο transiit.*

6. *postquam-ubi-postquam. // **

ΜΑΘΗΜΑ 12

Ο ΥΠΑΤΟΣ ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΥΛΑΚΙ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Στο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο, που είχε εκλεγεί ύπατος για δεύτερη φορά, έλαχε να κάνει πόλεμο με το βασιλιά Περσέα. Μόλις γύρισε στο σπίτι του το βραδάκι, η κορούλα του Τερτία, που τότε ήταν πολύ μικρούλα, έτρεξε στην αγκαλιά του. Ο πατέρας της τη φίλησε, αλλά παρατήρησε ότι ήταν λιγάκι στεναχωρημένη. «Τι τρέχει, Τερτία μου;» ρώτησε. «Γιατί είσαι θλιμμένη; Τι σου συνέβη;» «Μπαμπά μου, πέθανε ο Πέρσης» απάντησε εκείνη. Είχε πράγματι πεθάνει ένα σκυλάκι με αυτό το όνομα, που η κοπέλα το αγαπούσε πολύ. Τότε ο πατέρας της της είπε: «Δέχομαι τον οiwόν». Έτσι από ένα τυχαίο λόγο ο Αιμίλιος Παύλος προγεύτηκε νοερά (στη ψυχή του) την ελπίδα ενός περιλάμπρου θριάμβου. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

L. Aemilius Paulus-i ο Λεύκιος Αιμίλιος Παύλος,
consuli δοτ. ενικ. του ουσ. *consul-*
ulis ύπατος,
iterum επίρρ. για δεύτερη φορά,
bellum αιτ. ενικ. του ουσ. *bellum-i* πόλεμος,
cum εδώ πρόθ. + αφαιρ. μαζί,
Perse αφαιρ. ενικ. του ουσ. *Perses-*
ae ο Περσέας,

rege αφαιρ. ενικ. του ουσ. *rex-regis* βασιλιάς,
gerere απαρ. ενεστ. του ρ. *gero* φέρνω, διεξάγω,
obtigit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του α-προσώπου ρ. *obtingit* συμβαίνει,
ut εδώ σύνδ. χρον. αντί του *ubi* όταν, αφού,
domum επιρρηματική αιτ. του ουσ. *domus-us* σπίτι,

ad πρόθ. + αιτ. που εδώ προσδιορίζει χρόνο, περίπου,
vesperum αιτ. ενικ. του ουσ. *vesper-*
eri βράδυ,
rediit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. *re-*
deo επιστρέφω,
filiola ονομ. ενικ. του ουσ. *filiola-ae* (υποκοριστικό του *filia-ae*) κορούλα,
eius γεν. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. *is, ea, id* αυτός,

Tertia ονομ. ενικ. του ονομ. Tertia-ae
 η Τέρτια,
 quae ον. ενικ. θηλ. της αναφ. αντων.
 qui, quae, quod οποίος,
 tum επίρρ., τότε,
 erat γ' ενικ. παρατατ. οριστ. του
 βοηθ. ρήμ. sum είμαι, υπάρχω,
 admodum πάρα πολύ,
 parvula ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 parvulus-a-um μικρούλης (υποκορι-
 στικό του parvus-a-um),
 ad πρόθ + αιτ. προς, σε,
 complexum αιτ. ενικ. του ουσ.
 complexus-us αγκαλιά,
 patris γεν. εν. του ουσ. pater-tris
 πατέρας,
 cucurrit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 curro τρέχω,
 filiae δοτ. ενικ. του ουσ. filia-ae
 κόρη,
 osculum αιτ. ενικ. του ουσ. osculum-
 i φιλί,
 dedit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. do
 δίνω,
 sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
 dedit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. do
 δίνω,
 sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
 animadvertit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
 του ρ. animadverto παρατηρώ,
 eam αιτ. ενικ. θηλ. της οριστ. αντων.
 is, ea, id αυτός,
 esse απαρ. ενεστ. του sum,
 tristiculam αιτιατ. ενικ. θηλ. του ε-

πιθ. tristiculus-a-um περίλυπος (υπο-
 κοριστικό του tristis),
 quid ονομ. ενικ. ουδ. της ερωτημ. αν-
 των. quis, quis, quid ποιος;,
 est γ' ενικ. ενεστ.,
 inquit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ-
 λειπτικού ρ. inquam λέω, είπα,
 mea ονομ. ενικ. θηλ. της κτητ. αν-
 των. meus-a-um δικός μου,
 cur επίρ. ερωτ. γιατί,
 tristis ονομαστ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 tristis-is-e θλιμμένος,
 es β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum,
 tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β'
 προσ.,
 accidit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του τρι-
 τοπρόσ. ρ. accidit συμβαίνει,
 mi κλητ. ενικ. αρσ. της κτη. αντων.
 meus-a-um δικός μου,
 pater κλητ. ενικ.,
 respondit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. respondeo απαντώ,
 illa ονομ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
 ille, illa, illud εκείνος,
 Persa ονομ. ενικ. του ουσ. Persa-ae
 Πέρσης,
 periit γ' ενικ. παρακ. οριστικής του
 ρ. pereo χάνομαι,
 perierat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ. του
 ρ. pereo,
 enim αιτιολ. σύνδ. γιατί, πράγματι,
 catellus ονομ. ενικ. του ουσ.
 catellus-i σκυλάκι,

eo αφαιρ. ενικ. ουδ. της αναφ. αν-
 των. is, ea, id αυτός,
 nomine αφαιρ. ενικ. του ουσ. nomen-
 inis όνομα,
 quem αιτ. ενικ. αρσ. της αναφ. αν-
 των. qui, quae, quod οποίος,
 puella ονομ. ενικ. του ουσ. puella-ae
 κορίτσι.
 multum επίρ. πολύ,
 amabat γ' ενικ. παρατατ. οριστ. του
 ρ. amo αγαπώ,
 dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. di-
 co λέω,
 omen αιτ. ενικ. του ουσ. omen-inis
 οιωνός,
 accipio α' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 accipio δέχομαι, παίρνω.
 sic επίρ. έτσι,
 ex πρόθ. + αφαιρ. από.
 fortuito αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
 fortuitus-a-um τυχαίος.
 dicto αφαιρ. ενικ. του ουσ. dictum-i
 λόγος,
 spem αιτ. ενικ. του ουσ. spes-ei ελ-
 πίδα,
 praeclari γεν. ενικ. αρσ. του επιθ.
 praeclarus-a-um λαμπρός, ένδοξος.
 triumphi γεν. ενικ. του ουσ.
 triumphus-i θρίαμβος.
 animo αφαιρ. ενικ. του ουσ. animus-i
 ψυχή,
 praesumpsit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
 του ρ. praesumo προγεύομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

amo, do, dedi, datum, dare

Δεύτερης συζυγίας

respondeo, respondi, responsum, respondere

Τρίτης συζυγίας

gero, gessi, gestum, gerere

obtingit, obtingit,---,obtingere

curro, cucurri, cursun, currere

animadverto, animadverto, animadversum, animadvertere

accido, accidi,---,accidere

Τέταρτης συζυγίας

redeo, redii, reditum, redire

pereo, perii, peritum, perire

dico, dixi, dictum, dicere

accipio, accepi, acceptum, accipere

praesumo, praesumpsi, praesumptum, praesumere

accidit, accidit,---,accidere απρ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Persa-ae αρ.	Perses-ae αρ.	filiola-ae θ.	Tertia-ae θηλ.
filia-ae θ.	puella-ae θ.		

Δεύτερης κλίσης

Lucius-ii-i αρ.	Aemilius-ii-i αρ.	Paulus-i αρ.	bellum-i ουδ.
vesper-eri αρ.	osculum-i ουδ.	catellus-i αρ.	dictum-i ουδ.

triumphus-i αρ.	animus-i αρ.		
-----------------	--------------	--	--

Τρίτης κλίσης

consul-lis αρ.	rex-gis αρ.	pater-tris αρ.	nomen-inis ουδ.
omen-inis ουδ.			

Τέταρτης κλίσης

complexus-us αρ.	domus-us θ.
------------------	-------------

Πέμπτης κλίσης

spes-ei θ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

parvulus-a-um	tristiculus-a-um	fortuitus-a-um	praeclarus-a-um
---------------	------------------	----------------	-----------------

Τρίτης κλίσης

tristis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- tristis-is-e επίρρ. triste συγκρ. tristior-ior-ius επίρρ. tristius υπερθ. tristissimus-a-um επίρρ. tristissime
Το praeclarus δεν έχει παραθετικά λόγω της prae.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική (δεικτική-επαναληπτική)
qui, quae, quod	αναφορική
quis, quis, quid	ερωτηματική
hic, haec, hoc	δεικτική
ille, illa, illud	δεικτική
meus, mea, meum	κτητική
tu	προσωπική β' προσ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

* Για τον παρακείμενο των ρημάτων 3ης συζυγίας βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 75 και Γραμμ. σελ. 65.

2 Ορισμένα ρήματα, όπως τα curro, pario κ.α., σχηματίζουν τον παρακείμενο με αναδιπλασιασμό, cucurri, peperit. Όταν όμως τα ρήματα αυτά είναι σύνθετα, κατά κανόνα ο αναδιπλασιασμός εξαφανίζεται π.χ. cado παρακ. cecidi, αλλά accido παρακ. accidit. Διασώζεται σε ορισμένα σύνθετα του curro, όπως accurro, decurro, concurro, occurro.

3. Το κύριο όνομα Perses κλίνεται ως ακολούθως:

Perses, Persae, Persae, Persen και Persam, Perse και Persa, Perse και Persa.

4. Το επίρρημα admodum χρησιμοποιείται συχνά ως επιτακτικό του θετικού βαθμού των επιθέτων.

5. Η κτητική αυτοπαθής αντωνυμία suae δίπλα στο filiae δε χρειάζεται και γενικά παραλείπεται, όταν η συγγενική σχέση είναι εμφανής.

6. Στην προσφώνηση mi pater ο τύπος mi χρησιμεύει ως κλητική του meus (mi pater, mi fili), αλλά για το θηλυκό χρησιμοποιείται κανονικά το mea (mea Tertia).

7. Οι παρακείμενοι *periit* και *rediit* κλίνονται όπως το *transiit* (*trans + eo*).
8. Το ρήμα *accido* με βραχύ το *i* (*ad + cado* πέφτω) να διακρίνεται από το *accido* με μακρό το *i* (*ad + caedo* κόβω).
9. Το *accidit* λαβαίνεται απροσώπως· επίσης και το γ' ενικό του ρ. *curro* στο παθητικό *curritur* γίνεται δρόμος. Εδώ το *accidit* είναι τριτοπρόσωπο.
10. Η προστακτική ενεστώτα β' ενικ. ενεργ. του ρ. *dico* δεν κάνει *dice*, αλλά *dic*.
11. Του ουσ. *domus* χρησιμοποιούνται πτώσεις επιρρηματικά: *domi* στο σπίτι (στάση), *domum* στο σπίτι (κίνηση προς το σπίτι), *domo* από το σπίτι. Κλίνεται ως ακολούθως: ον. *domus*, γεν. *domus*, δοτ. *domui* αιτ. *domum* κλητ. *domus*, αφαιρ. *domo*. Πληθ. ον. *domus* γεν. *domuum* και *domorum*, δοτ. *domibus*, αιτ. *domos*, κλητ. *domus*, αφ. *domibus*.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- L. Aemilio ...*obtigit* κύρια πρόταση.
obtigit ρήμα (απρόσωπο), *gerere* υποκ., L. Aemilio Paulo δοτική προσωπική, *consuli* παράθεση, L. Aemilium Paulum ενν. υποκ. του απαρεμφ. *gerere*, *bellum* αντικ. στο απαρ., *cum Perse* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική διάθεση, *rege* παράθεση στο *Perse*, *iterum* επιρρ. προσδ. του χρόνου.
- *ut domum ...rediit* δευτ. χρονική πρόταση.
Εισάγεται με το *ut*, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*cucurrit*), εκφέρεται με παρακείμενο οριστικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
rediit ρήμα, L. Aemilius Paulus ενν. υποκ., *domum* επιρρ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο, *ad vesperum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο, το «περίπου».
- *filiola... cucurrit* κύρια πρόταση.
cucurrit ρήμα, *filiola* υποκ., *eius* γεν. κτητική (συγγένειας), *Tertia* επεξήγηση στο *filiola*, *ad complexum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο, κατεύθυνση (ή σκοπό), *patris* γεν. κτητική (εφόσον το *ad complexum* δηλώνει τόπο, γενική αντικειμενική εάν δηλώνει σκοπό).
- *quae ...parvula* δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση.
erat ρήμα, *quae* υποκ., *parvula* κατηγ., *admodum* επίρρ. προσδ. του ποσού, *tum* επιρρ. προσδ. του χρόνου.
dedit ρήμα, *pater* υποκ., *osculum* άμεσο αντικ., *filiae* έμμεσο αντικείμενο.
- *sed... tristiculam* κύρια πρόταση.
animadvertit ρήμα, *pater* ενν. υποκ., *esse* ειδ. απαρ. αντικ., *eam* υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *tristiculam* κατηγ.
- *quid ...Tertia* κύρια πρόταση.
est ρήμα, *quid* υποκ., *Tertia* κλητική προσφώνηση, *mea* επιθ. προσδ. στο *Tertia*.
- *inquit* κύρια παρενθετική πρόταση.
inquit ρήμα, *pater* ενν. υποκ.
- *cur tristis es* Ευθεία ερώτηση. Κύρια πρόταση.
es ρήμα, *tu* ενν. υποκ., *tristis* κατηγ., *cur* επιρρ. προσδ. της αιτίας (αναγκαστικό αίτιο).
- *quid tibi accidit*, Ευθεία ερώτηση. Κύρια πρόταση.
accidit ρήμα (τριτοπρόσωπο), *quid* υποκ., *tibi* δοτική προσωπική αντιχαριστική.
- *respondit illa* παρενθετική κύρια πρόταση.
respondit ρήμα, *illa* υποκ.
- *mi ...periit* κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.
periit ρήμα, *persa* υποκ., *pater* κλητική προσφώνηση, *mi* επιθετ. προσδ. στο *pater*.
- *perierat ...nomine* κύρια πρόταση.
perierat ρήμα, *catellus* υποκ., *nomine* αφαιρε. της ιδιότητας, *eo* επιθ. προσδ. στο *nomine*.
- *quem ...amabat* δευτ. αναφορική προσδιοριστική στο *catellus* πρόταση.
amabat ρήμα, *puella* υποκ., *quem* αντικ., *multum* επιρρ. προσδ. του ποσού.
- *tum ...dixit* κύρια πρόταση.
dixit ρήμα, *pater* υποκ., *Tertiae* (δοτ.) έμμεσο αντικ., *tum* επιρρ. προσδ. του χρόνου, "*omen accipio*" η πρόταση σε θέση άμεσου αντικειμένου.
- "*omen accipio*" κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.
accipio ρήμα, *ego* ενν. υποκ. *omen* αντικ.
- *sic ...praesumpsit* κύρια πρόταση.

praesumpsit ρήμα, pater ενν. υποκ., spem αντικ., triumphi γενική αντικειμενική στο spem, praeclari επιθ. προσδ. στο triumphi, animo αφαιρετική, μεταφορικά, του τόπου. (η αφαιρετική animo μπορεί να χαρακτηριστεί και της αναφοράς, εφόσον το p. praesumo έχει συγκριτική έννοια. βλέπε και Γραμμ. Σκάση παρ. 235, σημείωση). Εάν η αφ. animo συνοδευόταν από επιθ. προσδ. (hoc, alio, eo, nullo), θα μπορούσε να είναι αφαιρετική του τρόπου, ex dicto εμπρόθ. προσδ. του αναγκαστικού αιτίου, fortuito επιθ. προσδ. στο dicto.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Αφαιρετική της ιδιότητας. Τίθεται χωρίς πρόθεση, αλλά συνοδεύεται πάντοτε από επιθετικό διορισμό ή από ουσιαστικό σε πτώση γενική προς χαρακτηρισμό προσώπου ή πράγματος και προς δήλωση παροδικών διαθέσεων ή εξωτερικών και σωματικών ιδιοτήτων. Με συνδετικό ρήμα έχουμε την αφαιρετική κατηγορηματική της ιδιότητας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. cucurrerunt-dedimus-animadvertistis-dixisti-accidit-respondimus
2. gessit-contudit-imposuit-codidit-tulisti-transtulit-munivit-peperit-nutrivit-condidit-appelavit-fuit-clausit-restituit-accepisti.
3. Ut ...rediit χρονική πρόταση.
rediit ρήμα, is (Paulus) υποκ., domum επιρρ. προσδ. του τόπου στο rediit (κίνηση προς), ad vesperum εμπρόθ. προσδ. του χρόνου στο rediit.
- filiola ...cucurrit κύρια πρόταση.
cucurrit ρήμα, filiola υποκ., eius γενική κτητική, Tertia επεξήγηση στο filiola, ad complexum εμπρόθ. προσδ. στο cucurrit που δηλώνει κατεύθυνση ή σκοπό, patris γενική κτητική (ή αντικειμενική) στο complexum.
- quae ...parvula αναφ. προσδιοριστική πρόταση.
erat ρήμα, quae υποκ., parvula κατηγ. στο quae, admodum επιρρ. προσδ. του ποσού, tum επιρρ. προσδ. του χρόνου στο erat.
4. - ίον (παιδίον), - ίσκος (νεανίσκος), - ίδιον (οικίδιον) κτλ. // *

ΜΑΘΗΜΑ 13

ΠΩΣ Η ΓΝΩΣΗ ΝΙΚΗΣΕ ΤΗ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν ύπαρχος του Λευκίου Αιμιλίου Παύλου, που πολεμούσε εναντίον του βασιλιά Περσέα. Μια ξάστερη νύχτα έγινε ξαφνικά έκλειψη της σελήνης· τρόμος έπιασε τις ψυχές των στρατιωτών από (αυτό) το ξαφνικό φοβερό θέαμα και ο στρατός έχασε το ηθικό του. Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των άστρων και της σελήνης και με αυτόν τον τρόπο έστειλε το στρατό στη μάχη με αναπτερωμένο ηθικό. Έτσι τα «ελευθέρια μαθήματα» του Γάλλου άνοιξαν το δρόμο για τη λαμπρή εκείνη νίκη του Αιμιλίου Παύλου. Επειδή αυτός κατανίκησε το φόβο του ρωμαϊκού στρατού, ο στρατηγός μπόρεσε να νικήσει τους εχθρούς. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Sulpicius Gallus ο Σουλπίκιος Γάλλος, legatus ονομ. ενικ. του ουσιαστ.	legatus-i ύπαρχος, Lucius Aemilius Paulus ο Λεύκιος Αιμίλιος Παύλος,	erat γ' ενικ. οριστ. παρατ. του p. sum είμαι. qui ονομαστ. ενικ. αρσ. της αναφορ.
---	---	--

αντων. qui, quae, quod οποίος,
bellum αιτ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
adversus ή adversum πρόθ. + αιτ. α-
πέναντι, εναντίον,
Persem αιτ. ενικ. του ονόμ. Perses-
ae ο Περσέας,
regem αιτ. ενικ. του ουσ. rex, regis
βασιλιάς,
geribat γ' ενικ. παρτατ. οριστ. του
ρ. gero φέρνω, διεξάγω,
serena αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
serenus-a-um αίθριος, ξάστερος,
nocte αφαιρ. ενικ. του ουσ. nox, noc-
tis νύχτα,
subito επίρρ. ξαφνικά,
luna ονομ. ενικ. του ουσιαστ. luna-
ae σελήνη,
defecerat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ.
του ρ. deficio χάνομαι,
ob πρόθ. + αιτ. εξαιτίας,
repentinum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
repentinus-a-um ξαφνικός,
monstrum αιτ. ενικ. του ουσιαστ.
monstrum-i ουράνιο σημάδι,
terror ονομ. ενικ. του ουσ. terror-oris
φόβος,
animos αιτ. πληθ. του ουσ. animus-i
ψυχή, φρόνημα,
militum γεν. πληθ. του ουσ. miles-
itis στρατιώτης,
invaserat γ' ενικό υπερσυντ. οριστ.
του ρ. invado καταλαμβάνω,
exercitus ονομ. ενικ. του ουσ.

exercitus-us στρατός,
fiduciam αιτ. ενικ. του ουσ. fiducia-
ae θάρρος,
amiserat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ.
του ρ. amitto απομακρύνω,
de πρόθ. + αφαιρ. περί, για,
caeli γεν. ενικ. του ουσ. caelum ή co-
elum ουρανός,
ratione αφαιρ. ενικ. του ουσ. ratio-
onis σύστημα,
stellarum γεν. πληθ. του ουσ. stella-
ae άστρο.
lunae γεν. ενικ. του ουσ. luna-ae σε-
λήνη,
statu αφαιρ. ενικ. του ουσ. status-us
θέση, κατάσταση,
ac και,
motibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
motus-us κίνηση,
disputavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. disputo εξετάζω,
eo αφαιρ. ενικ. αρσ. της οριστ. αν-
των. is, ea, id αυτός,
modo αφαιρ. ενικ. του ουσ. modus-i
τρόπος,
exercitum αιτ. ενικ. του ουσ.
exercitus-us στρατός,
alacrem αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ.
alacer, alacris, alacre πρόθυμος,
in πρόθ. + αιτ. σε,
pugnam αιτ. ενικ. του ουσ. pugna-ae
μάχη,
misit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
mitto στέλνω,
sic επίρρ. έτσι,

liberales ονομ. πληθ. θηλ. του επιθ.
liberalis, is, e ελευθέριος,
artes ονομ. πληθ. του ουσ. ars, artis
τέχνη,
aditum αιτ. ενικ. του ουσ. aditus-us
είσοδος,
ad προθ. + αιτ. προ, για
illustrem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
illustris-is-e φωτεινός,
illam αιτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,
paulianam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
Paulianus-a-um ο Παυλιανός,
victoriam αιτ. ενικ. του ουσ. victoria-
ae νίκη,
dederunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του
ρ. do δίνω,
quia αιτιολ. σύνδ. γιατί, επειδή,
ille ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,
metum αιτ. ενικ. του ουσιαστ. metus-
us φόβος,
exercitus γεν. ενικ.,
Romani γεν. ενικ. αρσεν.,
vicerat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ. του
ρ. vinco νικώ,
imperator ονομ. ενικ. του ουσ.
imperator-oris στρατηγός,
adversarios αιτ. πληθ. του ουσ.
adversarius-ii εχθρός,
vincere απαρ. ενεστ. του ρ. vinco
νικώ,
potuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του α-
νώμαλου ρ. possum μπορώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

disputo do, dedi, datum, dare

Τρίτης συζυγίας

gero, gessi, gestum, gerere

deficio, defeci, defectum, deficere

invado, invasi, invasum, invadere

amitto, amisi, amissum, amittere

mitto, misi, missum, mittere

vinco, vici, victum, vincere

possum, potui, posse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Perses-ae αρσ., luna-ae θηλ.

pugna-ae θηλ. victoria-ae θηλ.

fiducia-ae θηλ.

stella-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Sulpicius-ii-i αρσ.	Gallus-i αρσ.	legatus-i αρσ.	
Lucius Aemilius αρ.	Paulus-i αρ.	bellum-i ουδ.,	monstrum-i ουδ.,
animus-i αρσ.,	caelum-i ουδ.,	modus-i αρσ.,	adversarius-ii-i αρ.
Τρίτης κλίσης			
nox-ctis θηλ.	terror-oris αρσ	miles-itis αρσ.	ratio-onis θ.
ars, artis θηλ.,	imperator-oris αρσ.	rex, regis αρσ.	
Τέταρτης κλίσης			
exercitus-us αρσ.,	status-us αρσ.,	motus-us αρσ.,	
aditus-us αρσ.,	metus-us αρσ.		

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης			
serenus-a-um,	repentinus-a-um,	Paulianus-a-um,	adversarius-a-um
Τρίτης κλίσης			
alacer, alacris, alacre.	liberalis-is-e.	illustris-is-e.	

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- serenus-a-um επίρρ. serene (δεν είναι εύχρηστο), συγκρ. serenior-ior-ius επίρρ. serenius υπερθ. serenissimus-a-um επίρρ. serenissime.
- alacer, alacris, alacre επίρρ. alacriter συγκρ. alacrior-ior-ius επίρρ. alacrius υπερθ. δεν έχει.
- liberalis-is-e επίρρ. liberaliter συγκρ. liberalior-ior-ius επίρρ. liberalius υπερθ. liberalissimus-a-um επίρρ. liberalissime.
- illustris-is-e επίρρ. illustriter συγκρ. illustrior-ior-ius επίρρ. illustrius, υπερθ. illustrissimus-a-um επίρρ. illustrissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	Αναφορική
is, ea, id	Οριστική
ille, illa, illud	Δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για τον ενεργητικό υπερσυντέλικό όλων των συζυγιών, τον συντελεσμένο μέλλοντα και την τέταρτη κλίση βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 80, 81 και Γραμμ. σελ. 23, 65 και 66.
2. Το ρήμα facio κάνει το β' ενικ. ενεστ. προστακτικής fac και όχι face. Όταν όμως είναι σύνθετο με πρόθεση, παίρνει την κατάληξη e π.χ. defice.
3. Το ουσ. nox σχηματίζει τη γενική πληθ. σε -ium και όχι -um. Το ίδιο και το ουσ. ars, artis.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Sulpicius ...erat κύρια πρόταση.
erat ρήμα, Sulpicius Gallus υποκ., legatus κατηγ., Luci Aemili pauli γεν. κτητική.
- qui ...gerebat δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρόταση.
gerebat ρήμα, qui υποκ., bellum αντικ., adversus Persen εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική διάθεση, regem παράθεση στο Persen.
- serena ...defecerat κύρια πρόταση.
defecerat ρήμα, luna υποκ., subito επιρ. προσδ. του τρόπου, nocte αφαιρ. του χρόνου, serena επιθ. προσδ. στο nocte.
- ob repentinum ...invaserat κύρια πρόταση.
invaserat ρήμα, terror υποκ., animos αντικ., militum γεν. κτητική στο animos, ob monstrum εμπρόθ. προσδ. του

εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου, *repentinum* επιθ. προσδ. στο *monstrum*.

- *ex exercitus* ..*amiserat* κύρια πρόταση.

amiserat ρήμα, *exercitus* υποκ., *fiduciam* αντικ.

- *tum* ...*disputavit* κύρια πρόταση.

disputavit ρήμα, *Sulpicius*, *Gallus* υποκ., *tum* επιρρ. προσδ. του χρόνου. *de ratione et statu ac (de) motibus* εμπ. πρόθ. προσδ. που δηλώνουν αναφορά, *caeli* γεν. κτητική στο *ratione*, *stellarum-lunae* γεν. υποκειμενικές στο *statu (ac) motibus*.

- *eoque* ...*misit* κύρια πρόταση.

misit ρήμα, *Sulpicius Gallus* ενν. υποκ., *exercitum* αντικ., *alacrem* επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου στο *exercitum*. *in pugnam* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό, *modo* αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο. *eo* επιθ. προσδ. στο *modo*.

- *sic* ...*dederunt* κύρια πρόταση.

dederunt ρήμα. *artes* υποκ., *liberalis* επιθ. προσδ. στο *artes*. *Galli* γεν. κτητική στο *artes*. ή υποκειμενική (*ars* = γνώση) *aditum* αντικ., *ad victoriam* που δηλώνει κατεύθυνση, *illustrem*, *illam*, *Paulianam* επιθ. προσδ. στο *victoriam*.

- *quia* ...*vicerat* δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το *quia* και εκφέρεται με οριστική (πραγματική αιτία) *vicerat* ρήμα, *ille* υποκ., *metum* αντικ., *exercitus* γεν. υποκειμενική ή κτητική, *Romani* επιθ. προσδ. στο *exercitus*.

- *imperator* ..*potuit* κύρια πρόταση.

potuit ρήμα, *imperator* υποκ., *vincere* τελ. απαρ. αντικ., *adversarios* αντικ. του *vincere*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. *De caeli ratione* = *de ratione caeli*· *de stellarum lunaeque statu ac motibus* = *de statu ac motibus stellarum lunaeque*. Όταν το ουσιαστικό του εμπρόθετου προσδιορισμού έχει δικό του συμπλήρωμα (συνήθως σε γενική), μπορεί το συμπλήρωμα αυτό να παρεμβληθεί ανάμεσα στην πρόθεση και το ουσιαστικό της (σχ. βιβλίο σελ. 82).

2. Οι προθέσεις *ob*, *per* και *propter* + αιτιατική εκφράζουν το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο.

3. Η πρόθεση *adversus* (*adversum*) + αιτιατική δηλώνει τόπο, το απέναντι. Μεταφορικά δηλώνει το ενώπιον. φιλική διάθεση εχθρική διάθεση, σχέση ή αναφορά.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

//1. *gesserat-fuerat-amiseramus-disputaveram-miseras-dederatis-vicerant-perierat-cucurrerat-praesumpserat*.

2.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	<i>exercitus</i>	<i>exercitus</i>	<i>metus</i>	<i>metus</i>
Γεν.	<i>exercitus</i>	<i>exercituum</i>	<i>metus</i>	<i>metuum</i>
Δοτ.	<i>exercitui</i>	<i>exercitibus</i>	<i>metui</i>	<i>metibus</i>
Αιτ.	<i>exercitum</i>	<i>exercitus</i>	<i>metum</i>	<i>metus</i>
Κλητ.	<i>exercitus</i>	<i>exercitus</i>	<i>metus</i>	<i>metus</i>
Αφαιρ.	<i>exercitu</i>	<i>exercitibus</i>	<i>metu</i>	<i>metibus</i>

3. *disputationem-liberales artes*.

4. *serena* ...*defecerat* κύρια πρόταση.

defecerat ρήμα, *luna* υποκ., *subito* επιρρ. προσδ. του τρόπου στο *p*. *defecerat*. *serena nocte* αφαιρ. του χρόνου στο *defecerat*.

ob repentinum ...*invaserat* κύρια πρόταση.

invaserat ρήμα, *terror* υποκ., *animos* αντικ., *militum* γενικ. κτητ. στο *animos*. *ob repentinum monstrum* εξωτ. αναγκαστικό αίτιο στο *invaserat* (*repentinum* επιθ. προσδ.).

et ...*amiserat* κύρια πρόταση.

amiserat ρήμα, *exercitus* υποκ., *fiduciam* αντικ.,

5. *Metus animos nostros invaserat et fiduciam amiseramus*// *

ΕΝΑ ΦΟΒΕΡΟ ΟΝΕΙΡΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

//Μετά τη ναυμαχία του Ακτίου, ο Κάσσιος από την Πάρμα, που είχε υπηρετήσει στο στρατό του Μάρκου Αντωνίου, κατέφυγε στην Αθήνα. Εκεί, πριν καλά - καλά παραδώσει στον ύπνο την ταραγμένη του ψυχή, του εμφανίστηκε ξαφνικά μια φρικτή μορφή. Νόμιζε πως ερχόταν προς το μέρος του ένας άνθρωπος με πελώριο ανάστημα και βρώμικη όψη, όμοιος με είδωλο νεκρού. Μόλις τον είδε ο Κάσσιος, τον έπιασε φόβος και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε πως ήταν ο Πλούτωνας (ο Χάροντας). Τότε τρόμος συντάραξε τον Κάσσιο και τον ξύπνησε (τον σήκωσε από τον ύπνο του). Ο Κάσσιος φώναξε τους δούλους του και τους ρώτησε γι αυτόν τον άνθρωπο. Εκείνοι δεν είχαν δει κανένα. Ο Κάσσιος παραδόθηκε ξανά στον ύπνο κι ονειρεύτηκε την ίδια μορφή. Λίγες μέρες αργότερα τα ίδια τα πράγματα επιβεβαίωσαν την αξιοπιστία του ονείρου. Ο Οκταβιανός δηλαδή του επέβαλε την ποινή του θανάτου.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

post πρόθ. + αιτ. μετά,
bellum αιτ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
Actiacum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
Actiacus-a-um ο ακτιακός,
Cassius ονομ. ενικ. του ονόμ.
Cassius-i ο Κάσσιος,
Parmensis ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
Parmensis-is-e ο Παρμήσιος,
qui ονομ. ενικ. αρσ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
in σε,
exercitu αφαιρ ενικ. του ουσ.
exercitus-us στρατός,
M. Antonius ο Μάρκος Αντώνιος,
confugit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. confugio καταφεύγω,
ibi τοπικό επίρρ. εκεί,
vix χρον. επίρρ. μόλις,
animum αιτ. ενικ. του ουσ. animus-i
ψυχή,
sollicitum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ.
sollicitus-a-um ταραγμένος,
somno δοτ. ενικ. του ουσ. somnus-i
ύπνος,
dederat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ. του
ρ. do δίνω,
cum εδώ ο σύνδ. αντίστροφος όταν,
(όταν ξαφνικά),
repente επίρρ. ξαφνικά,
apparuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. appareo παρουσιάζομαι,
ei δοτ. ενικ. αρσ. της οριστικής αν-
των. is, ea, id αυτός,
species ονομ. ενικ. του ουσ. species-

ei όψη, εικόνα,
horrenda ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
horrendus-a-um τρομακτικός,
existimavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. existimo θεωρώ,
ad προς, σε,
se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ'
προσώπου,
venire απαρ. ενεστ. του ρ. venio
έρχομαι,
hominem αιτ. ενικ. του ουσιαστικού
homo-inis άνθρωπος,
ingentis γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
ingens-ntis πελώριος,
magnitudine γεν. ενικ. του ουσ.
magnitudo-inis μέγεθος,
facie αφαιρ. ενικ. του ουσ. facies-ei
μορφή,
squalida αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
squalidus-a-um βρώμικος,
similem αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ.
similis-is-e όμοιος,
effigiei δοτ. ενικ. του ουσ. effigies-
ei εικόνα,
mortui γεν. ενικ. του ουσ. mortuus-i
νεκρός,
quem αιτ. ενικ. αρσ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
simul χρον. σύνδ. αμέσως, μόλις,
aspexit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
aspicio παρατηρώ,
timorem αιτ. ενικ. του ουσ. timor-oris
φόβος,
concepit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. concipio καταλαμβάνω,

nomen αιτ. ενικ. του ουσ. nomen-inis
όνομα,
eius γεν. ενικ. αρσ.,
audire απαρ. ενεστ. του ρ. audio α-
κούω,
respondit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. respondeo απαντώ,
cupivit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
cupio ποθώ,
ille ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,
se αιτ. ενικ.,
esse απαρ. ενεστ. του sum,
Orcum αιτ. ενικ. του ουσιαστ. Orcus-i
ο Πλούτωνας,
terror ονομ. ενικ. του ουσ. terror-oris
τρόμος,
concussit γ' ενικ. παρακ. του ρ. con-
cutio συνταράζω,
e-ex πρόθ. από,
somno αφαιρ. ενικ. του ουσ.
somnia-i ύπνος,
eum αιτ. ενικ. αρσ.,
excitavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. excito σηκώνω,
servos αιτ. πληθ. του ουσ. servus-i
δούλος,
inclamavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. inclamo καλώ,
de πρόθ. για,
homine αφαιρ. ενικ.,
eos αιτ. πληθ. αρσ.,
interrogavit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. interrogo ρωτώ,
illi ονομ. πληθ. αρσ.,

neminem αιτ. ενικ. αρσ. της αόρι-
στης ουσιαστικής αντων. nemo κα-
νείς,
viderant γ' πληθ. υπερσυντ. οριστ.
του ρ. video βλέπω,
iterum επίρρ. για δεύτερη φορά,
se αιτ. ενικ.,
somno δοτ. ενικ.,
dedit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. do
δίνω,
eandem αιτ. ενικ. θηλ. της οριστικής
αντων. idem, eadem, idem ίδιος,
somniauit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του

ρ. somnio ονειρεύομαι,
paucis αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
paucus-a-um λίγος,
post χρον. επίρρ. ύστερα,
diebus αφαιρ. πληθ. του ουσ. dies,
diei μέρα,
res ονομ. ενικ. του ουσ. res-ei
πράγμα,
ipsa ονομ. ενικ. θηλ. της οριστικής
αντων. ipse, ipsa, ipsum ίδιος,
fidem αιτ. ενικ. του ουσ. fides-ei
αξιοπιστία,

somnii γεν. ενικ. του ουσ. somnium-
ii όνειρο,
confirmavit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. confirmo επιβεβαιώνω,
nam αιτ. σύνδ. γιατί,
octavianus-i ο Οκταβιανός,
supplicio αφαιρ. ενικ. του ουσ.
supplicium-i τιμωρία,
capitis γεν. ενικ. του ουσ. caput-itis
κεφάλι, θανατική ποινή,
adfecit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
adfacio περιβάλλω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

do dedi, datum, dare

existimo, excito, inclamo, interrogo, confirmo.

somnio, somniavi, somniatum, somniare

Δεύτερης συζυγίας

appareo, apparui, apparitum, apparere

horreo,---,---, horrere

respondeo, respondi, responsum, respondere

video, vidi, visum, videre

Τρίτης συζυγίας

confugio, confugi, confugitum, confugere

aspicio, aspexi, aspectum, aspicere

concupio, concepi, conceptum, concipere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audivi, auditum, audire

venio, veni, ventum, venire

cupio, cupivi, cupitum, cupere

concutio (cum + quatio), concussi, concussum, concutere

adficio, adfeci, adfectum, adficere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Athenae-arum θ.

Δεύτερης κλίσης

bellum-i ουδ., Cassius-ii-i αρσ., Marcus-i αρσ., Antonius-ii-i αρσ., (κλητ. Antoni), animus-i αρσ., somnus-i αρσ.,
mortuus-i αρσ., Orcus-i αρσ., servus-i αρσ., somnium-ii-i ουδ. supplicium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

homo-inis αρσ., magnitudo-inis θηλ., timor-oris αρσ., nomen-inis ουδ., terror-oris αρσ., caput-itis ουδ.

Τέταρτης κλίσης

exercitus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

species-ei θηλ., facies-ei θηλ., effigies-ei θηλ., dies-ei αρσ., res, rei θηλ., fides-ei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Actiacus-a-um, sollicitus-a-um,

horrendus-a-um

squalidus-a-m, paucus-a-um

Τρίτης κλίσης

Parmensis-is-e, ingens-ntis,

similis-is-e.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- horrendus-a-um επίρρ. horrende συγκρ. horrendior-ior-ius επίρρ. horrendius υπερθ. horrendissimus-a-um επίρρ. horrendissime
- squalidus-a-um επίρρ. squalide, συγκρ. squalidior-ior-ius επίρρ. squalidius υπερθ. squalidissimus-a-um επίρρ. squalidissime.
- paucus-a-um. Το επίρρημα pauce δε συναντάται. Χρησιμοποιείται το paucies ή pauciens. Επίσης χρησιμοποιείται το επίρρημα από τα paulus και parvus που είναι από το ίδιο θέμα, συγκρ. paucior-ior-ius επίρρ. paucius υπερθ. paucissimus-a-um επίρρ. paucissime
- ingens-ntis (το επίρρημα ingenter δεν απαντάται), συγκρ. ingentior-ior-ius επίρρ. ingentius υπερθ. ingentissimus-a-um επίρρ. ingentissime.
- similis-is-e επίρρ. similiter συγκρ. similior-ior-ius επίρρ. similis υπερθ. simillimus-a-um επίρρ. simillime
- sollicitus-a-um επίρρ. solliciter συγκρ. sollicitior-ior-ius επίρρ. sollicitius υπερθ. sollicitissimus-a-um επίρρ. sollicitissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	αναφορική
is, ea, id	οριστική
ille, illa, illud	δεικτική
se	προσωπική γ' προσώπου
nemo-inis	αόριστη ουσιαστική (Γραμμ. σελ. 47)
ipse, ipsa, ipsum	οριστική (δεικτική)

Γραμμ. σελ. 43

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την πέμπτη κλίση βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 87 και Γραμμ. σελ. 24. Ιδιαίτερα σημειώνεται ότι α) τον πληθυντικό αριθμό σε όλες τις πτώσεις τον σχηματίζουν μόνο τα dies και res. Τα άλλα από τον πληθυντικό έχουν μόνο ονομαστική, αιτιατική και κλητική ή δεν έχουν καθόλου πληθυντικό β) αρσενικά είναι μόνο το dies ημέρα (συνήθως) και το meridiēs μεσημβρία (πάντοτε). Το dies είναι θηλυκό, ιδίως, όταν σημαίνει χρόνο ή προθεσμία (γραμμ. σελ. 24, 25).

Για την δεικτική (στη Γραμματική οριστική, σελ. 44) αντωνυμία idem, eadem, idem και για τα 15 ρήματα σε -io της γ' συζυγίας βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 88. Για τα σε -io βλέπε και μάθημα 10, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 3.

2. Στην κλίση της αντωνυμίας idem πρέπει να γνωρίζουμε ότι στο αρσενικό idem το i είναι μακρό, ενώ στο ουδέτερο βραχύ. Επίσης στην αιτιατική ενικού και τη γενική πληθυντικού το m μπροστά από το οδοντικό d γίνεται n (eundem, eandem, eorundem, earundem).

3. Τα 15 ρήματα σε -io (η κατηγορία του cario) αποτελούσαν αρχικά ιδιαίτερη συζυγία σε -ise. Στα ρήματα αυτά συμπεριλαμβάνεται και το iacio ρίχνω. Πρέπει να προσέχουμε μη γίνει σύγχυση με το iaceo κείμαι. Επίσης θα προσέξουμε τα ρήματα αυτά, όπως το facio, όταν είναι σύνθετα π.χ. conficio, confeci, confectum, conficere. Στον παρακ. (όπως το p. pario) το a μετατρέπουν σε e, επειδή το a πριν από το r μετατρέπεται σε e. Τα σύνθετα του pario (aperio, comperio, reperio) κλίνονται σύμφωνα με την τέταρτη συζυγία. Των ρημάτων αυτών ο παρακείμενος είναι αντίστοιχα aperui, comperi, reperi.

4. Η nemo είναι αόριστη ουσιαστική αντωνυμία και κλίνεται: γεν. nullius δοτ. nemini αιτ. neminem αφαιρ. nullo, nulla, nullo. Αντίστοιχη αόριστη επιθετική είναι η nullus-a-um. Κλίνεται (η nullus) όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα με διαφοροποίηση της γενικής και δοτικής ενικού, nullius, nulli. Από τη nullus παίρνει και όλο τον πληθυντικό η nemo.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- post ...confugit κύρια πρόταση.
confugit ρήμα, Cassius υποκ., Parmensis (λειτουργεί ως ουσιαστικό) παράθεση στο Cassius, Athenas απλή αι-

τιατική που δηλώνει κίνηση σε τόπο, post bellum εμπρόθ. προσδ. χρονικής ακολουθίας, Actiacum επιθ. προσδ. στο bellum.

- qui ...fuerat δευτ. αναφορική προσδιοριστική στο Cassius πρόταση.
fuerat ρήμα, qui υποκ., in exercitum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει μεταφορικά τόπο (εντοπισμό), M. Antoni γεν. κτητική στο exercitu.
- ibi ...dederat κύρια πρόταση.
dederat ρήμα, Cassius ενν. υποκ., animum άμεσο αντικ., somno έμμεσο αντικ., sollicitum επιθ. προσδ. στο animum, ibi επίρρ. προσδ. του τόπου, vix επιρρ. προσδ. του χρόνου.
- cumhorrenda δευτ. χρονική πρόταση.
Εισάγεται με τον αντίστροφο cum, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου και η προσδιοριζόμενη πρόταση με οριστική υπερσυντέλικου.
apparuit ρήμα, species υποκ., horrenda επιθ. προσδ. στο species, ei (δοτ.) αντικ., repente επιρ. προσδ. του τρόπου.
- existimavit ...mortui κύρια πρόταση.
existimavit ρήμα, Cassius ενν. υποκ., venire αντικ. hominem υποκ. του απαρ., ad se εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, magnitudinis γενική της ιδιότητας, ingentis επιθ. προσδ. facie αφαιρ. της ιδιότητας, squalida επιθ. προσδ., similem παράθεση στο hominem. (εδώ το similem έχει τη θέση του ουσιαστικού hominem, που παραλείπεται. Εάν θέλαμε να συμπληρώσουμε την πρόταση θα είχαμε: existimavit ad se venire hominem..., hominem similem effigiei mortui, οπότε το δεύτερο hominem θα ήταν παράθεση και το similem επιθ. προσδ. στο δεύτερο hominem). effigiei δοτική αντικειμενική στο similem, mortui γενική αντικειμενική στο effigiei (mortuum effingit διατυπώνει, εικονίζει το νεκρό (ή κτητική)).
- quem ...Cassius δευτερ. χρονική πρόταση.
Εισάγεται με το simul, εκφέρεται με παρακείμενο οριστικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
aspexit ρήμα, Cassius υποκ., quem αντικ.
- timorem ...concepit κύρια πρόταση.
concepit ρήμα, Cassius ενν. υποκ., timorem αντικ.,
- nomenque ...cupivit. κύρια πρόταση
cupivit ρήμα, Cassius υπ., audire αντικ., nomen αντ. eius γεν. κτητική στο nomen.
- respondit ...Orcum κύρια πρόταση.
respondit ρήμα, ille υποκ., esse ειδ. απαρ. αντικ., se υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), Orcum κατηγ.
- tum ...concussit κύρια πρόταση.
concussit ρήμα, terror υποκ., Cassium αντικ., tum επιρ. προσδ. του χρόνου.
- et e somno eum excitavit κύρια πρόταση.
excitavit ρήμα, terror ενν. υποκ., eum αντικ., e somno εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει απομάκρυνση, έξοδο από κατάσταση.
- Cassius servos inclamavit κύρια πρόταση.
inclamavit ρήμα, Cassius ενν. υποκ., servos αντικ.
- et de homine eos interrogavit κύρια πρόταση.
interrogavit ρήμα, Cassius ενν. υποκ., eos αντικ., de homine εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς.
- illi neminem viderant κύρια πρόταση.
viderant ρήμα illi υποκ., neminem αντικ.
- Cassius ...dedit κύρια πρόταση.
dedit ρήμα, Cassius υποκ., se άμεσο αντικ., somno (δοτ.) έμμεσο αντικ., iterum επίρρ. προσδ. του χρόνου.
- eandemque speciem somniavit κύρια πρόταση.
somniavit ρήμα, Cassius ενν. υποκ., speciem αντικ., eandem επιθ. προσδ. στο speciem.
- paucis ...confirmavit κύρια πρόταση.
confirmavit ρήμα, res υποκ., somnii γενική κτητική στο fidem, post επιρ. προσδ. του χρόνου
diebus αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς, paucis επιθ. προσδ. στο diebus, ipsa κατηγ. προσδ. στο res, fidem αντικ.
- nam ...adfecit κύρια πρόταση.
adfecit ρήμα, Octavianus υποκ., eum αντικ., supplicio: η οργανική αυτή αφαιρετική σε θέση έμμεσου αντικειμένου είναι αφαιρετική του μέσου ή πλησμονής (αφθονίας), capitis γεν. της ποινής.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Γενική της ιδιότητας. Αυτή απαντά με επιθετικό διορισμό και δηλώνει ιδιότητα / ιδιαίτερα την ηλικία, το μέγεθος, την τάξη ή κατηγορίαν, τον τρόπο / με συνδυασμό κανονικά προς αριθμητικό. Τίθεται με βοηθητικό ρήμα ή χωρίς βοηθητικό. Άλλο είδος της γενικής της ιδιότητας είναι η γενική της τιμής ή αξίας.
2. Στην έκφραση *paucis post diebus* το *post* είναι επίρρημα, ενώ στην εναλλακτική της *post paucos dies* είναι πρόθεση + αιτιατική.
3. Ο σύνδεσμος *nam* εισάγει κύριες προτάσεις και μπαίνει στην αρχή της πρότασης. Δείχνει αιτιολόγηση, διασάφηση.
4. Η αναφορική αντωνυμία *qui, quae, quod* στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου, αν αναφέρεται στα προηγούμενα, έχει θέση δεικτικής αντωνυμίας και δεν εισάγει πια αναφορική πρόταση. Σ' αυτή την περίπτωση η αναφορική αντωνυμία βρίσκεται είτε σε κύρια πρόταση είτε σε δευτερεύουσα άλλου είδους, αν υπάρχει κάποιος άλλος υποτακτικός σύνδεσμος. Εάν όμως η αναφορική αντωνυμία αναφέρεται στα επόμενα, εισάγει αναφορική πρόταση, όπως στο μάθημα αυτό.
5. *Athenas confugit*. Η κίνηση σε τόπο δηλώνεται και με απλή αιτιατική ονομάτων πόλεων, μικρών νησιών, χερσονήσων, του ονόματος της χώρας *Aegyptus* και μερικών άλλων προσηγορικών, όπως συχνά των *domus* και *rus*... Όταν το όνομα της πόλεως συνοδεύεται από άλλο γενικό όνομα κατά παράθεση, το τελευταίο αυτό, εάν είναι μόνο του, προηγείται του γεωγραφικού ονόματος, εάν όμως έχει επιθετικό διορισμό, τίθεται μετά το γεωγραφικό όνομα είτε με πρόθεση είτε χωρίς πρόθεση *in urbem Athenas eo / Athenas, urbem praeclarum, eo*. Η αιτιατική της διεύθυνσης ή του τέρματος τίθεται α) με ρήμα κίνησης που δέχονται αιτιατική και β) με ρήματα, τα οποία από απλά αμετάβατα, που δηλώνουν κίνηση, με πρόθεση έγιναν μεταβατικά. Τέτοιου είδους αιτιατική είναι και η με τα σύνθετα του *p. eo*.
6. Για τον αντίστροφο *cum*: Σ' αυτές τις προτάσεις η κύρια πρόταση κατά παρατατικό ή υπερσυντέλικο, λαβαίνει συνήθως το *iam* (ήδη), το *aegre* (χαλεπώς), το *nonnumquam* (όχι ακόμη), το *nix* και *nixdum* (μόλις), η δε δευτερεύουσα (που σημαίνει αιφνίδιο συμβάν) κατά παρακείμενο ή ιστορικό ενεστώτα δέχεται το *repente*, το *subito* (ξαφνικά) και επί συγχρονισμού, το *interim*, *interea*, *quidem*, *tamen*.
7. Για το υποκείμενο του τελικού και του ειδικού απαρεμφάτου βλέπε μάθημα 7, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 1.
8. Δοτική αντικειμενική. Τίθεται με επίθετα, που δηλώνουν το ωφέλιμο ή το βλαβερό, το ευχάριστο ή δυσάρεστο, ομοιότητα ή ανομοιότητα, το φιλικό ή το εχθρικό πνεύμα.
9. Η αφαιρετική του μέτρου είναι συγγενής προς την οργανική αφαιρετική, γιατί με την αφαιρετική ορίζεται το μέσον ή το όργανο, με το οποίο κάποιο πράγμα φαίνεται κατά πόσο είναι μεγαλύτερο ή μικρότερο (Γραμμ. Σκάση).
10. Για την ποινή χρησιμοποιείται πτώση αφαιρετική (αφαίρετική της ποινής). Στο μάθημα αυτό η γενική *capitis* αποτελεί εξαίρεση.
11. Το ρήμα *adfacio* (*afficio*) συντάσσεται με αιτιατική του προσώπου και αφαιρετική του πράγματος (*eum* αιτιατική του προσώπου, *sumplicio* αφαιρετική του πράγματος). Για την μετάφραση στην ελληνική θεωρούμε συνήθως πως το ρήμα με την αφαιρετική αποτελεί περίφραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. *confugit-concipimus-capitis-concutit-aspicit-adficiunt-capis-interficit-pariunt-accipimus*.

2.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	<i>fallax spes</i>	<i>fallaces spes</i>	<i>res ipsa</i>	<i>res ipsae</i>
Γεν.	<i>fallacis spei</i>	- -	<i>rei ipsius</i>	<i>rerum ipsarum</i>
Δοτ.	<i>fallaci spei</i>	- -	<i>rei ipsi</i>	<i>rebus ipsis</i>

Αιτ.	fallacem spem	fallaces spes	rem ipsam	res ipsas
Κλητ.	fallax spes	fallaces spes		
Αφαιρ.	fallaci spe		re ipsa	rebus ipsis

3. ipsum-ipse-idem (ουδ. = το ίδιο) - eundem.

4. a. Athenas απρόθ. αιτ. ονόματος πόλης που δηλώνει την κατεύθυνση, την κίνηση προς κάποιο τόπο (προσδιορίζει το confugit).

β. ad σε εμπρόθετη αιτιατική που δηλώνει την κατεύθυνση, την κίνηση προς πρόσωπο (προσδιορίζει το venire), η αντωνυμία se αναφέρεται στο υποκ. της πρότασης, δηλ. στον Κάσσιο, ενώ το ad eum θα αναφερόταν σε κάποιο άλλο πρόσωπο.

γ. effigiei (δοτ.) ως συμπλήρωμα στο επίθετο similis ή δοτ. αντικειμενική.

δ. quem = eum αντικ. του aspexit

ε. esse ειδ. απαρ. αντικ. του respondit

στ. se υποκ. του esse (ταυτοπροσωπία). Το υποκ. του ειδ. απαρ. βρίσκεται πάντα (εκτός εάν εξαρτάται από παθητικό ρήμα) σε αιτιατική και δεν παραλείπεται.

ζ. de homine εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς στο interrogavit.

5. Venit homo quidam facie horrenda; quem eum simul aspexi, terrorem concepi.// *

ΜΑΘΗΜΑ 15

ΤΑ ΗΘΗ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Όλη η ζωή των Γερμανών περιορίζεται στο κυνήγι και στις στρατιωτικές ασχολίες. Οι Γερμανοί δεν ασχολούνται με τη γεωργία, αλλά τρέφονται με γάλα, τυρί και κρέας. Αν και ζουν σε περιοχές φοβερά παγωμένες, φορούν μόνο δέρματα και πλένονται στα ποτάμια. Όταν η χώρα τους κάνει πόλεμο, εκλέγουν άρχοντες με εξουσία ζωής και θανάτου. Στις ιππομαχίες συχνά πηδάνε από τα άλογά τους και πολεμάνε πεζοί· η χρήση της σέλας θεωρείται ντροπή και μαλθακότητα. Δεν επιτρέπουν στους εμπόρους να φέρουν κρασί στη χώρα τους, γιατί εξαιτίας του, όπως πιστεύουν, οι άντρες γίνονται μαλθακοί κι εκθηλώνονται.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Germanorum γεν. πληθ. του ουσ.
Germani-orum Γερμανοί,
vita ονομ. εν. του ουσ. vita-ae ζωή,
omnis ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
omnis-is-e όλος,
in πρόθ. σε,
venationibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
venatio-onis κυνήγι,
atque σύνδ. και,
studiis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
studium-i σπουδή, επιμέλεια,
rei γεν. ενικ. του ουσ. res, rei πράγμα,
militaris γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
militaris-is-e στρατιωτικός,
consistit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
consisto έγκειμαι,
non αρνητ. μόριο όχι, δεν,

student γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
studeo σπουδάζω, καταγίνομαι,
agriculturae δοτ. ενικ. του ουσ.
agricultura-ae η γεωργία,
lacte αφαιρ. ενικ. του ουσ. lac, lactis γάλα,
caseo αφαιρ. ενικ. του ουσ. caseus-i τυρί,
carne αφαιρ. ενικ. του ουσ. caro, carnis κρέας,
nutriuntur γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. nutrio τρέφω,
locis αφαιρ. πληθ. του ουσ. locus-i τόπος, χώρα,
frigidissimis αφαιρ. πληθ. υπερθ. ουδ. του επιθ. frigidus-a-um ψυχρός,
pelles αιτ. πληθ. του ουσ. pellis-is δέρμα,

solum επίρρ. μόνο,
habent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
habeo έχω, φέρω,
fluminibus αφαιρετ. πληθ. του ουσ.
flumen-inis ποτάμι,
lavantur γ' πληθ. ενεστ. οριστικής παθητ. του ρ. lavo λούζω,
cum σύνδ. χρον. όταν,
civitas ονομ. ενικ. του ουσ. civitatis η πολιτεία, πόλη,
bellum αιτ. ενικ. του ουσ. bellum-i πόλεμος,
gerit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. gero φέρω, διεξάγω,
magistratus ονομ. πληθ. του ουσ.
magistratus-us άρχοντας,
creantur γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. creo δημιουργώ,

vitae γεν. ενικ. του ουσ. vita-ae ζωή,
 necis γεν. ενικ. του ουσ. nex, necis
 φόνος, θάνατος,
 potestate αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 potestas-atis δύναμη, εξουσία,
 equestribus αφαιρ. πληθ. ουδ. του
 επιθ. equester, equestris, equestre
 ιππικός,
 saepe επίρρ. συχνά,
 ex πρόθ. από,
 equis αφαιρ. πληθ. του ουσ. equus-i
 άλογο, ίππος,
 desiliunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
 ρ. desilio πηδω κάτω,
 ac και,
 pedibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. pes,
 pedis πόδι,
 proeliantur γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
 παθητ. του ρ. (αποθετ.) proelior αγω-
 νίζομαι,

ephippiorum γεν. πληθ. του ουσ.
 ephippium-i εφίππιο, σέλα,
 usus ονομ. ενικ. του ουσ. usus-us
 χρήση, εμπειρία,
 res ονομ. ενικ. του ουσ. res, rei
 πράγμα,
 turpis ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 turpis-is-e ισχυρός, επονείδιστος,
 iners ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ. iners-
 ertis νωθρός,
 habetur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ.
 του ρ. habeo έχω, θεωρώ,
 vinum κρασί,
 a (ab) πρόθ. από,
 mercatoribus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 mercator-oris έμπορος,
 ad προς, σε,
 se αιτ. ενικ. αρσ. της προσωπικής
 αντων. γ' προσ.,
 importari απαρ. ενεστ. παθητ. του ρ.

importo εισάγω,
 sinunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 sino επιτρέπω,
 quod συνδ. αιτολ. γιατί, επειδή,
 ea αφαιρ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-
 των. is, ea, id αυτός,
 re αφαιρ. ενικ.,
 ut επίρρ. αναφ. όπως,
 arbitrantur γ' πληθ. ενεστ. οριστ. πα-
 θητ. του αποθετ. ρ. arbitror κρίνω,
 θεωρώ,
 remollescunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
 του ρ. remollesco γίνομαι μαλακός,
 homines ονομαστ. πληθ. του ουσ.
 homo-inis άνθρωπος,
 effeminantur γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
 του ρ. (στη παθητική) effemino εκθη-
 λύνω, proeliis αφ. πληθ. του ουσ.
 proelium-i.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

lavo, lavi, lautum (lavatum), lavare

creo, importo, effemino. proelior αποθετικό, arbitror αποθ.

Δεύτερης συζυγίας

studeo, studui, -, studere

habeo, habui, habitum, habere

Τρίτης συζυγίας

consisto, constitui, constitum, consistere

gero, gessi, gestum, gerere

sino, sivi, situm, sinere

remollesco, -, -, -, remollescere

Τέταρτης συζυγίας

nutrio, nutrivī (nutrii), nutritum, nutrire

desilio, desilui, (desultum), desilire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

vita-ae θηλ., agricultura-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

studium-ii-i ουδ., caseus-i αρσ., locus-i αρσ., bellum-i ουδ., equus-i αρσ., ephippium-ii-i ουδ., vinum-i ουδ.

Germani-orum αρσ., proelium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

venatio-onis θηλ., lac, lactis ουδ. (χωρίς πληθ.), caro, carnis θ. pellis-is θηλ., flumen-inis ουδ., civitas-atis θηλ.

potestas-atis θηλ., nex, necis θηλ., pes, pedis, αρσ., mercator-oris αρσ., homo-inis αρσ.

Τέταρτης κλίσης

magistratus-us αρσ., usus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

frigidus-a-um

Τρίτης κλίσης

omnis-is-e, turpis-is-e, iners-rtis, militaris-is-e

equester, equestris, equestre

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- frigidus-a-um επίρρ. frigide συγκρ. frigidior-ior-ius επίρρ. frigidus υπερθ. frigidissimus-a-um επίρ. frigidissime
- turpis-is-e επίρ. turpiter (απαντά και turpe ποιητικό), συγκρ. turpior-ior-ius επίρ. turpius υπερθ. turpissimus-a-um επίρ. turpissime-
- (in-ars) iners συγκρ. inertior-ior-ius υπερθ. inertis-simus-a-um

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
se	προσωπική γ' προσ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την κλίση του ενεστώτα α, β, και δ συζυγίας παθητικής φωνής και για το παθητικό απαρέμφατο ενεστώτα βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 94 και 95 καθώς και τη Γραμματική.
2. Για τα αποθετικά ρήματα βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 95 και το μάθημα 10, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 8.
3. Το θηλυκό caro κλίνεται ως ακολούθως:
caro, carnis, carni, carnem, caro, carne.
carnes, carniū, carnibus, carnes, carnes, carnibus.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Germanorum ...consistit κύρια πρόταση.
consistit ρήμα, vita υποκ., omnis επιθ. προσδ., Germanorum γεν. υποκειμενική στο vita, in venationibus, in studiis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνουν κατάσταση (εντοπισμό σε κατάσταση), rei γεν. αντικειμενική από το studiis, militaris επιθ. προσδ. στο rei.
- Germani ...agriculturae κύρια πρόταση.
student ρήμα, Germani υποκ., agriculturae (δοτ.) αντικ.,
- lacte ...nuntiuntur κύρια πρόταση.
nuntiuntur ρήμα, Germani ενν. υποκ., lacte, caseo, carne αφαιρ. οργανικές που δηλώνουν μέσο.
- locis ...habent κύρια πρόταση.
habent ρήμα, Germani ενν. υποκ., pelles αντικ., solum επιρρ. προσδ. του ποσού, locis αφαιρετική που δηλώνει τόπο (στάση),
frigidissimis επιθ. προσδ. στο locis.
- et in fluminibus lavantur κύρια πρόταση.
lavantur ρήμα, Germani ενν. υποκ., in fluminibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.
- cum ...gerit δευτερεύουσα χρονική πρόταση.
Το cum είναι επαναληπτικό. Δηλώνει απεριόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον.
gerit ρήμα, civitas υποκ., bellum αντικ.
- magistratus ...potestate κύρια πρόταση.
creantur ρήμα, magistratus υποκ., cum potestate εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τρόπο, vitae, necis γενικές αντικειμενικές στο potestate.
- equestribus ...desiliunt κύρια πρόταση.
desiliunt ρήμα, Germani ενν. υποκ., ex equis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία προς απομάκρυνση, saepe επιρρ. προσδ. του χρόνου, proeliis τοπική αφαιρετική που εκφράζει χρόνο ή κατάσταση, equestribus επιθ. προσδ. στο proeliis.
- ac pedibus proeliantur κύρια πρόταση.
proeliantur ρήμα, Germani ενν. υποκ., pedibus αφαιρ. του τρόπου.
- ephippiorum ..habetur κύρια πρόταση.
habetur ρήμα, usus υποκ., ephippiorum γεν. αντικειμενική στο usus, res κατηγορ. στο usus, turpis, iners επιθ. προσδ. στο res.

- vinum ...sinunt κύρια πρόταση.

sinunt ρήμα, Germani ενν. υποκ., importari τελ. απαρ. αντικ., vinum υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), ad se εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, a mercatoribus ποιητικό αίτιο στο importari.

- quod ...homines δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το quod και εκφέρεται με οριστική (πραγματική αιτιολογία).

remollescunt ρήμα, homines υποκ., re αφαιρετική της αιτίας (αναγκαστικού αιτίου), ea επιθ. προσδ. στο re.

- atque effeminantur δευτ. αιτιολ. πρόταση (όπως η προηγούμενη)· συνδέεται με το atque.

effeminantur ρήμα, homines ενν. υποκ.

- ut arbitrantur δευτ. αναφορ. παραβολική ή συγκριτική πρόταση

arbitrantur ρήμα, Germani ενν. υποκ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Ποιητικό αίτιο. πρόκειται για το έμψυχο ή άψυχο, από το οποίο προέρχεται αυτό που παθαίνει το υποκείμενο του ρήματος παθητικής διάθεσης. Εκφέρεται α) με την ab (a) + αφαιρετική όταν είναι έμψυχο ή προσωποποιημένο άψυχο ή όταν αυτό είναι λέξη σημασίας περιληπτικής β) με απλή αφαιρετική όταν είναι άψυχο. Πρόκειται κυρίως για αφαιρετική που δηλώνει επιρρηματική σχέση και ειδικότερα για αφαιρετική του εσωτερικού ή εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου. γ) με απλή δοτική (προσωπική) του ενεργούντος προσώπου όταν υπάρχει ρήμα παθητικής περιφραστικής συζυγίας ή παθητικής διάθεσης συντελικού χρόνου ή άλλου χρόνου. (Βλέπε και σχολ. βιβλίο σελ. 95 και Γραμμ. σελ. 158 παρ. 5 και σελ. 151).

2. Για την σύνταξη των ρημάτων iubeo, veto, prohibeo, sino, ratio, cogo βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 95 παρ. 6.

3. Τα ρήματα nuntiuntur και lavantur εκφράζουν άμεση αυτοπάθεια. Για την έκφραση της άμεσης αυτοπάθειας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για έμφαση, ο ενεργητικός τύπος του ρήματος με την αιτιατική της προσωπικής αντωνυμίας, se lavant, nos lavamus κ.τ.λ.

4. locis frigidissimis. Είναι χωρίς πρόθεση γιατί συνοδεύεται από επιθετικό διορισμό. (Βλέπε και μάθημα 5, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 2) Εδώ η αφαιρετική αυτή ισοδυναμεί με εναντιωματική πρόταση: etsi locis frigidissimis vivunt.

5. Η αφαιρετική (equestribus) proeliis χρησιμοποιείται κανονικά χωρίς πρόθεση γιατί συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό. Θα πρέπει να διακρίνουμε την αφαιρετική του χρόνου (με πρόθεση ή χωρίς πρόθεση) από την οργανική αφαιρετική (π.χ. bello, proelio, acie) με ρήματα, που σημαίνουν νικώ (vinco, supero).

Για τον σύνδεσμο cum βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 88. Στους κλασσικούς χρόνους ο cum όταν συντασσόταν με την οριστική, ήταν κυρίως χρονικός, ενώ όταν συντασσόταν με την υποτακτική, ήταν ιστορικός - διηγηματικός, αιτιολογικός (μάθημα 35) ή εναντιωματική (μάθημα 40).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. nutrimur-lavamini-excitor-interrogaris-proeliatur.

2. Pontus-a-ventis turbatur-Pericula a Romanis propulsantur-Legiones a Caesare in hibernis conlocantur-Alba Longa ab Iulo munitur.

3. Germani-a mercatoribus-vinum ad se importari non sinunt.

Caesar arma in castra importari iubet-Caesar castra muniri vetat.

4. Cum Germani ex equis desiliunt, fortiter proeliantur-pugnant.// *

ΜΑΘΗΜΑ 16

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΤΗ ΓΑΛΑΤΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

‘Αφού οι στρατιώτες-μας έρριξαν τα ακόντια στους εχθρούς, μάχονταν με τα ξίφη. Ξαφνικά πίσω τους διακρίνεται το ιππικό μας· οι κοορτές πλησιάζουν. Οι εχθροί στρέφουν τα νώτα τους και φεύγουν· τους επιτίθενται οι ιππείς. Γίνεται μεγάλη σφαγή. Ο Σεδούλιος, ο στρατηγός και ηγεμόνας των Λεμοβίκων, σκοτώνεται· ο στρα-

τηγός των Αρβέρνων πιάνεται ζωντανός πάνω στη φυγή· στον Καίσαρα παραδίδονται 74 στρατιωτικά λάβαρα· μεγάλος αριθμός εχθρών αιχμαλωτίζεται και εκτελείται· οι υπόλοιποι μετά τη φυγή σκορπίζονται στις επικράτειές τους. Την επομένη (οι Γαλάτες) στέλνουν πρεσβευτές στον Καίσαρα. Ο Καίσαρας τους διατάζει να παραδώσουν τα όπλα και να φέρουν μπροστά τους αρχηγούς τους. Ο ίδιος παίρνει θέση μπροστά στο στρατόπεδο· (οι Γαλάτες) οδηγούν τους αρχηγούς τους στο σημείο αυτό. Παραδίδουν τον Βερκιγγετόριγα και καταθέτουν τα όπλα τους. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

nostri Ονομ. πληθ. αρσ. της κτητ. αντων. α' προσ. noster, nostra, nostrum δικός μας.
postquam χρον. σύνδ. αφού,
pila αιτ. πληθ. του ουσ. pilum-i ακόντιο,
hostes αιτ. πληθ. του ουσ. hostis-is εχθρός,
miserunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. mitto στέλλω, ρίχνω,
gladiis αφαιρ. πληθ. του ουσ. gradus-i ξίφος,
rem αιτ. ενικ. του ουσ. res rei πράγμα,
gerunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. gero διεξάγω,
repente επιρρ. ξαφνικά,
post πρόθ. + αιτ. μετά από κάτι,
tergum αιτ. ενικ. του ουσ. tergum-i νώτο, πλάτη,
equitatus ονομ. ενικ. του ουσ. equitatus-us το ιππικό,
cernitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. cerno διακρίνω,
cohortes ονομ. πληθ. του ουσ. cohors, cohortis η κοόρτη, στρατιωτικό τμήμα,
appropinquant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. appropinquo πλησιάζω,
hostes ονομ. πληθ.,
terga αιτ. πληθυντ.,
vertunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. verto στρέφω, τρέπω.
ac σύνδ. συμπλεχτικός και,
fugiant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. fugio φεύγω,
eis δοτ. πληθ. αρσ.,
equites ονομ. πληθ. του ουσ. eques, equitis, ιππέας,
occurrunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. occurro επιτίθεμαι,
fit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. fio γίνομαι,

magna ονομαστ. ενικ. θηλ. του επιθ. magnus-a-um μέγας,
caedes ονομ. ενικ. του ουσ. caedes-is σφαγή,
Sedulius ονομ. ενικ. του ουσ. Sedulius-i Σεδούλιος,
dux ονομ. ενικ. του ουσ. dux, ducis στρατηγός, αρχηγός,
princeps ονομ. ενικ. του ουσ. princeps, principis ηγεμόνας, άρχοντας,
Lemovicum γεν. πληθ. του ουσ. Lemovices-um Λεμόβικες,
occiditur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. occido φονεύω,
Arvenorum γεν. πληθ. του ουσ. Arveni-orum Αρβενοί,
vinus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. vinus-a-um ζωντανός,
fuga αφαιρ. ενικ. του ουσ. fuga-ae φυγή,
comprehenditur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. comprehendo πιάνω,
signa ονομ. πληθ. του ουσ. signum-i σημείο,
militaria ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ. militaris-is-e στρατιωτικός,
LXXIII (septuaginta quattuor) απόλυτο αριθμ. 74,
ad σε,
Caesarem αιτ. ενικ.,
referuntur γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. refero επαναφέρω,
magnus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. magnus-a-um μέγας,
numerus ονομ. ενικ. του ουσ. numerus-i αριθμός,
hostium γεν. πληθ. του ουσ. hostis-is εχθρός,
capitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. capio πιάνω,
atque συμπλεχτικός σύνδεσμος και,

interficitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. interficio αφανίζω,
reliqui ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. reliquus-a-um υπόλοιπος,
ex από,
fuga αφαιρ. ενικ.,
civitates αιτ. πληθ. του ουσ. civitas-atis πόλη, πολιτεία,
discedunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. discedo διασκορπίζομαι,
postero αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. posterus-a-um επόμενος,
die αφ. ενικ. του ουσ. dies, diei ημέρα,
legati ονομ. πληθ. του ουσ. legatus-i πρεσβευτής,
mittuntur γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. του ρ. mitto στέλλω,
iubet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. iubeo διατάζω,
arma αιτ. πληθ. του ουσ. arma-orum όπλα,
tradi απαρ. ενεστ. παθητ. του ρ. trado παραδίνω,
principes αιτ. πληθ. του ουσιαστικοποιημένου εδώ επιθέτου princeps-ipsis. Στον πληθ. principes σημαίνει άρχοντες, επιφανείς,
produci απαρ. ενεστ. παθητ. του ρ. produco οδηγώ μπροστά,
ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστικής αντων. ipse, ipsa, ipsum αυτός, ή, ·
pro πρόθ. μπροστά,
castris αφαιρ. πληθ. του ουσ. castra-orum στρατόπεδο,
consedit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. consido κάθομαι,
eo επιρρημα τοπικό εκεί,
duces ονομ. πληθ. του ουσ. dux, ducis
producuntur γ' πληθ. οριστ. ενεστ. παθητ. του ρ. produco οδηγώ,
Vercingetorix ονομ. ενικ. του ουσ.

Vercingetorix-rigis Βερκιγγετόριγας
deditur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ.

του ρ. dedo παραδίδω,
arma ονομαστ. πληθ.,

proiciuntur γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
παθητικ. του ρ. proicio καταθέτω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας
appropinquo

Δεύτερης συζυγίας
iubeo, iussi, iussum, iubere

Τρίτης συζυγίας
mitto, misi, missum, mittere

gero, gessi, gestum, gerere
cerno, crevi, cretum, cernere

verto, verti, versum, vertere

fugio, fugi, (fugitum), fugere

occurro, occurri, (occucurri), occursum, occurrere

facio, feci, factum, facere - fio, factus sum, fieri

occido, occidi, occisum, occidere

comprehendo, comprehendi, comprehensum, comprehendere

refero, retuli, relatum, referre

interficio, interfeci, interfectum, interficere

discedo, discessi, discessum, discedere

trado, tradidi, traditum, tradere

produco, produxi, productum, producere

dedo, dedidi, deditum, dedere

proicio, proieci, proiectum, proicere

consido, consedi, consessum, considerare

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης
fuga-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

pilum-i ουδ., gladius-ii-i αρσ., tergum-i ουδ., signum-i ουδ., numerus-i αρσ., legatus-i αρσ., arma-orum ουδ., (μόνο πληθ.), castrum-i ουδ. (φρούριο), castra-orum (στρατόπεδο), Sedulius-ii αρσ., Arverni-orum αρσ.

Τρίτης κλίσης

hostis-is αρσ., cohors-rtis θηλ., eques-itis αρσ., caedes-is θηλ., dux-cis αρσ., princeps-ipsis αρσ. (εδώ ουσιαστικοποιημένο το επίθετο), civitas-atis θηλ., Lemovices-um αρσ. Caesar-ris αρσ., Vercingetorix-igis αρσ.

Τέταρτης κλίσης

equitatus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ. dies-ei αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um, reliquus-a-um, posterus-a-um, vivus-a-um

Αντων. noster, nostra, nostrum

Τρίτης κλίσης

militaris-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- magnus-a-um επίρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.

- posterus-a-um ως επίρ. χρησιμοποιείται το postea συγκρ. posterior-ior-ius επίρ. posterius υπερθ. postremus-a-um και postumus-a-um επίρ. postremum και postremo.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

noster, nostra, nostrum κτητική

is, ea, id	οριστική
ipse, ipsa, ipsum	οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την οριστική του παθητικού ενεστώτα και το απαρέμφατο της γ' συζυγίας. τα αποθετικά ρήματα της γ' συζυγίας και την οριστική του παθητικού μέλλοντα γ' και δ' συζυγίας βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 100 και 101 καθώς και τη Γραμματική.

2. Τα αποθετικά *gradior, morior, patior* γ' συζυγίας σχηματίζονται σύμφωνα με τα ρήματα της γ' συζυγίας. αλλά με τις ιδιαιτερότητες, που έχουμε σημειώσει στο μάθημα 10, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 3 και παρ. 8. Βλέπε επίσης και Γραμμ. σελ. 74, 77 και 78.

3. Ως παθητικό του ρ. *facio* χρησιμοποιείται το ρήμα *fio*. Το ρήμα αυτό στους τύπους που παράγονται από το ενεστωτικό θέμα κλίνεται όπως το *audio* (*fio, fis, fit...*) με εξαίρεση το απαρέμφατο *fieri* και την υποτακτική του παρατατικού *fierem* (σχ. βιβλίο σελ. 101).

4. Να διακρίνουμε το ρήμα *occido* (*ob + caedo*) σκοτώνω, όπου το *i* είναι μακρό από το ρήμα *occido* (*ob + cado*) πέφτω, που το *i* είναι βραχύ.

5. Το ρήμα *comprehendo* έχει ως παράλληλο τύπο το *comprendo*.

6. Για το ουσ. *civitas* βλέπε μάθημα 6, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 8.

7. Ο τύπος *consedit* είναι παρακείμενος.

8. Όταν το *facio* είναι σύνθετο με πρόθεση σχηματίζει κανονικά την παθητική φωνή *interficio, interficior* (αντίθετα: *cale-facio* παθητ. *cale-fio*).

9. Το *princeps* είναι ουσιαστικοποιημένο εδώ: ο αρχηγός, ο ηγεμόνας. Το επίθετο, μονοκατάληκτο, πρώτος.

10. Το β' ενικό πρόσωπο ενεστώτα προστακτικής του ρ. *duco* και των συνθέτων, δεν κάνει *duce*, αλλά *duc*.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *nostri ...gerunt* κύρια πρόταση.

gerunt ρήμα, *nostri* υποκ., *rem* αντικ., *gladiis* αφαιρ. του οργάνου.

- *post quam ...miserunt* δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το *postquam*, εκφέρεται με παρακείμενο οριστικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. *miserunt* ρήμα, *nostri* ενν. υποκ., *pila* αντικ., *in hostes* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική κίνηση.

- *repente ...cernitur* κύρια πρόταση.

cernitur ρήμα, *equitatus* υποκ., *post tergum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική ακολουθία, *repente* επιρ. που δηλώνει τρόπο.

- *cohortes appropinquant* κύρια πρόταση.

appropinquant ρήμα, *cohortes* υποκ.

- *hostes ...vertunt* κύρια πρόταση.

vertunt ρήμα, *hostes* υποκ., *terga* αντικ.

- *ac fugiunt* κύρια πρόταση.

fugiunt ρήμα, *hostes* ενν. υποκ.

- *eis ...occurrunt* κύρια πρόταση.

occurrunt ρήμα, *equites* υποκ., *eis* (δοτ.) αντικ.

- *fit ...caedes* κύρια πρόταση.

fit ρήμα, *caedes* υποκ., *magna* επιθ. προσδ. στο *caedes*.

- *Sedulius ...occiditur* κύρια πρόταση.

occiditur ρήμα, *Sedulius* υποκ., *dux, princeps* παραθέσεις στο *Sedulius*, *Lemovicum* γενική αντικειμενική από τα *dux* και *princeps*.

- *dux ...comprehenditur* κύρια πρόταση.

comprehenditur ρήμα, *dux* υποκ., *Arvernorum* γενική αντικειμενική από το *dux*, *vivus* επιρρηματικό κατηγορούμενο τρόπου στο *dux*, *in fuga* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρονικό εντοπισμό.

- *signa ...referuntur* κύρια πρόταση.

referuntur ρήμα, *signa* υποκ., *LXXIII (septuaginta quattuor)*, *militaria* επιθ. προσδιορισμοί στο *signa*, *ad Caesarem* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.

- magnus ...capitur κύρια πρόταση.
capitur ρήμα, numerus υποκ., magnus επιθ. προσδ. στο numerus, hostium γενική διαιρετική από το numerus.
- atque interficitur κύρια πρόταση.
interficitur ρήμα, numerus ενν. υποκ.
- reliqui ...discedunt κύρια πρόταση.
discedunt ρήμα, reliqui υποκ., ex fuga εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει άμεση χρονική ακολουθία, in civitates εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο.
- postero ...mittuntur κύρια πρόταση.
mittuntur ρήμα, legati υποκ., ad Caesarem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση (κίνηση) σε πρόσωπο, die αφαιρ. του χρόνου, postero επιθ. προσδ. στο die.
- Caesar ...produci κύρια πρόταση.
iubet ρήμα, Caesar υποκ., tradi, produci αντικ., arma (αιτ.) υποκ. του tradi (ετεροπροσώπ(α)), principes (αιτ.) υποκ. του produci (ετεροπροσώπ(α)).
- ipse ...consedit κύρια πρόταση.
consedit ρήμα, ipse υποκ., pro castris εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο.
- eo ...producuntur κύρια πρόταση.
producuntur ρήμα, duces υποκ., eo επιρ. προσδ. που δηλώνει τόπο.
- Vercingetorix deditur κύρια πρόταση.
deditur ρήμα, Vercingetorix υποκ.
- arma proiciuntur κύρια πρόταση.
proiciuntur ρήμα, arma υποκ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η ad + αιτιατική δείχνει απλώς κατεύθυνση, προσέγγιση, ενώ η in + αιτιατική δείχνει την κατεύθυνση, την άφιξη και την είσοδο. (αυτή μπορεί να είναι φιλική ή εχθρική).

2. Η γενική διαιρετική

Γενική διαιρετική ή μεριστική: Αυτή τίθεται με την ονομαστική και αιτιατική του ουδετέρου επιθέτων, που λαμβάνονται ουσιαστικώς και δηλώνουν το μέτρο ή το πλήθος. Η γενική διαιρετική τίθεται επίσης με τα συγκριτικά και υπερθετικά των επιθέτων, με τα τακτικά αριθμητικά, καθώς και με αντωνυμίες και λέξεις με αριθμητική έννοια.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- //1. mittuntur-cernuntur-occiduntur-comprehendor-interficimini-caper.
2. Hostes ab imperatore vincuntur-Cassius terrore concutitur-Magnus numerus hostium a Romanis capitur-Arma a nobis proiciuntur-Legati a vobis mittuntur.
3. Caesar arma tradi iubet-Caesar principes produci iubet-Caesar arma mitti iubet.
4. mittentur-cernentur-occidentur-comprehendā-interficiemini-capieris.
5. Duces Gallorum vivi capiuntur-comprehenduntur.// *

ΦΟΒΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Μεγάλος φόβος έπιασε το στράτευμα από τις διαδόσεις των Γαλατών και των εμπόρων, που διαλαλούσαν ότι οι Γερμανοί είχαν φοβερή σωματική διάπλαση και απίστευτη ανδρεία. Άλλοι (από τους Ρωμαίους) ήθελαν να φύγουν προβάλλοντας ο καθένας και μια δικαιολογία. Μερικοί έμεναν σπρωγμένοι από ντροπή. Αυτοί δεν μπορούσαν ούτε να προσποιηθούν, ούτε να κρατήσουν τα δάκρυά τους* κρυμμένοι στις σκηνές τους είτε παραπονιόντουσαν για τη μοίρα τους, είτε θρηνολογούσαν για τον κοινό κίνδυνο μαζί με τους φίλους τους. Σε όλο το στρατόπεδο υπέγραφαν και σφράγιζαν διαθήκες. Από τις διαδόσεις τους και το φόβο τους ταράζονταν σιγά - σιγά ακόμη κι αυτοί, που θεωρούνταν έμπειροι στα στρατιωτικά ζητήματα.”*

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

magnus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
magnus-a-um μέγας,
timor ονομ. ενικ. του ουσ. timor-oris
φόβος, exercitum αιτ. ενικ. του ουσ.
exercitus-us στρατός,
occupavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. occupo καταλαμβάνω,
ex πρόθ. από, εξαιτίας,
vocibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. vox,
vocis φωνή, κραυγή,
Galli-orum οι Γαλάτες,
ac και,
mercatorum γεν. πληθ. του ουσ.
mercator-oris έμπορος,
qui ονομ. πληθ. αρσ. της αναφ. αν-
τωνυμίας qui, quae, quod οποίος,
Germani-orum οι Γερμανοί,
ingenti αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
ingens-ntis τεράστιος, πελώριος,
magnitudine αφαιρ. ενικ. του ουσ.
magnitudo-inis μέγεθος,
corporum γεν. πληθ. του ουσ.
corpus-oris σώμα,
virtute αφαιρ. ενικ. του ουσ. virtus-
utis αρετή, ανδρεία,
esse απαρ. ενεστ. του ρ. sum,
praedicabant γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του ρ. praedico ανακοινώνω,
alius ονομ. ενικ. αρσ. της αόριστης
αντων. alius, alia, aliud άλλος,
alia αφαιρ. ενικ.,
de πρόθ. από, εξαιτίας,
causa αφαιρ. ενικ. του ουσ. causa-ae
αιτία, δικαιολογία,
discedere απαρ. ενεστ. του ρ. disce-
do, αποχωρώ, φεύγω,

cupiebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του
ρ. cupio επιθυμώ, θέλω,
nonnulli ονομ. πληθ. αρσ. του αντων.
επιθέτου nonnullus-a-um κάποιος (α-
παντά κυρίως στον πληθυντικό),
rudore αφαιρ. ενικ. του ουσ. rudor-
oris ντροπή,
adducti ονομ. πληθ. αρσ. της μετο-
χής παθητ. παρακ. του ρ. adduco πα-
ρακινώ,
remanebant γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του ρ. remaneo παραμένω,
hi ονομ. πληθ. αρσ. της δεικτικής αν-
των. hic, haec, hoc αυτός,
neque συμπλεκτικός σύνδ. ούτε,
vultum αιτ. ενικ. του ουσ. vultus-us
πρόσωπο,
fingere απαρ. ενεστ. του ρ. fingo
πλάθω, κατασκευάζω,
lacrimas αιτ. πληθ. του ουσ. lacrima-
ae δάκρυ,
tenere απαρ. ενεστ. του ρ. teneo
κρατώ,
poterant γ' πληθ. παρατ. οριστ. του
ρ. possum μπορώ,
abdi ονομ. πληθυντ. αρσ. της μετο-
χής παθητ. παρακ. του ρ. abdo
κρύβω,
in σε,
tabernaculis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
tabernaculum-i σκηνή,
aut σύνδ. διαζευτικός ή,
suum αιτ. ενικ. ουδ. της κτητικής αν-
των. suus-sua-suum δικός του
(τους),
fatum αιτ. ενικ. του ουσ. fatum-i

μοίρα,
querebantur γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του ρ. queror παραπονούμαι, κλαίω,
cum πρόθ. μαζί, με,
familiaribus αφαιρ. πληθ. του ουσια-
στικοποιημένου στο αρσενικό επιθ.
familiaris-is υπηρέτης,
suis αφαιρ. πληθυντ. αρσ.,
commune αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
communis-is-e κοινός,
periculum αιτ. ενικ. του ουσ.
periculum-i κίνδυνος,
miserabantur γ' πληθ. παρατ. οριστ.
του αποθετ. ρ. miseror
totis αφαιρ. πληθ. ουδ. του αντων. ε-
πιθ. totus-a-um όλος,
castris αφαιρ. πληθ. του ουσ. castra-
orum στρατόπεδο,
testamenta ονομ. πληθ. του ουσ.
testamentum-i διαθήκη,
obsignabantur γ' πληθ. παρατ. ο-
ριστ. παθητ. του ρ. obsigno
κατασφραγίζω,
horum γεν. πληθ. αρσ. της δεικτ. αν-
των. hic,
timore αφαιρ. ενικ. του ουσ. timor-
oris τρόμος,
paulatim επίρρ. λίγο - λίγο,
etiam σύνδ. ακόμη,
ii (ei και i) ονομ. πληθ. αρσ. της ο-
ριστ. αντων. is, ea, ia αυτός,
rei γεν. ενικ. του ουσ. res, rei
πράγμα,
militaris γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
militaris-is-e στρατιωτικός,
res militaris τα στρατιωτικά,

periti ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
peritus-a-um έμπειρος,
habebantur γ' πληθ. παρατ. οριστ.

παθητ. του ρ. habeo έχω, θεωρώ,
perturbabantur γ' πληθ. παρατ. ο-

ριστ. παθητ. του ρ. perturbo διατα-
ράζω, ταραάζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

miseror αποθετικό, occupo, obsigno, perturbo, praedico.

Δεύτερης συζυγίας

habeo, habui, habitum, habere

remaneo, remansi, remansum, remanere

teneo, tenui, tentum, tenere

Τρίτης συζυγίας

discedo, discessi, discessum, discedere

cupio, cupivi-cupii-, cupitum, cupere

adduco, adduxi, adductum, adducere

finco, finxi, fictum, fingere

abdo, abdidi, abditum, abdere

queror, questus sum, queri αποθετ.

possum, potui, posse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

causa-ae θηλ., lacrima-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Galli-orum αρσ., Germani-orum αρσ., tabernaculum-i ουδ., fatum-i ουδ., periculum-i ουδ., castra-orum ουδ., testamentum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

timor-oris αρσ., vox-cis θηλ., mercator-oris αρσ., magnitudo-inis θηλ., corpus-oris ουδ., virtus-utis θηλ., pudor-oris αρσ., familiaris-is αρσ.

Τέταρτης κλίσης

exercitus-us αρσ., vultus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um

Αντων. επίθετο totus-a-um

Επιθετική μετοχή peritus-a-um

Μετοχές adductus-a-um abditus-a-um

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

-magnus-a-um επίρρ. magnopere, συγκρ. maior-ior-ius επίρρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρρ. maxime

-ingens-ntis επίρρρημα θετικού δεν απαντάται, συγκρ. ingent-ior-ior-ius υπερθ. ingentissimus-a-um

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	αναφορική
alius, alia, aliud	αόριστη επιθετική (αντων. επίθετο)
nonnulli-ae-a	αντωνυμικό επίθετο
hic, haec, hoc	δεικτική
suus-a-um	κτητική γ' προσώπου
is, ea, id	οριστική (δεικτική - επαναληπτική)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για την οριστική του παθητικού παρατατικού της α' και β' συζυγίας και για τη μετοχή του παθητικού παρακειμένου βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 105.

2. Το ρήμα *do* της α' συζυγίας όταν είναι σύνθετο με μονοσύλλαβες προθέσεις, ακολουθεί την γ' συζυγία. Όταν το α' συνθετικό είναι δισύλλαβο (*circumdo*), τότε ακολουθεί κανονικά την α' συζυγία.

Το α του ρήματος αυτού δεν είναι θεματικό, αλλά ριζικό φωνήεν και είναι παντού βραχύχρονο (εκτός από τους τύπους *das* δίνεις, *dat* δίνει και *dans-ntis*. Στα σύνθετα με μονοσύλλαβες προθέσεις μετατρέπεται το α σε ι (*abdimus*, *abditus*) και το e στον αναδιπλασιασμό του παρακειμένου σε ι (*abdidi*). Μπροστά από το r το α έγινε e (*abdere*).

3. Το ρήμα *praedico* διακηρύσσω (με βραχύ το ι), που έχουμε στο μάθημα αυτό, είναι της α' συζυγίας και πρέπει να διακρίνεται από το ρήμα *praedico* (με μακρό το ι), *praedixi*, *praedictum*, *praedicere*, προλέγω.

4. Το αντωνυμικό επίθετο *alius* σημαίνει άλλος (από πολλούς), ενώ το *alter* ο άλλος (από δύο πρόσωπα). Στη γενική και στη δοτική του ενικού το *alius*, το *alter* και το *totus* λήγουν σε -ius, -i.

5. *Familiaribus*. Το επίθετο εδώ είναι ουσιαστικοποιημένο.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

-*magnus ... mercatorum* κύρια πρόταση.

occupavit ρήμα, *timor* υποκ. *magnus* επιθ. προσδ. στο *timor*, *exercitum* αντικ., *ex vocibus* εμπρόθ. προσδ. του αναγκαστικού αιτίου.

Gallorum ac mercatorum γενικές υποκειμενικές στο *vocibus*.

- *qui ... praedicabant* δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση.

praedicabant ρήμα, *qui* υποκ., *esse* ειδ. απαρ. αντικ. *Germanos* υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπ(α)), *magnitudine*, *virtute* αφαιρ. κατηγορ. της ιδιότητας, *ingenti* επιθ. προσδ. στο *magnitudine*, *incredibili* επιθ. προσδ. στο *virtute*, *corporum* γενική κτητική στο *magnitudine*.

-*alius ... cupiebat* κύρια πρόταση.

cupiebat ρήμα, *alius* υποκ., *discedere* τελ. απαρ. αντικ., *alia de causa* παρεμβολή προθέσεως αντί *de alia causa*, *de causa* εμπρόθ. προσδ. αναγκαστικού αιτίου, *alia* επιθ. προσδ. στο *causa*.

- *nonnulli ... remanebant* κύρια πρόταση.

remanebant ρήμα, *nonnulli* υποκ., *adducti* αιτιολογική, συνημμένη στο *nonnulli* που είναι υποκείμενό της, μετοχή, *rudore* αφαιρ. του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου.

- *hi neque ... poterant* κύρια πρόταση.

poterant ρήμα, *hi* υποκ., *ingere*, *tenere* τελ. απαρ. αντικ., *vultum* αντικ. του *ingere*, *lacrimas* αντικ. του *tenere*, *hi* υποκ. των απαραιτήτων (ταυτοπροσωπ(α)).

- *abdi ... querebantur* κύρια πρόταση.

querebantur ρήμα, *hi* ενν. υποκ., *fatum* αντικ., *suum* επιθ. προσδιορ. στο *fatum*, *abdi* χρονική συνημμένη στο ενν. *hi*, που είναι υποκείμενό της, μετοχή, *in tabernaculis* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- *totis ... obsignabantur* κύρια πρόταση.

obsignabantur ρήμα, *testamenta* υποκ., *castris* (απρόθετη γιατί συνοδεύεται από προσδιορισμό) αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο, *totis* κατηγορ. προσδ. στο *castris*.

- *horum ... etiam ii perturbabantur* κύρια πρόταση.

perturbabantur ρήμα, *ii* υποκ., *paulatim* επιρ. προσδ. που δηλώνει διανομή και τρόπο και ποσό, *vocibus* οπ. *timore* αφαιρ. οργανικές του αναγκαστικού αιτίου, *horum* γενική υποκειμενική στα *vocibus*, *timore*

- aut ...miserabantur κύρια πρόταση (είναι προ της πρότασης totis ... obsignabantur). miserabantur ρήμα, hi ενν. υποκ., periculum αντικ., cum familiaribus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κοινωνία, suis επιθ. προσδ. στο familiaribus, commune επιθ. προσδιορ. στο periculum.
- qui rei ... habebantur δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση habebantur ρήμα, qui υποκ., periti κατηγ., rei γενική αντικειμενική στο periti, militaris επιθ. προσδ. στο rei.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για το εσωτερικό και εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 106.
 2. Η στάση δηλώνεται συνήθως με απλή αφαιρετική, όταν συνοδεύεται το ουσιαστικό από αντωνυμικό επίθετο.
 3. Προς δήλωση παροδικών διαθέσεων (animo, bono, tristi, laecto esse) ή εξωτερικών και σωματικών ιδιοτήτων τίθεται πάντοτε αφαιρετική της ιδιότητας.
 4. Η μετοχή. I. Η μετοχή ως ονοματικός τύπος χρησιμοποιείται:
 - α. επιθετικώς π.χ. homo sapiens ο σοφός άνθρωπος.
 - β. ουσιαστικώς π.χ. adulescens ο νέος, η νέα - sapiens ο σοφός, η σοφή.
 - γ. με το βοηθητικό ρήμα sum και με το habeo π.χ. amatus est, amatus fuit cognitum habeo.
 - II. Η μετοχή ως μέρος πρότασης τίθεται:
 - α. ως επιθετικός προσδιορισμός
 - β. ως επιρρηματική. Η μετοχή αυτή ή συνάπτεται και ισοδυναμεί προς πρόταση, που εισάγεται με σύνδεσμο ή προς εμπρόθετο προσδιορισμό.
- Εχομε δύο είδη 1. τη συνημμένη επιρρηματική ή παραθετική μετοχή και 2. την απόλυτη, όταν έχει δικό της υποκείμενο, το οποίο δεν ανήκει στην πρόταση, που προσδιορίζει. Και οι δύο μετοχές δηλώνουν χρόνο, αιτία, τρόπο, υπόθεση, παραχώρηση.
- γ. η μετοχή ως κατηγορούμενο. Η κατηγορηματική μετοχή στη Λατινική είναι πολύ σπάνια.
- Η μετοχή του ενεστώτα δηλώνει πράξη σύγχρονη με την πράξη του ρήματος της πρότασης, στην οποία ανήκει.
- Η σπάνια μετοχή του μέλλοντα δηλώνει πράξη υστερόχρονη.
- Η μετοχή του παρακειμένου δηλώνει πράξη προτερόχρονη.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. miserabamur-querebaris-habebamini-peturbabatur-comprehendebatur-referebantur-capiebatur.
 2. occupatus-a-um, praedicatus-a-um, cupitus-a-um, questus-a-um, miseratus-a-um, obsignatus-a-um, habitus-a-um, perturbatus-a-um.
- σημ. Το remaneo (re + maneo) δεν έχει παθητική μετοχή. Στη θέση της μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μετοχή mansus-a-um του maneo, αν και δεν έχει την ίδια ακριβώς σημασία.
3. questus: ενεργ. - adductus: παθ. - miserati ενεργ. - missi: παθ.
 4. Αφαιρετικές της ιδιότητας.
 5. ira-dolore-laetitia-misericordia.
 6. Metu permoti Romani fugiverunt-terga verterunt. // *

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Λένε πως ο Ηρακλής οδήγησε από την Ισπανία τα βόδια του Γηρυόνη στο σημείο, όπου αργότερα ο Ρωμύλος έχτισε τη Ρώμη. Λέγεται πως ο Ηρακλής ξεκούρασε τα βόδια κοντά στον ποταμό Τίβερη και πως ο ίδιος κοιμήθηκε εκεί αποκαμωμένος από το δρόμο. Τότε ο βοσκός Κάκος, έχοντας πεποίθηση στις δυνάμεις του, έσυρε από την ουρά σε μια σπηλιά μερικά βόδια στραμμένα ανάποδα. Μόλις ο Ηρακλής ξύπνησε και είδε το κοπάδι του και κατάλαβε πως έλειπε ένα μέρος, κατευθύνθηκε στη σπηλιά, που ήταν πολύ κοντά του· όταν όμως είδε πως οι πατημασιές των βοδιών ήσαν στραμμένες προς τα έξω, βρέθηκε σε αμηχανία και άρχισε να απομακρύνει το κοπάδι του από εκείνον τον εχθρικό τόπο. Αλλά το μουγκρητό των βοδιών, που ακούστηκε από τη σπηλιά έκανε τον Ηρακλή να γυρίσει προς τα πίσω. Τότε ο Κάκος προσπάθησε να τον εμποδίσει με τη βία, αλλά ο Ηρακλής τον σκότωσε με το ρόπαλό του.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Hercules-is ο Ηρακλής,
boves αιτ. πληθ. του ουσ. bos, bovis
βόδι. Χρησιμοποιείται και ως θηλυ-
κό,
Geryon-onis ο Γηρυόνης,
ex από
Hispania-ae η Ισπανία,
in προς, σε,
eum αιτ. ενικ. αρσ.,
locum αιτ. ενικ. του ουσ. locus-i τό-
πος,
adduxisse απαρ. παρακ. του ρ. ad-
duco παρακινώ,
dicitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ.
του ρ. dico λέω,
ubi αναφορικό τοπικό επίρρημα: ό-
που,
postea επίρρ. χρον. έπειτα,
Romulus-i ο Ρωμύλος,
urbem αιτ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis
πόλη,
Roma-ae η Ρώμη,
condidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
condo ιδρύω,
prope κοντά σε,
Tiberis-is ο Τίβερης,
fluvium αιτ. ενικ. του ουσ. fluvius-ii-
i ποτάμι,
refecisse απαρ. παρακ. του ρ. reficio
ξεκουράζω,
ferur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ.
του ρ. fero αναφέρω,
ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αν-
τωνυμίας ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
de από, εξαιτίας,

via αφαιρ. ενικ. του ουσ. via-ae δρό-
μος,
fessus ονομ. ενικ. αρσ. του fessus-
a-um (επιθετικοποιημένη μετοχή του
ρ. fatiscor) κατάκοπος, κουρασμέ-
νος,
ibi επίρρ. τοπικό εκεί,
dormivisse απαρ. παρακ. του ρ.
dormio,
Cacus-i ο Κάκος,
pastor ονομ. ενικ. του ουσ. pastor-
oris βοσκός,
fretus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
fretus-a-um αυτός που έχει εμπιστο-
σύνη,
viribus αφαιρ. πληθ. του ουσιαστ. vis
δύναμη,
quosdam αιτ. πληθ. αρσ. της αόρι-
στης επιθετικής αντων. quidam,
quaedam, quoddam κάποιος,
speluncam αιτ. ενικ. του ουσ.
spelunca-ae σπηλιά,
caudis αφαιρ. πληθ. του ουσ. cauda-
ae ουρά,
traxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
trahō σέρνω, τραβώ,
aversos αιτ. πληθ. αρσ. της μετοχής
παθητ. παρακ. του ρ. averto απομα-
κρύνω,
ubi χρον. σύνδ. όταν, αφού,
e ή ex από,
somnia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
somnia-i ύπνος,
excitatus ονομ. ενικ. αρσ. της μετο-
χής παθητ. παρακ. του ρ. excito ξε-

σηκώνω, ξυπνώ,
gregem αιτ. ενικ. του ουσ. grex,
gregis αγέλη, κοπάδι,
aspexit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
aspicio βλέπω,
partem αιτ. ενικ. του ουσ. pars, par-
tis μέρος,
abesse απαρ. ενεστ. του ρ. absum α-
πουσιάζω,
sensit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
sentio αντιλαμβάνομαι,
pergit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
pergo προχωρώ,
ad προς, σε,
proximam αιτ. ενικ. θηλ. υπερθ.
proximus-a-um πιο κοντινός (είναι
ελλειπτικό στο θετικό),
postquam χρον. σύνδ. όταν, αφού,
bonum γεν. πληθ. του ουσ. bos, bo-
vis βόδι,
vestigia αιτ. πληθ. του ουσ.
vestigium-i ίχνος, πατημασιά,
foras επίρρ. τοπικό έξω, προς τα
έξω,
versa αιτ. πληθ. ουδ. της μετοχής
παθητ. παρακ. του ρ. verito τρέπω,
στρέφω,
vidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. vi-
deo βλέπω,
confusus ονομ. ενικ. αρσ. της μετο-
χής παθητ. παρακ. του ρ. confundo
ανακατώνω (confundor βρίσκομαι σε
αμηχανία),
infesto αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
infestus-a-um εχθρικός,

amovere απαρ. ενεστ. του ρ. amoveo
απομακρύνω,
coepit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ-
λειπτ. ρ. coepi άρχισα,
mugitus ονομ. ενικ. τσυ ουσ.,
mugitus-us μούγκρισμα,
auditus ονομ. ενικ. αρσ. τής μετοχής

παθητ. παρακ. του ρ. audio ακούω,
convertit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. converto γυρίζω πάλι,
νι αφαιρ. ενικ. του ελλειπτικού στον
ενικό ουσ. vis δύναμη,
prohibere απαρ. ενεστ. του ρ. prohi-
beo εμποδίζω,

conatus ονομ. ενικ. αρσ. της μετο-
χής παθητ. παρακ. του αποθ. ρ. co-
nor προσπαθώ,
clava αφαιρ. ενικ. του ουσ. clava-ae
ρόπαλο,
interficetur γ' ενικ. παθητ. ενεστ. ο-
ριστ. του ρ. interficio σκοτώνω.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Α

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

excito conor, conatus sum conari

Δεύτερης συζυγίας

amoveo, amovi, amotum, amovere

prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere

video, vidi, visum, videre

Τρίτης συζυγίας

adduco, adduxi, adductum, adducere

aspicio, aspexi, apsectum, aspicere

averto, averti, aversum, avertere

condo, condidi, conditum, condere

confundo, confudi, confusum, confundere

converto, converti, conversum, convertere

dico, dixi, dictum, dicere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audivi, auditum, audire

dormio, dormivi, dormitum, dormire

sentio, sensi, sensum, sentire

fero, tuli, latum, ferre

interficio, interfeci, interfectum, interficere

pergo, perrexī, perrectum, pergere

reficio, refeci, refectum, reficere

traho, traxi, tractum, trahere

verto, verti, versum, vertere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

cauda-ae θ. clava-ae θ. spelunca-ae θ. via-ae θ.

Δεύτερης κλίσης

fluvius-ii αρ. locus-i αρ. somnus-i αρ. vestigium-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

bos, bovis αρσ. grex, gregis αρ. Hercules-is αρ. pastor-oris αρ. pars, partis θ. urbs, urbis θ. vis θ., Tiberis-is αρ.

Τέταρτης κλίσης

mugitus-us αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

infestus-a-um proximus-a-um fessus-a-um fretus-a-um

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- infestus-a-um επίρρ. infeste συγκρ. infestior-ior-ius επίρρ. infestius υπερθ. infestissimus-a-um επίρρ. infestissime.

- (prope) συγκρ. propior-ior-ius επίρρ. propius υπερθ. proximus-a-um επίρρ. proxime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
ipse, ipsa, ipsum	οριστική
quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για το απαρέμφατο του ενεργητικού παρακειμένου βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 111.
2. Το κύριο όνομα Hercules κλίνεται ως εξής:
Hercules, Herculis-Herculi, Herculi, Herculem-Herculen, Heercule-Hercle, Hercule.
3. Το ουσιαστικό bos κλίνεται ως εξής: bos, bovis, bovi, bovem, bos, bove boves, boum-bonum, bubus-bobus, boves, boves, bubus-bobus
4. Το ουσιαστικό Tiberis κάνει την αιτιατική Tiberim και την αφαιρετική Tiberi.
5. Η μετοχή του μέλλοντα του p. absum κάνει afuturus και abfuturus.
6. Να διακρίνουμε την αόριστη επιθετική αντωνυμία quidam, quaedam, quoddam από την αόριστη ουσιαστική quidam, quaedam, quiddam.
7. Μερικά ουσιαστικά της γ' κλίσης (πέραν των ισοσυλλάβων σε is ποταμών και πόλεων - μάθημα 5 παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 3) έχουν την αιτιατική ενικού σε im αντί em, την αφαιρετική ενικού σε i αντί e και τη γενική πληθυντικού σε ium αντί um, όπως τα sitis, ruppis, tussis, turris και ακόμη τα vis, febris, securis. Επίσης τα ουσιαστικοποιημένα επίθετα Aprilis, December, aequalis, annalis, natalis, affinis, familiaris κάνουν την αφαιρετική ενικού σε i.
8. Τα ουσιαστικά της γ' κλίσης που έχουν χαρακτήρα i πολλές φορές κάνουν την αιτιατική πληθυντικού σε is (cives και civis, naves και navis).
9. Τα ακόλουθα ονόματα ταλαντεύονται στη γενική του πληθυντικού μεταξύ της κατάληξης ium και um: mensium και mensum, sedum και sedium, vatium και vatium (vates = προφύτες), civitatum και vicitatium, parentum και parentium (parentes = οι γονείς).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Hercules ...dicitur κύρια πρόταση.
dicitur ρήμα, hercules υποκ., adduxisse ειδ. απαρ. αντικ., Hercules υποκ. του adduxisse (ταυτοπροσωπία - εξάρτηση από προσωπικό παθητικό ρήμα), boves αντικ. του απαρ., Geryonis γενική κτητική στο boves, in locum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο, ex Hispania εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία, eum επιθ. προσδ. στο locum.
- ubi... condidit δευτ. αναφορική πρόταση.
Αναφέρεται στο in eum locum. Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει πραγματικό γεγονός.
condidit ρήμα, Romulus υποκ., urbem αντικ., Romam επεξήγηση στο urbem (το urbs δηλώνει τη Ρώμη και αν ακόμη δε συνοδεύεται από το Roma), postea επιρρ. προσδ. του χρόνου, ubi επιρρ. προσδ. του τόπου.
- prope ...fertur κύρια πρόταση.
fertur ρήμα, Hercules υποκ., refecisse ειδ. απαρ. αντικ., Hercules υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία - εξάρτηση από παθητικό ρήμα σε προσωπική σύνταξη), boves αντικ. του απαρ., prope Tiberim εμπρ. προσδ. που δηλώνει τοπικά το πλησίον, fluvium παράθεση στο Tiberim.
- et ipse ...dormivisse κύρια πρόταση
fertur ενν. ρήμα, ipse υποκ., dormivisse ειδ. απαρ. αντικ., ipse υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία - εξάρτηση από παθητικό ρήμα σε προσωπική σύνταξη), ibi επιρρ. προσδ. του τόπου, fessus αιτιολογική μετοχή συννημένη στο υποκείμενο ipse (Hercules) ή σαν επίθετο είναι επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου, de via εμπρόθ. προσδ. του αναγκαστικού αιτίου.
- tum Cacus ...aversos κύρια πρόταση
traxit ρήμα, Cacus υποκ., pastor παράθεση στο Cacus, boves αντικ., quosdam επιθ. προσδ. στο boves, caudis αφαιρ. του οργάνου ή του μέσου, in speluncam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο, adversos κατηγ. προσδ. στο boves ή επιρρ. κατηγ. του τρόπου (η μετοχή adversos είναι επιθετικοποιημένη), fretus επιρρ. κατηγ.

γορούμενο. viribus αφαιρετική οργανική πλησμονής στο fetus.

- ubi ...aspexit δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το ubi και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου για να δηλώσει προτερόχρονο στο παρελθόν. aspexit ρήμα, Hercules υποκ., gregem αντικ., ubi επιρ. προσδ. του χρόνου, excitatus χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκ. Hercules, e somno εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει έξοδο από κατάσταση.

- et partem ...sensit δευτ. χρονική πρόταση (όπως η προηγούμενη).

sensit ρήμα, Hercules ενν. υποκ., abesse ειδ. απαρ. αντικ., partem υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία).

- pergit ...speluncam κύρια πρόταση.

pergit ρήμα (ιστορικός ενεστώτας αντί παρακ. perrexit), Hercules ενν. υποκ., ad speluncam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση, proximum επιθ. προσδ. στο speluncam.

- sed confusus ...coepit κύρια πρόταση.

coepit ρήμα, hercules ενν. υποκ., amovere τελ. απαρ. αντικ., gregem αντικ. του amovere, ex loco εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία για απομάκρυνση, infesto επιθ. προσδ. στο loco, confusus χρονική - αιτιολογική, συνημμένη στο Hercules, μετοχή.

- postquam ...vidit δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το postquam, εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός) παρακειμένου και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

vidit ρήμα, Hercules ενν. υποκ., vestigia αντικ., versa κατηγορηματική μετοχή από το vidit, συνημμένη στο vestigia, bonum γενική του δημιουργού, foras επιρ. προσδ. του τόπου.

- sed ...convertit κύρια πρόταση.

convertit ρήμα, mugitus υποκ., bonum γενική υποκειμενική στο mugitus, Herculem αντικ., auditus επιθετική μετοχή (που ακούστηκε), παρά αιτιολογική, ex spelunca εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την προέλευση.

- tum Cacus ...interficitur κύρια πρόταση.

interficitur ρήμα, Cacus υποκ., clava αφαιρ. του οργάνου Herculis γεν. κτητική στο clava, tum επιρρ. προσδ. του χρόνου, conatus μετοχή χρονική - αιτιολογική, συνημμένη στο Cacus, prohibere τελ. απαρ. αντικ., eum αντικ. του prohibere, vi αφαιρ. του τρόπου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για το υποκείμενο του τελικού και ειδικού απαρεμφάτου βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 111, Γραμμ. σελ. 165 και 166 καθώς και στο μάθημα 7, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 1. Υπογραμμίζουμε ότι και στην ταυτοπροσωπία του τελικού απαρεμφάτου έχουμε το υποκείμενο συνήθως σε πτώση αιτιατική, όταν αυτό (το απαρέμφατο) είναι παθητικό ή το esse (ως συνδετικό).

2. Το αναγκαστικό αίτιο εκφέρεται α. με απλή αφαιρετική σε ρήματα και επίθετα, που δηλώνουν ψυχικό ή και σωματικό πάθος. Πολλές φορές μεταξύ του ρήματος και της αφαιρετικής, που δηλώνει το κίνητρο, παρεμβάλλεται ανάλογη μετοχή. β. με γενική της αιτίας σε απροσώπους εκφράσεις ρημάτων ψυχικού πάθους ή σε ρήματα δικαστικά / γενική εγκλήματος, ποινής /. γ. με αιτιατική του εξωτερικού αντικειμένου σε ρήματα ψυχικού πάθους. Η αιτιατική αυτή μπορεί να είναι ουσιαστικό ή ουδέτερο αντωνυμίας. δ. εμπροθέτως με την propter συν αιτιατική π.χ. propter frigus ένεκα ψύχους, με την prae συν αιτιατική, με την ob συν αιτιατική, με την ex συν αφαιρετική, με την prae συν αφαιρετική, με την causa και με αιτιολογικές μετοχές ή αιτιολογικές προτάσεις.

Διακρίνεται σε εσωτερικό/ψυχική αιτία/ και εξωτερικό/εξωτερικές συνθήκες/ αίτιο.

3. Εκτός από το fetus άλλα επίθετα (συνήθη) που δέχονται οργανική αφαιρετική είναι τα refertus, confertus, dignus και praeditus.

4. Για τη σύνταξη της postquam βλέπε μάθημα 11, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 6.

5. Με κατηγορηματική μετοχή α) ενεστώτα συντάσσονται τα ρήματα video, audio, cerno, specto, adspicio,

animadverto, invenio, nanciscor, occurro κ.α., τα ρήματα facio, fingo, induco, relinquo, accipio κ.α., τα συνδετικά (κυρίως το sum).

β) παθητικού παρακειμένου συντάσσονται τα ρήματα habeo, teneo, contineo και άλλα.

Γενικά για τη μετοχή βλέπε και μάθημα 17, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρατ. 4 και Γραμμ. σελίδες 167-169.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. Romulus urbem Romam condidisse dicitur-Cacus boves quosdam in speluncam traxisse fertur-hercules gregem aspexisse existimatur-Boves mugivisse dicuntur-Hercules Cacus interficisse fertur-Incolae loci Herculem honoravisse dicuntur.

2.	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	pulcher bos	pulchri boves
Γεν.	pulchri bovis	pulchrorum boum-bovum
Δοτ.	pulchro bovi	pulchris bubus-bobus
Αιτ.	pulchrum bovem	pulchros boves
Κλητ.	pulcher bos	pulchri boves
Αφαιρ.	pulchro bove	pulchris bubus-bobus

Ονομ.	magna vis	magnae vires
Γεν.	- -	magnarum virium
Δοτ.	-	magnis viribus
Αιτ.	magnam vim	magnas vires
Κλητ.	- -	magnae vires
Αφαιρ.	magna vi	magnis viribus

3. quidam-quandam-quaedam-quidam- quibusdam.

4. caudis: αφαιρ. οργανική στο traxit-abesse: ειδ. απαρ. αντικ. του sensit, με υποκ. το partem - amovere: τελ. απαρ. αντικ. του coepit με υποκ. το Hercules-bovum: γενική υποκειμ. στο mugitus (boves mugiverunt) - vi: αφαιρ. του τρόπου στο prohibere - conatus: μετοχή χρονική ή αιτιολογική με ενεργητική σημασία και υποκ. το Cacus - clava: αφαιρ. του οργάνου στο interficitur.

5. Cacus vi prohibere eum conatus esse dicitur.

Duces arma tradidisse nuntiantur. // *

ΜΑΘΗΜΑ 19

Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Όταν ήταν ύπατοι ο Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας και ο Γάιος Αντώνιος, ο Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας, ένας άντρας από πολύ αριστοκρατική γενιά, αλλά με χαρακτήρα πολύ διεστραμμένο, συνωμότησε εναντίον του Κράτους' τον ακολούθησαν μερικοί επιφανείς, αλλά αχρείοι άντρες. Ο Κικέρωνας έδωσε τον Κατιλίνα από τη Ρώμη. Οι σύντροφοί του πιάστηκαν και στραγγαλίστηκαν στη φυλακή. Ο ίδιος ο Κατιλίνας με το στρατό του νικήθηκε στη μάχη από τον Αντώνιο, τον άλλο ύπατο, και σκοτώθηκε. Ο Γάιος Σαλλούστιος αναφέρει πως στη ίδια την τόσο φονική μάχη σκοτώθηκαν ακόμη πολλοί Ρωμαίοι στρατιώτες και πολλοί τραυματίστηκαν βαριά. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Marcus Tullius Cicero ο Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας (εδώ αφαιρετικές)
Gaius Antonius ο Γάιος Αντώνιος, consulis αφαιρ. πληθ. του ουσ.

consul-ulis ύπατος,
Lucius Sergius Catilina ο Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας,
nobilissimi γεν. ενικ. ουδ. υπερθ. του επιθ. nobilis-is-e ευγενής,

generis γεν. ενικ. του ουσ. genus, generis γένος, καταγωγή,
vir ονομ. ενικ. του ουσ. vir, viri άντρας,
ingenii γεν. ενικού του ουσ.

ingenium-i χαρακτήρας,
 pravissimi γεν. ενικ. ουδ. υπερθ. του
 επιθ. pravus-a-um διεστραμμένος,
 contra πρόθ. εναντίον
 rem publicam αιτ. ενικ. του ουσ. res
 publica πολιτεία,
 coniuravit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. coniuro συνωμοτώ,
 eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντω-
 νυμίας is, ea, id αυτός,
 clari ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 clarus-a-um ένδοξος,
 quidam ονομ. πληθ. αρσ. της αόρι-
 στης επιθετικής αντων. quidam,
 quaedam, quoddam κάποιος,
 improbi ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 improbus-a-um φαύλος,
 viri ονομ. πληθ. του ουσ. vir, viri
 άντρας,
 consecuti erant γ' πληθ. υπερσ. ο-
 ριστ. παθητ. του αποθετ. ρ. con-
 sequor ακολουθώ,
 ab ή a ή abs προθ. + αφαιρετική
 από,
 eī ex πρόθ. + αφαιρ. από,
 urbe αφαιρ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis
 πόλη,

expulsus erat γ' ενικ. παθητ. υπερσ.
 οριστ. του ρ. expello αποκρούω,
 socii ονομ. πληθ. αρσ. του ουσ.
 socius-i μέτοχος (από το επίθετο
 socius-a-um συμμαχικός),
 eius γεν. ενικ. αρσ.
 deprehensi sunt γ' πληθ. παθητ. πα-
 ρακ. οριστ. του ρ. deprehendo (ή de-
 prendo) καταλαμβάνω,
 in πρόθ. σε,
 carcere αφαιρ. ενικ. του ουσ. carcer-
 eris φυλακή,
 strangulati sunt γ' πληθ. παθητ. πα-
 ρακ. οριστ. του ρ. strangulo πνίγω,
 altero αφαιρ. ενικ. αρσ. του αντων.
 επιθέτου alter, altera, alterum ο άλ-
 λος, ο ένας από τους δύο,
 ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αν-
 των. ipse, ipsa, ipsum ίδιος,
 cum πρόθ. μαζί, με,
 exercitu αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 exercitus-us στρατός,
 suo αφαιρ. ενικ. αρσ. της κτητικής
 αντων. suus-a-um δικός του,
 proelio αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 proelium-i μάχη,
 victus ονομ. ενικ. αρσ. της μετοχής

παθητ. παρακειμένου του ρ. vinco νι-
 κώ,
 interfectus est γ' ενικ. παθητ. πα-
 ρακ. οριστ. του ρ. interficio σκοτώ-
 νω,
 Caius Sallustius ο Γάιος Σαλλού-
 στιος, tradit γ' ενικ. ενεστ. οριστ.
 του ρ. trado παραδίνω, αναφέρω,
 multos αιτιατ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 multus-a-um πολύς,
 etiam σύνδ. ακόμα,
 milites αιτ. πληθ. του ουσ. miles, mi-
 litis στρατιώτης,
 eadem αφαιρ. ενικ. θηλ. της οριστ.
 αντωνυμίας idem, eadem, idem ί-
 διος,
 cruentissima αφαιρ. ενικ. θηλ. υ-
 περθ. του επιθ. cruentus-a-um σκλη-
 ρός,
 pugna αφαιρ. ενικ. του ουσ. pugna-
 ae μάχη,
 occisos esse απαρ. παθητ. παρακ.
 του ρ. occido κατακόβω,
 graviter επίρρ. θετικού του επιθ.
 gravis-is-e βαρύς,
 vulneratos esse απαρ. παθητ. πα-
 ρακ. του ρ. vulnero τραυματίζω.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Α

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

coniuro strangulo vulnero

Τρίτης συζυγίας

deprehendo, deprehendi, deprehensum, deprehendere

expello, expuli, expulsum, expellere

interficio, interfeci, interfectum, interficere

occido, occidi, occisum, occidere

trado, tradidi, traditum, tradere

vinco, vici, victum, vincere

consequor-consecutus sum, consequi αποθετ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

pugna-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

socius-ii αρσ. vir, viri αρσ. ingenium-i ουδ. proelium-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

carcer-eris αρσ. consul-ulis αρσ. miles-itis αρσ., urbs, urbis θηλ., genus-eris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

exercitus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

clarus-a-um cruentus-a-um improbus-a-um multus-a-um pravus-a-um

Τρίτης κλίσης

nobilis-is-e gravis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- pravus-a-um επίρρ. prave συγκρ. pravior-ior-ius επίρρ. pravius υπερθ. pravissimus-a-um επίρρ. pravissime.
- clarus-a-um επίρρ. clare συγκρ. clarior-ior-ius επίρρ. clarius υπερθ. clarissimus-a-um επίρρ. clarissime.
- multi-ae-a επίρρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρρ. plurimum.
- nobilis-is-e επίρρ. nobiliter συγκρ. nobilior-ior-ius επίρρ. nobilius υπερθ. nobilissimus-a-um επίρρ. nobilissime.
- cruentus-a-um επίρρ. cruenta συγκρ. cruentior-ior-ius επίρρ. cruentius υπερθ. cruentissimus-a-um επίρρ. cruentissime.
- improbus-a-um επίρρ. improbe συγκρ. improbiior-ior-ius επίρρ. improbius υπερθ. improbissimus-a-um επίρρ. improbissime.
- επιρρήματα: θετ. graviter συγκρ. gravius υπερθ. gravissime gravis-is-e graviior-ior-ius gravissimus-a-um

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική
ipse, ipsa, ipsum	οριστική
suus, sua, suum	κτητική γ' προσ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Οι συντελεσμένοι χρόνοι της παθητικής φωνής και το απαρέμφατο του παθητικού παρακειμένου στο σχολικό βιβλίο σελ. 115 και 116.

2. Παραθετικά των επιθέτων: Ο συγκριτικός βαθμός των επιθέτων σχηματίζεται (και για τα δευτερόκλιτα και για τα τριτόκλιτα) με τις κατάληξεις αρσεν. και θηλ. -ior και ουδ. -ius, που προστίθενται στο θέμα του επιθέτου (γενική ενικού αρσενικού χωρίς την κατάληξη) και ο υπερθετικός με τις κατάληξεις -issimus-a-um π.χ. pravus-a-um συγκρ. pravior-ior-ius υπερθ. pravissimus-a-um nobilis-is-e συγκρ. nobilior-ior-ius υπερθ. nobilissimus-a-um.

Τα συγκριτικά είναι τριτόκλιτα δικατάληκτα, τα υπερθετικά δευτερόκλιτα τρικατάληκτα.

Εξαιρέσεις:

α) Έξι επίθετα σε -ilis τα facilis, difficilis, similis, dissimilis, humilis και gracilis, σχηματίζουν τον υπερθετικό με την προσθήκη στο θέμα τους της κατάληξης -limus π.χ. facillimus.

β) όσα επίθετα λήγουν σε -er (είτε δευτερόκλιτα είτε τριτόκλιτα), σχηματίζουν τον υπερθετικό με την κατάληξη -rimus, που προστίθεται (προσοχή) στην ενική ονομαστική του αρσενικού π.χ. pulcher συγκρ. pulchrior υπερθ. pulcherrimus.

γ) τα επίθετα που λήγουν σε -dus, -volus και -ficus, σχηματίζουν τα παραθετικά του συγκριτικού σε -entior και του υπερθετικού σε -entissimus π.χ. magnificus συγκρ. magnificentior υπερθ. magnificentissimus.

δ) τα επίθετα: exterus, inferus, superus και posterus έχουν δύο τύπους στον υπερθετικό extremus και extimus, infimus και imus supremus και summus, postremus και postumus.

ε) τα δευτερόκλιτα επίθετα σε -us όσα μπροστά από την κατάληξη αυτή έχουν φωνήεν, σχηματίζουν τα παραθετικά τους περιφραστικώς, το συγκριτικό με το magis + το θετικό και τον υπερθετικό με το maxime + το θετικό π.χ. vacuus συγκρ. magis vacuus υπερθ. maxime vacuus

στ) τα ανώμαλα

ζ) τα ελλειπτικά (Γραμμ. σελ. 34, 39)

Ορισμένα επίθετα δεν έχουν παραθετικά. Αυτά είναι όσα φανερώνουν ύλη (π.χ. aureus), τόπο ή χρόνο (π.χ. marinus, nocturnus) μέτρο (π.χ. triennis = τρίχρονος), συγγένεια ή καταγωγή (π.χ. paternus), κάτι απόλυτο ή άρνηση (π.χ. mortalis, insomnis).

Σημειώνουμε ορισμένα που είναι συχνά στα κείμενά μας και δεν έχουν παραθετικά.

Δεύτερης κλίσης: Actiacus (εθνικό), Epicureus (παράγωγο από ουσιαστικό), epicus (ομοίως), falernus (ομοίως), fortuitus (ομοίως), fretus (χωρίς φανερή αιτία), horrendus (γερουνδιακό), Latinus (εθνικό), ligneus (από ουσιαστικό), marinus (τόπος), Martius (από ουσιαστικό), obvius (ob + via), parvulus (υποκοριστικό), paternus (καταγωγή), paulus (χωρίς φανερή αιτία), paulianus (από ουσιαστικό), piscatorius (ομοίως), Ponticus (εθνικό), priscus (χωρίς φανερή αιτία), publicus (από ουσιαστικό), Punicus (εθνικό), regius (από ουσιαστικό), reliquus (δεν επιδέχεται σύγκριση), repentinus (ομοίως), Romanus (εθνικό), salvus (απόλυτη έννοια), Sardianus (από ουσιαστικό - καταγωγή), Saturnius (από ουσιαστικό), serenus (τέλεια εικόνα), sonorus (δεν επιδέχεται αύξηση), supervacaneus (ομοίως), togatus (από ουσιαστικό), trepidus (δεν έχει βαθμούς), tristiculus (υποκοριστικό), unicus (απόλυτη έννοια), vniertanus (εθνικό - από ουσιαστικό), vnius (απόλυτη και τέλεια έννοια).

(Σημείωση: όπου γράφω ομοίως σημαίνει ότι το προηγούμενο).

Τρίτης κλίσης: anilis (από ουσιαστικό), Cannensis (ομοίως), Carthaginensis (εθνικό - από ουσιαστικό), civilis (από ουσιαστικό), equester (ομοίως), immortalis (αρνητική έννοια), incredibilis (ομοίως), innumerabilis (ομοίως), matronalis (από ουσιαστικό), militaris (ομοίως), mortalis (απόλυτη έννοια), nuptialis (πολλά επίθετα με παραγωγική κατάληξη -alis δεν έχουν παραθετικά), omnis (απόλυτη έννοια) Parmensis (καταγωγή - από ουσιαστικό), praecox (σύνθετο με την πρόθεση prae), par (χωρίς φανερή αιτία), praecox (σύνθετο με την πρόθεση prae), primus (υπερθετική έννοια), puellaris (από ουσιαστικό) puter και putris (τέλεια έννοια), singularis (απόλυτη έννοια) κ.α. Πρέπει όμως να έχουμε υπόψη μας ότι υπάρχουν μερικά επίθετα από ουσιαστικά, που έχουν παραθετικά.

3. Το ρήμα deprehendo έχει παράλληλο τύπο το deprendo.

4. Τα επίθετα γ' κλίσης σε -ens, -entis σχηματίζουν το επίρρημα θετικό σε -enter π.χ. prudens-ntis επιρ. prudenter.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Marco Tullio ...coniuravit κύρια πρόταση.

coniuravit ρήμα, Lucius Sergius Catilina υποκ., vir παράθεση, generis, ingenii γεν. της ιδιότητας στο vir, nobilissimi επιθ. προσδ. στο generis, pravissimi επιθ. προσδ. στο ingenii, contra rem publicam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική διάθεση, Marco ...consulibus νόθος ή ατελής αφαιρετική απόλυτη, που δηλώνει χρόνο consulibus κατηγορηματικός προσδ.

- eum ...consecuti erant κύρια πρόταση.

consecuti erant ρήμα, viri υποκ., quidam, clari, improbi επιθ. προσδ. στο viri, eum αντικ.

- Catilina ...expulsus est κύρια πρόταση.

expulsus est ρήμα, Catilina υποκ., a Cicerone ποιητικό αίτιο, ex urbe εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία και απομάκρυνση.

- socii eius deprehensi sunt κύρια πρόταση.

deprehensi sunt ρήμα, socii υποκ., eius γεν. κτητική στο socii

- et ...strangulati sunt κύρια πρόταση.

strangulati sunt ρήμα, socii ενν. υποκ., in carcere εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- ab Antonio ...interfectus est κύρια πρόταση.

interfectus est ρήμα, Catilina υποκ., victus χρονική μετοχή, Catilina υποκ. της μετοχής, ab Antonio ποιητικό αίτιο, Consule παράθεση στο Antonio, altero επιθ. προσδ. στο consule, proelio αφαιρετική οργανική (όχι τοπική) που δηλώνει τρόπο, cum exercitu εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας, suo επιθ. προσδ. στο exercitu.

- Gaius ...esse κύρια πρόταση.

tradit ρήμα, Gaius Salustius υποκ., occisos esse, vulneratos esse ειδ. απαρ. αντικ., milites υποκ. των απαρεμφάτων (ετεροπροσωπία), multos επιθ. προσδ. στο milites, in pugna εμπρόθ. προσδ. εντοπισμού σε κατάσταση ή χρόνο, eadem, cruentissima επιθ. προσδ. στο pugna, graviter επιρρ. προσδ. του τρόπου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τη γενική της ιδιότητας βλέπε μάθημα 14, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 1 και για την αφαιρετική της ιδιότητας μάθημα 12, παρατ. 2.

Η κοινωνική τάξη εκφράζεται κανονικά μόνο με τη γενική της ιδιότητας π.χ. *vir nobilissimi generis*. Οι χαρακτηριστικές ή πνευματικές ιδιότητες εκφράζονται είτε με γενική είτε με αφαιρετική π.χ. *vir ingenii pravissimi* (*ingenio pravissimo*). Μεταξύ της γενικής της ιδιότητας και του κύριου ονόματος παρεντίθεται κανονικά προσηγορικό όνομα (σχολικό βιβλίο σελ. 117).

2. Η αφαιρετική *in eadem cruentissima pugna* είναι εμπρόθετη για έμφαση.

3. Στην αφαιρετική απόλυτη *Marco ...consulibus* κατά τη Γραμμ. Τζαρτζάνου, δεν έχουμε ούτε εννοούμε μετοχή. Με ένα όνομα ή αντωνυμία (προσωπική ή δεικτική) ως υποκείμενο συνάπτεται ως κατηγορηματικός προσδιορισμός σ' αυτό α) ουσιαστικό, που φανερώνει κάποιο αξίωμα, ιδιαίτερη σχέση ή ενέργεια ή ηλικία, όπως *consul, praetor, arbiter, auctor, dux, praeceptor, socius, testis-puer, adulescentulus, senex* κ.α. β) επίθετο, που δηλώνει μια ιδιαίτερη διάθεση ή κατάσταση, όπως *adversus, concius, nescius, incertus, invitus, salvus, superstes, vivus* κ.α. Αυτή η αφαιρετική απόλυτη φανερώνει το πότε ή υπό ποιές συνθήκες γίνεται κάτι. Και σημειώνει ο Τζαρτζάνος ότι δε μπορούμε να λέμε ότι εννοείται η αφαιρετική της μετοχής ενεστώτα του *esse*, που δεν υπάρχει, γιατί ότι λείπει σε μια γλώσσα δεν είναι δυνατό να το σκέφτονται εκείνοι που τη μιλούν.

Αντίθετα, κατά τη Γραμματική του Σκάσση, στην αφαιρετική απόλυτη εννοείται η μετοχή του *esse*, οπότε το ουσιαστικό (που δηλώνει υπούργημα, αξίωμα, ηλικία, ικανότητα) ή το επίθετο είναι κατηγορούμενο. Έτσι κατά τον Σκάσση το *consulibus* είναι κατηγορούμενο. Η ατελής αυτή αφαιρετική μπορεί να αντικατασταθεί με χρονική πρόταση: *Cum Marcus Tullius Cicero et Gaius Antonius consules creati essent*.

4. Για το ποιητικό αίτιο βλέπε μάθημα 15, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 1.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. *Socii Catilinae ab Antonio deprehensi sunt* - *Catilina ab Antonio proelio victus est* - *Pastor improbus a me vi prohibitus est* - *Bovum mugitus a te auditus est* - *Boves a vobis in speluncam tracti sunt* - *Hercules ab incolis honoratus est*.

2. *Sallustius tradit Catilinam improbos viros consecutos esse*.

Sallustius tradit Catilinam ex urbe expulsum esse

Sallustius tradit socios Catilinae deprehensos - esse - et strangulatos esse.

Sallustius tradit Catilinam ab Antonio victum esse.

Sallustius tradit Catilinam ab Antonio interfectum esse.

3. *ingentissimus-a-um--timidissimus-a-um--turpissimus-a-um*

4. *Romani fortiter proeliati sunt*.

Sallustius tradit coniuratos consulibus traditos esse. // *

ΜΑΘΗΜΑ 20

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΥΡΤΙΝΕΣ Ή ΠΩΣ Ο ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΕΓΙΝΕ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

1. Σε ηλικία πενήντα χρονών ο Κλαύδιος έγινε αυτοκράτορας χάρη σε ένα παράδοξο και τυχαίο περιστατικό. Όταν οι δολοφόνοι του Καλιγούλα τον έδιωξαν (από το παλάτι), αποσύρθηκε σε μια θερινή κατοικία, που ονομάζεται Ερμαίο. Λίγο αργότερα τρομοκρατημένος από τα νέα της σφαγής, σύρθηκε προς το λιακωτό που ήταν πολύ κοντά του και κρύφτηκε ανάμεσα στα παραπετάσματα που κρεμόντουσαν στην πόρτα. Ένας στρατιώτης που έτρεχε πέρα - δώθε πρόσεξε τα πόδια του τον αναγνώρισε που κρυβόταν τον τράβηξε έξω και τον προσαγόρευσε αυτοκράτορα. Από εκεί τον οδήγησε στους συντρόφους του. Αυτοί τον μετέφεραν στο στρατόπεδό τους σκυθρωπό και περιδεή, ενώ το πλήθος που τον συναντούσε τον λυπόταν σαν να ήταν μελλοθάνατος. Την άλλη μέρα ο Κλαύδιος ανακηρύχτηκε αυτοκράτορας. // *

Claudius-i ο Κλαύδιος,
 quinquagesimo αφαιρ. ενικ. αρσ. του
 τακτικ. αριθμ. quinquagesimus-a-um
 πεντηκοστός,
 annu αφαιρ. ενικ. του ουσ. annus-i
 έτος,
 aetatis γεν. ενικ. του ουσ. aetas-atis
 ηλικία,
 suae γεν. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων.
 suus-a-um δικός του, τους,
 imperium αιτ. ενικ. του ουσ.
 imperium-i εξουσία,
 cepit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. ca-
 pio πιάνω,
 mirabili αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 mirabilis-is-e παράδοξος,
 quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αόρι-
 στης επιθετικής αντων. quidam,
 quaedam, quoddam κάποιος,
 casu αφαιρ. ενικ. του ουσ. casus-us
 γεγονός,
 exclusus ονομ. ενικ. αρσ. της μετο-
 χής παθητ. παρακ. του ρ. excludo α-
 πομακρύνω,
 ab πρόθ. από,
 insidiatoribus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 insidiator-oris δολοφόνος,
 recesserat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
 ρ. recedo αποσύρομαι,
 in πρόθ. σε,
 diaetam αιτ. ενικ. του ουσ. diaeta-ae
 κατοικία,
 cui δοτ. ενικ. θηλ. της αναφ. αντων.
 qui, quae, quod ο οποίος,
 nomen ονομ. ενικ. του ουσ. nomen-
 inis όνομα,
 est γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum
 είμαι,
 Hermaeum-i Ερμαίο,
 paulo αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
 paulus-a-um λίγος,
 post επίρρ. χρον. ύστερα,
 rumore αφαιρ. ενικ. του ουσ. rumor-

oris φήμη,
 caedis γεν. ενικ. του ουσ. caedes-is
 σφαγή,
 exterritus ονομαστ. ενικ. αρσ. της με-
 τοχής παθητ. παρακ. του ρ. exterreo
 τρομοκρατώ,
 prorepsit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 r. prorepro έρπω,
 ad πρόθ. προς,
 solarium αιτ. ενικ. του ουσ. solarium-
 ii-i liaκωτό,
 proximum αιτ. ενικ. ουδ. υπερθ. του
 επιθ. στον υπερθετικό (δεν έχει θε-
 τικό) proximus-a-um ο πιο κοντινός,
 inter πρόθ. ανάμεσα,
 vela αιτ. πληθ. του ουσ. velum-i
 κουρτίνα,
 praetenta αιτ. πληθ. ουδ. της μετο-
 χής παθητ. παρακ. του ρ. praetendo
 προτείνω,
 foribus δοτ. πληθ. του ουσ. foris-is
 κυρίως στον πληθυντικό fores-ium
 πόρτα,
 se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ'
 προσ.,
 abdidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 abdo κρύβω,
 discurrens ονομ. ενικ. αρσ. της μετ.
 ενεστ. του ρ. discurreo τρέχω δω και
 κει,
 miles ονομ. ενικ. του ουσ. miles-itis
 στρατιώτης,
 pedes αιτ. πληθ. του ουσ. pes, pedis
 πόδι,
 eius γεν. ενικ. αρσ.,
 animadvertit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
 του ρ. animadverto παρατηρώ,
 eum αιτ. ενικ. αρσ.,
 latentem αιτ. ενικ. αρσ. της μετοχ. ε-
 νεστ. του ρ. lateo κρύβομαι,
 agnovit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 agnosco αναγνωρίζω,
 extractum αιτ. ενικ. αρσ. της μετ. πα-

θητ. παρακ. του ρ. extraho τραβώ
 έξω,
 imperatorem αιτ. ενικ. του ουσ.
 imperator-oris αυτοκράτορας, στρα-
 τηγός,
 salutavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. saluto προσαγορεύω,
 hinc επιρ. από εκεί,
 commilitones αιτ. πληθ. του ουσ.
 commilito-onis συστρατιώτης,
 suos αιτ. πληθ. αρσ. της κτητ. αν-
 των. suus-a-um,
 adduxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 adduco οδηγώ,
 hic αφαιρ. πληθ. αρσ. της δεικτ. αν-
 των. hic, haec, hoc αυτός,
 castra αιτ. πληθ. του ουσ. castra-
 orum στρατόπεδο,
 delatus est γ' εν. παθητ. παρακ. του
 ρ. defero μεταφέρω, αναφέρω,
 tristis ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 tristis-is-e περίλυπος,
 trepidus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθέ-
 του trepidus-a-um τρομαγμένος,
 dum χρον. σύνδ. ενώ,
 obvia ονομαστ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 obvius-a-um εχθρικός,
 turba ονομ. ενικ. του ουσ. turba-ae
 πλήθος,
 quasi επιρ. σαν,
 moriturum αιτ. ενικ. αρσ. της μετ.
 μέλλοντα του αποθ. ρ. morior πεθαί-
 νω,
 miseratur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
 αποθ. ρ. miseror θρηνώ, λυπάμαι,
 postero αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 posterus-a-um επόμενος,
 die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies-ei
 μέρα,
 factus est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. fio γίνομαι (είναι παθητικό του ρ.
 facio).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

saluto, miseror, miseratus sum -ari αποθετικό

Δεύτερης συζυγίας

exterreo, exterrui, exterritum, exterrere

lateo, latui, -, latere

Τρίτης συζυγίας

abdo, abdidi, abditum, abdere

adduco, adduxi, adductum, adducere

adgnosco, adgnovi, adgnitum, adgnoscerē

animadverto, animadverti, animadversum, animadvertere

capio, cepi, captum, capere

defero, detuli, delatum, deferre

discurro, discurri (discucurri) discursum, discurrere

excludo, exclusi, exclusum, excludere

extraho, extraxi, extractum, extrahere

praetendo, praetendi, praetentum, praetendere

prorepto, prorepsi, proreptum, prorepere

recedo, recessi, recessum, recedere

facio, feci, factum, facere

fio, factus sum, fieri

morior, mortuus sum, mori αποθετ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Caligula-ae αρ. diaeta-ae θ. turba-ae θ.

Δεύτερης κλίσης

annus-i αρ. Claudius-i αρ. castra-orum ουδ. Hermaeum-i ουδ. imperium-ii-i ουδ. solarium-ii-i ουδ. velum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

commilito-onis αρ. imperator-oris αρ. insidiator-oris αρ. miles-itis αρ. pes, pedis αρ. rumor-oris αρ. aetas-atis θ. caedes-is θ. foris-is θ. nomen-inis ουδ.

Τέταρτης κλίσης

casus-us αρ.

Πέμπτης κλίσης

dies, diei αρ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

obvius-a-um posterus-a-um proximus-a-um

quingagesimus-a-um αριθμ.) trepidus-a-um

Τρίτης κλίσης

mirabilis-is-e tristis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- (prope), συγκρ. propior-ior-ius επιρρ. propius υπερθ. proximus-a-um επιρρ. proxime (proximo)

- posterus-a-um επιρρ. postere συγκρ. posterior-ior-ius επιρρ. posterius υπερθ. postremus-a-um και postumus-a-um επιρρ. postremum

- mirabilis-is-e επιρρ. mirabiliter, συγκρ. mirabilior-ior-ius επιρρ. mirabilius υπερθ. mirabilissimus-a-um επιρρ. mirabilissime.

- tristis-is-e επιρρ. triste (δεν απαντά tristiter), συγκρ. tristior-ior-ius επιρρ. tristius υπερθ. tristissimus-a-um επιρρ. tristissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus, sua, suum

quidam, quaedam, quoddam

qui, quae, quod

se

is, ea, id

hic, haec, hoc

κτητική γ' προσώπου

αόριστη

αναφορική

προσωπική γ' προσώπου

οριστική

δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για τη μετοχή του ενεστώτα και του μέλλοντα (έχουν και τα αποθετικά) βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 121, 122, και για την ενεργητική περιφραστική συζυγία σελ. 123.

2. Τα τακτικά αριθμητικά από 20 και εξής (και τα σύνθετα 18, 19) σχηματίζονται με την κατάληξη -esimus π.χ. vicesimus κ.τ.λ.

3. Το ουσιαστικό aetas σχηματίζει τη γενική πληθυντικού σε -um και -ium.

4. Η μετοχή ενεστώτα (ενεργητικών και αποθετικών ρημάτων) έχει ενεργητική σημασία. Κλίνεται όπως τα μονοκατάληκτα επίθετα της τρίτης κλίσης, όμως την αφαιρετική ενικού σχηματίζει σε e. Σε i σχηματίζει μόνον όταν είναι η μετοχή επιθετική.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Claudius ...casu κύρια πρόταση.

cepit ρήμα, Claudius υποκ., imperium αντικ., casu αφαιρ. του τρόπου, mirabili, quodam επιθ. προσδ. στο casu, anno αφαιρ. του χρόνου quinquagesimo επιθ. προσδ. στο anno, aetatis γεν. διαιρετική, suae επιθ. προσδ. στο aetatis.

- exclusus ...diaetam κύρια πρόταση.

recesserat ρήμα, Claudius ενν. υποκ., in diaetam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, exclusus (αιτιολογική) χρονική μετοχή, Claudius ενν. υποκ. της μετοχής, ab insidiatoribus ποιητικό αίτιο, Caligulae γενική αντικειμενική στο insidiatoribus.

- cui ...Hermaeum παράθεση στο nomen, cui δοτική προσωπική κτητική.

- paulo ...proximum κύρια πρόταση.

prorepsit ρήμα, Claudius υποκ., ad solarium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, proximum επιθ. προσδ. στο solarium, post επιρρ. προσδ. του χρόνου, paulo αφαιρ. του μέτρου ή διαφοράς, exterritus αιτιολογική μετοχή, Claudius ενν. υποκ. της μετοχής, rumore αφαιρετική του εσωτερικού αιτίου, caedis γενική αντικειμενική στο rumoris.

- et inter ...abdedit κύρια πρόταση.

abdedit ρήμα, Claudius ενν. υποκ., se αντικ., inter vela εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο, praetenta επιθετική μετοχή, που ισοδυναμεί με αναφορική πρόταση, vela υποκ. της μετοχής, foribus (δοτ.) αντικείμενο της μετοχής (με δοτ. λόγω της πρόθεσης prae).

- discurrens ...animadvertit κύρια πρόταση.

animadvertit ρήμα, miles υποκ., pedes αντικ., eius γεν. κτητική στο pedes, discurrens χρονική μετοχή συνημμένη στο miles που είναι υποκείμενό της.

- eum ...adgnovit κύρια πρόταση.

adgnovit ρήμα, miles ενν. υποκ., eum αντικ., latentem κατηγορηματική μετοχή, eum υποκ. της μετοχής.

- extractum ...salutavit κύρια πρόταση.

salutavit ρήμα, miles υποκ. eum αντικ., imperatorem κατηγορ. στο eum, extractum χρονική μετοχή, eum υποκ. της μετοχής.

- hinc ...adduxit κύρια πρόταση.

adduxit ρήμα, miles ενν. υποκ., eum αντικ., ad commilitones εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκόπιμη κατεύθυνση σε πρόσωπο, hinc επιρρ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία.

- ab his ...trepidus κύρια πρόταση.

delatus est ρήμα, Claudius ενν. υποκ., ab his ποιητικό αίτιο, in castra εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο - τέρμα, tristis, trepidus επιρρ. κατηγορ. του τρόπου.

- dum ...miseratur δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το dum, εκφέρεται με ιστορικό ενεστώτα οριστικής (αντί παρατατικού) και δηλώνει το σύγχρονο - συνεχιζόμενη πράξη (λατινισμός).

miseratur ρήμα, turba υποκ., obvia επιθ. προσδ. στο turba, eum αντικ., moriturum αιτιολογική μετοχή σε θέση κατηγορ. προσδιορισμού (από το quasi), eum ενν. υποκ. της μετοχής.

- postero ...factus est κύρια πρόταση.

factus est ρήμα, Claudius υποκ., imperator κατηγορ., die αφαιρ. του χρόνου, postero επιθ. προσδ. στο die.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για το υποκείμενο της μετοχής και γενικά για τη μετοχή βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 122, 123 και μάθημα 17, παρατηρήσεις στα συντακτικά παρατ. 4.

2. Ο σύνδεσμος dum ακολουθείται από οριστική ιστορικού ενεστώτα. Με τη χρονική πρόταση δηλώνεται μια συνεχιζόμενη πράξη και στη διάρκεια της πράξης αυτής λαβαίνει χώρα η πράξη, που φανερώνει το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης (πράξη ταυτόχρονη). Η σύνταξη αυτή αποτελεί λατινισμό. Η προσδιοριζόμενη πρόταση εκφέρεται με οποιοδήποτε χρόνο, πλην όμως για γεγονότα του παρελθόντος συνήθως τίθεται παρακείμενος ή ιστορικός ενεστώτας, που ισοδυναμεί με παρατατικό.

3. Για την αφαιρετική του τρόπου βλέπε μάθημα 11, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 3. Η αφαιρετική casu στο μάθημα αυτό είναι του τρόπου. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως αφαιρετική της αιτίας (εξαιτίας κάποιου παράδοξου γεγονότος), αλλά η αφαιρετική της αιτίας συνάπτεται με ρήματα ή επίθετα, που εκφράζουν ψυχικό αίτιο.

4. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο τίθεται σχεδόν με κάθε ρήμα και ιδιαίτερα με ρήματα, που σημαίνουν κίνηση. Είναι κυρίως επίθετο, αλλά και ουσιαστικό, όταν δηλώνεται χρόνος, που συμφωνεί βέβαια τυπικά με το υποκείμενο (ή το αντικείμενο) του ρήματος, ουσιαστικά όμως προσδιορίζει το ρήμα, οπότε ισοδυναμεί με επίρρημα. Δηλώνει συνήθως τρόπο, χρόνο, τάξη, σειρά ή ακολουθία - διαδοχή και σπανιότερα τόπο ή σκοπό. Ιδιόρρυθμα στη λατινική ουσιαστικά που σημαίνει ηλικία ή υπόρρημα λειτουργεί σε κατηγορηματική θέση (επιρρ. κατηγορ.)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. capiens, capturus-recedens, recessurus-properans, properaturus-animadvertens, animadversurus-salutans, salutaturus-adducens, adducturus-imponens, impositurus.

2. exclusus χρονική, προτερόχρονο, Claudius-exteritus αιτιολογική, προτερόχρονο, Claudius-praetenta επιθετική, προτερόχρονο, vela-discurrens επιθετική (ή χρονική), σύγχρονο, miles-latentem κατηγορηματική, σύγχρονο, eum-extractum χρονική, προτερόχρονο, eum (quasi) moriturum αιτιολογική (υποκειμενική αιτιολογία), υστερόχρονο, eum

3. imperium capturus sum-es..., capturus eram-eras..., capturus ero-eris

4. discessurum-am-um esse, discessuros-as-a esse.

salutaturum-am-um esse, salutatuos, as, a esse.// *

ΜΑΘΗΜΑ 21

ΠΩΣ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟ PISAURUM

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Οι Γαλάτες με αρχηγό τον Βρέννο, αφού κατατρόπωσαν τις Ρωμαϊκές λεγεώνες στον ποταμό Αλία, κατέστρεψαν εντελώς τη Ρώμη εκτός από το Καπιτώλιο, για το οποίο πήραν ως αντάλλαγμα ένα τεράστιο χρηματικό ποσό. Τότε ο Κάμιλλος, που είχε παραμείνει εξόριστος για πολύν καιρό στην Αρδέα, γιατί δε μοίρασε ακριβοδίκαια τη λεία από τους Βηϊούς, εκλέχτηκε δικτάτορας αν και βρισκόταν μακριά (από τη Ρώμη)· ακολούθησε τους Γαλάτες που ήδη αποχωρούσαν και, αφού τους εξολόθρευσε, πήρε πίσω όλο το χρυσάφι. Επειδή το χρυσάφι ζυγίστηκε στον τόπο εκείνο, έδωσε το όνομά του στην Πόλη, ονομάζεται δηλαδή Πίσσαυρο, επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι. Μετά την πράξη αυτή ο Κάμιλλος επέστρεψε στην εξορία, από όπου (όμως) γύρισε, αφού τον παρακάλεσαν.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Brenno αφαιρ. ενικ. του ουσ.
Brennus-i ο Βρέννος,
duce αφαιρ. ενικ. του ουσ. dux, ducis
αρχηγός,

Calli-orum οι Γαλάτες,
apud προθ. πλησίον,
Alliam αιτ. ενικ. του ουσ. Allia-ae ο
Αλλίας ποταμός,

flumen αιτ. ενικ. του ουσ. flumen-inis
ποτάμι,
deletis αφαιρ. πληθ. θηλ. μετοχ. πα-
θητ. παρακ. του ρ. deleo καταστρέ-

φω.
 legionibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 legio-onis λεγεώνα,
 Romani-orum οι Ρωμαίοι,
 everterunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
 του ρ. everto καταστρέφω,
 urbem αιτ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis
 πόλη,
 praeter προθ. εκτός,
 Capitolium αιτ. ενικ. του ουσ.
 Capitolium-ii-i το Καπιτώλιο,
 pro προθ. αντί,
 quo αφαιρ. ενικ. ουδ. της αναφ. αν-
 των. qui, quae, quod ο οποίος,
 immensam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 immensus-a-um αμέτρητος,
 pecuniam αιτ. ενικ. του ρ. pecunia-
 ae χρήματα,
 acceperunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
 του ρ. accipio παίρνω,
 tum επιρ. για πολύ,
 Camillus-i ο Κάμιλλος,
 qui ονομ. ενικ. αρσ.,
 diu επίρ. για πολύ,
 in προθ. σε,
 exili ο αφαιρ. ενικ. του ουσ. exilium-
 ii-i εξορία,
 fuerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του ρή-
 ματος sum,
 propter προθ. εξαιτίας,
 praedam αιτ. ενικ. του ουσ. praeda-
 ae λεία,
 non αρνητ. μόριο όχι, δεν.

aequo αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
 aequus-a-um ίσος, δίκαιος,
 iure αφαιρ. ενικ. του ουσ. ius, iuris
 δίκαιο,
 divisam αιτ. ενικ. θηλ. μετοχ. παθη-
 τικού παρακ. του ρ. divido μοιράζω,
 absens ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. ε-
 νεστ. του ρ. absum (μετοχή μέλλον-
 τα afuturus ή abfuturus) απουσιάζω,
 dictator ονομ. ενικ. του ουσ. dictator-
 oris δικτάτορας,
 factus est γ' ενικ. παθητ. παρακ. ο-
 ριστ. του ρ. fio (παθητικό του facio)
 γίνομαι,
 is ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων.
 is, ea, id αυτός,
 iam επιρ. ήδη,
 abeuntēs αιτ. πληθ. αρσ. μετοχ. ε-
 νεστ. του ρ. abeo φεύγω,
 secutus est γ' ενικ. παρακ. οριστ.
 του ρ. sequor ακολουθώ,
 quibus αφαιρ. πληθ. αρσ.,
 interemptis αφαιρ. πληθ. αρσ. μετοχ.
 παθητικού παρακ. του ρ. interimo ε-
 ξολοθρεύω,
 aurum αιτ. ενικ. του ουσ. aurum-i
 χρυσάφι,
 omne αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. omnis-
 is-e όλος,
 recepit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 recipio παίρνω, πίσω,
 quod ονομ. ενικ. ουδ.,
 illic επιρ. εκεί,

appensum ονομ. ενικ. ουδ. μετοχ.
 παθητ. παρακ. του ρ. appendo ζυγί-
 ζω,
 civitati δοτ. ενικ. του ουσ. vicitas-atis
 πόλη, πολιτεία,
 nomen αιτ. ενικ. του ουσ. nomen-inis
 όνομα,
 dedit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. do
 δίνω,
 nam αιτιολ. και διασαφ. σύνδ. γιατί,
 Pisaurum ονομ. ενικ. του ουσ.
 Pisaurum-i το Πίσαυρο,
 dicitur γ' ενικ. παθητ. ενεστ. του ρ.
 dico λέω,
 quod αιτολ. σύνδ. επειδή,
 pensatum est γ' ενικ. παθητ. παρακ.
 του ρ. penso ζυγίζω,
 post πρόθ. έπειτα,
 hoc αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων.
 hic, haec, hoc αυτός,
 factum αιτ. ενικ. του ουσ. factum-i
 πράξη,
 rediit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. re-
 deo ξαναγυρίζω,
 unde επίρ. απ' όπου,
 tamen σύνδ. όμως,
 rogatus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. πα-
 θητ. παρακ. του ρ. rogo ζητώ, παρα-
 καλώ,
 reversus est γ' ενικ. παρακ. οριστ.
 του ημιαποθ. ρήμ. revertor επανέρ-
 χομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

do, dedi, datum, dare penso, rogo

Δεύτερης συζυγίας

deleo, deleui, deletum, delere

Τρίτης συζυγίας

accipio, accepi, acceptum, accipere

appendo, appendi, appensum, appendere

dico, dixi, dictum, dicere

divido, divisi, divisum, dividere

everto, everti, eversum, evertere

interimo, interemi, interemptum (interemtum) interimere

Τέταρτης συζυγίας

redeo, redii, reditum, redire

abeo, abii, abitum, abire

recipio, recepi, receptum, recipere

sequor, secutus sum, sequi

revertor, reverti (reversus sum) reverti

fio, factus sum, fieri

--absum, afui, abesse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Allia-ae θηλ. Ardea-ae θηλ. pecunia-ae θηλ. praeda-ae θηλ. Roma-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Camillus-i αρσ. Galli-orum αρσ. Romani-orum αρσ. aurum-i ουδ. Capitolium-i ουδ. ex(s)ilium-i ουδ. factum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

dictator-oris αρσ. dux, ducis αρσ. civitas-atis θηλ. legio-onis θηλ., urbs, urbis θηλ. flumen-inis ουδ. ius, iuris ουδ. nomen-inis ουδ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

aequus-a-um immensus-a-um

Τρίτης κλίσης

omnis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- aequus-a-um επιρ. aequē συγκρ. aequior-ior-ius επιρ. aequius υπερθ. aequissimus-a-um επιρ. aequissime.
- Επιρρήματα diu συγκρ. diutius υπερθ. diutissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	αναφορική
is, ea, id	οριστική
hic, haec, hoc	δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το sum διέσωσε τη μετοχή του ενεστώτα ens (s-ens) μόνο στα σύνθετα absens, praesens και consentes.

Τα σύνθετα του sum κλίνονται κατά το sum πλην του possum. Τα σύνθετα του sum είναι:

absum, afui, abesse	obsum, obfui (offui), obesse
adsum, adfui (affui) adesse	praesum, praefui, prae-esse
desum, defui, de-esse	prosum, profui, prod-esse
insum, -in-fui, inesse	subsum, -, subesse
intersum, interfui, interesse	supersum, superfui, super-esse

Για το ρήμα possum βλέπε Γραμμ. σελ. 85· προστακτική δεν έχει. Η μετοχή potens χρησιμοποιείται μόνο ως επίθετο.

2. Η μετοχή του εο κάνει iens γεν. euntis κ.τ.λ. Για το εο βλέπε Γραμμ. σελ. 86, 87 και μάθημα 11, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 1. Από τη παθητική φωνή εύχρηστο είναι του απλού ρήματος εο το γ' ενικό πρόσωπο όλων των χρόνων ως απρόσωπο itur (γίνεται πορεία) κ.ο.

3. Ημιαποθετικά είναι τα ρήματα που έχουν ή ενεστώτα και απαρέμφατο ενεργητικού τύπου και παρακειμένο μέσου τύπου, ή ενεστώτα και απαρέμφατο μέσου τύπου και παρακειμένο ενεργητικού τύπου. Το ρήμα revertor είναι ημιαποθετικό revertor, reverti, και reversus sum, reverti, δηλαδή με παράλληλους τύπους στον παρακειμένο, υπερσυντέλικο και συντελ. μέλλοντα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Brenno ...Capitolium κύρια πρόταση.

everterunt ρήμα, Galli υποκ., urbem αντικ., Romam επεξήγηση στο urbem, praeter Capitolium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εξαίρεση Brenno duce αφαιρετική απόλυτη (νόθος ή ατελής), Brenno ως υποκ. duce κατ'γορηματικός προσδ., deletis αφαιρ. απόλυτη χρονική μετ. legionibus υποκ. της μετοχής, Romanorum γεν. κτητική,

apud Alliam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το πλησίον (τόπο), flumen παράθεση στο alliam, a Gallis ενν. ποιητικό αίτιο στη μετοχή deletis.

Σε ενεργητική σύνταξη: Galli ... cum legiones delevisent

- pro ...acceperunt αναφορική προσδιοριστική πρόταση.

acceperunt ρήμα, Galli ενν. υποκ., pecuniam αντικ., immensam επιθ. προσδ. στο pecuniam, pro quo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει αντάλλαγμα.

- tum ...est factus κύρια πρόταση.

factus est ρήμα, Camillus υποκ., dictator κατηγορ. στο Camillus, tum επιρρ. προσδ. του χρόνου, absens εναντιωματική μετοχή, Camillus υποκ. της μετοχής.

- qui ...divisam δευτ. αναφορική προσδ. πρόταση.

fuerat ρήμα, qui (Camillus) υποκ., in exilio εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εντοπισμό σε κατάσταση, apud Ardeam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το πλησίον (στάση σε τόπο), diu επιρρ. προσδ. του χρόνου, propter praedam εμπρόθ. προσδ. εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου, veih̄tanam επιθ. προσδ. στο praedam, divisam αναφορική μετοχή, praedam υποκ. της μετοχής, iure αφαιρ. του τρόπου, aequo επιθ. προσδ. το iure.

- is Gallos ...secutus est κύρια πρόταση.

secutus est ρήμα, is υποκ., Gallos αντικ., abeuntes χρονική μετοχή, Gallos υποκ. της μετοχής.

- quibus ...recepit κύρια πρόταση. (η quibus σε θέση δεικτική γιατί αναφέρεται στα προηγούμενα).

recepit ρήμα, Camillus ενν. υποκ., aurum αντικ., omne επιθ. προσδ. στο aurum, intereptis αφαιρ. απόλυτη (ιδιάζουσα) - χρονική μετοχή, quibus υποκ. της μετοχής, a Camillo ενν. ποιητικό αίτιο.

- quod ...dedit κύρια πρόταση.

dedit ρήμα, quod υποκ., nomen άμεσο αντικ., civitati έμμεσο αντικ., appensum χρονικο-αιτιολογική μετοχή, quod υποκ. της μετοχής, illic επιρρ. προσδ. του τόπου (στάση).

- nam ...dicitur κύρια πρόταση.

dicitur ρήμα, civitas ενν. υποκ., Pisaurum κατηγορούμενο.

- quod ...pensatum est δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το quod, εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός) παρακειμένου και δηλώνει το προτερόχρονο.

pensatum est ρήμα, aurum υποκ., illic επιρρ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- post hoc ...exilium κύρια πρόταση.

rediit ρήμα, Camillus υποκ., in exilium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο ή είσοδο σε κατάσταση, post factum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρονική ακολουθία, hoc επιθ. προσδ. στο factum.

- unde ...reversus est δευτ. αναφορ. πρόταση.

reversus est ρήμα, Camillus ενν. υποκ., unde επιρρ. προσδ. προέλευσης, rogatus χρονική μετοχή, Camillus υποκ. της μετοχής.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για την απόλυτη αφαιρετική βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 128 και μάθημα 19, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 3.

2. Οι αιτιολογικές προτάσεις με τον σύνδεσμο quod (αρχικά ήταν αιτιατική της αντωνυμίας qui) εκφέρονται α) με οριστική και β) με υποτακτική. Με υποτακτική, όταν περιέχουν γνώμη όχι του συγγραφέα, αλλά του υποκειμένου του ρήματος της πρότασης, από την οποία εξαρτάται η αιτιολογική πρόταση (εσωτερική εξάρτηση) π.χ. Socratem accusarunt, quod corrumpere iuventutem (Το Σωκράτη κατηγορούν, γιατί - όπως έλεγαν οι κατηγοροί του - διέφθειρε τη νεολαία).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. Pecunia accepta-Legionibus deletis-Gallis interemptis-Catilina victo ab Antonio-Pedibus animadversis-Caco interfecto.

Προσοχή: δε δηλώνεται το ποιητικό αίτιο όταν συμπίπτει με το υποκείμενο ή το αντικείμενο της πρότασης.

2. Cicerone et Antonio consulibus-Caesare imperatore-Catone vivo-Iunone invita-Patre inscio.

3. deletis χρονική μετοχή, divisam επιθετική μετοχή, absens εναντιωματική μετοχή, abeuntes χρονική μετοχή, interemptis χρονική μετοχή, appensum αιτιολογική μετοχή, rogatus χρονική μετοχή.

4. Bubus in speluncam tractis Cacus se abdidit.

Gallis victis Camillus in exiliumrediit. // *

ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ας μιμηθούμε τους Βρούτους, τους Καμίλλους, τους Δεκίους, τους Κουρίους, τους Φαβρίκιους, τους Σκιπίωνές μας και τους αναρίθμητους άλλους (ηγέτες) που στέριωσαν αυτή την πολιτεία· σε αυτούς εγώ βέβαια δίνω μια θέση ανάμεσα στους αθάνατους θεούς. Ας αγαπάμε την πατρίδα μας, ας υπακούουμε στη σύγκλητο, ας φροντίζουμε για τους καλούς πολίτες· ας αδιαφορούμε για τα εφήμερα κέρδη, ας υπηρετούμε τη δόξα του μέλλοντος· ας θεωρούμε άριστο πράγμα αυτό που είναι το πιο σωστό· ας ελπίζουμε αυτά που θέλουμε, αλλά ας υπομένουμε ό,τι (αντίξοο) μας συμβεί· ας πιστεύουμε, τέλος, πως το σώμα των γενναίων αντρών και των μεγάλων ανθρώπων είναι θνητό, αλλά οι δυνάμεις της ψυχής και η δόξα της αρετής είναι αιώνια.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

imitemur α' πληθ. ενεστ. υποτακτικής του ρ. imitor μιμούμαι, nostros αιτ. πληθ. αρσ. της κτητ. αντων. noster, nostra, nostrum δικός μας, Brutus-i ο Βρούτος, Camillus-i ο Κάμιλλος, Decius-i ο Δέκιος, Curius-i ο Κούριος, Fabricius-i ο Φαβρίκιος, Scipio-onis ο Σκιπίωνας, innumerabiles αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. innumerabilis-is-e αναρίθμητος, alios αιτ. πληθ. αρσ. της αόρ. αντων. alius, alia, aliud άλλος (προσοχή στη γενική και δοτική alius-alii), qui ονομαστ. πληθ. αρσ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod ο οποίος, hanc αιτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός, rem publicam αιτ. ενικ. του ουσ. res publica πολιτεία (γενική reipublicae κ.ο.κ.) stabiliverunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. stabilio στερεώνω, quos αιτ. πληθ. αρσ., equidem επιρ. αλήθεια, in πρόθ. σε, deorum γεν. πληθ. του ουσ. deus-i θεός, immortalium γεν. πληθ. αρσ. του επιθέτου immortalis-is-e αθάνατος, coetu αφαιρ. ενικ. του ουσ. coetus-us σύνοδος, ac και, numero αφαιρ. ενικ. του ουσ. numerus-i αριθμός, repono α' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.

repono κατατάσσω, amemus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. amo αγαπώ, patriam αιτ. ενικ. του ουσ. patria-ae πατρίδα, pareamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. pareo φαίνομαι, υπακούω, senatui δοτ. ενικ. του ουσ. senatus-us σύγκλητος, consulamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. consulo φροντίζω, bonis δοτ. πληθ. αρσ. του επιθ. bonus-a-um καλός (στον πληθυντικό σαν ουσιαστικό boni-orum οι καλοί), praesentes αιτ. πληθ. αρσ. της επιθετικοποιημένης μετοχής του ρήμ. praesum είμαι παρών, praesentes εφήμεροι, fructus αιτ. πληθ. του ουσ. fructus-us καρπός, neglegamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. negligo και neglego αμελώ, posteritatis γεν. ενικ. του ουσ. posteritas-atis το μέλλον, gloriae δοτ. ενικ. του ουσ. gloria-ae δόξα, serviamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. servio υπηρετώ, id αιτ. ενικ. ουδ., esse απαρ. ενεστ., optimum αιτ. ενικ. ουδ. υπερθ. του επιθ. bonus-a-um καλός, putemus α' πλ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. puto κρίνω, quod ονομ. ενικ. ουδ. της αναφ. αντων., rectissimum ονομ. ενικ. ουδ. υπερθ. του επιθ. rectus-a-um ορθός, σω-

στός, speremus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. spero ελπίζω, quae αιτ. πληθ. ουδ., volumus α' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. volo θέλω, feramus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. volo θέλω, feramus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. fero υπομένω, quod ονομ. ενικ. ουδ., acciderit γ' ενικ. συντελ. μέλλοντα οριστ. του τριτοπρόσωπου ρ. accidit συμβαίνει, arbitremur α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. arbitror θεωρώ, denique επιρ. τέλος, corpus αιτ. ενικ. του ουσ. corpus-oris σώμα, virorum γεν. πληθ. του ουσ. vir, viri άντρας, fortium γεν. πληθ. αρσ. του επιθ. fortis-is-e γενναίος, magnorum γεν. πληθ. αρσ. του επιθ. magnus-a-um μέγας, hominum γεν. πληθ. του ουσ. homo-inis άνθρωπος, mortale αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. mortalis-is-e θνητός, animi γεν. ενικ. του ουσ. animus-i ψυχή, vero αντιθ. σύνδ. όμως, motus αιτ. πληθ. του ουσ. motus-us κίνηση, gloriam αιτ. ενικ. του ουσ. gloria-ae δόξα, sempiternam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. sempiternus-a-um αιώνιος.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

amo puto spero, arbitror imitor

Δεύτερης συζυγίας

pareo, parui, paritum, parere

Τρίτης συζυγίας

accidit, accidit,--,accidere

consulo, consului, consultum, consulere

fero, tuli, latum, ferre

negligo (neglego), neglexi, neglectum, negligere (neglegere)

repono, reposui, repositum, reponere

volo, volui,--, velle

Τέταρτης συζυγίας

servio, servivi (servii), servitum, servire

stabilio, stabilivi, stabilitum, stabilire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

gloria-ae θηλ. patria-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

animus-i ασ. boni-orum ασ. Brutus-i ασ. Camillus-i ασ. Curius-i ασ. Decius-i ασ. deus-i ασ. Fabricius-i ασ. numerus-i ασ. vir, viri ασ.

Τρίτης κλίσης

homo-inis ασ. Scipio-onis ασ. posteritas-atis θηλ. virtus-utis θηλ. corpus-oris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

coetus-us ασ. fructus-us ασ. motus-us ασ. senatus-us ασ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

bonus-a-um, magnus-a-um publicus-a-um

rectus-a-um sempiternus-a-um

Τρίτης κλίσης

fortis-is-e, immortalis-is-e, innumerabilis-is-e, mortalis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- bonus-a-um επίρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρ. optime
- rectus-a-um επίρ. recte συγκρ. rectior-ior-ius επίρ. rectius υπερθ. rectissimus-a-um επίρ. rectissime.
- magnus-a-um επίρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.
- fortis-is-e επίρ. fortiter συγκρ. fortior-ior-ius επίρ. fortius υπερθ. fortissimus-a-um επίρ. fortissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

noster, nostra, nostrum

alius, alia, aliud

qui, quae, quod

hic, haec, hoc

κτητική α' προσώπου

αόριστη-αντωνυμικό επίθετο

αναφορική

δεικτική

οριστική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- imitemur ...alios κύρια πρόταση.
imitemur ρήμα, nos ενν. υποκ., Brutos, Camillos, Decios, Curios, Fabricios, Scipiones, alios αντικ., nostros επιθ. προσδ., innumerabiles επιθ. προσδ. στο alios.
- qui ...stabiliverunt δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρόταση.
stabiliverunt ρήμα, qui υποκ., rem publicam αντικ., hanc επιθετ. προσδ. στο rem publicam
- quos ...repono κύρια πρόταση (η quos ως δεικτική* αναφέρεται στα προηγούμενα).
repono ρήμα, ego ενν. υποκ., quos αντικ., equidem επιρ. προσδ. του τρόπου, in coetu ac numero εμπρόθ. προσδ. που δηλώνουν τόπο, deorum γεν. υποκειμενική στα coetu, numero (ως προς την αφαιρετική numero μπορεί να είναι αντικειμενική): eos in deorum numero repono = τους τοποθετώ στους θεούς, immortalium επιθ. προσδ. στο deorum
- amemus patriam κύρια πρόταση.
amemus ρήμα, nos ενν. υποκ., patriam αντικ.
- pareamus senatui κύρια πρόταση.
pareamus ρήμα, nos ενν. υποκ., senatui αντ.
- consulamur bonis κύρια πρόταση.
consulamur ρήμα, nos ενν. υποκ., bonis δοτική χαριστική.
- praesentes ..neglegamus κύρια πρόταση.
neglegamus ρήμα, nos ενν. υποκ., fructus αντικ., praesentes επιθ. προσδ. στο fructus.
- posteritatis ...serviamus κύρια πρόταση.
serviamus ρήμα, nos ενν. υποκ., gloriae (δοτ.) αντικ. posteritatis γεν. κτητ. στο gloriae.
- id ...putemus κύρια πρόταση.
putemus ρήμα, nos ενν. υποκ., esse αντικ., id υποκ. του esse optimum κατηγορ.
- quod est rectissimum δευτ. αναφορική προσδιοριστική ή επεξηγηματική πρόταση.
est ρήμα, quod υποκ., rectissimum κατηγορούμενο.
- speremus κύρια πρόταση.
speremus ρήμα, nos ενν. υποκ., quae volumus αντικ.
- quae volumus αναφορική ουσιαστική πρόταση.
volumus ρήμα, nos ενν. υποκ., quae σύστ. αντικ. (σε ρήμα επιθυμίας).
- sed feramus κύρια πρόταση.
feramus ρήμα, nos ενν. υποκ., quod accideret σε θέση αντικειμ.
- quod accideret δευτ. αναφορική ουσιαστική πρόταση.
accideret ρήμα, quod υποκ.
- arbitremur ...sempiternam esse κύρια πρόταση.
arbitremur ρήμα, nos ενν. υποκ., esse, esse ειδ. απαρ. αντικ., corpus υποκ. του α' esse (ετεροπροσωπία), mortale κατηγορ. στο corpus, virorum-hominum γεν. κτητικές στο corpus, fortium επιθ. προσδιορ. στο virorum, magnorum επιθ. προσδ. στο hominum, motus-gloriam υποκ. του β' esse, animi γεν. υποκειμενική στο motus, virtutis γεν. κτητική στο gloriam, sempiternam κατηγορ. στο gloriam

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τη συντακτική χρήση της υποτακτικής βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 13.
2. Τα ρήματα *pareo*, *consulo*, *servio* συντάσσονται με δοτική. Το *consulo* (και το *consulto*) και με δοτική χαριστική.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. faciamus απορηματική -ament ευχετική -servias ευχετική -negligat δυνητική -consuletis ευχετική -Moriatur προτρεπτική -Sequantur προτρεπτική.
2. nostros κτητική αντων. αιτ. πληθ. αρσ. (noster-tra-trum) - coetu: αφαιρ. ενικ. αρσ. του ουσ. της δ' κλίσης coetus-us

- fructus: αιτ. πληθ. αρσ. του ουσ. της δ' κλίσης fructus-us (ως αντικείμενο του negligamus) - fortium: γενική πληθ. αρσ. του επιθ. της γ' κλίσης fortis-is-e - motus: (ως υποκείμενο στο esse).

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	deus immortalis	di-dei-dii-immortales
Γεν.	dei immortalis	deorum immortalium
Δοτ.	deo immortalī	dis-deis-diis-immortalibus
Αιτ.	deum immortalē	deos immortales
Κλητ.		di-dei-dii-immortales
Αφαιρ.	deo immortalī	dis-deis-diis-immortalibus
Ονομ.	coetus	coetus
Γεν.	coetus	coetuum
Δοτ.	coetui	coetibus
Αιτ.	coetum	coetus
Κλητ.	coetus	coetus
Αφαιρ.	coetu	coetibus
Ονομ.	vir fortis	viri fortes
Γεν.	viri fortis	virorum fortium
Δοτ.	viro forti	viris fortibus
Αιτ.	virum fortem	viros fortes
Κλητ.	vir fortis	viri fortes
Αφαιρ.	viro forti	viris fortibus
3. Είναι γ' ενικ. πρόσωπο συντελ. μέλλοντα οριστ. ενεργητικής φωνής	accidero	acciderimus
	accideris	accideritis
	acciderit	acciderint
4. Puniamus coniuratos. - Utinam-vincatis hostes. // *		

ΜΑΘΗΜΑ 23

ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Καικίνας Παίτος, ο σύζυγος της Αρρίας, ήταν άρρωστος· άρρωστος ήταν και ο γιος τους. Το παιδί τους πέθανε. Η Αρρία του έκαμε την κηδεία με τέτοιο τρόπο, που ο σύζυγός της να το αγνοεί. Κι όχι μόνο αυτό, αλλά όταν έμπαινε στην κρεβατοκάμαρά του, προσποιόταν ότι ο γιός τους ήταν ζωντανός και στο σύζυγό της, που ρωτούσε πολύ συχνά πώς ήταν το παιδί, απαντούσε: «Κοιμήθηκε καλά, έφαγε με όρεξη». Κι όταν κάποια στιγμή τα δάκρυά της, που τα συγκρατούσε τόση ώρα, ήσαν έτοιμα να ξεσπάσουν ασταμάτητα, έβγαινε έξω· τότε παραδινόταν στη θλίψη της και λίγο αργότερα ξαναγύριζε με μάτια στεγνά.

Ο Σκριβωνιανός είχε στασιάσει στην Ιλλυρία εναντίον του αυτοκράτορα Κλαυδίου. Ο Παίτος είχε πάει με το μέρος του, και, μετά το φόνο του Σκριβωνιανού, τον οδηγούσαν σιδηροδέσμιο στη Ρώμη. Επρόκειτο να ανέβει στο καράβι και η Αρρία παρακαλούσε τους στρατιώτες να την επιβιβάσουν μαζί του. Δεν το κατόρθωσε· νοίκιασε ένα ψαροκάικο και ακολούθησε το πελώριο καράβι.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

aegrotabat γ' ενικ. παρ.τ. οριστ. του	maritus ονομ. ενικ. του ουσ. maritus-	Αρρία
ρ. aegroto ασθενώ,	i σύζυγος,	filius ονομαστ. ενικ. του ουσ. filius-
Caecina Paetus ο Καικίνας Παίτος,	Arriae γεν. ενικ. του ουσ. Arria-ae η	ii-i γιος,

mortus est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του αποθετ. ρ. morior πεθαίνω,
 huic δοτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
 hic, haec, hoc αυτός,
 funus αιτ. ενικ. του ουσ. funus-eris
 κηδεία,
 ita επίρ. έτσι,
 paravit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. paro παρασκευάζω,
 ut σύνδ. συμπερ. ώστε,
 ignoraretur γ' ενικ. παθητ. παρατ. υποτακτ. του ρ. ignoro αγνωώ,
 a ή ab ή abs πρόθ. από,
 marito αφαιρ. ενικ. του maritus-i.
 quin σύνδ. ακόμα περισσότερο
 immo σύνδ. και μάλιστα
 cum χρον. σύνδ. (επαναληπτικός) όταν, όσες φορές,
 illa ονομ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
 ille, illa, illud εκείνος,
 cubiculum αιτ. ενικ. του ουσ. cubiculum-i κρεβατοκάμαρα,
 intraverat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του ρ. intro μπαίνω μέσα,
 vivere απαρ. ενεστ. του ρ. vivo ζω,
 simulabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. simulo προσποιούμαι,
 ac και,
 marito δοτ. ενικ.,
 persaepe επίρ. πολύ συχνά,
 interroganti δοτ. ενικ. αρσ. μετοχής ενεστ. του ρ. interrogo ρωτώ,
 quid αιτ. ενικ. ουδ. της ερωτημ. αντων. quis, quis, quid οποιος,
 ageret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. ago κάνω,
 puer ονομ. ενικ. του ουσ. puer, pueri παιδί,
 respondebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. respondeo απαντώ,
 bene επιρ. θετικού του επιθ. bonus-a-um καλός,

quievit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. quiesco ησυχάζω,
 libenter επίρ. ευχάριστα,
 cibum αιτ. ενικ. του ουσ. cibus-i τροφή,
 sumpsit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. sumo παίρνω,
 deinde επίρ. έπειτα,
 lacrimae ονομ. πληθ. του ουσ. lacrima-ae δάκρυ,
 suae ονομ. πλ. θηλ. της κτητ. αντων. suus-a-um δικός του,
 diu χρον. επίρ. για πολύ,
 cohibitae ονομ. πληθ. θηλ. μετοχής παθητ. παρακ. του ρ. cohibeo συγκρατώ,
 vincerent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ. του ρ. vinco, νικώ,
 prorumperent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ. του ρ. prorumpo ξεσπώ,
 - que εγκλιτικό αχώριστο και,
 egrediebatur γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. (αποθ.) egredior βγαίνω έξω,
 tum χρον. επιρ. τότε,
 se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντ. γ' προσώπου,
 dolori δοτ. ενικ. του ουσ. dolor-oris θλίψη,
 dabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. do δίνω,
 paulo επίρ. λίγο (πρόκειται για την αφαιρ. ενικού ουδ. του επιθ. paulus-a-um, που χρησιμοποιείται ως επίρρημα),
 post χρον. επίρ. ύστερα,
 siccis αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ. siccus-a-um ξερός,
 oculis αφαιρ. πληθ. του ουσ. oculus-i μάτι,
 redibat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. redeo επιστρέφω,
 arma αιτ. πληθ. του ουσ. arma-orum

(μόνο στον πληθ.) τα όπλα,
 Illyrico αφαιρ. ενικ. του ουσ. Illyricum-i η Ιλλυρία,
 contra πρόθ. εναντίον,
 Claudius-i ο Κλαύδιος,
 moverat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του ρ. moveo νικώ,
 fuerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του ρ. sum,
 partibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. pars, partis μέρος,
 eius γεν. ενικ. αρσ.,
 occiso αφαιρ. ενικ. αρσ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. occido κατακόπτω,
 trahebatur γ' ενικ. παθητ. παρατ. οριστ. του ρ. traho σέρνω,
 ascensus erat γ' ενικ. παρατ. περιφραστικής συζυγίας του ρ. ascendo επιβαίνω,
 navem αιτ. ενικ. του ουσ. navis-is καράβι,
 milites αιτ. πληθ. του ουσ. miles-itis στρατιώτης,
 orabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. oro παρακαλώ,
 ut βουλ. σύνδ. να,
 simul επίρ. μαζί,
 imponeretur γ' ενικ. παθητ. παρατ. υποτακτ. του ρ. impono βάζω μέσα,
 impetravit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. impetro πετυχαίνω,
 conduxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. conduco νοικιάζω,
 piscatoriam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. piscatorius-a-um ψαράδικος,
 naviculam αιτ. ενικ. του ουσ. navicula-ae караβόκι (υποκοριστικό του navis),
 ingentem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. ingens-ntis τεράστιος,
 secuta est γ' ενικ. παρακ. του αποθετ. ρ. sequor ακολουθώ.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Α

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

aegroto, do, dedi, datum, dare,

ignoro,

impetro,

interrogo, intro,

oro,

paro,

simulo.

Δεύτερης συζυγίας

cohibeo, cohibui, cohibitum, cohibere

moveo, movi, motum, movere

respondeo, respondi, responsum, respondere

Τρίτης· συζυγίας

ago, egi, actum, agere

ascendo, ascendi, ascensum, ascendere

conduco, conduxi, conductum, conducere

impono, imposui, impositum, imponere

occido, occidi, occisum, occidere

prorumpo, prorupi, prorumpum, prorumpere

quiesco, quievi, quietum, quiescere

sumo, sumpsi, sumptum, sumere

traho, traxi, tractum, trahere

vinco, vici, victum, vincere

vivo, vixi, victum, vivere

egredior, egressus sum, egredi αποθ.

morior, mortuus sum, mori αποθ. μετ. μέλλ. moriturus-a-um

sequor, secutus sum, sequi αποθ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

lacrima-ae θηλ. navicula-ae θηλ., Aria-ae θηλ., Roma-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

cibus-i αρσ. filius-i αρσ. maritus-i αρσ. oculus-i αρσ. puer, pueri αρσ. arma-orum ουδ. cubiculum-i ουδ. claudius-i αρσ., Paetus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

dolor-oris αρσ. miles-itis αρσ. navis-is θηλ. pars, partis θηλ. funus-eris ουδ., partes-ium αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

piscatorius-a-um siccus-a-um

Τρίτης κλίσης

ingens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

· siccus-a-um επίρ. sicce συγκρ. siccior-ior-ius επίρ. siccus υπερθ. siccissimus-a-um επίρ. siccissime

· ingens επίρ. (το ingenter δεν συναντάται), συγκρ. ingentior-ior-ius επίρ. (ingentius) υπερθ. ingentissimus-a-um επίρ. (ingentissime).

· επιρρήματα: bene συγκρ. melius υπερθ. optime

· επιρρήματα: diu συγκρ. diutius υπερθ. diutissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc

Δεικτική

ille, illa, illud

Δεικτική

suus-a-um

κτητική γ' προσώπου

se

Προσωπική γ' προσώπου

s. ea, id

Οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

Για το σχηματισμό της υποτακτικής παρατατικού α, β και δ' συζυγίας και την υποτακτική παθητικού παρατατικού βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 140, και 141.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

· aegrotabat ...Arriae κύρια πρόταση.

aegrotabat ρήμα, Caecina Paetus υποκ., maritus παράθεση στο υποκ., Arriae γεν. κτητική (συγγένειας).
 - aegrotabat et filius κύρια πρόταση.
 aegrotabat ρήμα, filius υποκ.
 - filius mortuus est κύρια πρόταση.
 mortuus est ρήμα, filius υποκ.
 - huic ...paravit κύρια πρόταση.
 paravit ρήμα, Arria υποκ., funus αντικ., huic δοτ. χαριστική ή έμμεσο αντικείμενο, ita επιρ. προσδ. του τρόπου.
 - ut ignoraretur a marito δευτ. συμπερασματική πρόταση.
 Εισάγεται με το ut (καταφατική), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνεται το σύγχρονο στο παρελθόν.
 ignoraretur ρήμα, funus ενν. υποκ., a marito ποιητικό αίτιο.
 - cum illa ...intraverat δευτ. χρονική πρόταση.
 Εισάγεται με το επαναληπτικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (παρατατικό οριστικής), εκφέρεται με υπερσ. οριστικής και δηλώνει επανάληψη στο παρελθόν.
 intraverat ρήμα, illa υποκ., cubiculum αντικ., mariti γεν. κτητική.
 - quin ...simulabat κύρια πρόταση.
 simulabat ρήμα, illa ενν. υποκ., vivere ειδ. απαρ. αντικ., filium υποκ. του απαρεμφάτου (ετεροπροσωπία).
 - ac ...respondebat κύρια πρόταση.
 respondebat ρήμα, Arria ενν. υποκ., marito (δοτ.) έμμεσο αντικ. interroganti (δοτ.) αναφορική μετοχή, marito υποκ. της μετοχής, quid ageret puer αντικ. της μετοχής, persaepe επιρ. προσδ. του ποσού.
 - quid ageret δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το quid, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (η μετοχή interroganti εξαρτάται από το respondebat), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής (ageret) και δηλώνει το σύγχρονο.
 ageret ρήμα, puer υποκ., quid αντικ.
 - bene quievit κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο. (εξαρτάται από το p. respondebat).
 quievit ρήμα, puer ενν. υποκ., bene επιρ. προσδ. του τρόπου.
 - libenter cibum sumpsit κύρια πρόταση (σε ευθύ λόγο).
 sumpsit ρήμα, puer ενν. υποκ., cibum αντικ., libenter επιρ. προσδ. του τρόπου.
 - deinde ...dabat κύρια πρόταση
 dabat ρήμα, Arria υποκ., se άμεσο αντικ., dolori έμμεσο αντικείμεν., deinde, tum επιρ. προσδ. του χρόνου.
 - et paulo ...redibat κύρια πρόταση
 redibat ρήμα, Arria ενν. υποκ., oculis αφαιρ. του τρόπου, siccis κατηγ. προσδ. στο oculis, paulo αφαιρ. του ποσού ή μέτρου (διαφοράς) post επιρ. προσδ. του χρόνου.
 - cum ...vinceret δευτ. χρονική πρόταση.
 Εισάγεται με το ιστορικό cum, εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
 vincerent ρήμα, lacrimae υποκ., suae επιθ. προσδ. στο lacrimae, cohibitaе αναφορική μετοχή, lacrimae υποκ. της μετοχής, diu επιρρ. προσδ. του χρόνου.
 - et prorumperent δευτ. χρονική πρόταση (όπως η προηγούμενη).
 prorumperent ρήμα, lacrimae υποκ.
 - egrediebatur κύρια πρόταση.
 egrediebatur ρήμα, Arria ενν. υποκ.
 - Scribonianus ...moverat κύρια πρόταση.
 moverat ρήμα, Scribonianus υποκ., arma αντικ., in Illyrico εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, contra Claudium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική κατεύθυνση σε πρόσωπο.
 - fuerat ...eius κύρια πρόταση.
 fuerat ρήμα, Paetus υποκ., in partibus εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εντοπισμό σε κατάσταση ή μεταφορικά τόπο, eius γεν. κτητική στο partibus.
 - et occiso ...trahebatur κύρια πρόταση.
 trahebatur ρήμα, Paetus υποκ., Romam απλή αιτιατική κίνησης σε τόπο, occiso αφαιρετική απόλυτη - χρονική μετοχή, Scriboniano υποκ.
 - erat ...navem κύρια πρόταση.
 ascensurus erat ρήμα, paetus ενν. υποκ., navem αντικ.
 - Arria ...orabat κύρια πρόταση.

orabat ρήμα, Arria υποκ., milites αντικ., και η βουλευτική πρόταση ut simul imponeretur αντικ.

- ut simul imponeretur δευτ. βουλευτική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (παρ. οριστικής), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής

imponeretur ρήμα, Arria ενν. υποκ., simul επιρ. προσδ. του χρόνου (και του τρόπου).

- non impetravit κύρια πρόταση.

impetravit ρήμα, Arria ενν. υποκ. imponi ενν. αντικ.

- conduxit ...naviculum κύρια πρόταση.

conduxit ρήμα, Arria ενν. υποκ., naviculum αντικ., piscatoriam επιθ. προσδ. στο naviculum.

- et ingentem ...secuta est κύρια πρόταση.

secuta est ρήμα, Arria ενν. υποκ., navem αντικ., ingentem επιθ. προσδ. στο navem.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Για την υποτακτική σε σύγκριση με την οριστική και για το γενικό κανόνα της ακολουθίας των χρόνων βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 141, 142.

Γενικότερα για την ακολουθία των χρόνων:

Ο ενεστώτας αντικαθιστά τον παρακείμενο (αόριστο της Ελληνικής) και λέγεται ιστορικός ενεστώτας. Ο ενεστώτας αναπληρώνεται μερικές φορές από περίφραση.

Ο υπερσυντέλικος είναι σχετικός χρόνος γιατί σημαίνει κυρίως ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα είχε γίνει μπροστά από άλλη πράξη.

Ο απλός μέλλοντας σημαίνει σχεδόν ότι και στην αρχαία και νέα Ελληνική.

Ο συντελεσμένος μέλλοντας δηλώνει πράξη που έχει γίνει μπροστά από άλλη πράξη.

Άξιοι ιδιαιτέρας προσοχής είναι ο παρακείμενος και ο παρατατικός. Ο παρακείμενος φανερώνει πράξη που πάντοτε έχει συντελεστεί και διακρίνεται σε α) ιστορικό ενεστώτα και β) ιστορικό παρακείμενο. Ο ιστορικός παρακείμενος, που άλλοτε ήταν ιδιαίτερος χρόνος με ξεχωριστούς τύπους, είναι διαφορετικός από τον ιστορικό ενεστώτα και ισοδυναμεί με τον ελληνικό αόριστο π.χ. Caesar Romanis nuntiavit "veni, vidi, vici" = Ο Καίσαρας ανήγγειλε στους Ρωμαίους «Ήλθα είδα, ενίκησα». Στη λατινική συνέπεσε ο ιστορικός παρακείμενος με τον ιστορικό ενεστώτα, αλλά η σημασία του είναι παντελώς διαφορετική και χρησιμεύει να δηλώσει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα συντελέστηκε. Διάρκεια της πράξης δεν παρουσιάζεται σ' αυτόν, αλλά μόνο πρόοδος της πράξης ή κάτι το καινούργιο (συντελική χρονική βαθμίδα).

Ο παρατατικός δηλώνει ότι η πράξη που σημαίνει το ρήμα, δεν είχε ακόμη τελειώσει και επομένως βρισκόταν σε εξέλιξη ή διαρκούσε ακόμη, όταν άρχισε άλλη.

Τα παραπάνω σημειώθηκαν για να εννοήσουμε καλύτερα την ακολουθία των χρόνων.

Οι εξαρτημένες προτάσεις εκφέρονται:

I. Με οριστική. Οι χρόνοι της λατινικής χρησιμοποιούνται στις δευτερεύουσες προτάσεις ως εξής:

α). Όταν στην κύρια πρόταση υπάρχει μέλλοντας ή μελλοντική έννοια (όπως π.χ. προστακτική), στη δευτερεύουσα τίθεται για **σύγχρονες** πράξεις ο απλός μέλλοντας ή τίθεται ο συντελεσμένος μέλλοντας, εάν η πράξη της δευτερεύουσας είναι χρονικά **προτερόχρονη**.

β). Για δήλωση του **προτερόχρονου**, όταν πρόκειται για συμβάντα που έγιναν κατ' επανάληψη, τίθεται στη δευτερεύουσα παρακείμενος, εάν υπάρχει στην κύρια ενεστώτας, ή υπερσυντέλικος, εάν υπάρχει στην κύρια παρατατικός.

γ). Ο ίδιος χρόνος στην κύρια και στη δευτερεύουσα δηλώνει το σύγχρονο. Σε σύγχρονες πράξεις για το παρόν τίθεται ο ενεστώτας και για το παρελθόν ο παρατατικός.

Συνοψίζοντας τα ανωτέρω:

Εάν γίνεται η κύρια πράξη στο **παρόν**, η δευτερεύουσα πράξη, εάν είναι σύγχρονη, τίθεται στον ενεστώτα, εάν προτερόχρονη στον παρακείμενο.

Εάν γίνεται η κύρια πράξη στο **παρελθόν**, η δευτερεύουσα πράξη, εάν είναι σύγχρονη τίθεται στον παρατατικό, εάν προτερόχρονη στον υπερσυντέλικο.

Εάν γίνεται η κύρια πράξη στο **μέλλον**, η δευτερεύουσα πράξη, εάν είναι σύγχρονη τίθεται στον απλό μέλλοντα, εάν προτερόχρονη στον συντελεσμένο μέλλοντα.

II. Με υποτακτική.

Ακολουθία του παρόντος

1ος κανόνας. Όταν στην κύρια πρόταση υπάρχουν οι χρόνοι του παρόντος ή του μέλλοντος (δηλ. ο ενεστώτας ή μέλλοντας απλός και συντελεσμένος), τότε τίθεται στη δευτερεύουσα ο ενεστώτας της υποτακτικής για σύγχρονη πράξη ή ο παρακείμενος της υποτακτικής για προτερόχρονο π.χ. audio (audiam (μέλλοντας) audivero (συντ. μέλλοντας)) quid faciat (συγχρονισμός) ή quid facerit (το προτερόχρονο).

Ακολουθία του παρελθόντος

2ος κανόνας. Όταν στην κύρια πρόταση υπάρχουν οι χρόνοι του παρελθόντος (παρατατικός ή παρακείμενος (που ισοδυναμεί με τον ελληνικό αόριστο), υπερσυντέλικος) τότε τίθεται στη δευτερεύουσα ο παρατατικός της υποτακτικής για σύγχρονη πράξη ή ο υπερσυντέλικος της υποτακτικής για το προτερόχρονο. π.χ. audiebam (audivi = άκουσα, audiveram) quid faceret (συγχρονισμός) ή quid fecisset (το προτερόχρονο).

Παρακλίσεις από τους κανόνες ακολουθίας των χρόνων

Δεν τηρούνται οι κανόνες της ακολουθίας των χρόνων:

1. στις εισαγόμενες με το ut συμπερασματικές προτάσεις ανεξάρτητα του χρόνου από τον οποίο εξαρτώνται, και εάν το αποτέλεσμα διαρκεί μέχρι του χρόνου, που ομιλεί ή γράφει κάποιος, τίθεται **ενεστώτας** υποτακτικής, εάν όμως το αποτέλεσμα παρίσταται ως εξακριβωμένο γεγονός τίθεται παρακείμενος της υποτακτικής (που αντιστοιχεί προς τον αόριστο της ελληνικής). Στις άλλες περιπτώσεις εφαρμόζεται και στις συμπερασματικές προτάσεις η ακολουθία των χρόνων.

2. στις δευτερεύουσες απορηματικές προτάσεις του παρελθόντος, στις δυνητικές προτάσεις του παρελθόντος, καθώς και στις προτάσεις του απραγματοποίητου τίθεται **παρατατικός** αντί ενεστώτα (τίθεται δηλ. ο χρόνος της ανεξάρτητης).

Σημείωση: Στις εισαγωγικές και παρενθετικές προτάσεις ο χρόνος τίθεται απολύτως χωρίς καμιά συσχέτιση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

//1. faceret-esset-darem-quiescerent-pararetur-sequeretur.

2. ascensusus erat α' ενικ. παρατ. οριστ. ενεργ. περιφραστικής συζυγίας του ρ. ascendo.

ascensusus eram ascensuri eramus

ascensusus eras ascensuri eratis

ascensusus erat ascensuri erant

3. vivere αντικ. του simulabat, ειδ. απαρέμφατο. interroganti συνημμένη μετοχή, επιθετική, με υποκ. τη δοτική marito. cohibita συνημμένη μετοχή, επιθετική με υποκ. την ονομ. lacrimae.

se dolori dabat. se: άμεσο αντικ. στο dabat (αυτοπάθεια = παράδινε τον εαυτό της), dolori: έμμεσο αντικ. στο dabat σε πτώση δοτική.

occiso Sacriboniano απόλυτη αφαιρετική, occiso: χρονική μετοχή, Scriboniano υποκ.

4. funus αιτ. του τριτόκλιτου ουσ. funus-eris (ουδ.) ingentem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. ingens-ntis (τριγενές και μονοκατάληκτο), navem αιτ. ενικ. του τριτόκλ. ουσ. navis-is (θηλ.)

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	funus	funera	navis	naves
Γεν.	funeris	funerum	navis	navium
Δοτ.	funeri	funeribus	navi	navibus
Αιτ.	funus	funera	navem	naves
Κλητ.	funus	funera	navis	naves
Αφαιρ.	funere	funeribus	navi-nave-	nabibus

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	ingens	ingentes
Γεν.	ingentis	ingentium
Δοτ.	ingenti	intentibus
Αιτ.	ingentem	intententes
Κλητ.	ingens	intententes
Αφαιρ.	ingenti	intentibus

5. ενστ. conducit, παρατ. conducebat μέλλ. conducet παρκ. conduxit, υπερσ. conduxerat, συντ. μέλλ. conduxerit.

6. Arria cum lacrimis rogabat, nun filius-suus-viveret.

Arria maritum suum piscatoria navicula secuta est.// *

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΕΝΟΣ ΨΕΥΤΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Σαν πήγε ο πόπλιος Κορνήλιος Νασικάς στον ποιητή Έννιο και τον ζητούσε από την πόρτα, η υπηρέτρια του είπε ότι δεν ήταν στο σπίτι. Τότε ο Νασικάς κατάλαβε πως του απάντησε έτσι με διαταγή του αφεντικού της και πως ο Έννιος ήταν μέσα. Άκου τώρα τί έκανε μετά ο Νασικάς. Σαν ήλθε λίγες μέρες αργότερα ο Έννιος στον Νασικά και τον ζητούσε από την πόρτα, ο Νασικάς φώναξε πως δεν ήταν σπίτι παρόλο που ήταν. Τότε ο Έννιος αγανακτισμένος που ο Νασικάς έλεγε ψέματα τόσο φανερά, του είπε: «Τί λοιπόν; Δε γνωρίζω τη φωνή σου: Θέλεις να μάθεις τι απάντησε ο Νασικάς; «Είσαι αναιδής άνθρωπος. Όταν σε ζητούσα εγώ, πίστεψα την υπηρέτριά σου πως δεν ήσουν σπίτι. Εσύ δεν πιστεύεις εμένα τον ίδιο;» // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

cum σύνδ. χρονικός (ο ιστορικός ή διηγηματικός) όταν,
P. Cornelius Nasica ο Πόπλιος Κορνήλιος Νασικάς,
ad πρόθ. προς,
Ennium αιτ. ενικ. του ουσ. Ennius-i ο Έννιος,
poetam αιτ. ενικ. του ουσ. poeta-ae ποιητής,
venisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ. του ρ. venio φτάνω,
ei δοτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. is, ea, id αυτός,
ab πρόθ. από,
ostio αφαιρ. ενικ. του ουσ. ostium-ii-i πόρτα,
quaerenti δοτ. ενικ. αρσ. μετοχ. ενεστ. του ρ. quaero ζητώ,
ancilla ονομ. ενικ. του ουσιαστ. ancilla-ae υπηρέτρια,
dixisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ. του ρ. dico λέω,
domi επίρ. στο σπίτι,
esse απαρ. ενεστ. του sum,
sensit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. sentio καταλαβαίνω,
illam αιτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων. ille, illa, illud εκείνος,
domini γεν. ενικ. του ουσ. dominus-i κύριος,
iussu αφαιρ. ενικ. του ουσ. iussus-us διαταγή,
id αιτ. ενικ. ουδ.,
dixisse απαρ. παρακ. του ρ. dico,

illum αιτ. ενικ. αρσ.,
intus επίρ. εντός,
accipe β' ενικ. ενεστ. προστακτικής του ρ. accipio λαβαίνω, μαθαίνω,
nunc χρον. επίρ. τώρα,
quid αιτ. ενικ. ουδ. της ερωτηματ. αντων. quis, quis, quid ποιος,
postea χρον. επιρ. έπειτα,
fecerit γ' ενικ. παρακ. υποτακτ. του ρ. facio κάνω,
paucis αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ. paucus-a-um λίγος,
post χρον. επίρ. κατόπιν,
diebus αφαιρ. πληθ. του ουσ. dies, diei μέρα,
ianua αφαιρ. ενικ. του ουσ. ianua-ae πόρτα,
quaereret γ' ενικ. παρατατ. υποτακτ. του ρ. quaero ζητώ,
exclamavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. exclamo αναφωνώ,
se αιτ. ενικ.,
etsi εναντ. σύνδ. αν και,
indignatus' ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. παρακ. του αποθετ. ρήμ. indignor αγανακτώ,
quod αιτιολ. σύνδ. γιατί,
tam επίρ. τόσο,
aperte επίρ. φανερά,
mentiebatur γ' ενικ. παρατ. οριστ. του αποθετ. ρήμ. mentior λέω ψέματα,
inquit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ. λειπτικού ρ. inquam λέω,

ego ονομ. ενικ. αρσ.,
cognosco α' ενικ. ενεστ. οριστ. = αναγνωρίζω,
vocem αιτ. ενικ. του ουσ. vox, vocis φωνή,
tuam αιτ. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. tuus-a-um δικός σου,
vis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. volo θέλω,
ne εγκλιτικό μόριο μήπως,
scire απαρ. ενεστ. του ρ. scio γνωρίζω,
quid αιτ. ενικ. ουδ. της ερωτ. αντων. quis, quis, quid,
responderit γ' ενικ. παρακ. υποτακτ. του ρ. respondeo απαντώ,
homo-inis άνθρωπος,
es β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sum, impudens ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. impudens-ntis αναιδής,
te αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β' προσ.,
quaererem α' ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. quaero,
ancillae δοτ. ενικ.,
tuae δοτ. ενικ. θηλ.,
credidi α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. credo πιστεύω,
mihi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. α' προσώπου,
ipsi δοτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. ipse, ipsa, ipsum ίδιος,
credis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. credo.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

exclamo indignor αποθετ.

Δεύτερης συζυγίας

respondeo, respondi, responsum, respondere

Τρίτης συζυγίας

accipio, accepi, acceptum, accipere

cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere

credo, credidi, creditum, credere

Τέταρτης συζυγίας

scio, scivi (scii), scitum, scire

sentio, sensi, sensum, sentire

venio, veni, ventum, venire

dico, dixi, dictum, dicere

facio, feci, factum, facere

quaero, quaesivi (quaesii), quaesitum, quaerere

volo, volui, velle.

Τέταρτης συζυγίας

mentior, mentitus sum, mentiri αποθετ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

poeta-ae αρσ. ancilla-ae θηλ. ianua-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

dominus-is αρσ. Ennius-i αρσ. ostium-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

homo-inis αρσ. vox, vocis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

iussus-us αρσ, domus-us θηλ.

Πέμπτης κλίσης

dies, diei αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

paucus-a-um

Τρίτης κλίσης

impudens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- paucus-a-um επίρ. pauce συγκρ. paucior-ior-ius επίρ. paucius υπερθ. paucissimus-a-um επίρ. paucissime.

- impudens (μονοκατάληκτο) επίρ. impudenter συγκρ. impudentior-ior-ius επίρ. impudentius υπερθ. impudentissimus-a-um επίρ. impudentissime

- Επιρρήματα: aperte συγκρ. apertius υπερθ. apertissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id

ille, illa, illud

quis, quis, quid

se

οριστική

δεικτική

ερωτηματική

προσωπική γ' προσώπου

ego

tuus-a-um

tu

ipse, ipsa, ipsum

προσωπική α' προσώπου

κτητική β' προσώπου

προσωπική β' προσώπου

οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

Για την υποτακτική του ενεργητικού και παθητικού παρακειμένου, του ενεργητικού και παθητικού υπερσυντελικού βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 145, 146 και 147.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- cum ...venisset δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό - αφηγηματικό cum, εκφέρεται με υπερσυντέλικο υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

venisset ρήμα, P. Cornelius Nasica υποκ., ad Ennium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, poetam παράθεση στο Ennium.

- eique ...non esse δευτ. χρονική πρόταση (όπως η προηγούμενη).

dixisset ρήμα, ancilla υποκ., ei (Nasicae), (non) esse αντικ. quaerenti αναφορική (επιθετική) μετοχή, ei υποκ. της μετοχής, Ennium αντικ. της μετοχής, ab ostio εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο, eum υποκ. του (non) esse, domi επιρ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- Nasica ...esse κύρια πρόταση.

sensit ρήμα, Nasica υποκ., dixisse, esse ειδ. απαρ. αντικ., illam υποκ. του dixisse (ετεροπροσωπία), id αντικ. του dixisse, iussu αφαιρ. της αιτίας, domini γεν. υποκειμενική στο iussu, illum υποκ. του esse (ετεροπροσωπία), intus επιρ. προσδ. του τόπου.

- accipe nunc κύρια πρόταση.

accipe ρήμα, tu ενν. υποκ., nunc επιρ. προσδ. του χρόνου, quid ..fecerit η πλάγια ερωτηματική πρόταση ως αντικείμενο.

- quid ... fecerit δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση.

Εξαρτάται από προστακτική ενεστώτα, εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου και δηλώνει το προτερόχρονο. fecerit ρήμα, Nasica υποκ., quid αντικ., postea επιρ. προσδ. του χρόνου.

- paucis post diebus cum ...venisset δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό - αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού και δηλώνει το προτερόχρονο.

venisset ρήμα, Ennius υποκ., ad Nasicam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση προς πρόσωπο, post επιρ. προσδ. του χρόνου, diebus αφαιρετική του μέτρου ή διαφοράς στο post, paucis επιθ. προσδιορ. στο diebus.

- et eum ... quaereret δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό - αφηγηματικό cum, που εισάγει και την προηγούμενη χρονική πρόταση. Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο (σε σχέση με το venisset το προτερόχρονο).

quaereret ρήμα, Ennius ενν. υποκ., eum (Nasicam) αντικ., a ianua εμπρόθ. προσδ. του τόπου.

- exclamavit ... non esse κύρια πρόταση.

exclamavit ρήμα, Nasica υποκ., non esse ειδ. απαρ. αντικ., se υποκ. του esse (ταυτοπροσωπία), domi επιρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

- etsi domi erat δευτ. εναντιωματική πρόταση.

Εισάγεται με το etsi, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο, εκφέρεται με οριστική παρατατικού και δηλώνει το προτερόχρονο.

erat ρήμα, Ennius ενν. υποκ., domi επιρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

- tum Ennius ...inquit κύρια πρόταση.

inquit ρήμα, Ennius υποκ., indignatus αιτιολογική μετοχή, Ennius υποκ. της μετοχής, tum επιρ. προσδ. του χρόνου.

- quod ... mentiebatur δευτ. αιτιολογική ουσιαστική πρόταση.

Εισάγεται με το αιτιολογικό quod και εκφέρεται με οριστική (πραγματική αιτιολογία).

mentiebatur ρήμα, Nasica υποκ., aperte επιρ. προσδ. του τρόπου, tam επιρ. προσδ. του ποσού.

- quid (accidit) κύρια πρόταση σε ευθεία ερώτηση.

accidit ενν. ρήμα, quid υποκ.

- inquit κύρια παρενθετική πρόταση.

inquit ρήμα, Ennius ενν. υποκ.

- "ego ... vocem tuam" κύρια πρόταση σε ευθεία ερώτηση.

cognosco ρήμα, ego υποκ., vocem αντικ., tuam επιθ. προσδ. στο vocem.

- visne scire κύρια πρόταση* ευθεία ερώτηση.

vis ρήμα, tu ενν. υποκ., scire τελ. απαρ. αντικ., tu υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), η πλάγια ερωτ. πρότα-
ση quid ... αντικ.

- quid Nasica responderit δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με το quid, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (scire - vis), εκφέρεται με παρακείμενο υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο.

responderit ρήμα, Nasica υποκ., quid αντικ.

- "homo es impudens" κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.

es ρήμα, tu ενν. υποκ., homo κατηγορ., impudens επιθ. προσδ. στο homo.

- "ego ancillae tuae ... non esse" κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.

credidi ρήμα, ego υποκ., ancillae (δοτ.), non esse αντικ., tuae επιθ. προσδ. στο ancillae, te υποκ. του απαρ. (non)
esse, domi επιρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

- cum te quaererem δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό - αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο, εκφέρεται με παρατατι-
κό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο.

quaererem ρήμα, ego ενν. υποκ., te αντικ.

- tu ... credis? κύρια πρόταση* ευθεία ερώτηση.

(non) credis ρήμα, tu υποκ., mihi αντικ., ipsi κατηγορ. προσδιορισμός στο mihi.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Συμπληρωματικά για την ακολουθία των χρόνων βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 147.

2. Μετά από ρήματα, που δηλώνουν ψυχικό πάθος (gaudeo, quetor, indignor k.a.), ακολουθούν ουσιαστικές
πρότασεις που εισάγονται με το quod, εκφέρονται με οριστική και εκφράζουν αιτία.

3. Υπενθυμίζουμε ότι το ειδικό απαρέμφατο, όταν εξαρτάται από ρήμα ενεργητικό ή αποθετικό και στην ταυ-
τοπροσωπία δέχεται υποκείμενο σε πτώση αιτιατική (αιτιατική της προσωπικής αντωνυμίας).

4. Υπενθυμίζουμε επίσης ότι το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου στην ταυτοπροσωπία είναι σε πτώση
ονομαστική. Όταν όμως το τελικό απαρέμφατο είναι παθητικής φωνής ή το esse είναι δυνατό να τεθεί και σε
αιτιατική.

5. paucis post diebus. Στην ερώτηση πόσο χρόνο πριν ή έπειτα, τίθεται αφαιρετική που ακολουθείται από
το ante ή post (ως επίρρημα) ή αιτιατική με προηγούμενη την πρόθεση ante ή post.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

//1. dixerit-fecerimus-responderim-audiveris, paraverint-egressa sit-tractus sit-fueritis.

2. dixisset-fecissemus-respondissem-audivisses-paravissent-egressa esset-tractus esset-fuissetis.

3. Cum Galli legiones delevissent, Romam everterunt.

Cum Camillus Gallos interemisset, aurum recepit.

Cum miles pedes animadvertisset, Claudium extraxit.

Cum Antonius Catilinam viciasset, urbem servavit.

4. a. quid ... fecerit πλάγια ερωτηματική πρόταση. Το ρήμα της βρίσκεται στην υποτακτική του παρακειμένου
(fecerit), γιατί η πρόταση εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (accipe προστακτική του ενεστώτα) και γιατί
δηλώνεται το προτερόχρονο.

β) quid ... responderit πλάγια ερωτηματική πρόταση. Το ρήμα της βρίσκεται στην υποτακτική του παρακειμέ-
νου (responderit), γιατί η πρόταση εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (scire απαρ. του ενεστώτα, αντικείμε-
νο του vis επίσης χρόνου ενεστώτα) και γιατί δηλώνει το προτερόχρονο.// *

ΠΩΣ ΕΝΑ ΣΥΚΟ ΣΤΑΘΗΚΕ ΑΦΟΡΜΗ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

//Κάποια μέρα ο Κάτωνας έφερε στο Βουλευτήριο ένα πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα και δείχνοντάς το στους συγκλητικούς είπε: «Να μου πείτε πότε νομίζετε πως αυτό το σύκο κόπηκε από το δέντρο».

Όταν όλοι απάντησαν πως ήταν φρέσκο, είπε: «Κι όμως, μάθετε πως κόπηκε στη Καρχηδόνα πριν τρεις μέρες. Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό. Φυλαχτείτε λοιπόν από τον κίνδυνο και προστατεύστε την πατρίδα. Μη στηρίζετε στις δυνάμεις της Ρώμης. Να αφήσετε κατά μέρος την υπερβολική αυτοπεποίθηση. Μη πιστέψετε πως θα ενδιαφερθεί κανείς για την πατρίδα, αν εσείς οι ίδιοι δε φροντίσετε γι' αυτήν. Θυμηθείτε πως κάποτε η πατρίδα βρέθηκε στον έσχατο κίνδυνο. Κι αμέσως κηρύχθηκε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος, που στην διάρκειά του καταστράφηκε η Καρχηδόνα.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Cato-onis ο Κάτωνας,
attulit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
affero ή adfero φέρνω προς,
quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αόρι-
στης επιθ. αντωνυμ. quidam,
quaedam, quoddam κάποιος,
die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies, diei
μέρα,
in πρόθ. σε, προς,
curiam αιτ. ενικ. του ουσ. curia-ae
βουλευτήριο,
ficum αιτ. ενικ. του ουσ. ficus-i ή
ficus-us σύκο,
praecoxem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
praecox-ocis πρώιμος,
ostendens ονομ. ενικ. αρσ. μετοχής ε-
νεστ. του ρ. ostendo δείχνω,
patribus δοτ. πληθ. του ουσ.
pater-tris ο πατέρας, patres-um οι
βουλευτές, οι συγκλητικοί,
interrogo α' ενικ. ενεστ. οριστ.
= ρωτώ,
vos αιτ. πληθ. προσωπ. αντων. β'
προσ.,
inquit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ-
λειπτικού ρ. inquam λέω,
quando επιρ. ερωτ. πότε,
hanc αιτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
hic, haec, hoc αυτός,
decerptam esse απαρ. παθητ. πα-
ρακ. του ρ. decerpo κόβω,
putetis β' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. puto νομίζω,
ex πρόθ. από,
arbore αφαιρ. ενικ. του ουσ. arbor-

oris δέντρο,
cum χρον. σύνδ. όταν,
omnes ονομ. πληθ. αρσ. του επιθέ-
του omnis-is-e όλος,
recentem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
recens-ntis φρέσκος,
esse απαρ. ενεστ. του sum,
dixissent γ' πληθ. υπερσυντ. υπο-
τακτ. του ρ. dico λέω,
atqui αντιθ. σύνδ. κι όμως,
ante πρόθ. πριν,
tertium αιτ. ενικ. αρσ. του τακτικού
αριθμ. tertius-a-um τρίτος,
scitote β' πληθ. μέλλοντα προστα-
κτικής του ρ. scio γνωρίζω,
Carthagine αφαιρ. ενικ. του ουσ.
Carthago-inis η Καρχηδόνα,
tam επίρ. τόσο,
prope επιρ. κοντά,
a, ab, abs πρόθ. από,
muris αφαιρ. πληθ. του ουσ. murus-i
τείχος,
habemus α' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. habeo έχω,
hostem αιτ. ενικ. του ουσ. hostis-is
εχθρός,
itaque σύνδ. λοιπόν,
cavete β' πληθ. ενεστ. προστακτ.
του ρ. caveo προσέχω,
periculum αιτ. ενικ. του ουσ.
periculum-i κίνδυνος,
tutamini β' πληθ. ενεστ. προστακτ.
του αποθ. ρήμ. tutor προστατεύω,
patriam αιτ. ενικ. του ουσ. patria-ae
πατρίδα,

oribus αφαιρ. πληθ. του ελλειπτ.
στον ενικό ουσ. (ops), opis στρατιω-
τικές δυνάμεις,
urbis γεν. ενικ. του ουσ. urbs, urbis
πόλη,
nolite β' πληθ. ενεστώτα προστακτ.
του ρ. nolo δε θέλω,
confidere απαρ. ενεστ. του ημιαποθ.
ρ. confido έχω εμπιστοσύνη,
fiduciam αιτ. ενικ. του ουσ. fiducia-
ae αυτοπεποίθηση,
quae ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
nimius-a-um υπερβολικός,
vobis δοτ. πληθ.,
deponite β' πληθ. ενεστ. προστακτ.
του ρ. depono αποβάλλω,
neminem αιτ. ενικ. της αόριστης ου-
σιαστ. αντων. nemo κανείς,
credideritis β' πληθ. παρακ. υπο-
τακτ. του ρ. credo πιστεύω,
consulturum esse απαρ. ενεργ. μέλ-
λοντα του ρ. consulo φροντίζω,
patriae δοτ. ενικ. του ουσ. patria-ae
πατρίδα,
nisi εάν δε,
vos ονομ. πληθ.,
ipsi ονομ. πληθ. αρσ. της οριστ. αν-
των. ipse, ipsa, ipsum ίδιος,
consulueritis β' πληθ. παρακ. υπο-
τακτ. του ρ. consulo φροντίζω,
mementote β' πληθ. ενεργ. μέλλον-
τα προστακτ. του ελλειπτ. ρήμ. me-
mini θυμάμαι,
extremo αφαιρ. ενικ. ουδ. υπερθ. του
επιθ. exter και exterus-a-um ο έξω.

patriae δοτ. ενικ.,
discrimine αφαιρ. ενικ. του ουσ.
discrimen-inis κίνδυνος,
quondam επιρρ. κάποτε,
fuisse απαρ. παρακ. του ρ. sum,

statim επίρ. εδώ χρονικό αμέσως,
sumptum est γ' ενικ. παρακ. οριστ.
παθητ. του ρ. sumo παίρνω
Punicum ονομ. ενικ. ουδ. του επιθ.
Punicus-a-um Καρχηδονιακός,

bellum ονομ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
quo αφαιρ. ενικ. ουδ.,
deleta est γ' ενικ. παθητ. παρακ. ο-
ριστ. του ρ. deleo καταστρέφω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

interrogo puto tutor tutatus sum, tutari αποθ.

Δεύτερης συζυγίας

caveo, cavi, cautum, cavere

deleo, deleui, deletum, delere

habeo, habui, habitum, habere

Τρίτης συζυγίας

affero, attuli, allatum, afferre

consulo, consului, consultum, consulere

credo, credidi, creditum, credere

decerpo, decerpsi, decerptum, decerpere

depono, deposui, depositum, deponere

dico, dixi, dictum, dicere

Τέταρτης συζυγίας

scio, scivi (scii), scitum, scire

ostendo, ostendi, ostentum (onstentum) ostendere

sumo, sumpsit, sumptum, sumere

nolo, nolui,--,nolle

confido, confisus sum, confidere ημιαποθ.

memini, neminisse, inquam

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

curia-ae θηλ. fiducia-ae θηλ. patria-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

ficus-i θηλ. bellum-i ουδ. periculum-i ουδ. murus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

Cato-onis αρσ. Carthago-inis θηλ. pater, patris αρσ. arbor-oris θηλ. hostis-is αρσ. (ops γεν. opis) opes-um θηλ.

(απαντά στον πληθυντ.) urbs-is θηλ. discrimen-inis ουδ.

Τέταρτης κλίσης

ficus-us θηλ.

Πέμπτης κλίσης

dies, diei αρσ. res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

exter και exterus-a-um, nimius-a-um Punicus-a-um

Τρίτης κλίσης

praecox, praecocis, recens-ntis, omnis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- nimius-a-um επιρ. nimie συγκρ. magis nimius-a-um επιρ. (magis nimie), υπερθ. maxime nimius-a-um επιρ. (maxime nimie)

- exter και exterus-a-um επιρρ. - extere συγκρ. exterior-ior-ius επιρ. exterius υπερθ. extremus-a-um (extimus-a-um) επιρ. extremum και extremo.

- recens επιρ. recenter συγκρ. recentior-ior-ius επιρ. recentius υπερθ. recentissimus-a-um επιρρ. recentissime.

- επιρρήματα: prope συγκρ. propius υπερθ. proxime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam	αόριστη
tu	προσωπική β' προσώπου
hic, haec, hoc	δεικτική
nemo	αόριστη
ipse, ipsa, ipsum	οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ρήμα *memini* είναι παρακείμενος με σημασία ενεστώτα. Η προστακτική *memento* (μέλλοντα) είναι μορφολογικά προστακτική του παρακειμένου (αυτή μονάχα διασώθηκε).

Συχνά η προστακτική του ενεργητικού ενεστώτα αντικαθιστά και την προστακτική του μέλλοντα. Η προστακτική του μέλλοντα αναπληρώνει την προστακτική του ενεστώτα, όταν λείπει π.χ. *memento-mementote / scito-scitote*. Γενικά βλέπε σχ. βιβλ. σελ. 153 και 154.

2. Το ουσιαστικό *opes* γεν. *opum* (πληθ.) στον ενικό έχει μόνο τις πτώσεις γεν. *opis* αιτ. *opem* και αφαιρ. *ope*.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *Cato ...Carthagine* κύρια πρόταση.

attulit ρήμα, *Cato* υποκ., *ficum* αντικ., *praecocem* επιθ. προσδ. στο *ficum*, *in curiam* εμπρόθ. προσδ. της κατεύθυνσης, *die* αφαιρ. του χρόνου, *quodam* επιθ. προσδ. στο *die*, *ex Carthagine* εμπρόθ. προσδ. τοπικής προέλευσης.

- *ostendensque ...inquit* κύρια πρόταση.

inquit ρήμα, *Cato* ενν. υποκ., *ostendens* χρονική μετοχή, *Cato* ενν. υποκ. της μετοχής, *ficum* ενν. άμεσο αντικείμενο της μετοχής, *patribus* (δοτ.) έμμεσο αντικ. της μετοχής.

- "*interrogo vos*". κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο, ως συμπλήρωμα στο *inquit*.

interrogo ρήμα, ("*quando... ex arbore*" ως αντικείμενο) *vos* αντ.

- "*quando... ex arbore*". Πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με χρον. επίρ. *quando*, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (ενεστώτα οριστικής *interrogo*), εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

putetis ρήμα, *vos* ενν. υποκ., *derceptam esse* ειδ. απαρ. αντικείμεν., *ficum* υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *hanc* επιθ. προσδ. στο *ficum*, *ex arbore* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική προέλευση, *quando* επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- *cum ...dixissent* δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό ή διηγηματικό *cum*, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ιστορικό παρακείμενο οριστικής *inquit*), εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντ. (*dixissent*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

dixissent ρήμα, *omnes* υποκ., *esse* ειδ. απαρ. αντικ., *hanc* υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *recentem* κατηγορούμενο.

- *inquit* παρενθετική κύρια πρόταση.

inquit ρήμα, *Cato* ενν. υποκ.

- *atqui ...diem scitote... Carthagine* κύρια πρόταση επιθυμίας σε ευθύ λόγο, ως συμπλήρωμα στο *inquit*.

scitote ρήμα... *vos* ενν. υποκ., *derceptam esse* ειδ. απαρ. αντικ. *hanc* ενν. υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *ante diem* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο, *tertium* επιθ. προσδ. στο *diem*, *Carthagine* αφαιρετική τοπική (στάση).

- *Tam ...hostem* κύρια πρόταση επιφωνηματική.

habemus ρήμα, *nos* ενν. υποκ., *hostem* αντικ., *prope* επιρ. προσδιορ. του τόπου, *tam* επιρ. προσδ. του ποσού, *a muris* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία.

- *itaque ...periculum* κύρια πρόταση.

cavete ρήμα, *vos* ενν. υποκ., *periculum* αντικ.

- *tutamini patriam* κύρια πρόταση.

tutamini ρήμα, *vos* ενν. υποκ., *patriam* αντικ.

- *opibus ...confidere* κύρια πρόταση.

nolite ρήμα, *vos* ενν. υποκ., *confidere* τελ. απαρ. αντικείμενο, *vos* ενν. υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), *opibus*

α) αφαιρετ. οργανική ή του μέσου (βιβλίο καθηγητή μάθημα 31) β) αντικείμενο είτε είναι αφαιρετική είτε δοτική, urbis γεν. κτητική στο oribus.

- fiduciam deponite κύρια πρόταση επιθυμίας.

deponite ρήμα, vos ενν. υποκ., fiduciam αντικ.

- quae nimia vobis est αναφορική προσδιοριστική στο fiduciam πρόταση.

est ρήμα, quae υποκ., nimia κατηγορούμενο, vobis δοτική προσωπική κτητική.

- neminem ...consulturum esse κύρια πρόταση· δηλώνει απαγόρευση. credideritis ρήμα, vos ενν. υποκ., consulturum esse ειδ. απαρ. αντικ., neminem υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), patriae (δοτ.) δοτική χαριστική ή αντικείμενο στο απαρ.

- nisi ...cinsulueritis υποθετική πρόταση.

Ο υποθετικός λόγος patriae consulturum esse, nisi ...cinsulueritis (υποτακτ. του παρακ.) είναι εξαρτημένος του α' είδους με ρήμα εξάρτησης το (neminem) credideritis. Ευθύς λόγος: Nemo patriae consulet, nisi vos ipsi patriae consulueritis (οριστ. του συντελ. μέλλοντα).

consulueritis ρήμα, vos ενν. υποκ., patriae δοτική χαριστική, ipsi κατηγορηματικός προσδ. στο vos

- mementote ...fuisse κύρια πρόταση, θαυμαστική.

mementote ρήμα, vos ενν. υποκ., fuisse ειδ. απαρ. αντικ., rem publicam (σαν ουσιαστικό) υποκ. του fuisse (ετεροπροσωπία), in discrimine εμπρόθ. προσδ. εντοπισμού σε κατάσταση, extremo κατηγορηματικός προσδ. στο discrimine, quondam επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- statimque ...tertium κύρια πρόταση.

sumptum est ρήμα, bellum υποκ., Punicum, tertium επιθ. προσδ. στο bellum, statim επιρ. προσδ. του χρόνου.

- quo ...deleta est αναφορική πρόταση. Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Εξαρτάται από ιστορικό παρακ., εκφέρεται επίσης με ιστορικό παρακ. και δηλώνεται το υστερόχρονο.

deleta est ρήμα, Carthago υποκ., quo αφαιρετ. τοπική του χρόνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Το πριν πόσο χρόνο εκφράζεται με την ante + αιτιατική, ενώ το «μετά από πόσο χρόνο» με την post + αιτιατική.

2. Όταν ο προσδιορισμός του τόπου αναφέρεται σε ονόματα πόλεων ή μικρών νησιών ή χερσονήσων, τότε, εάν το όνομα αυτό είναι της γ' κλίσης ή πληθυντικού αριθμού οποιασδήποτε κλίσης, χρησιμοποιείται απλή αφαιρετική, εάν είναι της α' ή β' κλίσης και ενικού αριθμού, απλή γενική.

3. Το prope εδώ είναι επ' ἱρήμα· ως πρόθεση συντάσσεται με αιτιατική.

4. Το ρήμα confido συντάσσεται και με δοτική και με αφαιρετική.

5. Η απαγόρευση στις προτάσεις επιθυμίας εκφράζεται α) με τις προστακτικές noli, nolite + απαρ. ενεστώτα β) με το ne + υποτακτική του παρακειμένου (αντί του ne χρησιμοποιούνται και διάφορες αρνητικές λέξεις. Σχολ. βιβλίο σελ. 154), ενώ στις προτάσεις κρίσεως με το non.

6. Ο προσδιορισμός του χρόνου εκφέρεται:

1. με απλή αφαιρετική (τοπική), όταν πρόκειται να δηλωθεί απλώς το πότε. Συνηθισμένες τέτοιες αφαιρετικές είναι: eo, quo, tempore, anno, die, hora, κ.α.τ.

2. με απλή αφαιρετική (οργανική), όταν πρόκειται να δηλωθεί το μέσα σε πόσο χρόνο ή ύστερα από πόσο χρόνο

3. με απλή αιτιατική, όταν πρόκειται να δηλωθεί πόσο χρόνο διαρκεί μια πράξη (βλέπε Γραμμ. σελ. 160, 161).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. scitote β' πληθ. της προστακτ. του ενεργ. μέλλοντα του ρ. scio δ' συζυγίας cavete β' πληθ. προστακτ. του ενεργ. ενεστ. του ρ. caveo β' συζυγίας tutamini β' πληθ. προστακτ. παθητ. ενεστ. του αποθετ. ρ. tutor α' συζ. συζ. nolite β' πληθ. προστακτ. του ενεργ. ενεστ. του ρ. nolo (ανώμαλου) deponite β' πληθ. προστακτ. του ενεργ. ενεστ. του ρ. depono γ' συζ. mementote β' πληθ. προστακτ. του ενεργ. ενεστ. του ελλειπτ. ρ. meminī.

2. Dic-intrate-accipe-confidite-consulite-imitamini.

3. ostendens ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. ενεστ. του ρ. ostendo γ' συζ. decerptam esse απαρ. του παθητ. παρακ. (με υποκείμενο αιτ. ενικ. θηλ.) του ρ. decerpo γ' συζ.

consulturum esse απαρ. του ενεργ. μέλλ. (με υποκείμενο αιτ. ενικ. αρσ.) του ρ. consulo γ' συζ.
consulueritis β' πληθ. συντ. μέλλ. οριστ. ενεργ. του ρ. consulo.

4. putetis το ρήμα της πλάγιας ερώτησης βρίσκεται στην υποτακτική του ενεστώτα (αρκτικός χρόνος), επειδή η πρόταση εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (interrogo) και δηλώνεται κάτι το σύγχρονο.

5. decerpam esse αντικ. του putetis ειδ. απαρ.

consulturum esse αντικ. του credideritis, ειδ. απαρ.

fuisse αντικ. του meminit, ειδ. απαρ.

6. Noli confidere verbis eius.

Decerpate ficum ex arbore. // *

ΜΑΘΗΜΑ 26

Ο ΠΛΙΝΙΟΣ ΑΝΑΓΓΕΛΕΙ ΕΝΑ ΘΛΙΒΕΡΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει στο Μαρκελλίνο τις ευχές του. Με πάρα πολλή θλίψη σου γράφω τα παρακάτω. Η μικρότερη κόρη του Φουνδανού-μας πέθανε. Δεν είδα ποτέ μου τίποτα πιο πρόσχαρο, πιο αξιαγάπητο και πιο άξιο για μακρόχρονη ζωή από αυτήν την κοπέλα. Δεν είχε ακόμη συμπληρώσει τα δεκατρία της χρόνια και διέθετε κιόλας σύνεση γεροντική και σοβαρότητα, που ταιριάζει σε δέσποινα, μαζί όμως με κοριτσίστικη γλυκύτητα. Πώς εκείνη κρεμιόταν από το λαιμό του πατέρα της· πώς αγκάλιαζε εμάς, τους φίλους του πατέρα της με αγάπη και σεμνότητα. Πώς αγαπούσε τους τροφούς, τους παιδαγωγούς και τους δασκάλους της. Με πόση επιμέλεια, με πόση εξυπνάδα διάβαζε. Πόσο συγκρατημένα έπαιζε. Με πόση υπομονή και ακόμη με πόση εγκαρτέρηση την πρόσφατη αρρώστια της υπέμεινε. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Caius Plinius ο Γάιος Πλίνιος,
Marcellino δοτ. του ονόματ.
Marcellinus-i Μαρκελλίνος,
suo δοτ. ενικ. της κτητ. αντων. suus-
a-um (για ένα κτήτορα) δικός μου...,
dicit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. di-
co λέω,
salutem αιτ. ενικ. του ουσ. salus σω-
τηρία, υγεία,
tristissimus ονομ. ενικ. αρσ. υπερθ.
του επιθ. tristis λυπημένος,
haec αιτ. πληθ. ουδ. της δεικτ. αν-
των. hic, haec, hoc αυτός,
tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β'
προσ. tu συ,
scribo α' ενικ. ενεστ. οριστ. γράφω,
Fundani γεν. ενικ. του ονόμ.
Fundanus-i ο Φουνδανός,
nostri γεν. ενικ. της κτητ. αντων. α'
προσ. noster, nostra, nostrum (για
πολλούς κτήτορες) δικός μας...,
filia ονομ. ενικ. θυγατέρα, κόρη,
minor ονομ. ενικ. θηλ. συγκρ. του ε-
πιθ. parvus μικρός,

mortua est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
αποθετ. ρ. morior πεθαίνω,
ea αφαιρ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-
των. is, ea, id αυτός,
puella αφαιρ. ενικ. του ουσ. puella
κοπέλα,
nihil ουδ. άκλιτο (αόριστη αντωνυ-
μία) τίποτα,
umquam επίρ. ποτέ,
festivus αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του ε-
πιθ. festivus-a-um πρόσχαρος,
amabilius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του
επιθ. amabilis-is-e αξιαγάπητος,
nec = neque ούτε,
longiore αφαιρ. ενικ. θηλ. συγκρ. του
επιθ. longus-a-um μακρύς,
vita αφαιρ. ενικ. θηλ. του ουσ. vita
ζωή,
dignius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του ε-
πιθ. dignus-a-um άξιος,
vidi α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. vi-
deo βλέπω,
nondum επίρ. όχι ακόμη,
annos αιτ. πληθ. του ουσ. annus-i

έτος,
XIII (tredecim) αριθμ. απόλυτο δεκα-
τρία,
impleverat γ' ενικ. υπερσυντ. οριστ.
του ρ. impleo συμπληρώνω,
et σύνδ. και,
iam επίρ. πια, ήδη,
illi δοτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
ille εκείνος - αντί filiae,
anilis ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
anilis-is-e γεροντικός,
prudentia ονομ. ενικ. ουσ. φρόνηση,
σύνεση,
matronalis ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
matronalis-is-e που ταιριάζει σε δέ-
σποινα,
gravitas ονομ. ενικ. ουσ. σεμνότητα,
σοβαρότητα,
tamen επίρ. (και σύνδ.) όμως,
suavitas ονομ. ενικ. ουσ. γλυκύτητα,
puellaris ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
puellaris-is-e κοριτσίστικος,
ut (εδώ) επίρ. πώς,
patris γεν. ενικ. του ουσ. pater πα-

τέρας,
 illa ονομ. ενικ. θηλ. εκείνη,
 cervicibus δοτ. πληθ. cervices-um
 τράχηλος,
 inhaerebat γ' ενικ. παρατ. του ρ. in-
 haereo προσκολλιέμαι,
 nos αιτ. πληθ. αρσ. της προσωπ. αν-
 των. α' προσ.,
 amicos αιτ. πληθ. του amicus-i
 φίλος,
 paternus αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 paternus-a-um πατρικός,
 amanter επίρρ. με αγάπη,
 modeste επίρρ. με σεμνότητα,
 complectebatur γ' ενικ. παρατ. ο-
 ριστ. του αποθ. ρ. complector αγκα-

λιάζω,
 nutrices αιτ. πληθ. του ουσ. nutrix
 τροφός,
 paedagogos αιτ. πληθ. του ουσ. pae-
 dagogus παιδαγωγός,
 praeceptores αιτ. πληθ. του ουσ.
 praeceptor δάσκαλος,
 diligebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του
 ρ. diligo αγαπώ,
 quam επιρ. πόσο,
 studiose επίρρ. με επιμέλεια,
 intellegenter επίρρ. με εξυπνάδα,
 lectitabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του
 ρ. lectito (θαμιστικό του lego) διαβά-
 ζω συχνά,
 parce επίρρ. συγκρατημένα,

ludebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ.
 ludo παίζω,
 qua αφαιρ. ενικ. θηλ. της αναφορ.
 αντων. qui, quae, quod οποίος,
 illa = filia,
 patientia αφαιρ. ενικ. του ουσ. pa-
 tientia υπομονή,
 etiam επίρρ. ακόμα,
 constantia αφαιρ. ενικ. του ουσ. con-
 stantia εγκαρτέρηση,
 novissimam αιτ. ενικ. θηλ. υπερθ.
 του επιθ. novus νέος,
 valetudinem αιτ. ενικ. του ουσ. vale-
 tudo υγεία, αρρώστια,
 tulit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. fe-
 ro υπομένω,

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

lectito (θαμιστικό του lego)

Δεύτερης συζυγίας

video, vidi, visum, videre

impleo, implevi, impletum, implere

inhaereo, inhaesi, inhaesum, inhaerere

Τρίτης συζυγίας

scribo, scripsi, scriptum, scribere

morior, mortuus sum, mori αποθετ.

complector, complexus sum, complecti αποθετ.

diligo, dilexi, dilectum, diligere

ludo, lusi, lusum, ludere

fero, tuli, latum, ferre

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

filia-ae θηλ. puella-ae θηλ. vita-ae θηλ. prudentia-ae θηλ. patientia-ae θηλ. constantia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Caius-i αρσ. Plinius-i αρσ. Marcellinus-i αρσ. paedagogus-i αρσ. Fundanus-i αρσ. annus-i αρσ. amicus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

salus-utis θηλ. gravitas-atis θηλ. suavitas-atis θηλ. pater-tris αρσ. cervix-cis θηλ. συνήθως στον πληθυντικό
 cervices-um, nutrix-cis θηλ. praeceptor-oris αρσ. valetudo-inis θ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

novus-a-um festivus-a-um paternus-a-um longus-a-um dignus-a-um parvus a-um

Ομοίως κλίνουνται η αντων. suus-a-um και ο υπερθετικός των δευτεροκλίτων και τριτοκλίτων επιθέτων.

Τρίτης κλίσης

tristis-is-e amabilis-is-e anilis-is-e matronalis-is-e puellaris-is-e.

Ομοίως κλίνουνται στον συγκριτικό και τα δευτερόκλιτα και τα τριτόκλιτα επίθετα.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- novus-a-um επίρ. nove συγκρ. recentior-ior-ius επίρ. recentius υπερθ. novissimus-a-um επίρ. novissime
- festivus-a-um επίρ. festive συγκρ. festivior-ior-ius επίρ. festivius υπερθ. festivissimus-a-um επίρ. festivissime.
- longus-a-um επίρ. longe συγκρ. longior-ior-ius επίρ. longius υπερθ. longissimus-a-um επίρ. longissime.
- dignus-a-um επίρ. digne συγκρ. dignior-ior-ius επίρ. dignius υπερθ. dignissimus-a-um επίρ. dignissime.
- parvus-a-um επίρ. parve συγκρ. minor-or-us επίρ. minus υπερθ. minimus-a-um επίρ. minime (επίρ. θετικού και: non multum).
- tristis-is-e επίρ. triste (όχι tristiter) συγκρ. tristior-ior-ius επίρ. tristius υπερθ. tristissimus-a-um επίρ. tristissime.
- amabilis-is-e επίρ. amabiliter συγκρ. amabilior-ior-ius επίρ. amabilius υπερθ. amabilissimus-a-um επίρ. amabilissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus, sua, suum	κτητική
hic, haec, hoc	δεικτική
tu	προσωπική β' προσώπου
noster, nostra, nostrum	κτητική
is, ea, id	οριστική
nihil	αόριστη
ille, illa, illud	δεικτική
nos	προσωπική α' προσώπου
qui, quae, quod	αναφορική

Επιρρήματα: *amanter* *modeste*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για το σχηματισμό των παραθετικών βλέπε μάθημα 19, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 2.
 2. Ο συγκριτικός των επιθέτων κλίνεται σύμφωνα με τα τριγενή και δικατάληκτα τριτόκλιτα επίθετα, με τη διαφορά ότι σχηματίζει την αφαιρετική του ενικού σε -e, τη γενική του πληθυντικού σε -um και την ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού του ουδετέρου σε -a (βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 159).
 3. Μερικά τριτόκλιτα επίθετα σχηματίζουν το επίρρημα του θετικού και σε -e και σε -ter (π.χ. *humane* και *humaniter*) και άλλα χρησιμοποιούν ως επίρρημα το ουδέτερο (π.χ. *facile*, *aegre*, *impune*, *repente*, *triste* κ.α.).
 4. Τα επίθετα *bonus*, *malus*, *magnus*, *parvus*, *multi* κ.α. σχηματίζουν διαφορετικά τα παραθετικά (βλέπε Γραμμ. σελ. 36).
- °(Το επίρ. θετικού του *parvus* κάνει *parve*, αλλά και *non multum* ή *paulum*).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- C. Plinius ...dicit κύρια πρόταση.
dicit ενν. ρήμα, C. Plinius υποκ., salutem άμεσο αντικ., Marcellino (δοτ.) έμμεσο αντικ., suo επιθ. προσδ. στο Marcellino.
- tristissimus ..scribo κύρια πρόταση.
scribo ρήμα, ego ενν. υποκ., haec άμεσο αντικ. tibi (δοτ.) έμμεσο αντικ., tristissimus επιρρηματικό κατηγορούμενο (ego).
- Fundani ...est κύρια πρόταση.
morta est ρήμα, filia υποκ., minor επιθ. προσδ. στο filia, Fundani γεν. κτητική στο filia, nostri επιθ. προσδ. στο Fundani.
- Ea ...festivius ----(vidi) κύρια πρόταση.
vidi ρήμα, ego ενν. υποκ., umquam επιρ. προσδ. του χρόνου, nihil αντικ., festivus κατηγ. στο nihil, puella αφαιρ. β' όρος της σύγκρισης, ea επιθ. προσδ. στο puella.
- nihil amabilius ...vidi κύρια πρόταση.
vidi ρήμα, ego ενν. υποκ., nihil αντικ., amabilius, dignius κατηγορούμενα στο nihil, vita αφαιρ. οργανική του

μέσου (βιβλίο καθηγητή), longiore επιθ. προσδ. στο vita. (Αυτή η πρόταση μαζί με την προηγούμενη μπορούν να θεωρηθούν ως μία και το nihil επαναλαμβάνεται για έμφαση).

- Nondum ...impleverat κύρια πρόταση.

impleverat ρήμα, illa ή puella ενν. υποκ., annos αντικ., XIII (tredecim) επιθ. προσδ. στο annos.

- et iam ...prudentia κύρια πρόταση. (ο σύνδ. et ισοδυναμεί με τον αντίστροφο cum).

erat ενν. ρήμα, prudentia υποκ., anilis επιθ. προσδ. στο prudentia, illi δοτ. προσωπική κτητική, iam επιρ. προσδ. του χρόνου.

- matronalis gravitas erat κύρια πρόταση.

erat ενν. ρήμα, suavitas υποκ., puellaris επιθ. προσδ. στο suavitas

- ut ...inhaerebat κύρια θαυμαστική πρόταση.

inhaerebat ρήμα, illa υποκ., cervicibus (δοτ.) αντικ., patris γεν. κτητική.

- ut nos ...complectebatur κύρια θαυμαστική πρόταση.

complectebatur ρήμα, illa ενν. υποκ., nos αντικ., amicos παράθεση στο nos, paternos επιθ. προσδ. στο amicos, amanter επιρ. προσδ. του τρόπου, modeste επιρ. προσδ. του τρόπου.

ut nutrices (diligebat) κύρια θαυμαστική πρόταση.

diligebat (στην τελευταία πρόταση το ρήμα) ρήμα, illa ενν. υποκ. nutrices αντικ.

- ut paedagogos (diligebat) κύρια θαυμαστική πρόταση.

diligebat ρήμα, illa ενν. υποκ., paedagogos αντικ.

- ut praeceptores diligebat κύρια θαυμαστική πρόταση.

diligebat ρήμα, illa ενν. υποκ., praeceptores αντικ.

(Και εδώ μπορεί να γίνει ενοποίηση των προτάσεων σε μία).

- quam studiose (lectitabat) κύρια θαυμαστική πρόταση.

lectitabat ρήμα, illa ενν. υποκ., studiose επιρ. προσδ. του τρόπου, quam επιρ. προσδ. του ποσού (επιτείνει τη σημασία του studiose).

- quam intellegenter lectitabat κύρια θαυμαστική πρόταση.

lectitabat ρήμα, illa υποκ., intellegenter επιρ. προσδ. του τρόπου, quam επιρ. προσδ. του ποσού (επιτείνει τη σημασία του intellegenter (Ομοίως και εδώ μπορούν οι προτάσεις να γίνουν μία).

- ut parce ludebat κύρια θαυμαστική πρόταση.

ludebat ρήμα, illa ενν. υποκ., parce επιρ. προσδ. του τρόπου.

- qua illa ...tulit κύρια θαυμαστική πρόταση.

tulit ρήμα, illa υποκ., valetudinem αντικ., novissimam επιθ. προσδ. στο valetudinem, patientia, constantia αφαιρετικές οργανικές του τρόπου qua (η α') επιθ. προσδ. στο patientia, qua (η β') επιθ. προσδ. στο constantia.

(Εδώ θεωρήθηκε η περίοδος ως μία πρόταση* όπως σημειώσαμε, το ίδιο μπορεί να γίνει χωρίς κανένα πρόβλημα και με τις προηγούμενες προτάσεις, που έχουν το ίδιο ρήμα).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Ο β' όρος της σύγκρισης εκφέρεται συνήθως με το quam, όταν ο α' όρος βρίσκεται σε πτώση γενική, δοτική ή αφαιρετική. Με αφαιρετική όταν η πρόταση είναι αρνητική (ή ερωτηματική που ισοδυναμεί με αρνητική) π.χ. Ea puella nihil fuit amabilius (αλλά και nihil miserius quam ipsa victoria, μάθημα 37). Επίσης ο β' όρος εκφέρεται κανονικά με την αφαιρετική, όταν ο α' όρος είναι αναφορική αντωνυμία (βιβλίο καθηγητή).

Γενικά ο β' όρος της σύγκρισης εκφέρεται, είτε με απλή αφαιρετική είτε με το σύνδεσμο quam ακολουθούμενο από το ουσιαστικό στην ίδια πτώση, που βρίσκεται και ο α' όρος. Marcella amabilior est Porcia (ή quam Porcia). (σχολ. βιβλίο σελ. 160).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- //1. tristissimus ονομ. ενικ. αρσ. υπερθ. του επιθ. tristis-is-e
minor ονομ. ενικ. θηλ. συγκρ. του επιθ. parvus-a-um
festivus αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του επιθ. festivus-a-um.
amabilius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του επιθ. amabilis-is-e
longiore αφαιρ. ενικ. θηλ. συγκρ. του επιθ. longus-a-um
dignius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του επιθ. dignus-a-um
novissimam αιτ. ενικ. θηλ. υπερθετ. του επιθ. novus-a-um

2. modestus, modestior-ius, modestissimus-a-um (ρίζα modest-)

suavis, suavior-ius, suavissimus-a-um (ρίζα suav-)

cruentus, cruentior-ius, cruentissimus-a-um (ρίζα cruent-)

fortis, fortior-ius, fortissimus-a-um (ρίζα fort-)

3. immense, immensius, immensissime

aeque, aequius, aequissime

mirabiliter, mirabilis, mirabilissime

similiter, similis, simillime

constanter, constantius, constantissime

4. ΕΝΙΚΟΣ

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ

Ονομ.	dignior	dignius	digniores	digniora
Γεν.	dignioris	dignioris	digniorum	digniorum
Δοτ.	digniori	digniori	dignioribus	dignioribus
Αιτ.	digniozem	dignius	digniores	digniora
Κλητ.	dignior	dignius	digniores	digniora
Αφαιρ.	digniore	digniore	dignioribus	dignioribus

4. Porcia / quam Porcia

Paulo / quam Paulum

Paulo / quam Paulus

Gallis / quam Gallos

Porcia / quam Porciam

feminis Graecorum/quam feminas Graecorum

6. Marcella longiore vita digna erat

Amici paterni Marcellam semper amanter salutabant.// *

ΜΑΘΗΜΑ 27

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΟΠΩΣ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Όταν πήγε ο Άκκιος από τη Ρώμη στον Τάραντα, όπου ο Πακούβιος σε μεγάλη πια ηλικία είχε αποσυρθεί, φιλοξενήθηκε στο σπίτι του. Ο Άκκιος, που ήταν πολύ νεότερός του, του διάβασε, μετά από επιθυμία του, την τραγωδία του, που ονομάζεται «Ατρέας». Τότε ο Πακούβιος του είπε πως όσα είχε γράψει ήταν βέβαια ηχηρά και μεγαλόπρεπα, αλλά του φαίνονταν κάπως τραχιά και στιφά. «Έτσι είναι», του απάντησε ο Άκκιος, όπως τα λες κι ούτε βέβαια μετανιώνω γι αυτό γιατί ελπίζω πως αυτά που θα γράψω αργότερα θα είναι καλύτερα. Γιατί ό,τι συμβαίνει με τους καρπούς, το ίδιο (ακριβώς) λένε πως συμβαίνει με το πνεύμα. Αυτοί που γεννιούνται σκληροί και πικροί γίνονται αργότερα γινωμένοι και ευχάριστοι· όσοι όμως βγαίνουν αμέσως μαλακοί και αργότερα δεν ωριμάζουν, αλλά σαπίζουν.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

cum ιστορικός ή αφηγηματικός
σύνδ. όταν,
Accius-ii-i ο Άκκιος,
ex πρόθ. από,
urbe αφαιρ. ενικ. του ουσ. urbs-bis
Πόλη (Ρώμη),
Roma αφαιρ. Ρώμη,
Tarentum αιτ. ενικ. του ουσ.
Tarentum-i ο Τάραντας,
venisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ. του
v. venio έρχομαι,

ubi επίρ. όπου,
Pacuvius-ii-i ο Πακούβιος,
iam επίρ. χρον. ήδη,
aetate αφαιρ. ενικ. του ουσ. aetas
ηλικία,
grandi αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
grandis μεγάλος,
devertit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
deverto διαμένω,
ad πρόθ. σε,
eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντω-

νυμίας is, ea, id αυτός,
qui ονομ. ενικ. αρσ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
multo αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
multus πολός,
minor ονομ. ενικ. αρσ. συγκρ. του ε-
πιθ. parvus μικρός,
natus αφαιρ. εν. του ουσ. natus-us η-
λικία (εύχρηστο μόνο στην αφαιρ.
του ενικού - κατά την ηλικία),
tragoediam αιτ. ενικ. του ουσ. trago-

edia τραγωδία,
 suam αιτ. ενικ. θηλ.,
 cui δοτ. ενικ. θηλ.,
 Atreus-i Ατρέας,
 nomen ονομ. ενικ. ουσ. όνομα,
 ei δοτ. ενικ. αρσ.,
 desideranti δοτ. ενικ. αρσ. μετοχ. ε-
 νεστ. του ρ. desidero επιθυμώ,
 legit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του ρ.
 lego διαβάζω,
 tum επίρ. χρον. τότε,
 dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. di-
 co λέγω,
 sonora αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. so-
 norus ηχηρός,
 quidem επίρ. βέβαια,
 esse απαρ. ενεστ.,
 grandia αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 grandis μεγάλος,
 quae αιτ. πληθ. ουδ. scripsisset γ' ε-
 νικ. υπερσ. υποτακτ. του ρ. scribo
 γράφω,
 sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
 videri απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ. vi-
 deo βλέπω,
 tamen αντιθ. σύνδ. όμως (το tamen
 και επίρρημα),
 ea αιτ. πληθ. ουδ.,
 sibi δοτ. ενικ. αρσ. της προσωπικής
 αντων. γ' προσ. σε αυτόν,
 duriora αιτ. πληθ. ουδ. συγκρ. του ε-

πιθ. durus τραχύς
 acerbus πικρός, άγουρος,
 ita επίρ. έτσι,
 inquit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ-
 λειπτ. inquam λέγω,
 ut σύνδ. παραβολικός (εδώ) όπως,
 dicis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του dico
 λέγω,
 neque αντιθ. σύνδ. ούτε,
 id ονομ. ενικ. ουδ.,
 me αιτ. ενικ.,
 sane επίρ. βέβαια,
 paenitet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
 τριτοπρόσωπου εδω id me paenitet
 μετανοιώνω (κανονικά το ρήμα α-
 πρόσωπο),
 meliora αιτ. πληθ. ουδ. συγκρ. του ε-
 πιθ. bonus καλός,
 enim αιτιολ. σύνδ. γιατί,
 fore απαρ. μέλλοντα του ρ. sum,
 spero α' ενικ. ενεστ. οριστ. ελπίζω
 quae αιτ. πληθ. ουδ.,
 deinceps επίρ. στη συνέχεια,
 nam αιτιολ. σύνδ. γιατί,
 quod ονομ. ενικ. ουδ.,
 romis αφαιρ. πληθ. του ουσ. romum
 καρπός,
 idem αιτ. ενικ. ουδ. της οριστ. αντων.
 idem, eadem, idem ο ίδιος,
 aiunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ελ-
 λειπτ. ρ. aio λέγω,

ingeniis αφαιρ. πληθ. του ουσ. inge-
 nium πνεύμα,
 quae ονομ. πληθ. ουδ.,
 dura ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 durus τραχύς,
 acerba ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ. a-
 cerbus πικρός, άγουρος,
 nascuntur γ' πληθ. ενεστ. οριστ.
 του αποθετ. ρ. nascor γεννιέμαι,
 post χρον. επίρ. ύστερα (και πρόθε-
 ση),
 fiunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. fio
 γίνομαι,
 mitia αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. mitis
 γινωμένος, γλυκός,
 iucunda αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 iucundus ευχάριστος,
 quae ονομ. πληθ. ουδ.,
 gignuntur γ' πληθ. παθητ. ενεστ. ο-
 ριστ. του ρ. gigno γεννώ,
 statim επίρ. αμέσως,
 vieta ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 vietus μαραμένος,
 mollia ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 mollis μαλακός,
 matura ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 maturus ώριμος,
 mox επίρ. αργότερα,
 putria ονομ. πληθ. ουδ. του επιθέτου
 puter σάπιος.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

spero desidero

Δεύτερης συζυγίας

video, vidi, visum videre (videor, visus sum videri: φαίνομαι)

paenitet, paenituit, -, paenitere

Τρίτης συζυγίας

recedo, recessi, recessum, recedere

deverto, deverti, deversum, devertere

lego, legi, lectum, legere

dico, dixi, dictum, dicere

scribo, scripsi, scriptum, scribere

gigno, genui, genitum, gignere

Τέταρτης συζυγίας

venio, veni, ventum, venire

inquam

(devertor, deverti, deverti ημιαποθ.)

nascor, natus sum, nasci αποθετ.

fio, factus sum, fieri (παθητ. του facio)

gignor, genitus sum, gigni

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Roma-ae θηλ. tragoedia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Accius-ii-i αρσ. Tarentum-i ουδ. Pacuvius-ii-i αρσ. Atreus-i αρσ. ingenium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

urbs-is θηλ. aetas-atis θηλ. nomen-inis ουδ.

Τέταρτης κλίσης

natus-us αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

multus-a-um parvus-a-um sonorus-a-um durus-a-um bonus-a-um

acerbus-a-um iucundus-a-um vietus-a-um maturus-a-um

Τρίτης κλίσης

grandis-is-e mollis-is-e (puter)-putris-is-e mitis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- multus-a-um κυρίως στον πλυθυντικό mutli-ae-a επίρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρ. plurimum.
- parvus-a-um επίρ. parve συγκρ. minor-or-us επίρ. minus υπερθ. minimus-a-um επίρ. minime.
- sonorus-a-um επίρ. sonore συγκρ. sonior-ior-ius επίρ. sonorius υπερθ. sonorissimus-a-um επίρ. sonorissime.
- durus-a-um επίρ. dure συγκρ. durior-ior-ius επίρ. durius υπερθ. durissimus-a-um επίρ. durissime.
- acerbus-a-um επίρ. acerbe συγκρ. acerbior-ior-ius επίρ. acerbior υπερθ. acerbissimus-a-um επίρ. acerbissime.
- bonus-a-um επίρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρ. optime.
- iucundus-a-um επίρ. iucunde συγκρ. iucundior-ior-ius επίρ. iucundius υπερθ. iucundissimus-a-um επίρ. iucundissime.
- maturus-a-um επίρ. mature συγκρ. maturior-ior-ius επίρ. maturius υπερθ. maturissimus-a-um (σπάνια maturrimus-a-um) επίρ. maturissime.
- grandis-is-e επίρ. granditer συγκρ. grandior-ior-ius επίρ. grandius υπερθ. grandissimus-a-um επίρ. grandissime.
- mollis-is-e επίρ. molliter συγκρ. mollior-ior-ius επίρ. mollius υπερθ. mollissimus-a-um επίρ. mollissime.
- puter και putris-is-e επίρ. putriter
- mitis-is-e επίρ. mititer συγκρ. mitior-ior-ius επίρ. mitius υπερθ. mitissimus-a-um επίρ. mitissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική (Γραμμ.)
qui, quae, quod	αναφορική
suus, sua, suum	κτητική
ego, tu, sui	προσωπικές
idem, eadem, idem	οριστική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ρήμα devertō-devertor εμφανίζει τύπους ανάμικτους από την ενεργητική και την παθητική φωνή (ημιαποθετικό), όπως τα ρ. soleo, confido. Προσοχή στο revertor, που έχει παράλληλους τύπους στον παρακείμενο, το συντελ. μέλλοντα και τον υπερσυντέλικο.

2. Πρόσθετα για τα παραθετικά βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 164, 165.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

cum ...venisset δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό ή αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ιστορικό παρακείμενο οριστι-

κής *devertit*), εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντ. και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
venisset ρήμα, *Accius* υποκ., *Tarentum* αιτ. κίνησης σε τόπο (χωρίς πρόθεση γιατί είναι όνομα πόλης), *ex urbe* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική αφετηρία, *Roma* (αφαιρ.) επεξήγηση στο *urbe*.

- *ubi ... recesserat* δευτ. αναφορική προσδιορ. πρόταση.

(Με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό).

recesserat ρήμα, *Pacuvius* υποκ., *aetate* αφαιρ. οργανική που δηλώνει χρόνο, *grandi* επιθ. προσδ. στο *aetate*.
ubi επιρ. προσδ. του τόπου, *iam* επιρ. προσδ. του χρόνου.

- *devertit ad eum* κύρια πρόταση.

devertit ρήμα, *Accius* ενν. υποκ., *ad eum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπικό τέρμα. Η αντωνυμία *eum* μεταφορικά δηλώνει εδώ τόπο (στο σπίτι του), άλλως διεύθυνση προς πρόσωπο.

- *Accius ... legit* κύρια πρόταση.

legit ρήμα, *Accius* υποκ., *tragoediam* άμεσο αντικ., *suam* επιθετ. προσδ. στο *tragoediam*, *ei* (δοτ.) έμμεσο αντικ. και υποκ. της μετοχής, *desideranti* (δοτ.) συνημμένη αιτιολογική μετοχή.

- *qui ... erat* δευτ. αναφορική προσδιορ. στο *Accius* πρόταση.

erat ρήμα, *qui* υποκ., *minor* κατηγορ., *multo* αφαιρ. οργανική του μέτρου ή διαφοράς, *natu* αφαιρ. οργανική της αναφοράς.

- *cui ... est* δευτ. αναφορ. προσδιοριστ. στο *tragoediam* πρόταση.

(Με οριστική γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός)

est ρήμα, *nomen* υποκ., "*Atreus*" παράθεση στο *nomen*, *cui* δοτ. προσωπική κτητική.

- *tum ... grandia* κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, *Pacuvius* υποκ., *esse* ειδ. απαρ. αντικ., *ea* ενν. υποκ. του απαρ., *sonora*, *grandia* κατηγορούμενα στο *ea*, *quidem* επιρ. προσδιορ. του τρόπου.

- *quae scripsisset* δευτ. αναφ. προσδ. στο *ea* πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*dixit*). Από το *dixit* εξαρτάται το απαρέμφατο ενεστώτα *esse* (ιστορικός χρόνος, εφόσον εξαρτάται από τον ιστορικό παρακείμενο *dixit*) και από το *esse* το *scripsisset* (υποτακτική του υπερσυντέλικου) της εξαρτώμενης· δηλώνεται το προτερόχρονο.

scripsisset ρήμα, *Pacuvius* ενν. υποκ., *quae* αντικ.

(Η αναφορική πρόταση *quae scripsisset* μπορεί να χαρακτηριστεί ουσιαστική, οπότε είναι υποκείμενο του απαρεμφάτου *esse* και δεν εννοούμε το *ea*).

- *sed ... acerbiora* κύρια πρόταση, που συνδέεται με την προηγούμενη αντιθετικά με το *sed*.

dixit ενν. ρήμα, *videri* ειδ. απαρ. αντικ., *esse* ενν. ειδ. απαρ. υποκείμ. στο *videri*, *ea* (αιτ.) υποκ. στο *esse*, *duriora*, *acerbiora* κατηγορούμενα στο *ea*.

(Κατ' άλλη εκδοχή έχομε προσωπική σύνταξη, οπότε και το *videri* και το προηγούμενο *esse*, που συνδέονται με το *sed* είναι αντικείμενα στο *dixit* και θα έχουν υποκείμενο το *ea*), *sibi* δοτική προσωπική. (Εάν το *videri* θεωρηθεί προσωπικό τότε η *sibi* είναι δοτική του κρίνοντος προσώπου).

- *inquit Accius* κύρια παρενθετική πρόταση.

inquit ρήμα, *Accius* υποκ.

ita est ut dicis συμπλήρωμα στο *inquit* (ευθύς λόγος).

- *ita est* κύρια πρόταση.

est ρήμα, *id* ενν. υποκ., *ita* επιρ. προσδ. του τρόπου.

- *ut dicis* αναφορική παραβολική πρόταση. (Με οριστική γιατί όσα λέγει είναι αποδεκτά).

dicis ρήμα, *tu* ενν. υποκ.

- *neque ... paenitet* κύρια πρόταση. (Το ρήμα *paenitet* εδώ είναι προσωπικό), *id* υποκ., με αιτ. του προσώπου, που δοκιμάζει το συναίσθημα της μεταμέλειας (Γραμμ. σελ. 147), *sane* επιρ. προσδ. του τρόπου.

- *meliora ... spero* κύρια πρόταση. (Το *enim* εισάγει κύριες προτάσεις).

spero ρήμα, *ego* ενν. υποκ., *fore* ειδ. απαρ. αντικ., *ea* ενν. υποκ. του απαρ. *fore*, *meliora* κατηγορούμενο.

- *quae ... scribam* δευτ. αναφορική προσδιορ. πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*spero*)· από το *spero* εξαρτάται το απαρέμφατο *fore* (αρκτικός χρόνος, εφόσον εξαρτάται από το αρκτικό *spero*) και από το *fore* το *scribam* (υποτακτική ενεστώτα) της εξαρτώμενης· δηλώνεται το προτερόχρονο, μολονότι έχουμε ενεστωτική υποτακτική, εφόσον πρόκειται για ελεύθερη χρήση του χρόνου σε πλάγιο λόγο.

scribam ρήμα, *ego* ενν. υποκ., *quae* αντικ., *deinceps* επιρρημ. προσδ. του χρόνου.

- *nam ... ingenilis* κύρια πρόταση (σύνδεση με τα προηγούμενα).

aiunt ρήμα, homines ενν. υποκ., esse ειδ. απαρ. αντικ., idem (αιτ.) υποκ. του απαρ., in ingeniis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμό).

- quod ... est δευτ. αναφορική προσδιορ. στο idem πρόταση.

(Παρότι είναι πλάγιος λόγος εκφέρεται με οριστική γιατί έχει αυτοτέλεια).

est ρήμα, quod υποκ., in romis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμός).

- quae ... nascuntur δευτ. αναφορική προσδιοριστική ή ουσιαστική πρόταση.

nascuntur ρήμα, quae (roma) υποκ., dura, acerba κατηγορ.

- post ... iucunda κύρια πρόταση.

fiunt ρήμα, ea ενν. (quae dura et acerba nascuntur) υποκ., mitia, iucunda κατηγορ.

- sed ... non matura mox fiunt κύρια πρόταση.

fiunt ρήμα, quae ... mollia υποκ., matura κατηγορ., mox επιρ. προσδιορ. του χρόνου.

- sed putria κύρια πρόταση.

fiunt ενν. ρήμα, quae ... mollia υποκ., putria κατηγορ.

- quae ... mollia δευτ. αναφορ. ουσιαστική πρόταση.

gignuntur ρήμα, quae υποκ., vieta, mollia κατηγορ., statim επιρ. προσδ. του χρόνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Μετά από ρήματα ή εκφράσεις που σημαίνουν ελπίζω, υπόσχομαι, ορκίζομαι, απειλώ, ακολουθεί κανονικά απαρέμφατο σε χρόνο μέλλοντα (meliora fore spero).

2. Όπως σημειώσαμε το raenitet απαντά συνήθως ως απρόσωπο, αλλά εδώ είναι προσωπικό με υποκείμενο το id (βιβλίο καθηγητή).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. minor ονομ. ενικ. αρσ. συγκρ. του επιθ. parvus-a-um
duriora αιτ. πληθ. ουδ. συγκρ. του επιθ. durus-a-um
acerbiora αιτ. πληθ. ουδ. συγκρ. του επιθ. acerbus-a-um
meliora αιτ. πληθ. ουδ. συγκρ. του επιθ. bonus-a-um.

Σημ.: Οι τύποι duriora, acerbiora και meliora είναι αιτιατικές και όχι ονομαστικές, γιατί συμφωνούν στη πτώση με το ea, το υποκείμενο των απαρεμφάτων videri και fore.

2.		ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	romum	acerbius	roma	acerbiora
Γεν.	romi	acerbioris	romorum	acerbiorum
Δοτ.	romo	acerbiori	romis	acerbioribus
Αιτ.	romum	acerbius	roma	acerbiora
Κλητ.	romum	acerbius	roma	acerbiora
Αφαιρ.	romo	acerbiore	romis	acerbioribus

3. maxima, minima-bene-nobilissimi, pravissimi-optimum, rectissimum-proximum-festivius, amabilius.

4. α) legit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. lego γ' συζυγίας. Στον παρακείμενο το i είναι μακρό, ενώ στον ενεστώτα (legit) είναι βραχύ.

β) idem αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. - επαναλ. (κατά τη Γραμμ. οριστικής) αντων. idem, eadem, idem. Το idem του ουδ. έχει το i βραχύ και είναι σε αιτιατική πτώση ως υποκείμενο του απαρ. esse (ετεροπροσωπία).

5. Pacuvius maior natu erat Accio-quam Accius.

Tragoediae meae meliores erunt hac-quam haec. // *

ΜΑΘΗΜΑ 28

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΕΝΟΣ ΔΡΑΠΕΤΗ ΔΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο δούλος του Αισώπου μας, ο Λίκινος, γνωστός σε σένα, δραπετεύσε από τη Ρώμη στην Αθήνα. Στην Αθήνα έμεινε λίγους μήνες σαν ελεύθερος κοντά στον Πάτρωνα τον Επικούρειο και από εκεί πήγε στην Ασία. Αργότε-

ρα κάποιος Πλάτωνας από τις Σάρδεις, όταν έμαθε από γράμματα του Αισώπου πως είναι δραπετής, τον συνέλαβε και τον παρέδωσε στη φυλακή στην Έφεσο. Παρακαλώ αναζητήσε τα ίχνη αυτού του ανθρώπου και με τη πιο μεγάλη φροντίδα είτε στείλε τον στη Ρώμη είτε φέρτον μαζί σου επιστρέφοντας από την Έφεσο. Μην υπολογίσεις πόσο αξίζει (ο άνθρωπος). Γιατί, όποιος είναι τόσο τιποτένιος, κοστίζει λίγο. Αλλά ο Αίσωπος οργίστηκε τόσο πολύ από την ελεεινή πράξη και το θράσος του δούλου, που τίποτε δε θα μπορούσε να είναι σ' αυτόν πιο ευχάριστο από την επανάκτηση του δραπετή. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Aesopi γεν. ενικ. του ονόμ. Aesopus-
i ο Αίσωπος,
nostri γεν. ενικ. αρσ. της κτητικής
αντων. noster δικός μας (πολλοί οι
κτήτορες),
Licinus ο Λίκινος,
servus ονομ. ενικ. ουσ. ο δούλος,
tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β'
προσ.,
notus ονομ. ενικ. αρσ. της επιθετικο-
ποιημένης μετοχής, γνωστός,
Roma αφαιρ.,
Athenas αιτ. του Athenae,
fugit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
fugio φεύγω,
is ονομαστ. ενικ. αρσ. οριστ. αντων.
αυτός,
Athenis αφαιρ.,
apud πρόθ. σε, κοντά,
Patronem αιτ. ενικ. του ονόμ. Patro
Πάτρωνας,
Epicureum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ.
Epicureus Επικούρειος,
paucos αιτ. πλ. αρσ. του επιθ.
paucus λίγος,
menses αιτ. πληθ. του ουσ. mensis
μήνας,
pro πρόθ. ως, σαν,
libero αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. li-
ber ελεύθερος,
fuit γ' ενικ. παρακ. του sum,
inde επίρ. από εκεί,
Asiam αιτ.,
abiit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του abeo
φεύγω,
postea επίρ. μετά,
Plato ονομαστ. ο Πλάτωνας,
quidam ονομ. ενικ. της αόριστ. επι-
θετ. αντων. κάποιος,

Sardianus ονομ. ενικ. αρσ. επιθ.
Σαρδιανός,
fugitivum αιτ. ενικ. του ουσ. fugitivus
δραπετής, φυγάς,
litteris αφαιρ. πληθ. του ουσ. litterae
επιστολή (littera-ae το γράμμα του
αλφαβήτου),
cognovisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ.
του ρ. cognosco μαθαίνω,
hominem αιτ. ενικ. του ουσ. homo ο
άνθρωπος,
comprehendit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. comprehendo συλλαμβάνω,
custodiam αιτ. ενικ. του ουσ.
custodia φυλακή,
Ephesi γεν. του ονόμ. Ephesus η
Έφεσος,
tradidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
trado παραδίδω,
hominem αιτ.,
investiga β' ενικ. ενεστ. προστακτ.
του ρ. investigo αναζητώ τα ίχνη,
quaeso α' ενικ. ενεστ. οριστ.
παρακαλώ,
summa αφαιρετ. ενικ. θηλ. υπερθ.
του επιθ. superus μεγάλος,
diligentia αφαιρ. ενικ. του ουσ. dili-
gentia φροντίδα, επιμέλεια,
vel σύνδ. διαζ. είτε,
mitte β' ενικ. ενεστ. προστακτ. του
ρ. mitto στέλνω, ρίχνω,
Epheso αφαιρ.,
rediens μετοχή ενεστ. του ρ. redeo
επιστρέφω,
tecum = cum te μαζί σου,
deduc β' ενικ. ενεστ. προστακτ. του
ρ. deduco οδηγώ, φέρνω,
noli β' ενικ. ενεστ. προστακτ. του ρ.
nolo δε θέλω,

spectare απαρ. ενεστ. του ρ. specto
κοιτάζω, προσέχω,
quanti γεν. ενικ. ουδ. της συσχ. ερω-
τηματικής αντων. quantus πόσος;
sit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του sum,
parvi γεν. ενικ. ουδ. του επιθ. parvus
μικρός,
enim αιτιολ. σύνδ. γιατί,
preti γεν. ενικ. (ουδ.) του ουσ. pre-
tium αξία,
qui ονομ. ενικ. αρσ.,
tam επίρρ. τόσο,
nihili γεν. ενικ. του ουσ. nihilum
τίποτα,
propter πρόθ. εξαιτίας,
servi γεν. ενικ. του ουσ. servus
δούλος,
scelus αιτ. ενικ. του ουσ. scelus
(ουδ.) έγκλημα, ελεεινή πράξη,
audaciam αιτ. ενικ. του ουσ. audacia
θράσος,
tanto αφαιρ. ενικ. αρσ. της συσχ. ο-
ριστικής (δεικτικής) αντωνυμίας
tantus τόσοσ,
dolore αφαιρ. ενικ. του ουσ. dolor
οργή,
adfectus sum α' ενικ. παθητ. παρακ.
του ρ. adficio περιβάλλω,
nihil αόριστη αντων. τίποτα,
ei δοτ.,
gratius ονομ. ενικ. ουδ. συγκρ. του
επιθ. gratus ευχάριστος,
possit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. possum δύναμαι,
quam επίρ. παρά, από,
recuperatio ονομ. ενικ. ουσ.
επανάκτηση,
fugitivi γεν. ενικ. του ουσ. fugitivus
δραπετής.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

investigo specto

Τρίτης συζυγίας

fugio, fugi, fugitum, fugere

nosco, novi, notum, noscere

cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere

trado, tradidi, traditum, tradere

quaeso, --, --, quaesere

comprehendo, (comprendo), comprehendi, comprehensum,

mitto, misi, missum, mittere

comprehendere

deduco, deduxi, deductum, deducere

nolo, nolui, --, nolle

adficio, (afficio), adfeci, adfectum, adficere

possum, potui, --, posse

Τέταρτης συζυγίας

abeo, abii (abivi), abitum, abire

redeo, redii (redivi), reditum, redire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Roma-ae θηλ. Athenae-arum θηλ. litterae-arum θηλ.

audacia-ae θηλ. custodia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Aesopus-i αρσ. Licinus-i αρσ. servus-i αρσ. fugitivus-i αρσ. Ephesus-i θηλ. pretium-ii-i ουδ. nihilum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

Patro-onis αρσ. homo-inis αρσ. mensis-is αρσ. scelus-eris ουδ. dolor-oris αρσ. recuperatio-ionis θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

paucus-a-um liber, libera, liberum, Epicureus-a-um, Sardianus-a-um, superus-a-um, parvus-a-um, gratus-a-um

Σύμφωνα με τα δευτερόκλιτα επίθετα κλίνονται οι αντωνυμίες tantus-a-um και quantus-a-um.

Τρίτης κλίσης

Κλίνεται η μετοχή rediens (γεν. redeuntis δοτ. redeunti κ.ο.κ. με διαφοροποίηση στην αφαιρετική ενικού (Γραμμ. σελ. 34 και 87).

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- paucus-a-um επίρ. pauce συγκρ. paucior-ior-ius επίρ. paucius υπερθ. paucissimus-a-um επίρ. paucissime.
- liber, libera, liberum επίρ. libere συγκρ. liberior-ior-ius επίρρημα liberius υπερθ. liberrimus-a-um επίρ. liberrime.
- superus-a-um επίρ. super συγκρ. superior-ior-ius επίρ. superius υπερθ. supremus-a-um και summus-a-um επίρ. supremo και supremum
- parvus-a-um επίρ. parve (και non multum ή paulum), συγκρ. minor-or-us επίρ. minus υπερθ. minimus-a-um επίρ. minime.
- gratus-a-um επίρ. grate συγκρ. gratior-ior-ius επίρ. gratius υπερθ. gratissimus-a-um επίρ. gratissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

noster, nostra, nostrum

κτητική

ego, tu	προσωπικές
quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική
is, ea, id	οριστική
quantus-a-um	ερωτηματική
tantus-a-um	αναφορική
nihil	αόριστη

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Aesopi ...fugit κύρια πρόταση.

fugit ρήμα, Licinus υποκ., servus παράθεση στο Licinus, Aesopi γεν. κτητική στο servus, nostri επιθ. προσδ. στο Aesopi, notus: η μετοχή σε θέση επιθέτου: επιθ. προσδ., tibi (δοτ.) ποιητικό αίτιο, Roma απρόθ. αφαιρ. που δηλώνει κίνηση από τόπο, Athenas απρόθ. αιτιατ. που δηλώνει κίνηση προς τόπο.

- is ...fuit κύρια πρόταση

fuit ρήμα, is υποκ., Athenis αφαιρ. τόπου (στάση) απρόθετη (πόλη), apud Patronem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο (μεταφορικά), Epicureum (ουσιαστικοποιημένο το επίθετο) παράθεση στο Patronem, menses αιτιατική που δηλώνει χρονική διάρκεια, raucos επιθ. προσδ. στο menses, pro libero εμπρόθ. αφαιρ. αντί ονομαστικής, κατηγορ. στο is.

- inde ...abiit κύρια πρόταση.

abiit ρήμα, is ενν. υποκ., in Asiam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, inde επιρ. προσδ. που δηλώνει αφετηρία από τόπο για κάποιον άλλο.

- postea ...comprehendit κύρια πρόταση.

comprehendit ρήμα, Plato υποκ., quidam επιθ. προσδ. στο Plato, Sardianus (το επίθετο ουσιαστικοποιημένο) παράθεση, hominem αντικείμεν., postea επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- et ...tradidit κύρια πρόταση.

tradidit ρήμα, is ενν. υποκ., hominem ενν. (eum) αντικ., in custodiam εμπρ. προσδ. κίνησης σε τόπο, Ephesi γενική τοπική (στάση).

- cum ...cognovisset δευτ. χρονική ή αιτιολογική πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με οριστική ιστορικού παρακειμένου (comprehendit) και η εξαρτώμενη με υποτακτική υπερσυντελικού (cognovisset) δηλώνεται το προτερόχρονο.

cognovisset ρήμα, is (Plato) ενν. υποκ., esse ειδ. απαρ. αντικ., eum υποκ. του απαρ., fugitivum κατηγορ. στο eum, ex litteris εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση ή αιτία, Aesopi γεν. κτητική (ή του δημιουργού, ακόμη και υποκειμενική).

- quaesio κύρια παρενθετική πρόταση.

quaesio ρήμα, ego ενν. υποκ.

- tu ...investiga κύρια πρόταση.

investiga ρήμα, tu υποκ., hominem αντικ.

- summaque ...mitte κύρια πρόταση.

mitte ρήμα, tu ενν. υποκ. hominem ενν. αντικ., Romam απρόθ. αιτιατική που δηλώνει κίνηση σε τόπο, diligentia αφαιρ. οργανική του τρόπου, summa κατηγ. προσδ. στο diligentia

- vel ...deduc κύρια πρόταση.

deduc ρήμα, tu ενν. υποκ., hominem αντικ., tecum εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας, rediens συνημμένη χρονική μετοχή, Epheso αφαιρ. κίνησης από τόπο (χωρισμού).

- Noli spectare κύρια πρόταση.

noli ρήμα, tu ενν. υποκ., spectare τελ. απαρ. αντικ., tu ενν. υποκ. του απαρ., σε θέση αντικ. του απαρ. η πλάγια ερωτημ. πρόταση.

- quanti homo sit πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με προστακτική ενεστώτα (noli) από το noli εξαρτάται το απαρέμφατο ενεστώτα spectare και από το spectare (αρκτικός χρόνος) το ρήμα της πλάγιας ερώτησης sit (υποτακτική ενεστώτα) δηλώνεται το σύγχρονο.

sit ρήμα, homo υποκ., quanti γεν. της αξίας (το quanti στη θέση του preti). Εάν εννοηθεί το preti, τότε γεν. της αξίας θα είναι το preti και το quanti επιθ. προσδ.

- parvi ...est κύρια πρόταση.

est ρήμα, homo ενν. υποκ., parvi επιθ. προσδ. preti γενική της αξίας.

- qui ...est αναφορική ουσιαστική (ή προσδιοριστική) πρόταση.

Η πρόταση μπορεί να είναι και αναφορική υποθετική (si quis tam nihili est, parvi preti est α' είδους' πραγματικό) πολύ περισσότερο εάν θεωρηθεί ως υποκείμενο στην προηγούμενη.

est ρήμα, homo ενν. υποκ., nihili γεν. της αξίας, tam επιρ. προσδ. του ποσού.

- sed --tanto... est adfectus κύρια πρόταση (συνδέεται με την προηγούμενη αντιθετικά).

adfectus est ρήμα, Aesopus υποκ., dolore αφαιρ. οργανική του μέσου (το adficior δέχεται και αφαιρετική ως ποιητικό αίτιο), tanto επιθ. προσδ. στο dolore, propter, scelus (propter) audaciam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνουν εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο, servi γενική υποκειμενική.

- ut ...fugitivi δευτ. συμπερασματική πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με (κυρίως) παρακείμενο και ειδικότερα με παρακείμενο με ενεστωτική σημασία (est adfectus) και η εξαρτώμενη με υποτακτική ενεστώτα (possit) ● δηλώνεται το υστερόχρονο.

possit ρήμα, nihil υποκ., esse αντικ., nihil υποκ. του απαρ., gratius κατηγορ. (α' όρος της σύγκρισης), quam ...fugitivi β' όρος της σύγκρισης, recuperatio υποκ., ei δοτ. αντικειμενική (gratius), fugitivi γεν. αντικειμενική (recuperatio).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η αφαιρετική ως τοπική.

Η Λατινική είχε αρχικά ιδιαίτερη πτώση/τοπική/, που διακρινόταν στις ερωτήσεις πού;, πότε;. Αργότερα η πτώση αυτή ταυτίστηκε με την αφαιρετική.

1. Αφαιρετική του τόπου.

Τα ονόματα των πόλεων, χωριών και μικρών νήσων, όταν επρόκειτο για στάση, δηλώνονταν αρχικά με την τοπική, που ταυτίστηκε αργότερα με την αφαιρετική. Στα ονόματα όμως α' και β' κλίσεως δηλώνονταν με την γενική ενικού. Στις λοιπές περιπτώσεις η αφαιρετική του τόπου εκφέρεται με την πρόθεση in, μερικές φορές και με την sub.

2. Αφαιρετική του χρόνου.

Απλή αφαιρετική του χρόνου τίθεται με λέξεις, που δηλώνουν ιδιαίτερα χρόνο π.χ. tempore, anno, mense, die, nocte, hieme κ.α., αλλά και με άλλες λέξεις σχετικές με χρόνο, που όμως πρέπει να συνοδεύονται από επιθετικό προσδιορισμό.

2. Στη συμπερασματική πρόταση ut ...possit έχουμε υποτακτική χρόνου ενεστώτα, γιατί το adfectus est είναι παρακείμενος με σημασία ενεστώτα δηλ. δείχνει ότι το πάθος δημιουργήθηκε στο παρελθόν, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. Romam-in/ad/ Italiam-in Africa-ex Hispania-Neapoli-domum-Athenas-in Campania-Carthagine.
 2. paucos dies-post paucos dies-ante tertium diem-illo die
 3. α) Roma: απρόθ. αφαιρ. της απομάκρυνσης στο fugit
 Athenas απρόθ. αιτ. της κίνησης προς κάποιο τόπο στο fugit
 Athenis απρόθ. αφαιρ. της στάσης στο fuit. paucos menses: αιτιατική του χρόνου (χρονικής διάρκειας) στο fuit
 Postea επιρρ. προσδ. του χρόνου στο comprehendit
 Ephesi γεν. (τοπική) της στάσης στο tradidit.
 Romam απρόθ. αιτ. της κίνησης (κατεύθυνσης) προς κάποιο τόπο στο mitte.
 Epheso απρόθ. αφαιρ. της απομάκρυνσης στο rediens.
 b) noli spectare β' ενικ. προστακτ. ενεστ. του ρ. nolo + απαρ. του ενεστώτα του specto. Δηλώνει την αποτροπή.
 propter scelus et audaciam εμπρόθ. προσδ. της αιτίας (εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο) στο adfectus est dolore.
 quam recuperatio β' όρος της σύγκρισης μετά το συγκρ. gratius, α' όρος το nihil.
 4. Cum Romam iero, tibi scribam.
 Athenis cum patre/suo/ venit.// *

ΜΑΘΗΜΑ 29

Ο ΟΚΤΑΒΙΑΝΟΣ, Ο ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

//Καθώς ο Οκταβιανός μετά τη νίκη του στο Άκτιο επέστρεψε στη Ρώμη, τον προϋπάντησε κάποιος που κρατούσε ένα κοράκι. Το είχε διδάξει να λέει τα εξής: «Χαίρε, Καίσαρα, νικητή στρατηγέ». Ο Καίσαρας ενδιαφέρθηκε πολύ να αγοράσει το κοράκι. Το αγόρασε λοιπόν αντί είκοσι χιλιάδων σηστερσίων. Τούτο το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή να διδάξει σε ένα κοράκι τον ίδιο χαιρετισμό. Για πολύ χρόνο κόπιαζε μάταια. Κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτστής συνήθιζε να λέει: «έχασα το λάδι και τον κόπο μου (κρίμα στον κόπο μου)». Επιτέλους το κοράκι έμαθε το χαιρετισμό και ο παπουτστής επιθυμώντας τα χρήματα, το έφερε στον Καίσαρα. Ο Καίσαρας όταν άκουσε το χαιρετισμό είπε: «Στο σπίτι ακούω αρκετούς χαιρετισμούς σαν κι αυτόν». Τότε ήλθαν στο νου του κορακιού τα λόγια του αφέντη του «κρίμα στον κόπο μου». Όταν άκουσε τα λόγια αυτά ο Αύγουστος γέλασε και αγόρασε το πουλί για τόσο μεγάλο ποσό, για όσο δεν είχε αγοράσει κανένα άλλο μέχρι τότε.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Octavianus Οκταβιανός,
 post πρόθ. μετά,
 victoriam αιτ. ενικ. του ουσ. victoria,
 Actiacam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 Actiacus-a-um στο Άκτιο,
 rediret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
 ρ. redeo επιστρέφω,
 homo-inis ουσ. άνθρωπος,
 quidam ονομ. ενικ. αρσ. της αόρ. ε-
 πιθ. αντων. κάποιος,
 ei δοτ. ενικ. αρσ.,
 occurrit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.

occurro πηγαίνω να συναντήσω,
 corvum αιτ. ενικ. του ουσ. corvus-i
 κόρακας,
 tenens ονομ. αρσ. μετοχ. ενεστ. του
 ρ. teneo κρατώ,
 eum αιτ. ενικ. αρσ.,
 instituerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
 ρ. instituo (+ αιτιατ. + απαρ.) διδά-
 σκω κάποιον κάτι,
 haec αιτ. πληθ. ουδ. της δεικτ. αν-
 των. hic, haec, hoc αυτός,
 dicere απαρ. ενεστ. του ρ. dico

λέγω,
 ave χαίρε,
 Caesar κλητ. ενικ.,
 victor κλητ. ενικ. του ουσ. victor
 νικητής,
 imperator κλητ. ενικ. του ουσ. impe-
 rator στρατηγός,
 Caesaris γεν.,
 multum επίρ. του multus πολύς,
 interfuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του in-
 terest (απρόσ. + γεν.) ενοιαφέρει,
 emere απαρ. ενεστ. του ρ. emo αγο-

ράζω,
itaque συμπερ. (παρτακτ.) σύνδ. ε-
πομένως, λοιπόν,
viginti άκλιτο αριθμ. είκοσι,
milibus αφαιρ. πληθ. ουδ. του αριθμ.
milia-ium (ενικ. mille άκλιτο) χίλιοι,
sestertium γεν. πληθ. του ουσ. se-
stertius σηστέρτιος,
emit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του εμο,
id ονομ. ενικ. ουδ.,
exemplum ονομ. ενικ. παράδειγμα,
sutorem αιτ. ενικ. του ουσ. sutor πα-
πουτής,
quendam αιτ. ενικ. αρσ. της αόρι-
στης επιθ. αντων. quidam κάποιος,
incitavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του in-
cito παρακινώ κάποιον,
doceret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
doceo μαθαίνω, διδάσκω,
parem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. par ό-
μοιος, ίδιος,
salutationem αιτ. ενικ. του ουσ.
salutatio χαιρετισμός
diu επίρ. πολύ χρόνο,
impendebat γ' ενικ. παρατ. οριστ.
του impendo ξοδεύω,
quotiescumque χρον. σύνδ. οποτε-
δήποτε (εδώ = cum),
avis ονομ. ενικ. ουσ. πουλί,
respondebat γ' ενικ. παρατ. οριστ.

του respondeo απαντώ,
sutor ονομ. ενικ.,
dicere απαρ. ενεστ. του dico,
solebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του so-
leo συνηθίζω,
oleum αιτ. ενικ. του ουσ. oleum λά-
δι,
operam αιτ. ενικ.,
perdidi α' ενικ. παρακ. οριστ. του
perdo χάνω,
tandem επιρ. επιτέλους,
didicit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του dis-
co μαθαίνω,
cupidus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ.
cupidus αυτός που επιθυμεί,
pecuniae γεν. ενικ. του ουσ. pecunia
το χρήμα,
Caesari δοτ.,
attulit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του af-
fero φέρνω κάτι σε κάποιον,
audita αφαιρ. ενικ. θηλ. της μετ. πα-
θητ. παρακειμ. του audio ακούω,
salutatione αφαιρ. ενικ.,
dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του dico
λέγω,
domi επίρ. στο σπίτι,
satis επίρ. αρκετά,
salutationum γεν. πληθ.,
talium γεν. πληθ. θηλ. της δεικτ. αν-

των. talis τέτοιος,
tum επίρ. τότε,
venit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ve-
nio έρχομαι,
corvo δοτ. ενικ.,
mentem αιτ. ενικ. του ουσ. mens
νους,
verborum γεν. πληθ. του ουσ. verbum
λόγος,
domini γεν. ενικ. του ουσ. dominus
κύριος, αφέντης,
sui γεν. ενικ.
haec αιτ. πληθ. ουδ.,
verba αιτ. πληθ.,
Augustus Αύγουστος,
risit ενικ. παρακ. οριστ. του rideo
γελώ,
emit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του εμο
αγοράζω,
avem αιτ. ενικ.,
tanti γεν. ενικ. ουδ. της αντων.
tantus τόσος,
quanti γεν. ενικ. της αντων. quantus
όσος,
nullam αιτ. ενικ. θηλ. της αντων.
nullus κανένας,
adhuc επίρ. μέχρι τότε,
emerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
emo.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

incito

Δεύτερης συζυγίας

teneo, tenui, tentum, tenere

doceo, docui, doctum, docere

respondeo, respondi, responsum, respondere

soleo, solitus sum, solere ημιαποθετ.

rideo, risi, risum, ridere

Τρίτης συζυγίας

occurro, occurri / occucurri /, occursum, occurrere

instituo, institui, institutum, instituere

dico, dixi, dictum, dicere

emo, emi, emtum, emere

Τέταρτης συζυγίας

redeo, redii / redivi /, reditum, redire

audio, audiui, auditum, audire

venio, veni, ventum, venire

impendo, impendi, impensum, impendere

perdo, perdidi, perditum, perdere

disco, didici,--,discere

affero, attuli, allatum, affere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

victoria-ae θηλ. Roma-ae θηλ. opera-ae θηλ. pecunia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Octavianus-i αρσ. corvus-i αρσ. sestertius-i αρσ. dominus-i exemplum-i ουδ. verbum-i ουδ., oleum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

homo-inis αρσ. victor-oris αρσ. imperator-oris αρσ. Caesar-ris αρσ. (milia-ium ουδ. (πληθ.) Το mile ή mille άκλιτο.

αριθ.) sutor-oris αρσ. salutatio-onis θηλ. pars-rtis θηλ. mens-ntis θηλ., avis-is θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Actiacus-a-um cupidus-a-um

αντωνυμίες (που κλίνονται όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα)

suus, sua, suum, tantus-a-um quantus-a-um

Τρίτης κλίσης

par, paris

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- cupidus-a-um επίρ. cupide συγκρ. cupidior-ior-ius επίρ. cupidus υπερθ. cupidissimus-a-um επίρ. cupidissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam

αόριστη επιθετική

is, ea, id

οριστική

hic, haec, hoc

δεικτική

talis-is-e

δεικτική

sui

προσωπική γ' προσ.

tantus-a-um

δεικτική

quantus-a-um

αναφορική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ρήμα *rideo* σχηματίζει τον ενεστώτα κατά τη β' συζυγία, αλλά τον παρακείμενο και το σουπίνο κατά την γ' (*risi, risum*).

2. Το ρήμα *venio* σχηματίζει τον ενεστώτα και το απαρέμφατο κατά την δ' συζυγία, αλλά τον παρακείμενο και το σουπίνο κατά την γ' (*veni, ventum*).

3. Το *ave* είναι β' ενικ. προστ. του ρ. *aveo* (είτε *haveo*), εύχρηστο μόνο στο απαρέμφατο και στην προστακτική.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- cum ...*rediret* δευτ. χρονική πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με οριστική ιστορικού παρακειμένου (*occurrit*) και η εξαρτώμενη με υποτακτική παρατατικού (*rediret*) δηλώνεται το σύγχρονο στο παρελθόν.

rediret ρήμα, *Octavianus* υποκ., *Romam* απρόθετη αιτιατική (πόλη) που δηλώνει κίνηση σε τόπο, *post victoriam* εμπρόθ. προσδ. χρονικής ακολουθίας, *Actiacam* επιθ. προσδ. στο *victoriam*.

- *homo* ...*tenens* κύρια πρόταση.

occurrit ρήμα, *homo* υποκ., *quidam* επιθ. προσδ. στο *homo*, *tenens* συνημμένη στο *homo* τροπική μετοχή, *homo* υποκ. στη μετοχή, *connum* αντικ. στη μετοχή, *ei* αντικ. στο *occurrit*.

- *eum* ...*dicere* κύρια πρόταση.

instituerat ρήμα, *homo* ενν. υποκείμεν., *dicere* τελ. απαρ. αντικ., *eum* αντικ. στο *instituerat*.

eum υποκ. του απαρ., haec αντικ. του απαρ.

- "Ave ...imperator" κύρια πρόταση επιθυμίας σε ευθύ λόγο και επεξηγεί το haec.

ave ρήμα, tu ενν. υποκ., Caesar κλητική προσφώνηση, victor παράθεση στο Caesar, imperator επιθ. προσδ. στο victor. Εάν μετά το victor τεθεί κόμα, τότε το imperator θα είναι παράθεση στο victor.

- Caesaris ...emere κύρια πρόταση.

interfuit ρήμα απρόσωπο, emere τελ. απαρ. υποκ., Caesarem ενν. υποκ. του απαρ., corvum αντικ. του απαρ., Caesaris γεν. του ενδιαφερομένου προσώπου, multum επιρ. προσδ. του ποσού.

- itaque ...emit κύρια πρόταση.

emit ρήμα, Caesar ενν. υποκ., eum αντικ. milibus αφαιρ. της αξίας ή τιμήματος, viginti επιθ. προσδ. στο milibus, sestertium γεν. του περιεχομένου.

- id ...incitavit κύρια πρόταση.

incitavit ρήμα, exemplum υποκ., id επιθ. προσδ. στο exemplum, suturem αντικ., quendam επιθ. προσδ. στο suturem.

- ut ...salutationem δευτ. βουλευτική πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με οριστική ιστορικού παρακειμένου (incitavit) και η εξαρτώμενη με υποτακτική παρατατικού (doceret) επειδή εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου.

doceret ρήμα, sutor ενν. υποκ., corvum άμεσο αντικείμενο, salutationem έμμεσο αντικ., parem επιθ. προσδ. στο salutationem.

- diu ...impendebat κύρια πρόταση.

impendebat ρήμα, sutor ενν. υποκ., operam αντικ., frustra επιρ. προσδ. του τρόπου, diu επιρ. προσδ. του χρόνου.

- quotiescumque ...respondebat δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το quotiescumque (= cum) και εκφέρεται με οριστική παρατατικού γιατί δηλώνει επανάληψη στο παρελθόν.

(non) respondebat ρήμα, avis υποκ.

- sutor ...solebat κύρια πρόταση.

solebat ρήμα, sutor υποκ. του ρήμ. και του απαρ., dicere αντικ.

- "oleum ...perdidi" κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο, συμπλήρωμα στο dicere.

perdidi ρήμα, ego ενν. υποκ., oleum, operam αντικ.

- tandem ...didicit κύρια πρόταση.

didicit ρήμα, corvus υποκ., salutationem αντικ., tandem επιρ. προσδ. του χρόνου.

- sutor ...attulit κύρια πρόταση.

attulit ρήμα, sutor υποκ., eum αντικ. άμεσο, Caesari αντικ. έμμεσο, cupidus επιρ. κατηγορ. τρόπου, pecuniae γενική αντικειμενική, συμπλήρωμα του επιθ. cupidus.

- audita ...dixit κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, Caesar υποκ., audita salutatione αφαιρετική απόλυτη, audita χρονική μετοχή, salutatione υποκ. της μετοχής.

- "domi ...audio" κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο, συμπλήρωμα στο dixit.

audio ρήμα, ego ενν. υποκ., satis επιρ. προσδ. του ποσού, salutationum γεν. διαιρετική, talium επιθ. προσδ. στο salutationum, domi επιρ. προσδ. του τόπου.

- tum ...domini sui κύρια πρόταση.

venit ρήμα, υποκείμενο η σύστοιχη αφηρημένη έννοια memoria, corvo δοτ. προσωπική, in mentem εμπρόθ. προσδ. εισόδου σε κατάσταση, verborum αντικ. (venit in mentem), domini γεν. υποκειμενική στο verborum, sui επιθ. προσδ. στο domini.

- "oleum ...perdidi" Η πρόταση επεξηγεί το verborum, oleum, operam αντικ. στο perdidi που είναι το ρήμα της πρότασης.

- ad haec ...risit κύρια πρόταση.

risit ρήμα, Augustus υποκ., ad verba εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς ή αιτίας, haec επιθ. προσδιορισμός.

- emitque ...tanti κύρια πρόταση.

emit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., avem αντικ., tanti γεν. της αξίας.

- quanti ...emerat αναφορική παραβολική πρόταση.

emerat ρήμα, Augustus ενν. υποκ., quanti γεν. της αξίας, nullam (ενν. avem) επιθ. προσδιορισμός στο ενν. a- vem, που θα είναι αντικ. (ή αντικ. από θέση επιθετ. προσδιορισμού).

1. Η Γενική.

α. Γενική κτητική με ονόματα ως προσδιορισμός ή σπάνια με το *sum* ανήκω, ως κατηγορούμενο και το *fio* είμαι ιδιοκτησία κάποιου. Είδος της γενικής κτητικής είναι η σύνταξη του απροσώπου *interest*. Το ενδιαφερόμενο πρόσωπο τίθεται κατά γενική, ενώ το πράγμα, που ενδιαφέρει κάποιον, τίθεται κατ' ουδέτερο αντωνυμίας ή και επί ετεροπροσωπίας κατ' αιτιατική με *aparemfato* ή κατ' εξηρημένη/πλάγια/ερώτηση.

β. Γενική υποκειμενική. Βλέπε σελίδα 20.

γ. Γενική επεξηγηματική. *nomen octaviani* το όνομα του Οκταβιανού ή το όνομα Οκταβιανός, *periculum mortis* ο κίνδυνος θάνατος. Στη γενική επεξηγηματική ανήκει και η γενική με το επιφερόμενο *causa/honoris causa/* και σπάνια το *gratia*.

δ. Γενική της ιδιότητας. Αυτή απαντά με επιθετικό διορισμό και δηλώνει ιδιότητα/ ιδιαίτερα την ηλικία, το μέγεθος, την τάξη και τον τρόπο/ με συνδυασμό κανονικά προς αριθμητικό. Τίθεται με βοηθητικό ρήμα ή και χωρίς αυτό π.χ. *vir magni ingenii* άνδρας μεγάλου πνεύματος - μεγαλοφυής, *puer decem annorum* παιδί δέκα ετών - δεκαετής. Μεταξύ γενικής της ιδιότητας και του κυρίου ονόματος τίθεται κανονικά προσηγορικό όνομα.

ε. Γενική της τιμής ή αξίας με λέξεις, που εκφράζουν ηθική αξία ή γενικά την τιμή - *magni, parvi, minoris, minimi, tanti, quanti, nihili* κ.α. - /Βλέπε σελ. 108/.

στ. Γενική διαιρετική ή μεριστική. Η γενική αυτή τίθεται με την ονομαστική και αιτιατική του ουδετέρου επιθέτων, που λαμβάνονται ουσιαστικώς και δηλώνουν το πλήθος ή το μέτρο. Τίθεται επίσης με τα συγκριτικά, υπερθετικά και τα τακτικά αριθμητικά και μπορεί να αντικατασταθεί με την πρόθεση *ex* ή *de*. Είδος της γενικής διαιρετικής είναι η γενική του περιεχομένου ή ύλης/Βλέπε σελίδα 113/.

ζ. Γενική αντικειμενική.

1. με αφηρημένα ουσιαστικά π.χ. *amor virtutis-amor virtutem* αγαπώ την αρετή.

2. με τις μετοχές σε *-ans* και *-ens* ρημάτων, που έχουν ενεργητική σημασία. Οι μετοχές αυτές λαβαίνονται ως επίθετα, που δηλώνουν κάποια διαρκή ιδιότητα π.χ. *amans patriae*.

3. με αναφορικά επίθετα/λέγονται έτσι γιατί αναφέρονται σε κάτι καθορισμένο και έχουν ανάγκη προσδιορισμού/ επιθυμίας και τα αντίθετα αυτών, γνώσεως - εμπειρίας και αγνοίας - απειρίας, μνήμης και λήθης, δηλωτικά συμμετοχής και τα αντίθετα αυτών, δηλωτικά εγκρατείας και τα αντίθετά τους καθώς και με το επίθετο *ripenus*/Βλέπε και σελίδα 20/.

Η Γενική με ρήματα.

Με γενική συντάσσονται ρήματα μνήμης και λήθης, πλησμονής, απαλλαγής, απομάκρυνσης, επιτυχίας ή αποτυχίας, ρήματα δικαστικά/γενική εγκλήματος - ποινής/, ρήματα, που δηλώνουν την αξία ή το τίμημα/υλικό ή ηθικό/, την αιτία κ.α.-

Γενική του προσώπου έχομε με τα ρήματα *interest* και *refert*.

2. Ορισμένοι ονομαστικοί τύποι, όπως *causa, gratia, ergo, tenus* λειτουργούν ως προθέσεις και μπορούν να δέχονται ως συμπλήρωμα προσδιορισμό σε γενική πτώση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. querelarum γεν. ως συμπλήρωμα στο επίθετο plenae.
Anchisae γεν. κτητική στο filius
deorum γεν. αντικειμενική στο suppliciis
legum γεν. αντικειμενική στο interpretes
hostium γεν. διαιρετική στο numerus
rei militaris γεν. ως συμπλήρωμα στο επίθετο periti
mugitus γενική υποκειμενική στο bonum
nobilissimi generis γενική της ιδιότητας στο vir
parvi preti, nihili γενικές της αξίας στο est
2. nobilissimus-pravissimus-stultissimus-peritissimus-cupidissimus.
3. ενεστ. emit, παρατατ. emebat, μέλλ. emet, παρακ. emit, υπερσ. emerat, συντ. μέλλ. emerit.
4. Sutoris multum interest corvum vendere.
Caesar avem emit magni preti.// *

Ο ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΡΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Αυτός όμως, κύριοι δικαστές, και στην Ασία βρέθηκε και τον πατέρα του, έναν πολύ γενναίο άντρα, βοήθησε πολύ στους κινδύνους, τον παρηγόρησε στους μόχθους και τον συγχάρηκε στη νίκη του. Κι αν η Ασία κρύβει κάποια υποψία τρυφής, οφείλουμε να επαινέσουμε το Μουρήνα, επειδή είδε την Ασία, αλλά έζησε στην Ασία με εγκράτεια. Για τούτο οι κατήγοροι δεν χρησιμοποίησαν για κατηγορία εναντίον του Μουρήνα το όνομα «Ασία», από την οποία δημιουργήθηκε έπαινος για την οικογένειά του, μνήμη για την γενιά του, τιμή και δόξα για το όνομά του· απεναντίας τον κατηγορήσαν (ενν. το obiecerunt) για κάποια ατιμία και ντροπή που παρέλαβε στην Ασία ή έφερε μαζί του από την Ασία. Το ότι υπηρέτησε στο στρατό κατά τον πόλεμο εκείνο υπήρξε δείγμα αντρειάς· το ότι υπηρέτησε πάρα πολύ πρόθυμα κάτω από τις διαταγές του πατέρα του, υπήρξε δείγμα του σεβασμού του· το ότι το τέλος της θητείας του συνέπεσε με τη νίκη και το θρίαμβο του πατέρα του υπήρξε δείγμα καλής τύχης.” *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

hic ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτικής αντων. hic αυτός, vero σύνδ. αντιθετ. όμως, αλλά, iudices κλητ. πληθ. του ουσ. iudex δικαστής, fuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του sum, Asia αφαιρ. εν. fortissimo αφαιρετ. ενικ. αρσ. υπερθ. του επιθ. fortis γενναίος, patri δοτ. ενικ. του ουσ. pater πατέρας, suo δοτ. ενικ. αρσ. της κτητ. αντων. suus δικός του, magno δοτ. ενικ. αρσ. του επιθ. magnus μεγάλος, adiumento δοτ. ενικ. του ουσ. adiumentum-i βοήθεια, periculis αφαιρ. πληθ. του ουσ. periculum κίνδυνος, solacio δοτ. ενικ. του ουσ. solacium παρηγοριά, laboribus αφαιρ. πληθ. του ουσ. labor μόχθος, gratulationi δοτ. ενικ. του ουσ. gratulatio έκφραση συγχαρητηρίων. victoria αφαιρ. ενικ. του ουσ. victoria νίκη, si σύνδ. υποθ. εάν, habet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του habeo έχω, θεωρώ, suspicionem αιτ. ενικ. (θηλυκού) του ουσ. suspicio υποψία, quandam κάποιος,

luxuriae γεν. ενικ. του ουσ. luxuria τρυφή, Murenam αιτ. ενικ. του ονόμ. Murena ο Μουρήνας, laudare απαρ. ενεστ. του laudo επαινών, debemus α' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. debeo οφείλω, πρέπει, quod σύνδ. αιτιολ. επειδή, vidit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του video βλέπω, sed αντιθ. σύνδ. αλλά, Asia αφαιρ., continenter επιρ. με εγκράτεια, vixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του vivo ζω, quam αιτ. ενικ. θηλ. της αναφ. αντων. qui ο οποίος, ob πρόθ. (+ αιτ.) εξαιτίας, rem αιτ. ενικ. του ουσ. res πράγμα, accusatores ονομ. πληθ. του ουσ. accusator κατήγορος, Asiae γεν., nomen αιτ. ενικ. του ουσ. nomen όνομα, Murenae δοτ. ενικ. του ονόμ. Murena, obiecerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του obicio μέμφομαι, κατηγορώ, qua αφαιρ. ενικ. θηλ., laus ονομ. ενικ. έπαινος, familiae δοτ. ενικ. του ουσ. familia οικογένεια,

memoria ονομ. ενικ. ουσ. μνήμη, generi δοτ. ενικ. του ουσ. genus γένος, καταγωγή, honos ονομ. ενικ. ουσ. τιμή, gloria ονομ. ενικ. ουσ. δόξα, nomini δοτ. ενικ. του ουσ. nomen, constituta est γ' ενικ. παρακ. οριστ. (θηλ.) παθητ. του ρ. constituo δημιουργώ, aliquod αιτ. ενικ. ουδ. της αόρ. επιθ. αντων. aliqui κάποιος, flagitium αιτ. ενικ. του flagitium όνειδος, ac = et και, dedecus αιτ. ενικ. του dedecus (ουδ.) ντροπή, aut σύνδ. διαζευτ. είτε, Asia αφαιρ., susceptum αιτ. ενικ. ουδ. μετοχής παθητ. παρακ. (επιθετικοποιημένη) του ρ. suscipio παραλαμβάνω, φορτώνομαι, deportatum αιτ. ενικ. ουδ. μετοχής παθητ. παρακ. (επιθετικοποιημένη) του ρ. deporto φέρνω από κάπου, meruisse απαρ. παρακ. του ρ. mereo αξίζω, vero σύνδ. αντιθ. όμως, αλλά, stipendia αιτ. πληθ. του ουσ. stipendium μισθός, (in) eo αφαιρ. ενικ. ουδ. της οριστ. αντων. is, bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum πόλεμος,

virtutis γεν. ενικ. του ουσ. virtus
ανδρεία,
patre αφαιρ. ενικ. του ουσ. pater
πατέρας,
imperatore αφαιρ. ενικ. του ουσιαστ.
imperator στρατηγός,
libentissime επιρ. υπερθ. του επιθ.
στο θετικό libenter πρόθυμα, συγκρ.

libentius,
pietatis γεν. ενικ. του ουσ. pietas ευ-
σέβεια, σεβασμός,
finem αιτ. ενικ. του ουσ. finis (αρσ.)
τέλος (σύνορο),
stipendiorum γεν. πληθ. του ουσ. sti-
pendia (πληθ.) θητεία, ενικ. stipen-
dium μισθός,

patris γεν. ενικ.,
victoriam αιτ. ενικ.,
triumphum αιτ. ενικ. του ουσ. triu-
mphus θρίαμβος,
fuisse απαρ. παρακ. του sum,
felicitatis γεν. ενικ. του ουσ. felici-
tas ευτυχία, καλή τύχη.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

laudo deporto

Δεύτερης συζυγίας

habeo, habui, habitum, habere

debeo, debui, debitum, debere

video, vidi, visum, videre

mereo, merui, meritum, merere

Τρίτης συζυγίας

vivo, vixi, victum, vivere

obicio, obieci, obiectum, obicere

constituo, constitui, constitutum, constituere

suscipio, suscepi, susceptum, suscipere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Asia-ae θηλ. victoria-ae θηλ. luxuria-ae θηλ. Murena-ae αρσ. familia-ae θηλ. memoria-ae θηλ. gloria-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

vir, viri αρσ. adiumentum-i ουδ. periculum-i ουδ. solacium-ii-i ουδ. flagitium-ii-i ουδ. stipendium-ii-i ουδ. bellum-i ουδ. triumphus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

iudex-icis αρσ. pater-tris αρσ. (γεν. πληθ. patrum) labor-oris αρσ. gratulatio-onis θηλ. accusator-oris αρσ. nomen-inis ουδ. laus-udis θηλ. genus-eris ουδ. honor και honos-oris αρσ. dedecus-oris ουδ. virtus-utis θηλ. imperator-oris αρσ. pietas-atis θηλ. finis-is αρσ. felicitas-atis θηλ.

Πέμπτης κλίσης

luxuries-ei θηλ. (στο μάθημα αυτό είναι πρωτόκλιτο luxuria-ae)

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um

Τρίτης κλίσης

fortis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- magnus-a-um επιρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επιρ. magis υπερθ. maximus-a-um επιρ. maxime.
- fortis-is-e επιρ. fortiter συγκρ. fortior-ior-ius επιρ. fortius υπερθ. fortissimus-a-um επιρ. fortissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc

suus, sua, suum

quidam, quaedam, quoddam αόριστη επιθετική

δεικτική

κτητική

qui, quae, quod

is, ea, id

aliqui, aliqua, aliquod

αναφορική

οριστική

αόριστη επιθετική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Ο τύπος *aliquod* χρησιμοποιείται επιθετικά (κάποιο) και είναι της αόριστ. επιθετικής αντωνυμίας *aliqui*, *aliqua*, *aliquod*, ενώ ο τύπος *aliquid* ουσιαστικά (κάτι) και είναι το ουδ. της αόριστ. ουσιαστικής αντωνυμίας *aliquis*, *aliquis* (το θηλ. και *aliqua* ή *aliquae*) *aliquid*.

2. Το ουσιαστικό *honos-oris* αρσ. κάνει και *honor-oris*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *hic ...in Asia* κύρια πρόταση.

fuit ρήμα, *hic* υποκ., *vero* αντιθ. παρατακτ. σύνδ. (όμως), *in Asia* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, *iudices* κλητ. προσφώνηση.

- *et viro ...in victoria* *fuit* κύρια πρόταση.

fuit ρήμα, *hic* υποκ., *adiumento* δοτική κατηγορηματική του σκοπού, *magno* επιθ. προσδ. στο *adiumento*, *viro* δοτ. προσωπική χαριστική, *fortissimo* επιθ. προσδ. στο *viro*, *patri* επεξήγηση στο *viro*, *suo* επιθ. προσδ. στο *patri*, *in periculis* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμό), *solacio* δοτική κατηγορηματική του σκοπού, *in laboribus* εμπρόθ. προσδ. εντοπισμού σε κατάσταση, *gratulationi* δοτική κατηγορηματική του σκοπού, *in victoria* εμπρόθ. προσδ. εντοπισμού σε κατάσταση.

- *et si habet ...luxuriae* δευτ. υποθετική πρόταση.

(απόδοση *debemus*) α' είδους' πραγματικό.

habet ρήμα, *Asia* υποκ., *suspicionem* αντικ., *quandam* επιθ. προσδ. στο *suspicionem*, *luxuriae* γενική αντικειμενική από το *suspicionem*.

- *Murenam ...debemus* κύρια πρόταση - απόδοση.

debemus ρήμα, *nos* ενν. υποκ., *laudare* τελ. απαρ. αντικ., *nos* ενν. υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), *Murenam* αντικ. του απαρ.

- *quod Asiam vidit* δευτ. αιτιολογική πρόταση.

vidit ρήμα, *Murena* ενν. υποκ. *Asiam* αντικ.

- *sed (quod) ...vixit* δευτ. αιτιολογική πρόταση.

vixit ρήμα, *Murena* ενν. υποκ., *in Asia* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, *continenter* επιρ. προσ. του τρόπου.

- *quam ...obiecunt* κύρια πρόταση.

obiecunt ρήμα, *accusatores* υποκ., *nomen* άμεσο αντικ. *Murenae* (δοτ.) έμμεσο αντικ., *Asiae* γενική επεξηγηματική - διασαφητική στο *nomen*, *ob rem* εμπρόθ. προσδ. του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου, *quam* (= *eam*) επιθ. προσδ. στο *rem*.

- *ex qua ...constituta est* δευτ. αναφ. προσδιοριστική στο *Asiae*

constituta est ρήμα, *laus*, *memoria*, *honos*, *gloria* υποκ., *familiae*, *generi*, *nomini* δοτικές προσωπικές χαριστικές, *ex qua* εμπρόθ. αφαιρετ. που δηλώνει τοπική προέλευση.

- *sed ...deportatum* κύρια πρόταση.

obiecunt ενν. ρήμα, *accusatores* ενν. υποκ., *flagitium*, *dedecus* αντικ., *aliquod* επιθ. προσδ. το *flagitium*, *susceptum*, *deportatum* (επιθετικοποιημένες μετοχές) επιθ. προσδ. στα *flagitium*, *dedecus*, *in Asia* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, *ex Asia* εμπρόθ. προσδ. τοπικής απομάκρυνσης.

- *meruisse ...fuit* κύρια πρόταση.

fuit ρήμα, *meruisse* υποκ., *Murenam* ενν. υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *stipendia* αντικ. του απαρ., *in bello* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρονικό εντοπισμό (κατά τη διάρκεια του πολέμου), *eo* επιθ. προσδ. στο *bello*, *virtutis* γενική, που δηλώνει χαρακτηριστικό γνώρισμα (ή γενική κατηγορηματική της ιδιότητας).

- *patre ...fuit* κύρια πρόταση.

fuit ρήμα, *meruisse* υποκ., *Murenam* ενν. υποκ. του απαρ., *pietatis* γενική του χαρακτηριστικού γνωρίσματος ή γενική κατηγορηματική της ιδιότητας, *libentissime* επιρ. προσδ. του τρόπου, *patre* αφαιρ. απόλυτη, *imperatore* κατηγορ. προσδ. στο *patre*.

- *finem ...fuit* κύρια πρόταση.

fuit ρήμα, *fuisse* υποκ., *finem* υποκ. του απαρ., *stipendiorum* γενική υποκειμενική στο *finem*, *victoriam*, *triumphum* κατηγορούμ., *patris* γενική υποκειμενική στα *victoriam*, *triumphum*, *felicitatis* γενική του χαρακτηριστικού γνωρίσματος ή γενική κατηγορηματική της ιδιότητας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Η δοτική

1. Δοτική του αντικειμένου

Η δοτική του έμμεσου αντικειμένου τίθεται μαζί με την αιτιατική (άμεσο αντικείμενο) έπειτα από ρήματα μεταβατικά ή ρήματα αμετάβατα καθώς και με επίθετα.

τέτοια δοτική τίθεται:

- α). με επίθετα που σημαίνουν το ωφέλιμο ή βλαβερό, το ευχάριστο ή δυσάρεστο
- β). με επίθετα που σημαίνουν ομοιότητα ή ανομιότητα (similis-dissimilis κ.α.)
- γ). με επίθετα που δηλώνουν φιλικό ή εχθρικό πνεύμα, που σαν ουσιαστικά δέχονται κυρίως γενική
- δ). με ρήματα αμετάβατα σύνθετα με τις προθέσεις ad, con, in, inter, ob, sub, super καθώς και με ρήματα μεταβατικά σύνθετα με τις προθέσεις ab, ad, ante, prae, circum, con, de, ex, in, inter, ob, post.
- ε). με το persuadeo

2. Δοτική της συμμετοχής (του διαφέροντος).

Η δοτική αυτή, που εκφράζει σε ωφέλεια ή ζημία ποίου συμβαίνει κάτι καλό ή κακό, είναι πολλών ειδών

- α) δοτική χαριστική ή αντιχαριστική, που φανερώνει το πρόσωπο που έχει να ωφεληθεί ή ζημειωθεί από αυτό που γίνεται. Ρήματα που έχουν την έννοια της φροντίδας με ποικίλη μάλιστα σύνταξη και σημασία είναι τα: caveo, consulo, metuo, timeo, modeor κ.α.

- β) δοτική ηθική, που δείχνει το πρόσωπο (mihi, tibi, nobis, vobis) που ενδιαφέρεται για την πράξη του ρήματος

- γ) δοτική της αναφοράς του τόπου (σπάνια).

Σημειώνουμε ότι η λατινική σχεδόν πάντοτε προτιμά τον πληθυντικό, ενώ η ελληνική συνήθως έχει ενικό αριθμό.

- δ) δοτική της αναφοράς ή του κρίνοντος προσώπου

- ε) δοτική του αιτίου της πράξης κυρίως με γερονδικά (γενουνδία) αντί της πρόθεσης με αφαιρετική (ονομάτων εμπύχων ή προσωποποιημένων) ή περιληπτικών που δηλώνουν πρόσωπα. Η δοτική αυτή συνοδεύει ρήματα ενεργητικά μεταβατικά στο παθητικό ή ρήματα αμετάβατα, που έχουν παθητική σημασία.

- ζ) δοτική με το sum και fieri, που φανερώνει το πρόσωπο, στο οποίο ανήκει κάτι υλικό ή εξωτερικό (δοτική προσωπική κτητική).

- δ) δοτική προσωπική με απρόσωπα ρήματα

3. Δοτική του σκοπού

Η δοτική του σκοπού άγνωστη στην ελληνική, τίθεται:

- α) με το esse

- β) με εκφράσεις laudi dare, crimini dare, honori ducere, vitio, vertere, ignaviae, tribuere

- γ) όταν έχουμε κίνηση με τα ρήματα do, mitto, arcesso, venio. Εκτός από την πρώτη δοτική προστίθεται πολλές φορές και δεύτερη δοτική του προσώπου.

(Για τη δοτική βλέπε και σχολ. βιβλίο σελ. 181 και 182.)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. patriae δοτική χαριστική στο consultabant
eis δοτική προσωπική κτητική στο erat
gloriae αντικείμενο σε δοτική στο studebat
legionibus έμμεσο αντικείμενο σε δοτική στο imperat
tibi δοτική προσωπική στο απρόσωπο licebit
Tarquinio έμμεσο αντικείμενο σε δοτική στο adimit
Gallis αντικείμενο σε δοτική στο occurrunt
cui δοτική προσωπική κτητική στο est
senatui αντικείμενο στο pareamus
bonis δοτική χαριστική στο consulamus
Nasicae έμμεσο αντικείμενο στο dixit
patribus έμμεσο αντικείμενο στο ostendit
tibi έμμεσο αντικείμενο στο scribo
ei δοτική ως συμπλήρωμα στο gratius

2. Amicus meus adiumento mihi fuit.

Libri magno usui sunt nobis // *

Η ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ ΔΕ ΒΓΑΙΝΕΙ ΠΑΝΤΑ ΣΕ ΚΑΛΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Στη διάρκεια του Λατινικού πολέμου ο ύπατος Τίτος Μάνλιος, καταγόμενος από αριστοκρατική γενιά, είχε την αρχηγία του ρωμαϊκού στρατού. Όταν αυτός κάποτε έφευγε από το στρατόπεδο, διέταξε να απόσχουν όλοι από τη μάχη. Αλλά λίγο αργότερα ο γιος του πέρασε έφιππος μπροστά από το στρατόπεδο των εχθρών και από τον αρχηγό τους προκλήθηκε σε μάχη με αυτά τα λόγια: «Ας συγκρουστούμε για να κριθεί από την έκβαση της μονομαχίας πόσο ο Λατίνος στρατιώτης ξεπερνάει το Ρωμαίο σε ανδρεία». Τότε ο νέος έχοντας εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του και παρασυρόμενος από την επιθυμία να πολεμήσει, όρμησε στον αγώνα παρά τη διαταγή του υπάτου. Και δυνατότερος από τον εχθρό τον διαπέρασε με το δόρυ του και τον γύμνωσε από τα όπλα του. Αμέσως οι εχθροί ζήτησαν τη σωτηρία στη φυγή. Αλλά όταν ο ύπατος επέστρεψε στο στρατόπεδο, τιμώρησε με θάνατο το νέο, που με την πράξη του είχαν τραπεί σε φυγή οι εχθροί.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum πόλεμος,
 Latino αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ. Latinus Λατινικός,
 T. (Titus) Τίτος,
 Manlius Μάνλιος,
 consul ονομ. ουσ. ύπατος,
 nobili αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ. nobilis ευγενής, αριστοκρατικός,
 genere αφαιρ. ενικ. του ουσ. genus γενιά,
 natus ονομ. ενικ. αρσ. της επιθετικοποιημένης μετοχής του ρ. nascor γεννιέμαι, natus καταγόμενος,
 exercitui δοτ. ενικ. του ουσ. exercitus στρατός,
 Romanorum γεν. πληθ. του ουσ. Romanus ο Ρωμαίος,
 is ονομ. ενικ. αρσ.,
 cum σύνδ. όταν,
 aliquando επίρ. κάποτε,
 castris αφαιρ. πληθ. του ουσ. castra στρατόπεδο, (castrum φρούριο),
 abiret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. abeo αποχωρώ,
 edixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. edico διατάζω,
 omnes ονομ. πληθ. του επιθ. omnis όλος,
 pugna αφαιρ. ενικ. του ουσ. pugna μάχη,
 abstinerent γ' πληθ. παρατατ. υποτακτικής του ρ. abstineo απέχω από,

sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
 paulo post λίγο αργότερα(να διακρίνεται το επίρ. post από την πρόθ. post + αιτιατική),
 filius ο γιος,
 eius γεν. ενικ. αρσ.,
 castra αιτ. πληθ.,
 hostium γεν. πληθ. του ουσ. hostis εχθρός,
 praeterequitavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. praeterequito περνώ έφιππος μπροστά από,
 duce αφαιρ. ενικ. του ουσ. dux ηγεμόνας, αρχηγός,
 his αφαιρ. πληθ. ουδ. της δεικτ. αντων. hic αυτός,
 verbis αφαιρ. πληθ. του ουσ. verbum λόγος,
 proelio δοτ. (ή αφαιρ.) ενικ. του ουσ. proelium μάχη,
 laccessitus est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. laccio (στη παθητική) προκαλώ κάποιον σε,
 congregiamur α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του αποθ. ρ. congregior συγκρούομαι, μονομαχώ,
 singularis γεν. ενικ. ουδ. του επιθ. singularis μοναδικός,
 proelii γεν. ενικ.,
 eventu αφαιρ. ενικ. του ουσ. eventus έκβαση,
 cernatur γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. παθητ. του ρ. cerno διακρίνω, κρίνω, α-

ποφασίζω,
 quanto αφαιρετ. ενικ. ουδ. της ερωτημ. αντων. quantus πόσο μεγάλος,
 miles ονομ. ενικ. ουσ. στρατιώτης,
 Latinus ονομ. ενικ. (ως επίθετο) λατίνος,
 Romano δοτ. ενικ. του επιθ. (εδώ) Romanus Ρωμαίος (στρατιώτης),
 virtute αφαιρ. ενικ. του ουσ. virtus ανδρεία,
 antecellat γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. antecello ξεπερνώ κάποιον σε κάτι,
 tum επίρ. τότε,
 adulescens ονομ. ενικ. ουσ. νέος, νεαρός, (το ουσ. adulescens αρχικά ήταν μετοχή του ρ. adolesco),
 viribus αφαιρ. πληθ. του ουσ. vis πληθ. vires δυνάμεις,
 suis αφαιρ. πληθ. θηλ. της κτητ. αντων. suus δικός (του, της, τους),
 confisus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. confido (ημιαποθ.) εμπιστεύομαι,
 cupiditate αφαιρ. ενικ. του ουσ. cupiditas επιθυμία,
 pugandi γενική γερουνδίου του ρ. pugno μάχομαι,
 permotus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. permovere παρακινώ, παρασύρω,
 iniussu αφαιρ. ενικ. του ουσ. iniussus-us μόνο σε αφαιρετική, αυ-

θόρμητα, αυτόματα, χωρίς προσταγή,
 consulis γεν. ενικ. του ουσ. consul
 ύπατος,
 certamen αιτ. ενικ. (ουδ.) του ουσ.
 certamen αγώνας,
 ruit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. ruo
 ορμώ,
 fortior ονομ. ενικ. αρσ. συγκρ. του επιθ.
 fortis γεννάιος,
 hoste αφαιρ. ενικ. αρσ. του ουσ. hostis
 εχθρός (hostis αρσ. και θηλ.),
 hasta αφαιρ. ενικ. του ουσ. hasta δόρυ,
 eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων.
 is αυτός,
 transfixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του

ρ. transfigo διαπερνώ,
 arniis αφαιρ. πληθ. του ουσ. arma-
 orum (μόνο στον πληθ.) όπλα,
 spoliavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. spolio απογυμνώνω,
 statim επιρ. αμέσως,
 hostes ονομ. πληθ.,
 fuga αφαιρ. ενικ. του ουσ. fuga φυγή,
 salutem αιτ. ενικ. του ουσ. salus σωτηρία,
 petiverunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
 του ρ. peto ορμώ, ζητώ,
 sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
 consul ονομ. ενικ.,
 cum σύνδ. όταν,
 in πρόθ. σε,

castra στρατόπεδο (castrum φρούριο),
 revertisset γ' ενικ. υπερσ. υποτ. του
 ρ. revertor (ημιαποθ.) επιστρέφω,
 adulescentem αιτ. ενικ. του ουσ. a-
 dulescens νεαρός,
 cuius γεν. ενικ. θηλ. της αναφορ. αντων.
 qui ο οποίος,
 opera αφαιρ. ενικ. του ουσ. opera έργο,
 πράξη,
 hostes ονομ. πληθ.,
 fugati erant γ' πληθ. υπερσυντ. οριστικής
 του ρ. fugo τρέπω σε φυγή,
 morte αφαιρ. ενικ. του ουσ. mors θάνατος,
 multavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 multo τιμωρώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

praeterequito, spolio, fugo, multo, pugno.

Δεύτερης συζυγίας

abstineo, abstinui, abstentum, abstinere

permovéo, permovi, permotum, permovere

Τρίτης συζυγίας

nascor, natus sum, nasci, αποθ. μετοχή μέλλ. nasciturus antecello,--, antecellere

edico, edixi, edictum, edicere

laccio, lacessivi, lacessitum, lacessere

παθητικός lacessor, lacessitus sum, lacessi

congregior, congressus sum, congregi αποθ. (στα 15

ρήμ.)

cerno, crevi, cretum, cernere

παθητικός cernor, cretus sum, (conspectus sum), cerni

confido, confisus sum, confidere ημιαποθετικό

ruo, rui, rutum, ruere μετοχ. μέλλ. ruiturus

transfigo, transfixi, transfixum, transfigere

peto, petii /petivi/, petitum, petere

revertor, reverti και reversus sum, reverti ημιαποθ.

---praesum, praefui, -, praeesse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

pugna-ae θηλ. hasta-ae θηλ. fuga-ae θηλ. opera-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

bellum-i ουδ. Titus-i αρσ. Manlius-ii-i αρσ. Romanus-i αρσ. castrum-i ουδ., castra-orum ουδ. (πληθ.) filius-ii-i αρσ.

verbum-i ουδ. proelium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

consul-is αρσ., genus-eris ουδ., hostis-is αρσ. (το hostis είναι και θηλ. ανάλογα στο πρόσωπο του φύλου που αναφέρεται), dux-cis αρσ. miles-itis αρσ. virtus-utis θηλ. adulescens (και adolescens) -ntis (ουσιαστικοποιημένη μετοχή του ρ. adolesco), vis απαντά στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική vis, vim, vi. Πληθ. vires-ium θηλ.

cupiditas-atís θηλ. certamen-inis ουδ. salus-utis θηλ., mors-rtis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

exercitus-us αρσ. eventus-us αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Latinus-a-um Romanus-a-um (τα επίθετα αυτά εάν δεν προσδιορίζουν, είναι ως ουσιαστικά: ο Λατίνος, ο Ρωμαίος)

Τρίτης κλίσης

nobilis-is-e omnis-is-e singularis-is-e fortis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- nobilis-is-e επίρ. nobiliter συγκρ. nobilior-ior-ius επίρ. nobilius υπερθ. nobilissimus-a-um επίρ. nobilissime.
- fortis-is-e επίρ. fortiter συγκρ. fortior-ior-ius επίρ. fortius υπερθ. fortissimus-a-um επίρ. fortissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is-ea-id	οριστική
hic, haec, hoc	δεικτική
quantus-a-um	ερωτηματική
suus, sua, suum	κτητική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Ο τύπος ruit είναι παρακείμενος.
2. Το ουσιαστικό *adulescens* ήταν αρχικά μετοχή ενεστώτα του *p. adolesco*. Κλίνεται όπως οι μετοχές που χρησιμοποιούνται ουσιαστικά.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- bello ...praefuit κύρια πρόταση.
praefuit ρήμα, T. Manlius υποκ., consul παράθεση στο T. Manlius, genere αφαιρ. της καταγωγής, nobili επιθ. προσδ. στο genere, natus ουσιαστικοποιημένη μετοχή ως παραθετικός προσδιορισμός στο T. Manlius, bello αφαιρ. που δηλώνει χρόνο (χρονικός εντοπισμός), Latino επιθ. προσδ. στο bello, exercitui αντικ., Romanorum γενική κτητική.
- is edixit κύρια πρόταση.
edixit ρήμα, is υποκ.
- cum ...abiret δευτ. χρονική πρόταση.
Εισάγεται με τον ιστορικό ή αφηγηματικό cum και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού· εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (edixit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
abiret ρήμα, is ενν. υποκ., aliquanto επιρ. προσδ. του χρόνου, castris αντικ. (ή αφαιρετική απομάκρυνσης).
- ut ...abstinerent δευτ. βουλευτική ως αντικείμενο στο edixit.
Εισάγεται με το ut (καταφατική πρόταση), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (edixit) και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού, σύγχρονο στο παρελθόν.
abstinerent ρήμα, omnes υποκ., pugna αντικ.
- sed ...praeterequitavit κύρια πρόταση.
praeterequitavit ρήμα, filius υποκ., eius γενική κτητική (συγγένειας), castra αντικ., hostium γεν. κτητική στο castra, post επιρ. προσδ. του χρόνου, paulo αφαιρ. οργανική του μέτρου ή διαφοράς.
- et ...laccessitus est κύρια πρόταση.
laccessitus est ρήμα, filius ενν. υποκ., a duce ποιητικό αίτιο, hostium γεν. αντικειμενική στο duce, verbis αφαιρ. του τρόπου, his επιθ. προσδ. στο verbis, proelio (δοτ.) αντικ. ή, ως αφαιρετική, οργανική.
- congrediamur κύρια πρόταση επιθυμίας.
congrediamur ρήμα, nos ενν. υποκ.

- ut cernatur δευτ. τελική πρόταση.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (congregiamur) και η εξαρτώμενη επίσης με υποτακτική ενεστώτα (cernatur) επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο.

cernatur ρήμα, η πλάγια ερωτ. πρόταση "quanto ...antecellat" ως υποκ., eventu αφαιρετική που δηλώνει σημείο εκκίνησης για κρίση, proelii γεν. υποκειμενική στο eventu, singularis επιθ. προσδ. στο proelii.

- quanto ...antecellat πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως υποκείμενο στο ρ. cernatur.

Η πρόταση εξάρτησης εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (cernatur) και η εξαρτώμενη επίσης με υποτακτική ενεστώτα (antecellat) ● δηλώνεται το σύγχρονο.

antecellat ρήμα, miles υποκ., Latinus επιθ. προσδ. στο miles, romano (militi): δοτ.: αντικ., virtute αφαιρ. οργανική της αναφοράς.

- tum ...ruit κύρια πρόταση.

ruit ρήμα, adulescens υποκ., confisus συνημμένη αιτιολ. μετοχή, permotus επίσης συνημμένη αιτιολ. μετοχή, viribus αφαιρ. οργανική του μέσου (ή αντικείμενο στο confisus), suis επιθ. προσδ. στο viribus, cupiditate αφαιρ. του ποιητικού αιτίου στο permotus (ή αφαιρ. εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου), pugnandi γεν. αντικειμενική στο cupiditate ως συμπλήρωμα, iniussu αφαιρ. οργανική της αιτίας (εσωτερικής), consulis γεν. υποκειμενική στο iniussu, in certamen εμπρόθ. προσδ. του σκοπού (μεταφορικά).

- et ...transfixit κύρια πρόταση.

transfixit ρήμα, adulescens ενν. υποκ., eum αντικ., hasta αφαιρ. του οργάνου, fortior επιρρηματικό κατηγορούμενο, ανάλογα προς επιρρηματική μετοχή, hoste αφαιρ. ως σημείο εκκίνησης για σύγκριση.

- et armis spoliavit κύρια πρόταση.

spoliavit ρήμα, adulescens ενν. υποκ., eum ενν. αντικ., armis έμμεσο αντικ. (αφαιρετική χωρισμού σε θέση αντικειμένου).

- statim ...petiverunt κύρια πρόταση.

petiverunt ρήμα, hostes υποκ., salutem αντικ., fuga αφαιρ. οργανική του τρόπου, statim επιρ. προσδ. του χρόνου (και τρόπου).

- sed ...multavit κύρια πρόταση.

multavit ρήμα, consul υποκ., adulescentem αντικ., morte αφαιρ. της ποινής.

- cum ...revertisset δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό ή αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο οριστικής, εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

revertisset ρήμα, consul υποκ., in castra εμπρόθ. προσδ. εισόδου σε τόπο.

- cuius ...fugati erant δευτ. αναφορ. προσδιορ. στο adulescentem πρόταση. Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός.

legati erant ρήμα, hostes υποκ., opera αφαιρ. οργανική (του τρόπου), cuius γενική υποκειμενική στο opera.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για την αφαιρετική βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 186, 187. Βλέπε επίσης τις παρατηρήσεις στα συντακτικά στα μαθήματα 4, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 17 και 19.

Γενικότερα

Α' Η κυρίως αφαιρετική

1. Αφαιρετική με ονόματα πόλεων. Αυτή τίθεται για τη δήλωση αφετηρίας στα ονόματα πόλεων και μικρών νήσων π.χ. Roma από τη Ρώμη. Επίσης domo, rure.

2. Αφαιρετική του χωρισμού. Η αφαιρετική του χωρισμού χρησιμοποιείται ως έμμεσο συμπλήρωμα χωρίς προθέσεις με ρήματα, που σημαίνουν χωρισμό, απομάκρυνση, απαγόρευση, απαλλαγή, στέρψη, αποχή, κώλυμα.

3. Αφαιρετική της καταγωγής. Η αφαιρετική της καταγωγής τίθεται κυρίως με το ρήμα nascor και με μετοχές, που δηλώνουν καταγωγή, όπως με την ortus και δηλώνει την οικογενειακή καταγωγή ή την πολιτειακή κατάσταση (κοινωνική τάξη).

4. Αφαιρετική της σύγκρισης. Ο β' όρος της σύγκρισης, όταν ο α' όρος, με τον οποίο συμφωνεί το συγκριτικό επίθετο, είναι στην ονομαστική ή αιτιατική χωρίς πρόθεση, τίθεται στην αφαιρετική.

Η αφαιρετική της σύγκρισης μπορεί να αντικατασταθεί με το quam έπειτα από τα συγκριτικά ονομαστικής

ή αιτιατικής πτώσης. Επίσης τίθεται αφαιρετική του β' όρου, εφόσον στον α' όρο υπάρχει ονομαστική με συγκριτικό επίρρημα.

Β' Η αφαιρετική ως οργανική. (ερώτηση: με ποιόν, με τί, πώς)

Η αφαιρετική οργανική δηλώνει:

1. το πράγμα ή το πρόσωπο (το τελευταίο θεωρείται ως πράγμα) με το οποίο γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

Εάν το μέσο είναι πρόσωπο, γίνεται κανονικά χρήση της *per* ή της περιφράσης *opera*, *beneficio*, *auxilio* με γενική προσώπου ή διαφορετικά ποιητικού αιτίου της *ab*.

ιδιάζοντα

α) τα πλήρωσης, εξάρτησης και αφθονίας σημαντικά, που συντάσσονται με αφαιρετική

β) τα ρήματα *utor*, *abutor*, *fruo*, *fungor*, *defungor*, *perfungor*, που συντάσσονται με οργανική αφαιρετική. Το *potior* ταλαντεύεται μεταξύ της οργανικής αφαιρετικής και της γενικής. Επίσης οργανική αφαιρετική δέχονται και τα επίθετα *refertus*, *confertus*, *dignus*, *fretus*, *praeditus*.

2. Αφαιρετική του τιμήματος.

Το πράγμα, με το οποίο προμηθευόμαστε κάτι, είναι το όργανο ή το μέσο, επομένως η αφαιρετική της αξίας ή του τιμήματος προήλθε από την οργανική. Η χρήση της αφαιρετικής είναι πάντοτε ελεύθερη με τα ρήματα αγοράς, πώλησης, εκμίσθωσης κ.τ.τ., όταν το τίμημα είναι συγκεκριμένο.

3. Αφαιρετική της αιτίας.

κυρίως δέχονται αφαιρετική της αιτίας τα ρήματα *doleo*, *gemo*, *maereo*, *angor*, *gaudeo*, *laetor*, *delecto* με, *ardeo*, *flagro*, *glorior* και με τα επίθετα, που εκφράζουν ψυχικό αίτιο. ΄Αξiai σημειώσεως οι φράσεις *iussu* / *iniussu* / *monitu* / *admonitu* / *missu*, *togatu*, επίσης *iure* / *me iure* /. (Η αιτία δηλώνεται και με τις προθέσεις *ab*, *propter*, *ob*, *ex*, *de*, *causa*, *prae*).

4. Αφαιρετική της αναφοράς.

Η αφαιρετική αυτή είναι συγγενής προς την αφαιρετική της αιτίας και σχετίζεται σημασιολογικά με την αιτιατική της αναφοράς.

5. Αφαιρετική του μέτρου.

Και αυτή είναι συγγενής προς την οργανική γιατί με την αφαιρετική ορίζεται το μέσο ή το όργανο με το οποίο κάποιο πράγμα φαίνεται κατά πόσο είναι μεγαλύτερο ή μικρότερο. ΄Αξiai σημειώσεως οι φράσεις *multo* ή *multum* ή *longe praestare*, επίσης τα ρήματα *disto*, *absum*, *differo*.

6. Αφαιρετική της συνοδείας.

Αυτή τίθεται με ρήματα που δηλώνουν: είμαι, ευρίσκομαι φιλικά ή εχθρικά με κάποιον, ή τίθεται με στρατιωτικές εκφράσεις. Συνήθως προσλαμβάνει την *cum*. Είναι αναγκαία η πρόθεση, όταν υπάρχει αριθμητικός προσδιορισμός *cum mille equitibus*.

7. Αφαιρετική του τρόπου.

Κυρίως σε αφαιρετική βρίσκονται οι λέξεις

α) που δηλώνουν τρόπο / *via et ratione*, *modo et ratione*, *ordine*, *more* ακόμη *iure*, *sacramento*, *gratis*, *merito*, *vi*, *frande*, *agmine* κ.α.

β) που συνοδεύονται από το επίθετο *nullus*.

γ) που δηλώνουν μέρη του σώματος καθώς και οι αφαιρετικές των ρηματικών π.χ. *niudo*, *capite*, διαφορετικά είναι απαραίτητη η *cum*, που με την αφαιρετική ισοδυναμεί με επίρρημα.

8. Αφαιρετική της ιδιότητας.

Αυτή τίθεται χωρίς πρόθεση, αλλά συνοδεύεται πάντοτε από επιθετικό προσδιορισμό ή από ουσιαστικό με πτώση γενική για χαρακτηρισμό προσώπου ή πράγματος σε δοθείσα περίσταση. Μερικές φορές απαντά στην ίδια φράση εκτός από την αφαιρετική και η γενική της ιδιότητας. Για δήλωση παροδικών διαθέσεων ή εξωτερικών και σωματικών ιδιοτήτων τίθεται πάντοτε αφαιρετική της ιδιότητας.

Γ' Η αφαιρετική ως τοπική (σχέση του τόπου και του χρόνου).

1. Αφαιρετική του τόπου.

Τα ονόματα των πόλεων, χωρίων και μικρών νήσων ήσαν αρχικά στην τοπική πτώση, που ταυτίστηκε αργότερα με την αφαιρετική, στα δε ονόματα της α' και β' κλίσης με τη γενική ενικού. Η αφαιρετική του τόπου στις λοιπές περιπτώσεις εκφέρεται με την πρόθεση *in*, μερικές φορές με την *sub*.

2. Αφαιρετική του χρόνου.

Απλή αφαιρετική του χρόνου τίθεται με λέξεις, που δηλώνουν ιδιαίτερα χρόνο π.χ. *tempore*, *temporibus*,

tempestate, saeculo, anno, mense, die, nocte, hora, vigilia, puncto temporis, aestate, vere, hieme, αλλά και με άλλες λέξεις. Οι λέξεις, που δεν δηλώνουν οι ίδιες καθαρά χρόνο συνοδεύονται με επιθετικό διορισμό, μερικές φορές με παράλειψη του ουσιαστικού ή επιθέτου. Άξια σημείωσης: tempore, in eo /in hoc/ tempore, hoc tempore. in die, in anno.

Για την απόλυτη αφαιρετική βλέπε μάθημα 17, παρατηρήσεις στα συντακτικά παρ. 4 και μάθημα 19 παρ. 3. Επίσης βλέπε Γραμμ. σελ. 154 και 161.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. epistulis αφαιρ. του οργάνου στο repugnat.

cum sociis αφαιρ. της συνοδείας στο navigat.

ultimis annis αφαιρ. του χρόνου στο se tenebat.

in Campania εμπρόθ. αφαιρ. του τόπου (στάση) στο se tenebat.

ex legionibus εμπρόθ. αφαιρ. του διαιρεμένου όλου στο quattor.

in hibernis εμπρόθ. αφαιρ. του τόπου (στάση) στο conlocat.

ab lulo εμπρόθ. αφαιρ. της καταγωγής στο ortus.

facie squalida αφαιρ. της ιδιότητας στο homo.

supplicio αφαιρ. οργανική στο affecit.

lacte αφαιρ. του μέσου στο nuntiuntur.

pedibus αφαιρ. του τρόπου στο proeliantur.

viribus/suis/ αφαιρ. οργανική στο fretus.

ab Antonio ποιητικό αίτιο στο victus est.

opibus αφαιρ. οργανική στο confidere.

ea puella β' όρος της σύγκρισης στο festivius.

2. hasta αφαιρ. του οργάνου στο transfixit.

armis αφαιρ. του χωρισμού στο spoliavit.

(cuius) opera αφαιρ. του μέσου (οργανική) στο fugati sunt.

3. Ενεστ.	abeat	cernatur	revertatur
Παρατ.	abiret	cerneretur	reverteretur
Μέλλ.	abiturus sit	--	reversurus sit
Παρακ.	abierit	conspectum sit	reverterit
			/reversus sit/
Υπερσ.	abisset	conspectum esset	revertisset
			/reversus esset/

4. Iniussu patris /sui/ adulescens cum milite Latino pugnavit.

Adulescens morte a patre /suo/ multatus est.// *

ΜΑΘΗΜΑ 32

ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Γεμάτα είναι όλα τα βιβλία, γεμάτοι οι λόγοι των σοφών, γεμάτη είναι η αρχαιότητα από πρότυπα υποδειγματικής συμπεριφοράς. Όλα αυτά θα έμεναν στο σκοτάδι αν δεν τα συνόδευε το φως των Γραμμάτων. Πόσο πολλές εικόνες γενναιότατων αντρών μας κληροδότησαν οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι συγγραφείς, όχι μόνο να τις ατενίζουμε, αλλά και για να τις μιμούμαστε. Αυτές εγώ, επιθυμώντας να διοικήσω σωστά και να διαχειριστώ την πολιτεία μας, τις έβαζα πάντα μπροστά μου ως πρότυπα. Με το να λατρεύω και να αναλογίζομαι τους έξοχους ανθρώπους διέπλαθα τη ψυχή και το νου μου. Γιατί έτσι, με το να επιδιώκω μόνο τον έπαινο και την τιμή

και να μη υπολογίζω όλες τις ταλαιπωρίες του σώματος και όλους τους θανάσιμους κινδύνους, μπόρεσα να ριχτώ για τη σωτηρία σας σε τόσους πολλούς και τόσο μεγάλους κινδύνους.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

libri ονομ. πληθ. του ουσ. liber βιβλίο,
pleni ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. plenus γεμάτος,
omnes ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. omnis-is-e όλος,
sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του sum είμαι,
sapientium γεν. πληθ. του ουσ. sapiens σοφός,
voces ονομ. πληθ. του ουσ. vox λόγος,
plena ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ. plenus,
exemplorum γεν. πληθ. του ουσ. exemplum παράδειγμα,
vetustas ονομ. ενικ. του ουσ. vetustas αρχαιότητα,
quae ονομ. πληθ. ουδ. της αναφορ. αντων. qui ο οποίος (quae = ea),
iacerent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ. του ρ. iaceo κείμαι, μένω,
tenebris αφαιρ., (μόνο στον πληθ.) του tenebrae σκοτάδι, αφάνεια,
omnia ονομ. πληθ. ουδ., nisi σύνδ. υποθ. αν δεν,
litterarum γεν. του litterae τα γράμματα, η λογοτεχνία,
lumen ονομ. ενικ. ουσ. (ουδ.) φως,
accederet γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. accedo πλησιάζω,
quam επίρ. πόσο,
multas αιτ. πληθ. θηλ. του επιθ. multus πολός,
imagines αιτ. πληθ. του ουσ. imago εικόνα,
fortissimorum γεν. πληθ. αρσ. υπερθ. του επιθ. fortis γενναίος,
virorum γεν. πληθ. του ουσ. vir άνδρας,
solum επίρ. μόνον,
intuendum αιτ. γερουνδίου του ρ. intuo (αποθ.) ατενίζω, κοιτάζω,
verum επίρ. αλλά, συνήθως,

etiam επίρ. ακόμη,
imitandum αιτ. γερουνδίου του αποθ. ρ. imitor μιμούμαι,
scriptores ονομ. πληθ. του ουσ. scriptor συγγραφέας,
Graeci ονομ. πληθ. του ουσιαστικοποιημένου επιθ. Graecus Έλληνας,
Latini ονομ. πληθ. του ουσιαστικοποιημένου επιθ. Latinus Λατίνος,
nobis δοτ. πληθ. προσωπ. αντων. α' ego,
reliquerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. relinquo αφήνω, κληροδοτώ,
quas αιτ. πληθ. θηλ. της αναφ. αντων. qui ο οποίος (quas = eas),
cupidus ονομ. ενικ. αρσ. επιθ. αυτός που επιθυμεί,
bene επίρρ. (του επιθ. bonus) καλά,
gerendi γεν. γερουνδίου του gero διοικώ,
administrandi γεν. γερουνδίου του ρ. administro διαχειρίζομαι,
rem publicam αιτιατ. ενικ. του ουσ. res publica η πολιτεία, η πόλη,
semper επίρρ. πάντοτε,
mihi δοτ. ενικ. της προσ. αντων. ego, proponebam παρατ. οριστικ. του ρ. propono βάζω μπροστά μου ως παράδειγμα,
colendo αφαιρ. γερουνδίου του ρ. colo καλλιεργώ, λατρεύω,
homines αιτ. πληθ. του ουσ. homo άνθρωπος,
excellentes αιτ. πληθ. αρσ. της μετοχής excellens σε θέση επιθέτου του ρ. excello εξέχω, υπερέχω,
animum αιτ. ενικ. του ουσ. animus ψυχή,
mentem αιτ. ενικ. του ουσ. mens νους,
meam αιτ. ενικ. της κτητ. αντων. meus δικός μου,
conformabam α' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. conformo διαμορφώνω, δια-

πλάθω,
sic επίρ. έτσι,
enim σύνδ. αιτιολ. επειδή,
laudem αιτ. ενικ. του ουσ. laus έπαινος,
honestatem αιτ. ενικ. του ουσ. honestas τιμή, δόξα,
solum επίρ. μόνον,
expetendo αφαιρ. γερουνδίου του ρ. expeto επιδιώκω,
omnes αιτ. πληθ. αρσ.,
cruciatu αιτ. πληθ. του ουσ. cruciatu βάσανο,
corporis γεν. ενικ. του ουσ. corpus σώμα,
omnia αιτ. πληθ. ουδ.,
pericula αιτ. πληθ. του ουσ. periculum κίνδυνος,
mortis γεν. ενικ. του ουσ. mors-rtis θάνατος,
parvi γεν. ενικ. ουδ. του επιθ. parvus μικρός,
esse απαρ. ενεστ. του ρ. sum,
ducendo αφαιρ. γερουνδίου του ρ. ducō οδηγώ,
me αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. ego,
pro (πρόθ. + αφαιρ.) για χάρη (κάποιου),
salute αφαιρ. ενικ. του ουσ. salus σωτηρία, vestra αφαιρ. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. vester δικός σας,
tot άκλιτο, δεικτ. αντων. τόσοι πολλοί,
tantas αιτ. πληθ. θηλ. της δεικτ. αντων. tantus τόσος,
dimicationes αιτ. πληθ. του ουσ. dimicatio αγώνας,
obicere απαρ. ενεστ. του ρ. obicio ρίχνω,
potui α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. possum μπορώ,
cogitando αφαιρ. γερουνδίου του cogito σκέπτομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

imitor, imitatus sum, imitari αποθετ.

administro-avi-atum-are

conformo-avi-atum-are

cogito-avi-atum-are

Δεύτερης συζυγίας

intueor, intuitus sum, intueri αποθ.

iaceo, iacui, iacitum, iacere

Τρίτης συζυγίας

sapio, sapii /sapivi/, --, sapere

excello, excelui, --, excellere

accedo, accessi, accessum, accedere

expeto, expetii /expetivi/, expetitur, expetere

relinquo, reliqui, relictum, relinquere

duco, duxi, ductum, ducere

gero, gessi, gestum, gerere

obicio, obieci, obiectum, obicere

propono, proposui, propositum, proponere

possum, potui, posse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

littera-ae θηλ. και πληθ. (με άλλη σημασία) litterae-arum θηλ. tenebrae-arum (μόνο στον πληθ.) θηλ.

Δεύτερης κλίσης

liber, libri αρσ., exemplum-i ουδ., vir, viri αρσ., Graecus-i αρσ., Latinus-i αρσ., animus-i αρσ., periculum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

sapiens-entis αρσ. (ουσιαστικοποίηση της μετοχής ενεστώτα του p. sapio), vox, vocis θηλ., vetustas-atis θηλ.,

lumen-inis ουδ. imago-inis θηλ., scriptor-oris αρσ., homo-inis αρσ., mens-ntis θηλ., laus, laudis θηλ., honestas-

atis θηλ., corpus-oris ουδ., mors, mortis θηλ., salus-utis θηλ., dimicatio-onis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

cruciatu-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

plenus-a-um multus-a-um cupidus-a-um parvus-a-um

Τρίτης κλίσης

omnis-is-e fortis-is-e excellens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- plenus-a-um επίρ. plene συγκρ. plenior-ior-ius επίρ. plenius υπερθ. plenissimus-a-um επίρ. plenissime.

- (multus-a-um) multi-ae-a επίρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρ. plurimum.

- cupidus-a-um επίρ. cupide συγκρ. cupidior-ior-ius επίρ. cupidius υπερθ. cupidissimus-a-um επίρ. cupidissime.

- parvus-a-um επίρ. parve συγκρ. minor-or-us επίρ. minus υπερθ. minimus-a-um επίρ. minime.

- fortis-is-e επίρ. fortiter συγκρ. fortior-ior-ius επίρ. fortius υπερθ. fortissimus-a-um επίρ. fortissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod

αναφορική

ego	προσωπική
vester, vestra, vestrum	κτητική
tot	δεικτική άκλιτη
tantus-a-um	δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για το γερούνδιο βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 191.
2. Το ουσιαστικό sapiens (κανονικά μετοχή ενεστώτα του sapio) κλίνεται όπως το adolescens.
3. Ο τύπος iacerent, με μακρό το ce είναι υποτακτική παρατατικού του p. iaceo, που πρέπει να διακρίνουμε από την υποτακτική iacerent με βραχύ το ce του ρήματος iacio.
4. Η γενική πληθυντικού του mens κάνει mentium.
5. Οι πιο εύχρηστοι τύποι του γερούνδιου είναι η εμπρόθετη αιτιατική και η αφαιρετική. Γερούνδιο διαθέτουν και τα αποθετικά ρήματα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- pleni ...libri κύρια πρόταση.
sunt ρήμα, libri υποκ., omnes επιθ. προσδ. στο libri, pleni κατηγορ. στο libri.
- plenae ...voces κύρια πρόταση.
sunt ενν. ρήμα, voces υποκ., plenae κατηγορ. στο voces sapientium γεν. υποκειμενική στο voces.
- plena ...vestutas κύρια πρόταση.
est ενν. ρήμα, vestutas υποκ., plena κατηγορ. exemplorum γεν. αντικειμενική στο plena.
- quae ...omnia κύρια πρόταση (quae = ea)
iacerent ρήμα, quae υποκ., in tenebris εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμός), omnia επιθ. προσδ. στο quae.
- nisi ...accederet δευτ. υποθετική πρόταση β' είδους (αντίθετο του πραγματικού)* απόδοση η κύρια πρόταση.
accederet ρήμα, lumen υποκ., litterarum γεν. υποκειμενική στο lumen.
- quam ...reliquerunt κύρια επιφωνηματική πρόταση.
reliquerunt ρήμα, scriptores υποκ., Graeci, Latini επιθετικός προσδιορισμός στο scriptores. imagines άμεσο αντικ., multas επιθ. προσδ. στο imagines, quam επιρ. προσδ. του ποσού στο multas, virorum γεν. αντικειμενική στο imagines, fortissimorum επιθ. προσδ. στο virorum, nobis έμμεσο αντικ., (non solum) ad intuendum εμπρόθ. προσδ. (με γερούνδιο) του σκοπού, (verum etiam) ad initandum εμπρόθ. προσδ. (με γερούνδιο) του σκοπού.
- quas ...proponebam κύρια πρόταση (quas = eas).
proponebam ρήμα, ego υποκ., quas άμεσο αντικ., mihi έμμεσο αντικ., semper επιρ. προσδ. του χρόνου. cupidus επιρρ. κατηγορούμενο, ανάλογα προς επιρρηματική μετοχή, στο ego, bene επιρ. προσδ. του τρόπου. gerendi. administrandi γεν. αντικειμενικές στο cupidus, rem publicam αντικ. στα γερούνδια.
- colendo ...conformabam κύρια πρόταση.
conformabam ρήμα, ego ενν. υποκ., mentem, animum αντικ., meam επιθ. προσδ. στο mentem. colendo. cogitando αφαιρ. του τρόπου, homines αντικ. στα γερούνδια, excellentes επιθ. προσδ. (homines)
- sic enim ...potui κύρια πρόταση.
potui ρήμα, ego ενν. υποκ., sic επιρ. προσδ. του τρόπου, obicere τελ. απαρ. αντικ., ego ενν. υποκ. του απαρ., me αντικ. του απαρεμφ., pro salute εμπρόθ. προσ. που δηλώνει το «υπέρ», για χάρη, vestra επιθ. προσδ. στο salute, in dimicationes εμπρ. προσδ. εισόδου σε κατάσταση, tot tantas επιθ. προσδ. στο dimicationes. expetendo. ducendo αφαιρ. του τρόπου, laudem, honostates αντικ. στο expetendo. solum επιρ. προσδ. του ποσού, esse ειδ. απαρ. αντικ. στο ducendo, cruciatus, pericula (αιτ.) υποκ. στο esse, corporis γεν. αντικειμενική στο cruciatus. omnes επιθ. προσδ. στο cruciatus, omnia επιθ. προσδ. στο pericula, mortis γεν. επεξηγηματική στο pericula. parvi γεν. της αξίας ή του τιμήματος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Για τη χρήση του γερούνδιου βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 192.

Σημειώνω ιδιαίτερα ότι το γερούνδιο χρησιμεύει για το σχηματισμό των πλαγίων πτώσεων του ενεργητικού απαρέμφατου στον ενεστώτα. Το γερούνδιο δέχεται και αυτό αντικείμενα και προσδιορίζεται με επιρρήματα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. ad intuendum εμπρόθ. αιτιατική του γερουνδίου του αποθ. intueor 2ης συζ. εκφράζει το σκοπό.
 ad imitandum εμπρόθ. αιτιατική του γερουνδίου του αποθ. imitor 1ης συζ. εκφράζει το σκοπό.
 /bene/gerendi γενική του γερουνδίου του (bene) gero 3ης συζ. (στο cupidus).
 administrandi γενική του γερουνδίου του administro 1ης συζ. (στο cupidus).
 colendo αφαιρετική του γερουνδίου του colo 3ης συζ. εκφράζει τον τρόπο.
 cogitando αφαιρετική του γερουνδίου του cogito 1ης συζ. εκφράζει τον τρόπο.
 expetendo αφαιρετική του γερουνδίου του expeto 3ης συζ. εκφράζει τον τρόπο.
 ducendo αφαιρετική του γερουνδίου του duco 3ης συζ. εκφράζει τον τρόπο.
2. proeliandi-certandum-fugiendo (τρόπος) -scribendi - bellandi
3. exemplorum γενική ως συμπλήρωμα του επιθ. plena.
 virorum γενική κτητική στο imagines
 parvi γενική της αξίας στο ducendo

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
4. Ev. relinquant	Ον. homo excellens	homines excellentes
Παρατ. relinquebant	Γεν. hominis excellentis	hominum excellentium
Μέλλ. relinquent	Δοτ. homini excellenti	hominibus excellentibus
Παρακ. reliquerunt	Αιτ. hominem excellentem	homines excellentes
Υπερ. reliquerant	Κλ. homo excellens	homines excellentes
Σ. Μέλλ. reliquerint	Αφ. homine excellenti	hominibus excellentibus

5. Exempla ad imitandum.

Mens

legendo

alitur.'// *

ΜΑΘΗΜΑ 33

ΚΑΙΡΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Εσύ είσαι ο μόνος Γάιε Καίσαρα, που πρέπει να αποκαταστήσεις όλα όσα ξέρεις πως κείτονται καταλυμένα και ρημαγμένα κάτω από τη λαίλαπα αυτού του ίδιου του πολέμου, που υπήρξε αναγκαίος. Πρέπει να αναδιοργανώσεις τη δικαιοσύνη, να αποκαταστήσεις την εμπορική πίστη, να χαλιναγωγήσεις τα πάθη, να επιδιώξεις την αύξηση του πληθυσμού· πρέπει να στερεώσεις με αυστηρούς νόμους όλα όσα έχουν ήδη καταρρεύσει και καταλυθεί. Σε ένα τόσο μεγάλο εμφύλιο πόλεμο, μέσα στο τόσο μεγάλο πάθος των ψυχών και των όπλων, η ρημαγμένη πολιτεία έχασε και πολλά διακριτικά του κύρους της και πολλά στηρίγματα της σταθερότητάς της· και ο ένας και ο άλλος αρχηγός πολλά έκανε στον πόλεμο, που ο ίδιος σε ειρηνική περίοδο θα είχε εμποδίσει να συμβούν. Πρέπει λοιπόν να βοηθήσεις την πολιτεία και να θεραπεύσεις τώρα όλες τις πληγές του πολέμου, που κανείς εκτός από σένα δεν μπορεί να γιατρέψει.” *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

omnia ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ. omnis όλος,
 sunt γ’ πληθ. ενεστ. του ρ. sum,

excitanda ονομ. πληθ. ουδ. γερουν-
 διακού του ρ. excito αποκαθιστώ, α-
 νασυγκροτώ, excitanda sunt ενεστ.

παθητ. περιφραστ. συζυγίας,
 tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β’
 προσ.,

uni δοτ. εν. του αριθμ. unus μόνος, μοναδικός,
 G. Gaesar κλητική,
 quae αιτ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν- των. qui οποίος,
 iacere απαρ. ενεστ. του ρ. iaceo κείμαι,
 sentis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. sentio αισθάνομαι, ξέρω,
 percussa αιτ. πληθ. ουδ. μετοχής πα- θητ. παρακ. του ρ. percello ανατρέ- πω,
 prostrata αιτ. πληθ. ουδ. μετοχής παθητ. παρακ. του ρ. prosterno ρί- χνω κάτω, καταλύω,
 impetu αφαιρ. ενικ. του ουσ. impetus ορμή,
 belli γεν. ενικ. του ουσ. bellum πό- λεμος,
 ipsius γεν. ενικ. ουδ. της δεικτ. αν- των. ipse-a-um αυτός ο ίδιος,
 quod ονομ. εν. ουδ. της αναφ. αν- των. qui,
 necesse άκλιτο = αναγκαίο, αναπό- φευκτο,
 fuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του sum,
 constituenda ονομ. πληθ. ουδ. γε- ρουνδιακού του ρ. constituo ανα- διοργανώνω, constituenda sunt ε- νεστ. παθητ. περιφραστ. συζυγίας (οριστική),
 iudicia ονομ. πληθ. ουδ. του ουσ. iu- dicium το δικαστήριο, η δικαιοσύνη,
 revocanda ονομ. ενικού θηλ. γερουν- διακού του ρ. revoco ανακαλώ, απο- καθιστώ, revocanda est ενεστ. ο- ριστ. παθητ. περιφρ. συζυγίας γ' ενικ.,
 fides ονομ. ενικ. του ουσ. fides πί- στη, (εδώ εμπορική πίστη),
 comprimendae ονομ. πλ. θηλ. γε- ρουνδιακού του ρ. comprimo περιο- ρίζω, χαλιναγωγώ, comprimendae sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. περιφρ. συζυγίας,
 libidines ονομ. πληθ. του ουσ. libido πάθος,
 propaganda ονομ. ενικ. θηλ. γερουν- διακού του ρ. propago αφήνω απο-

γόνους, διαιωνίζω το είδος,
 propaganda est γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ. περιφραστ. συζυγίας,
 soboles ονομ. ενικ. του ουσ. soboles οι απόγονοι,
 omnia ονομ. πληθ. ουδ.,
 quae ονομ. πληθ. ουδ.,
 dilapsa ονομ. πληθ. ουδ. μετοχής παθητ. παρακ. του αποθ. ρ. dilabor καταρρέω,
 iam επίρ. πλέον,
 diffluxerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. diffluo διαρρέω, καταλύομαι,
 severis αφαιρ. πληθ. θηλ. του επιθ. severus αυστηρός,
 legibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. lex νόμος,
 vincienda ονομ. πληθ. ουδ. του γε- ρουνδιακού του ρ. vincio δένω, στε- ρεώνω,
 tanto αφαιρ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αν- των. tantus τόσος,
 civili αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ. ci- vilis εμφύλιος,
 bello αφαιρ. ενικ.,
 tanto (ardore) αφαιρ. ενικ. αρσ.,
 ardore αφαιρ. ενικ. του ουσ. ardor πάθος,
 animorum γεν. πληθ. του ουσ. a- nimus ψυχή,
 armorum γεν. πληθ. του ουσ. arma όπλα,
 quassata ονομ. ενικ. θηλ. μετοχής παρακ. του ρ. quasso συντρίβω,
 res publica ονομ. ενικ. πολιτεία,
 multa αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. multus πολός,
 perdidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. perdo χάνω,
 ornamenta αιτ. πληθ. του ουσ. orna- mentum στολίδι,
 dignitatis γεν. ενικ. του ουσ. digni- tas κύριος,
 praesidia αιτ. πληθ. του ουσ. praesidium-ii-i στήριγμα,
 stabilitatis γεν. ενικ. του ουσ. stabi- litas σταθερότητα,
 suae γεν. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων.

suus-a-um δικός (του, της, τους),
 multa (que) αιτ. πληθ. ουδ.,
 uterque ονομ. ενικ. αρσ. του αντωνυ- μικού επιθέτου uterque, utraque, utrumque εκάτερος,
 dux ονομ. ενικ. ουσ. ηγεμόνας, αρ- χηγός,
 fecit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. fa- cio πράττω,
 armatus ονομ. ενικ. αρσ. της επιθε- τικοποιημένης μετοχής του ρ. armo οπλίζω, armatus οπλισμένος,
 quae αιτ. πληθ. ουδ.,
 idem ονομ. ενικού αρσ. της οριστ. αντων. idem ο ίδιος,
 togatus ονομ. ενικ. αρσ. επιθ. τηβεν- νοφόρος,
 fieri απαρ. ενεστ. του fio (παθητ. του facio) γίνομαι,
 prohibuisset γ' ενικ. υπερσ. υπο- τακτ. του ρ. prohibeo εμποδίζω,
 quare σύνδ. συμπερασμ. επομένως,
 subveniendum est γ' ενικ. ενεστ. ο- ριστ. παθητ. περιφραστ. συζυγίας (α- πρόσωπη σύνταξη) του ρ. subvenio βοηθώ, το subveniendum γερουν- διακό ονομ. ενικ. ουδ.,
 rei publicae γεν. ενικ.,
 omnia ονομ. πληθ. ουδ.,
 belli γεν. ενικ.,
 vulnera ονομ. πληθ. του ουσ. vulnus τραύμα,
 tibi δοτ.,
 sananda sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. παθητ. περιφρ. συζυγίας (προσωπι- κή σύνταξη) του ρ. sano θεραπεύω,
 sananda ονομ. πληθ. ουδ. γερουν- διακού,
 quibus δοτ. πληθ. ουδ.,
 praeter πρόθεση εκτός,
 te αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β' προσ.,
 mederi απαρ. ενεστ. του αποθ. ρ. medeor γιατρεύω,
 nemo ονομ. ενικ. της άόριστης ου- σιαστ. αντων. κανείς,
 potest γ' ενικ. παρακ. οριστ. του possum.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

excito revoco propago quasso armo sano

Δεύτερης συζυγίας

iaceo, iacui, iacitum, iacere

prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere

medeor, --, --, mederi

Τρίτης συζυγίας

dilabor, dilapsus sum, dilabi αποθετικό

percello, perculi, perculsum, percellere

prosterno, prostravi, prostratum, prosternere

constituo, constitui, constitutum, constituere

comprimo, compressi, compressum, comprimere

Τέταρτης συζυγίας

subvenio, subveni, subventum, subvenire

sentio, sensi, sensum, sentire

vincio, vinxi, vinctum, vincere

Παθητική περιφραστική συζυγία

α) Προσωπική σύνταξη

excitanda sunt

revocanda /est/

propaganda /est/

sananda sunt

β) απρόσωπη σύνταξη: subveniendum est

diffluo, diffluxi, difflectum, diffluere

perdo, perdidici, perditum, perdere

facio, feci, factum, facere

possum, potui, posse

constituenda /sunt/

comprimendae /sunt

vincienda sunt

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Δεύτερης κλίσης

bellum-i ουδ., iudicium-ii-i ουδ., animus-i αρσ., arma-orum ουδ., ornamentum-i ουδ., praesidium-ii-i ουδ. Caius-ii-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

Caesar-arī αρσ., libido-inis θηλ., suboles-is θηλ., lex, legis θηλ., ardor-oris αρσ., dignitas-atis θηλ., stabilitas-atis θηλ., dux-cis αρσ., vulnus-eris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

impetus-us

Πέμπτης κλίσης

fides-ei θηλ. (δεν έχει πληθυντικό), res, rei θηλ. (respublica σαν μια λέξη, αλλά κλίνονται και τα δυο μέρη. το res κατά την πέμπτη και το publica κατά την πρώτη κλίση).

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

severus-a-um /multus-a-um/ multi-ae-a togatus-a-um

γερονδιακά

exitandus-a-um constituendus-a-um revocandus-a-um sanandus-a-um comprimendus-a-um propagandus-a-um

subveniendus-a-um

μετοχές

perculsus-a-um prostratus-a-um dilapsus-a-um quassatus-a-um armatus-a-um

αριθμητικά

unus-a-um

Τρίτης κλίσης

civilis-is-e omnis-is-e

Αντωνυμικά επίθετα

uterque, utraque, utrumque

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- severus-a-um επίρ. severe συγκρ. severior-ior-ius επίρ. severius υπερθ. severissimus-a-um επίρ. severissime
- multi-ae-a επίρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρ. plurimum
- civilis-is-e επίρ. civiliter συγκρ. civilior-ior-ius επίρ. civilius υπερθ. civilissimus-a-um επίρ. civilissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

tu	προσωπική	suus-a-um	κτητική
qui, quae, quod	αναφορική	idem, eadem, idem	δεικτική
ipse, ipsa, ipsum	δεικτική, που χρησιμοποιείται ως οριστική ή επαναληπτική	nemo	αόριστη ουσιαστ.
tantus-a-um	δεικτική	nihil	αόριστη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για το γερουνδιακό και την περιφραστική συζυγία βλέπε σχ. βιβλίο σελ. 196, 197 και Γραμμ. σελ. 73 και 76.
Το γερούνδιο και το γερουνδιακό σχηματίζονται με την προσθήκη του προσφύματος -nd στο ενεστωτικό θέμα. Υπάρχει νοητική αντιστοιχία του γερουνδιακού με τα ρηματικά επίθετα της ελληνικής σε -τέος.
2. Το απαρέμφατο iacere είναι του iaceo και όχι του iacio.
3. Προσοχή στη γενική και δοτική ενικού του αριθμ. unus και της αντων. ipse.
4. Να διακρίνουμε το ρ. vincio = δένω, από το ρ. vinco = νικώ.
5. Το ρήμα quasso είναι θαμιστικό του ρ. quatio.
6. Το ουσιαστικό dignitas σχηματίζει τη γενική πληθ. σε -um και σε -ium.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- omnia ...uni κύρια πρόταση.
excitanda sunt ρήμα, omnia υποκ., /excitanda κατηγορ.,/ tibi δοτ. του ενεργούντος προσώπου (ή του ποιητικού αιτίου), uni κατηγορημ. προσδ. στο tibi, C. Caesar κλητ. προσφώνηση.
- quae ...ipsius αναφορ. πρόταση προσδ. στο omnia.
sentis ρήμα, tu ενν. υποκ., iacere ειδ. απαρ. αντικ., quae (αιτ.) υποκ. στο iacere, perculsa, prostrata (οι μετοχές σαν επίθετα) επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου, impetu ποιητικό αίτιο, belli γεν. υποκειμενική στο impetu, ipsius επιθ. προσδ. στο belli (ή κατηγορηματικός προσδιορισμός).
- quod ...fuit αναφορ. πρόταση.
fuit ρήμα, quod υποκ., necesse κατηγορούμ.
- constituenda iudicia (sunt) κύρια πρόταση* προσωπική σύνταξη.
constituenda sunt ρήμα, iudicia υποκ. (sunt ρήμα, iudicia υποκ., constituenda κατηγορ.), tibi ενν. ποιητικό αίτιο. (oportet te constituere iudicia).
- revocanda fides (est) κύρια πρόταση.
revocanda est ρήμα, fides υποκ. (est ρήμα, fides υποκ., revocanda κατηγ.), tibi ενν. ποιητικό αίτιο (oportet te revocare fidem).
- comprimendae (sunt) libidines κύρια πρόταση
comprimendae sunt ρήμα, libidines υποκ. (sunt ρήμα, libidines υποκ., comprimendae κατηγορ.), tibi ενν. ποιητικό αίτιο (oportet te comprimere libidines).

- propaganda (est) suboles κύρια πρόταση.
propaganda est ρήμα, suboles υποκ. (est ρήμα, suboles υποκ., propaganda κατηγορ.), tibi ενν. ποιητικό αίτιο (oportet te propagare suboles).
- omnia... vincienda sunt κύρια πρόταση* προσωπική σύνταξη.
vincienda sunt ρήμα, omnia υποκ. (sunt ρήμα, omnia υποκ., vincienda κατηγορ.) legibus αφαιρ. οργανική του μέσου, severis επιθ. προσδ. στο legibus, tibi ενν. ποιητικό αίτιο (oportet te vincere omnia).
- quae ...difflexerunt αναφορ. πρόταση προσδιοριστική στο omnia.
difflexerunt ρήμα, quae υποκ., dilapsa συνημμένη χρονική μετοχή, iam επιρρ. προσδ. του χρόνου.
- in tanto ...suae κύρια πρόταση.
perdidit ρήμα, res publica υποκ., quassata συνημμένη χρονική ή αιτιολογική μετοχή, ornamenta, praesidia αντικ., multa επιθετ. προσδ. στα ornamenta, praesidia (Υπάρχει η άποψη ότι το multa είναι αντικείμενο και τα ornamenta, praesidia επεξήγηση στο multa), dignitatis γεν. αντικειμενική στο ornamenta, stabilitatis γεν. αντικειμενική στο praesidia, suae επιθ. προσδ. στο stabilitatis, in bello, in ardore εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνουν κατάσταση (εντοπισμό σε κατάσταση), tanto civili επιθ. προσδ. στο bello, tanto (το β') επιθ. προσδ. στο ardore, animorum, armorum γεν. υποκειμενικές στο ardore.
- multaue ...armatus κύρια πρόταση.
fecit ρήμα, dux υποκ., uterque επιθ. προσδ. στο dux, multa αντικ., armatus επιρρ. κατηγορ. του τρόπου.
- quae ...prohibuisset αναφορ. προσδιοριστική στο multa πρότ.
Εξαρτάται από οριστική ιστορικού παρακειμένου (fecit), εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντ. και δηλώνεται το προτερόχρονο. Θα μπορούσαμε να θέσουμε υπόθεση si togatus fuisset (β' είδους, απραγματοποίητο) και απόδοση να έχουμε το prohibuisset...
- prohibuisset ρήμα, idem υποκ., fieri τελ. απαρ. αντικ., quae (αιτια.) υποκ. του απαρ., togatus επιρρ. κατηγορ. του τρόπου.
- quare ...est κύρια πρόταση* απρόσωπη σύνταξη.
subveniendum est ρήμα, (oportet te subvenire rei publicae), rei publicae (δοτ.) αντικείμεν.
- et omnia ...sunt κύρια πρόταση* προσωπική σύνταξη.
sananda sunt ρήμα, vulnera υποκ., omnia επιθ. προσδ. στο vulnera, nunc επιρρ. προσδ. του χρόνου, tibi ποιητικό αίτιο, belli γενική υποκειμενική (ή του δημιουργού) στο vulnera.
- quibus ...potest αναφορ. προσδιορ. στο vulnera πρόταση. Πραγματικό γεγονός.
potest ρήμα, nemo υποκ., mederi αντικ., nemo υποκ. στο απαρ. ταυτοπροσωπία, praeter te εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εξαίρεση. quibus αντικ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για την προσωπική και απρόσωπη σύνταξη στην παθητική περιφραστική συζυγία βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 196, 197.
2. Το ποιητικό αίτιο του γερουνδιακού τίθεται σε πτώση δοτική.
3. Το γερουνδιακό είναι ρηματικό επίθετο με παθητική σημασία και χρησιμοποιείται ως προσδιορισμός και ως κατηγορούμενο. Τίθεται με τα ρήματα που σημαίνουν κυρίως δίνω, λαβαίνω, φροντίζω.
4. Ο υποθετικός λόγος quae idem togatus fieri prohibuisset στην πλήρη μορφή του θα είχε: quae idem fieri prohibuisset, si togatus fuisset.
5. Για τη σύνταξη του iubeo (veto, prohibeo, sino, patior, cogo) βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 95.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. α. excitanda γερουνδιακό, ονομ. πληθ. ουδ. το ρ. excito 1ης συζ. παθητική περιφραστική συζυγία (excitanda sunt), προσωπική σύνταξη με υποκ. το omnia και ποιητικό αίτιο το tibi.
- β. constituenda γερουνδιακό, ονομ. πληθ. ουδ. του ρ. constituo 3ης συζ. παθητική περιφραστική συζυγία (constituenda sunt), προσωπική σύνταξη με υποκ. το iudicia και ποιητικό αίτιο το tibi.
- γ. revocanda γερουνδιακό, ονομ., ενικ. θηλ. του ρ. revoco 1ης συζ. παθητική περιφραστική συζυγία (revocanda est), προσωπική σύνταξη με υποκ. το fides και ποιητικό αίτιο το tibi.

δ. comprimendae γερουνδιακό, ονομ. πληθ. θηλ. του ρ. comprimo 3ης συζυγ. παθητική περιφραστική συζυγία (comprimendae sunt), προσωπική σύνταξη με υποκ. το libidines και ποιητικό αίτιο το tibi.

ε. propaganda γερουνδιακό, ονομ. ενικ. θηλ. του ρ. propago 1ης συζ. παθητική περιφραστική συζυγία (propaganda est), προσωπική σύνταξη με υποκ. το suboles και ποιητικό αίτιο το tibi.

ζ. vincienda γερουνδιακό, ονομ. πληθ. ουδ. του ρ. vincio 4ης συζυγ. παθητική περιφραστική συζυγία (vincienda sunt), προσωπική σύνταξη με υποκ. το omnia και ποιητικό αίτιο το tibi.

η. subveniendum γερουνδιακό, ονομ. ενικ. ουδ. του ρ. subvenio 4ης συζυγ. παθητική περιφραστική συζυγία (subveniendum est), απρόσωπη σύνταξη με ποιητικό αίτιο το tibi.

θ. sananda γερουνδιακό, ονομ. πληθ. ουδ. του ρ. sano 1ης συζ. παθητική περιφραστική συζυγία (sananda sunt), προσωπική σύνταξη με υποκείμεν. το vulnera και ποιητικό αίτιο το tibi.

2. Fortes viri nobis imitandi sunt.

Res publica illis bene gerenda est.

Animus mihi conformandus est.

Homines excellentes vobis colendi sunt.

Honestas illi expetenda est.

Vulnera tibi medenda sunt.

3. iacere αντικ. στο sentis, ειδικό απαρ.

impetu αφαιρ. του ποιητικού αιτίου ή του μέσου στις μετοχές perculsa και prostrata.

legibus αφαιρ. του οργάνου (μέσου) στο vincienda sunt.

dignitatis γενική αντικειμενική στο ornamenta.

4. ΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ

Ονομ.	uterque	utriusque	Ενεστ.	prohibeat
Γεν.	utriusque	utrorumque	Παρατ.	prohiberet
Δοτ.	utrique	utrisque	Μέλλ.	prohibiturus sit
Αιτ.	utrumque	utrosque	Παρακ.	prohibuerit
Αφαιρ.	utroque	utrisque	Υπερσ.	prohibuisset

5. Bella nobis vitanda sunt.

Pax nobis expetenda est.// *

ΜΑΘΗΜΑ 34

Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

„Όταν ο Αφρικανός βρισκόταν στο Λίτερνο, ήρθαν κατά τύχην πολλοί αρχηγοί ληστών, για να τον χαιρετίσουν επίσημα. Τότε ο Σκιπίωνας, επειδή νόμιζε ότι ήλθαν αυτοί για να συλλάβουν τον ίδιο, εγκατέστησε φρουρά από δούλους στο σπίτι του. Τούτο καθώς είδαν οι ληστές, αφού άφησαν κάτω τα όπλα, πλησίασαν και με δυνατή φωνή ανάγγειλαν στο Σκιπίωνα - απίστευτο στο άκουσμα - πως είχαν έλθει για να θαυμάσουν την παλικαριά του. Όταν οι δούλοι μετέφεραν αυτά στο Σκιπίωνα, αυτός διέταξε να ανοίξουν τις πόρτες και να τους βάλουν μέσα. Οι ληστές προσκύνησαν τις παραστάδες της πόρτας σαν ιερό ναό και φίλησαν με πάθος το δεξί χέρι του Σκιπίωνα. Αφού άφησαν μπροστά στην είσοδο δώρα, που οι άνθρωποι συνήθως προσφέρουν στους αθάνατους θεούς, γύρισαν στα λημέρια τους.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

cum όταν, ενώ,	sum,	χηγός.
Africanus ο Αφρικανός,	complures ονομ. πληθ. αρσ. πολλοί,	forte επίρρ. κατά τύχην.
Literno αφαιρ. ενικ. του ουσ. Li-	praedonum γεν. πληθ. του ουσ.	salutatum αιτ. σουπίνου του ρ. sa-
ternum Λίτερνο,	praedo ληστής,	luto χαιρετίζω επίσημα.
esset γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του	duces ονομ. πληθ. του ουσ. dux αρ-	eum αιτ. ενικ. αρσ. της αντων. is αυ-

τός,
venerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του
venio έρχομαι,
Scipio ο Σκιπίωνας,
se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ'
προσ.,
ipsum αιτ. ενικ. της αντων. ipse ο
ίδιος,
captum αιτ. σουπίνου του ρ. capio
συλλαμβάνω,
venisse απαρ. παρακ. του venio έρ-
χομαι,
eos αιτ. πληθ. αρσ. της αντων. is,
existimasset (existimavisset) γ' ενικ.
υπερσ. υποτακτ. του ρ. existimo νο-
μίζω, θεωρώ,
praesidium αιτ. ενικ. του ουσ. prae-
sidium φρουρά,
domesticorum γεν. πληθ. του ουσ.
domestici (πληθ.) οι δούλοι του σπι-
τιού,
tecto αφαιρ. ενικ. του ουσ. tectum
σπίτι,
conlocavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. conloco (colloco) εγκαθιστώ,
quod αιτ. ενικ. ουδ. τούτο (αντί του
id),
praedones ονομ. πληθ.,
animadverterunt γ' πληθ. παρακ. ο-
ριστ. του ρ. animadverto παρατηρώ,
abiectionis αφαιρ. πληθ. ουδ. μετοχ.
παθητ. παρακ. του ρ. abicio καταθέ-
τω, πετώ μακριά,
armis αφαιρ. του ουσ. arma όπλα,
ianuae δοτ. ενικ. του ουσ. ianua
πόρτα,
appropinquaverunt γ' πληθ. παρακ.
οριστ. του ρ. appropinquo πλησιάζω,
clara αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ.
clarus καθαρός, δυνατός,

voce αφαιρ. ενικ. του ουσ. vox, vocis
λόγος, φωνή,
Scipioni δοτ.,
nuntiaverunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του ρ. nuntio αναγγέλλω,
incredibile ονομ. ενικ. ουδ. του επιθ.
incredibilis απίστευτος,
auditu αφαιρ. σουπίνου του ρ. audio
ακούω,
virtutem αιτ. ενικ. του ουσ. virtus
ανδρεία,
eius γεν. ενικ. αρσ. της αντων. is,
admiratum αιτ. σουπίνου του αποθ.
ρ. admiror θαυμάζω,
se αιτ. πληθυντ.,
venisse απαρ. παρακ. του venio έρ-
χομαι,
Scipioni δοτ.,
haec αιτ. πληθ. ουδ. της δεικτ. αν-
των. hic αυτός,
postquam σύνδ. χρον. αφού,
domestici ονομ. πληθ.,
re/tulerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του ρ. refero επαναφέρω,
fores αιτ. πληθ. του ουσ. foris και κυ-
ρίως στον πληθ. fores πόρτα,
reserari απαρ. ενεστ. παθητ. του re-
sero ανοίγω,
eos /que/ αιτ. πληθ. αρσ.,
intromitti απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ.
intromitto βάζω μέσα,
iussit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. iu-
beo διατάζω,
praedones ονομ. πληθ. του praedo
ληστής,
postes αιτ. πληθ. του ουσ. postis πα-
ραστάδα,
ianuae γεν. ενικ.,
tamquam παραβ. επίρρ. όπως, σαν,
sanctum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.

sanctus ιερός,
templum αιτ. ενικ. του ουσ. templum
ναός,
venerati sunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του ρ. (αποθ.) veneror προσκυνώ,
λατρεύω,
cupide επίρρ. με πάθος,
Scipionis γεν.,
dextram αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
dexter, dextra, dextrum δεξιός (το
dextra, που εννοεί το manus, σαν ου-
σιαστικό, δηλ. έχει τη θέση του ου-
σιαστικού),
osculati sunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του αποθ. ρ. osculor φιλώ,
cum αφού,
ante πρόθ. μπροστά, προ,
vestibulum αιτ. ενικ. του ουσ. ve-
stibulum πρόδρομος, είσοδος,
dona αιτ. πληθ. του ουσ. donum
δώρο,
posuissent γ' πληθ. υπερσ. υποτακτ.
του ρ. pono τοποθετώ,
quae αιτ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν-
των. qui οποίος,
homines ονομ. πληθ. του ουσ. homo
άνθρωπος,
deis δοτ. πληθ. του ουσ. deus θεός,
immortalibus δοτ. πληθ. αρσ. του ε-
πιθ. immortalis αθάνατος,
consecrare απαρ. ενεστ. του ρ. con-
secro αφιερώνω, προσφέρω,
solent γ' πληθ. ενεστ. οριστικ. του
ημιαποθ. ρ. soleo συνηθίζω,
domum αιτ. ως επίρρ. στο σπίτι,
στην πατρίδα,
reverterunt γ' πληθ. παρακ. οριστ.
του ημιαποθ. ρήμ. revertor επιστρέ-
φω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

saluto existimo conloco appropinquo nuntio
admiror (αποθ.), resero, veneror (αποθ.) osculor (αποθ.) consecro

Δεύτερης συζυγίας

iubeo, iussi, iussum, iubere
soleo, solitus sum, solere (ημιαποθ.)

Τρίτης συζυγίας

capio, cepi, captum, capere

animadverto, animadverti, animadversum, animadvertere

refero, re /t/ tuli, relatum, referre

abicio, abieci, abiectum, abicere

Τέταρτης συζυγίας

venio, veni, ventum, venire

intromitto, intromisi, intromissum, intromittere

pono, posui, positum, ponere

revertor, reverti /και reversus sum/ reverti (ημιαποθ.)

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

ianua-ae θηλ. dextra-ae θηλ. (ενν. manus θηλ.)

Δεύτερης κλίσης

Africanus-i αρσ., Liternum-i ουδ., domestici-orum αρσ., praesidium-ii-i ουδ., tectum-i ουδ., arma-orum ουδ., templum-i ουδ., vestibulum-i ουδ., donum-i ουδ., deus-i αρ.

Τρίτης κλίσης

praedo-onis αρσ., dux-cis αρσ., vox-cis θηλ., virtus-utis θηλ., foris-is θηλ. και κυρίως στον πληθ. fores-ium, postis-is αρσ., Scipio-onis αρσ., homo-inis αρσ., fors, fortis θηλ. (εύχρηστη η ονομαστική και η αφαιρ. forte σαν επίρρ.).

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

Africanus-a-um sanctus-a-um clarus-a-um dexter, dextera/dextra/, dexterum/dextrum/, domesticus-a-um μετοχές abiectus-a-um veneratus-a-um osculatus-a-um

Τρίτης κλίσης

complures-es-a/ia/, incredibilis-is-e, immortalis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- clarus-a-um επιρ. clare συγκρ. clarior-ior-ius επιρ. clarius υπερθ. clarissimus-a-um επιρ. clarissime.
- sanctus-a-um επιρ. sancte συγκρ. sanctior-ior-ius επιρ. sanctius υπερθ. sanctissimus-a-um επιρ. sanctissime.
- dexter, dextera και dextra, dexterum και dextrum επιρ. dextere και dextre συγκρ. dexterior-ior-ius επιρ. dexterius υπερθ. dextimus-a-um επιρ. dextime.
- cupidus-a-um επιρ. cupide συγκρ. cupidior-ior-ius επιρ. cupidius υπερθ. cupidissimus-a-um επιρ. cupidissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id

se

ipse, ipsa, ipsum

qui, quae, quod

hic, haec, hoc

δεικτική, που χρησιμοποιείται ως οριστική ή επαναληπτική

προσωπική γ' προσώπου

οριστική (χαρακτηρίζεται και δεικτική)

αναφορική

δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Για το σουπίνο βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 201.
2. Λείψανα του αναδιπλασιασμού διασώζονται και στο rettuli (retetuli) refero και στο reppuli (repepuli) του repello.
3. Για την κλίση του deus βλέπε μάθημα 3, παρατηρήσεις στα γραμματικά, παρ. 5.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- cum ...esset δευτ. χρον. πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορ. - αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (venerunt), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (esset) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

esset ρήμα, Africanus υποκ., in Literno εμπρόθ. προσδ. (αφαιρ. που δηλώνει στάση σε τόπο).

- complures ...venerunt κύρια πρόταση.

venerunt ρήμα, duces υποκ., complures επιθ. προσδ. στο duces. praedonum γεν. αντικειμενική στο duces, forte επιρ. προσδ. που δηλώνει τρόπο, salutatum (αιτ.) σουπίνο, που δηλώνει σκοπό, eum αντικ. στο salutatum, ad eum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.

- Tum Scipio praesidium ...conlocavit κύρια πρόταση.

conlocavit ρήμα, Scipio υποκ., tum επιρ. προσδ. του χρόνου, praesidium αντικ., domesticorum γεν. του περιεχομένου στο praesidium, in tecto εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- cum ...existimasset δευτ. αιτιολ. πρόταση.

Εισάγεται με το cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (conlocavit), εκφέρεται με υποτακτ. υπερσυντελικού (existimasset) και δηλώνει το προτερόχρονο.

existima/vi/sset ρήμα, Scipio ενν. υποκ., venisse ειδ. απαρ. αντικ., eos υποκ. του απαρ., captum σουπίνο που δηλώνει σκοπό, se αντικ. στο σουπίνο, ipsum επιθ. (ή κατηγ.) προσδ. στο se.

- quod ut ...animadverterunt δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το ut (δηλώνει πράξη, που έγινε λίγο πιο πριν από την πράξη της κύριας πρότασης), εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. animadverterunt ρήμα, praedones υποκ., quod αντικ.

- abiectis ...appropinquaverunt κύρια πρόταση.

appropinquaverunt ρήμα, praedones ενν. υποκ., ianuae (δοτ.) αντικ., armis abiectis αφαιρετική απόλυτη (cum praedones arma abiecissent), abiectis χρονική μετοχή, armis υποκ. της μετ.

- et clara ...venisse κύρια πρόταση.

nuntiaverunt ρήμα, praedones ενν. υποκ., venisse ειδ. απαρ. άμεσο αντικ., se (praedones) αιτ. πληθ. υποκ. στο απαρ. (ταυτοπροσωπία), Scipioni (δοτ.) έμμεσο αντικ., voce αφαιρ. οργανική του τρόπου, clara επιθ. προσδ. στο voce, admiratum σουπίνο, που δηλώνει σκοπό, virtutem αντικ. στο σουπίνο, eius γεν. κτητική στο virtutem, incredibile παράθεση στη φράση: virtutem eius admiratum se venisse, auditu σουπίνο, που δηλώνει αναφορά στο incredibile, (= quod incredibile auditu est).

- haec postquam ...rettulerunt δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το postquam, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο (iussit), εκφέρεται επίσης με ιστορικό παρακείμενο (οριστ.) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

rettulerunt ρήμα, domestici υποκ., haec (αιτ.) άμεσο αντικ. Scipioni έμμεσο αντικ.

- is fores ...iussit κύρια πρόταση.

iussit ρήμα, is υποκ., reserari, intromitti τελ. απαρ. αντικ. fores (αιτ.) υποκ. στο reserari, eos (αιτ.) υποκ. στο intromitti.

- praedones ..venerati sunt κύρια πρόταση.

venerati sunt ρήμα, praedones υποκ., postes αντικ., ianuae γεν. κτητική στο postes, /tamquam/ templum κατηγορ. στο postes, sanctum επιθ. προσδ. στο templum. (tamquam sanctum templum essent: ρήμα, postes υποκ., templum κατηγορ., sanctum επιθ. προσδ. στο templum).

- et cupide ...osculati sunt κύρια πρόταση.

osculati sunt ρήμα, praedones ενν. υποκ., dextram αντικ. (εάν θελήσουμε να συμπληρώσουμε - χωρίς να απαιτείται - θα έχουμε το manum αντικ., και το dextram επιθ. προσδ.), Scipionis γεν. κτητική στο dextram, cupide επιρ. προσδ. του τρόπου.

- cum ...posuissent δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό cum, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο (οριστ.), εκφέρεται με υποτακτ. υπερσ. και δηλώνει το προτερόχρονο.

posuissent ρήμα, praedones ενν. υποκ., dona αντικ., ante vestibulum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το εμπρός από (τόπο).

- quae ...solent δευτ. αναφορ. προσδιορ. στο dona πρόταση.

(Με οριστική γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός)

solent ρήμα, homines υποκ., consecrare τελ. απαρ. αντικ., homines υποκ. του απαρ., quae άμεσο αντικ. στο απαρ., deis έμμεσο αντικ., immortalibus επιθ. προσδ. στο deis.

- domum reverterunt κύρια πρόταση.

reverterunt ρήμα, praedones ενν. υποκ., domum επιρ. προσδ. τόπου (κίνηση σε τόπο).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τη χρήση του σουπίνου βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 201, 202.

Το σουπίνο έχει σχέση με τη μετοχή σε -tus, αλλά το σουπίνο είναι ρηματικό ουσιαστικό με ενεργητική σημασία, ενώ η μετοχή ρηματικό επίθετο με παθητική σημασία.

2. Η αφαιρ. στο in Literno χρησιμοποιείται εμπρόθετη και όχι απρόθετη, γιατί δηλώνει κανονικά όχι την πόλη Λίτερνο, αλλά την έπαυλη του Σκιπίωνα στο Λίτερνο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. salutatum σουπίνο σε αιτιατική του saluto, 1ης συζ. εκφράζει το σκοπό της κίνησης venerunt.

captum σουπίνο σε αιτιατική του capio 3ης συζ. εκφράζει το σκοπό της κίνησης (venisse).

auditu σουπίνο σε αφαιρετική του audire, 4ης συζ. εκφράζει την αναφορά (σε εξάρτηση από το incredibile).

admiratum σουπίνο σε αιτιατική του αποθ. admiror 1ης συζυγ. εκφράζει το σκοπό της κίνησης (venisse).

2. oratum-dormitum-hematum-spectatum.

3. intellectu-iudicatu-cognitu.

4. Η περίοδος αποτελείται από δύο προτάσεις: α. cum ...esset: δευτ. χρονική πρόταση που εισάγεται με τον ιστορικό cum + υποτακτ. του παρατατικού και εκφράζει το σύγχρονο. β. complures ...venerunt κύρια πρόταση.

α. esset ρήμα, Africanus υποκ., in Literno εμπρόθ. προσδ. τόπου στο esset (στάση).

β. venerunt ρήμα, duces υποκ., praedonum γεν. κτητική στο duce, complures επιθ. προσδ. στο duces, salutatum σουπίνο που εκφράζει το σκοπό της κίνησης στο venerunt, ad eum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση προς πρόσωπο στο venerunt, forte επιρ. προσδ. του τρόπου στο venerunt.

5. Ενεστ. referunt

Παρατ. referebant

Μέλλ. referent

Παρακ. rettulerunt

Υπερσ. rettulerant

Συντ. Μέλλ. rettulerint

6. Eum salutatum (ή ad eum salutatum) iimus.

locundum est visu. // *

ΜΑΘΗΜΑ 35

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΔΕΙΝΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Λένε πως ο Όμηρος είχε ένα δούλο, ο Πλάτωνας τρεις και ο Ζήνωνας κανένα. Κανείς όμως ας μην τους λυπηθεί, γιατί τάχα έζησαν δυστυχισμένα. Ο Μενήνιος Αγρίπας, που υπήρξε μεσολαβητής για την κοινή συμφιλίωση ανάμεσα στους πατρικίους και τους πληβείους, κηδεύτηκε με έρανο. Όταν ο Ατίλιος Ρήγουλος έτρεπε σε φυγή τους Καρχηδονίους στην Αφρική, έγραψε στη Σύγκλητο πως ο εργάτης του είχε φύγει και είχε εγκαταλείψει το χωράφι του' η Σύγκλητος αποφάσισε να αναλάβει το κράτος τη φροντίδα του αγρού, επειδή ο Ρήγουλος βρισκόταν μακριά. Οι θυγατέρες του Σκιπίωνα πήραν την προίκα τους από το δημόσιο ταμείο, επειδή

ο πατέρας τους δεν τους είχε αφήσει τίποτα. Δίκαιο ήταν μα τον Ηρακλή να πληρώσει φόρο ο Ρωμαϊκός λαός στο Σκιπίωνα, αφού οι ίδιοι εισέπρατταν μόνιμα φόρο από την Καρχηδόνα. Ευτυχισμένοι οι άντρες των κοριτσιών, που ο ρωμαϊκός λαός πήρε τη θέση του πεθερού τους. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

unum αιτ. ενικ. του αριθ. unus ένας, fuisse απαρ. παρακ. του sum, Homero δοτ. ενικ. του ουσ. Homerus ο Όμηρος, servum αιτ. ενικ. του ουσ. servus ο δούλος, tres αριθμ. απόλυτο αρσ. αιτιατική τρεις, Platoni δοτ. ενικ. του ουσ. Plato ο Πλάτωνας, nullum αιτ. ενικ. αρσ. της αόριστης επιθ. αντων. nullus κανένας, Zenoni δοτ. ενικ. του ουσιαστ. Zeno ο Ζήνωνας, tradunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. trado παραδίδω, αναφέρω, nemo ονομ. ενικ. αόριστ. ουσιαστ. αντων. κανένας, vero σύνδ. αντιθ. όμως, αλλά, eos αιτ. πληθ. αρσ. της οριστ. αντων., miseretur γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του αποθ. ρ. miseror θρηνώ, λυπάμαι κάποιον, quod αιτιολ. σύνδ. γιατί, διότι, infeliciter επίρ. θετικού του επιθ. infelix δυστυχισμένος, infeliciter στη δυστυχία, vixerint γ' πληθ. παρακ. υποτακτ. του ρ. vivo ζω, Menenius ονομ. ενικ. ουσ. Μενήνιος, Agrippa ονομ. ενικ. ουσ. Αγρίππας, qui ονομ. ενικ. αρσ. της αναφ. αντων. οποίος, inter προθ. μεταξύ, patres αιτ. πληθ. του ουσ. pater (γεν. πληθ. patrum) πατέρας, patres συγκλητικοί, plebem αιτ. ενικ. (μόνο στον ενικό) του ουσ. plebs-bis (και plebes-ei) πληβείοι, publicae γεν. ενικ. θηλ. του επιθ. publicus-a-um δημόσιος, gratiae γεν. ενικ. του ουσ. gratia-ae χάρη, συμφιλίωση,

sequester ονομ. ενικ. αρσ. του ουσ. sequester-stris/ri// μεσολαβητής, fuit γ' ενικ. παρακ. ορίστ. του ρ. sum, aere αφαιρ. ενικ. του ουσ. aes, aeris χαλκός, χρήματα, collato αφαιρ. ενικ. ουδ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. confero συγκεντρώνω, funeratus est γ' εν. παρακ. οριστ. (αρσ.) του ρ. funero κηδεύω, Atilius ονομ. ενικ. Ατίλιος, Regulus ονομ. ενικ. Ρήγουλος, cum χρον. σύνδ. όταν, roenos αιτ. πληθ. του roeni-orum οι Καρχηδόνιοι, Africa αφαιρ. του ουσιαστ. Africa-ae η Αφρική, funderet γ' ενικ. παρτ. υποτακτ. του ρ. fundo τρέπω σε φυγή - χύνω, ad πρόθ. + αιτ. προς, senatum αιτ. ενικού του ουσ. senatus-us (αρσ.) σύγκλητος, scripsit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. scribo γράφω, mercenarium αιτ. ενικ. του ουσ. mercenarius-ii ο μισθωτός εργάτης, suum αιτ. ενικ. αρσ. της κτητ. αντων. suus-a-um, discessisse απαρ. παρακ. του ρ. discedo αποχωρώ, ab πρόθ. + αφαιρ. από, eo αφαιρ. ενικ. αρσ., desertum esse απαρ. παθητικού παρακ. (ουδ.) του ρ. desero εγκαταλείπω, rus ονομ. ενικ. ουσ. (γεν. ruris ουδ.) αγρός, id αιτ. ενικ. ουδ., senatui δοτ. ενικ., publice επίρ. θετικού του επιθ. publicus, curari απαρ. παθητ. ενεστώτα του ρ. curo φροντίζω, placuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. placeo αρέσκω (εδώ ως απρόσωπο

placet αποφασίζει), quoniam αιτιολογ. σύνδ. επειδή, Regulus ονομ. Ρήγουλος, aberat γ' ενικ. παρατατ. οριστ. του ρ. absum, Scipionis γεν., filiae ονομ. πληθ. του ουσ. filia-ae θυγατέρα, ex πρόθ. + αφαιρ. από, aerario αφαιρ. εν. του ουσ. aerarium-ii-i το δημόσιο ταμείο, dotem αιτ. ενικ. του ουσιαστ. dos, dotis προίκα, acceperunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. accipio λαβαίνω, quia αιτιολ. σύνδ. επειδή, nihil αιτ. της αόρ. αντων. nihil (ουδ.) τίποτα, illis δοτ. πληθ. θηλ. της δεικτ. αντων. ille, illa, illud εκείνος, reliquerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του ρ. relinquo εγκαταλείπω, pater ονομ. ενικ., aequum ονομ. ενικ. ουδ. του επιθ. aequus-a-um (σος, δίκαιος, (μαζί με το γ' πρόσωπο του sum αποτελεί απρόσωπη έκφραση aequum est δίκαιο είναι, aequum erat δίκαιο ήταν κ.ο.κ.), Mehercule επιφώνημα, μα τον Ηρακλή, populum αιτ. ενικ. του ουσ. populus-i ο λαός, Romanum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθέτου Romanus-a-um ρωμαϊκός, tributum αιτ. ενικ. του ουσ. tributum-i φόρος, conferre απαρ. ενεστ. του ρ. confero πληρώνω, cum αιτιολ. σύνδ. αφού, Carthagine αφαιρ. ενικ. του ουσ. Carthago-inis η Καρχηδόνα, semper επίρ. πάντοτε, ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστικής (ή επαναληπτικής) αντων. ipse, ipsa.

ipsum ο ίδιος,
exigeret γ' ενικ. παρ. υποτακτ. του
ρ. exigo εισπράττω,
felices αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. felix-
cis ευτυχισμένοι,
viros αιτ. πληθ. του ουσ. vir, viri άν-

τρας (viri = mariti = σύζυγοι),
puellarum γεν. πλη. του ουσ. puella-
ae κορίτσι,
quibus δοτ. πληθ. αρσ. της αναφ. αν-
των. qui οποίος,

loco αφαιρ. ενικ. του ουσ. locus-i
τόπος,
soceri γεν. ενικ. του ουσ. socer, so-
ceri πεθερός,
fuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. sum.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

miseror αποθετ. funero curo

Δεύτερης συζυγίας

placeo, placui (και placitus sum), placitum, placere

Το γ' ενικό πρόσωπο χρησιμοποιείται ως απρόσωπο.

Τρίτης συζυγίας

trado, tradidi, traditum, tradere

vivo, vixi, victum, vivere

confero, contuli, conlatum /collatum/, conferre

fundo, fudi, fustum, fundere

scribo, scripsi, scriptum, scribere

discedo, discessi, discessum, discedere

desero, deserui, desertum, deserere

absum, afui, abesse

accipio, accepi, acceptum, accipere

relinquo, reliqui, relictum, relinquere

exigo, exegi, exactum, exigere

sum, fui, esse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Agrippa-ae αρσ., gratia-ae θηλ., Africa-ae θηλ. filia-ae θηλ., puella-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Homerus-i αρσ., servus-i αρσ., Menenius-ii-i αρσ., Atilius-ii-i αρσ., Regulus-i αρσ., Mercenarius-ii-i αρσ., Poeni-
orum αρσ., aerarium-ii-i ουδ., populus-i αρσ., tributum-i ουδ., vir, viri αρσ., locus-i αρσ., loca-orum ουδέτερο, socer,
soceri αρσ., sequester-stri (και sequester-stris).

Τρίτης κλίσης

Plato-onis αρσ., Zeno-onis αρσ., pater-tris αρσ., plebs, plebis θηλ. (η λέξη στον πληθυντικό απαντά σπανιότατα·
απαντά όμως ο ενικός και ως όνομα της πέμπτης κλίσης plebes-ei) sequester-stris αρσ., aes, aeris ουδ. (στον
πληθυντικό aera-um = οι ψηφίδες της αρίθμησης καθώς και τα μερικά ποσά από τα οποία αποτελείται το κεφάλ-
αιο), rus, ruris ουδ., dos, dotis θηλ. (πληθ. dotes γεν. dotium), Carthago-inis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

senatus-us αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

publicus-a-um aequus-a-um Romanus-a-um

αντωνυμικό επίθετο nullus-a-um

αριθμητικό unus, una, unum

μετοχή collatus-a-um

Τρίτης κλίσης

felix-cis

αριθμητικό tres, tres, tria

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

· aequus-a-um επιρ. aequae συγκρ. aequior-ior-ius επιρ. aequius υπερθ. aequissimus-a-um επιρ. aequissime.

- felix, felix, felix επιρ. feliciter συγκρ. felicior-ior-ius επιρ. felicius υπερθ. felicissimus-a-um επιρ. felicissime.
 Όπως το felix σχηματίζει τα παραθετικά το infelix (ασφαλώς με το μόριο in).

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

nullus-a-um	αόριστη επιθετική
nemo, nullius, nemini, neminem, nullo-a-o	αόριστη ουσιαστική
qui, quae, quod	αναφορική
suus, a-um	κτητική
is, ea, id	οριστική
ille, illa, illud	δεικτική
nihil	αόριστη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ουσιαστικό Plato κλίνεται ως εξής: ονομ. Plato και Platon, γεν. Platonis, δοτ. Platoni, αιτ. Platona και Platonem, κλητ. Plato και Platon, αφαιρ. Platone. Όμοια κλίνεται και το ουσ. Zeno (Zenon).
2. Το ουσιαστικό plebs, plebis είναι ετερόκλιτο κλίνεται και κατά την τρίτη και κατά την πέμπτη κλίση (plebes-ei).
3. Το ουσιαστικό sequester-stris (κατά την τρίτη κλίση), σχηματίζει την αφαιρετική ενικού σε -e και τη γενική του πληθυντικού σε -ium.
4. Για το όνομα Hercules βλέπε μάθημα 18, παρατηρήσεις στα γραμματικά.
5. Η αόριστη αντωνυμία nihil (ουδ.) κλίνεται ως εξής: Ονομ. nihil γεν. nullius rei, δοτ. nulli rei, αιτ. nihil, αφαιρ. nulla re. Πληθυντικό δεν έχει.
6. Η αόριστη ουσιαστική αντωνυμία nemo κλίνεται: Στον ενικό. Αρσενικό. Ονομ. nemo, γεν. nullius, δοτ. nemini, αιτ. neminem, αφαιρ. nullo. Το θηλυκό, που απαντά σπάνια, σχηματίζει όπως το αρσενικό με διαφοροποίηση της αφαιρετικής -nulla-. Για το ουδέτερο χρησιμοποιεί ή το nihil ή το nullum. Τον πληθυντικό σχηματίζει από το nullus.
7. Η αόριστη επιθετική αντωνυμία nullus-a-um κλίνεται όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα (ασφαλώς χωρίς κλητική) με διαφοροποίηση της γενικής και δοτικής ενικού, που κάνει και στα τρία γένη γεν. nullius δοτ. nulli.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- unum ...tradunt κύρια πρόταση.
tradunt ρήμα, scriptores ενν. υποκ., fuisse ειδ. απαρ. αντικ., servum, servos, servum ενν., υποκ. στο απαρ. fuisse, unum επιθ. προσδ., tres επιθ. προσδ. στο ενν. servos, nullum επιθ. προσδ. στο ενν. servum, Homero, Platoni, Zenoni δοτικές προσωπικές κτητικές.
- nemo ...miseretur κύρια πρόταση.
miseretur ρήμα. nemo υποκ., eos αντικ., vero αντιθ. σύνδ.
- quod ...vixerint δευτ. αιτιολογική πρόταση.
Εισάγεται με τον αιτιολογικό quod, εξαρτάται από ενεστώτα υποτακτικής (miseretur), εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου (vixerint) γιατί δηλώνει αιτιολογία του υποκειμένου της κύριας πρότασης και προτερόχρονο. vixerint ρήμα, ei ενν. υποκ., infeliciter επιρ. προσδ. του τρόπου.
- M. Agrippa ...funeratus est κύρια πρόταση.
funeratus est ρήμα, M. Agrippa υποκ., aere collato αφαιρ. απόλυτη, collato χρονική μετοχή, aere υποκ. της μετοχής.
- qui ...fuit αναφορ. προσδιορ. στο Agrippa πρόταση.
Εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο (funeratus est), εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός) παρακειμένου και δηλώνει το προτερόχρονο.
fuit ρήμα, qui υποκ., sequester κατηγορ. gratiae γεν. αντικειμενική στο sequester, publicae επιθ. προσδ., inter patres, inter plebem εμπρόθ. προσδ., που δηλώνουν μεσολάβηση ανάμεσα... (κοινωνία).
- Atilius ...senatum ...rus κύρια πρόταση.

scripsit ρήμα, Atilius regulus υποκ., ad senatum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση για επίτευξη κάποιου σκοπού, discessisse, desertum esse ειδ. απαρ. αντικ., Mercenarium υποκ. στο discessisse, suum επιθ. προσδ. στο mercenarium, rus υποκ. στο desertum esse, ab eo ποιητικό αίτιο (ενεργητική σύνταξη: eum deseruisse rus = ότι αυτός έχει εγκαταλείψει τον αγρό).

- cum ...funderet δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό - αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο οριστικής (scripsit), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

funderet ρήμα, Atilius Regulus ενν. υποκ., Roenos αντικ., in Africa εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- id ...placuit κύρια πρόταση.

placuit απρόσ. ρήμα, curari τελ. απαρ. υποκ. στο placuit, id υποκ. στο curari, senatui δοτική προσωπική στο placuit, publice επιρ. προσδ. του τρόπου.

- quoniam Regulus aberat δευτ. αιτιολογική πρόταση.

(με οριστική - πραγματική αιτιολογία)

aberat ρήμα, Regulus υποκ.

- Scipionis ...acceperunt κύρια πρόταση.

acceperunt ρήμα, filiae υποκ., Scipionis γεν. κτητική στο filiae, dotem αντικ., ex aerario εμπρόθ. προσδ. τοπικής προέλευσης.

- quia ...pater δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει πραγματική αιτιολογία.

reliquerat ρήμα, pater υποκ., nihil άμεσο αντικ., illis (δοτ.) έμμεσο αντικ.

- Aequum ..conferre κύρια πρόταση.

aequum erat ρήμα - απρόσωπη έκφραση, conferre τελ. απαρ. υποκ., populum υποκ. του απαρ., Romanum επιθ. προσδ. στο populum, tributum άμεσο αντικ. στο απαρ., Scipioni (δοτ.) έμμεσο αντικ., Hercule επιφώνημα.

- cum ...exigeret δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με τον αιτιολ. cum, εξαρτάται από παρατατικό οριστικής (ή άμεση εξάρτηση του exigeret είναι από το ενεστωτικό απαρέμφατο conferre, το οποίο, εφόσον εξαρτάται από το aequum erat, λογίζεται ως ιστορικός χρόνος), και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί έχουμε αιτιολογία, που προέρχεται από εσωτερική διεργασία και χρόνο παρατατικό γιατί δηλώνει το σύγχρονο.

exigeret ρήμα, ipse υποκ., tributum αντικ., a Carthagine εμπρόθ. προσδ. τοπικής προέλευσης, semper επιρ. προσδ. του χρόνου.

- O felices ... fuit ελλειπτ. επιφωνηματική πρόταση.

- quibus ...fuit αναφορ. αιτιολογική πρόταση.

fuit ρήμα, populus υποκ., Romanus επιθ. προσδ. στο populus, quibus δοτική προσωπική κτητική, viros αιτιατ. επιφωνηματική, felices επιθ. προσδ. στο viros, loco αφαιρ. τοπική σε θέση κατηγορουμένου με τη γενική soceri αντί ονομ. socer.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Το ipse αναφέρεται στο populus Romanus.

2. Αιτιολογικές προτάσεις.

Οι αιτιολογικές προτάσεις προήλθαν κυρίως από τις αναφορικές. Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των ουσιαστικών και των επιρρηματικών αιτιολογικών προτάσεων. Οι επιρρηματικές εισάγονται με τους συνδέσμους quod, quia, quoniam, quando και τον αιτιολογικό cum.

α. quod με υποτακτική, cum πάντοτε με υποτακτική.

Οι δευτερεύουσες αυτές προτάσεις τίθενται στην υποτακτική γιατί περιέχουν γνώμη, όχι του συγγραφέα, αλλά του υποκειμένου του ρήματος της πρότασης, από την οποία εξαρτάται η αιτιολογική πρόταση. Σ' αυτές τις προτάσεις τηρείται γενικά η ακολουθία των χρόνων.

β. quod, quia, quoniam, quando με οριστική.

Ουσιαστικές αιτιολογικές προτάσεις.

Εισάγονται με το *quod* (*quia*) και σπανιότερα με τον *cum* ή σπανιότερα με τα *cur*, *quare*.

Αποτελούν

1. αντικείμενο ρημάτων ή φράσεων, που δηλώνουν ψυχικό πάθος

2. υποκείμενο ρημάτων ή εκφράσεων, που δηλώνουν ψυχικό πάθος, όπως για το αντικείμενο και έχουν απρόσωπη σύνταξη

3. επεξήγηση όρου συναπτόμενου άμεσα ή έμμεσα με το ρήμα εξάρτησης.

Εκφέρονται

1. με οριστική. Αιτιολογία πραγματική.

2. με υποτακτική. Στον πλάγιο λόγο. Το περιεχόμενο της αιτιολογικής πρότασης εκφράζει όχι τη γνώμη του συγγραφέα, αλλά ενός τρίτου. Η αιτιολογία κατά κανόνα είναι υποκειμενική (βλέπε και μάθημα 21).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

“1. α. *quod ...vixerint* αιτιολογική πρόταση* εισάγεται με το σύνδεσμο *quod* και εκφέρεται με την υποτακτική. επειδή η αιτιολογία είναι υποκειμενική (κατά τη γνώμη του υποκειμ. του ρήματος *miseretur*). Ο χρόνος του ρήματος είναι παρακείμενος πρώτα γιατί δηλώνεται κάτι το προτερόχρονο (έζησαν στο παρελθόν) και δεύτερο επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (*miseretur*: ενεστώς)* αν το ρήμα ήταν σε ιστορικό χρόνο (*misereretur*) ο χρόνος του ρήματος θα ήταν ο υπερσυντέλικος (*vixissent*).

β. *quoniam ...aberat*: αιτιολογική πρόταση* εισάγεται με το σύνδεσμο *quoniam* και εκφέρεται με την οριστική, διότι η αιτιολογία είναι πραγματική (πράγματι ήταν μακριά). Ο παρατατικός δείχνει τη διάρκεια στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα του παρελθόντος.

γ. *quia nihil ...reliquerat*: αιτιολογική πρόταση* εισάγεται με το σύνδεσμο *quia* και εκφέρεται με την οριστική, που εκφράζει πραγματικό γεγονός. Ο υπερσυντέλικος της οριστικής δηλώνει κάτι το συντελεσμένο πριν από κάποιο χρονικό σημείο του παρελθόντος.

δ. *cum ...exigeret*: αιτιολογική πρόταση* εισάγεται με το σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με την υποτακτική (εσωτερική, λογική διεργασία). Ο παρατατικός δείχνει πράξη σύγχρονη με τον ιστορικό χρόνο της κύριας πρότασης (*aequum erat*).

Σημ. Η πρόταση *quibus ...fuit* είναι αναφορική αιτιολογική.

2. *Milites arma abiciunt, quod timent.*

Virum admiramur, quod fortis est.

Adolescens periit, quoniam pugnare cupiebat.

Infeliciter vixerunt, quia pater/suus/ mortuus erat.

Όλες οι παραπάνω προτάσεις εκφράζουν πραγματική αιτιολογία και γι αυτό εκφέρονται με οριστική. Οι σύνδεσμοι *quod*, *quia*, *quoniam* μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά.

3. *placuit*: ρήμα (απρόσωπο), *curari* υποκ., *senatui* δοτ. προσωπική, *id* υποκ. του *vurari*, publice επιρρ. προσδ. του τρόπου στο *curari*.

4. Ενεστ.	<i>exigat</i>	Παρατ.	<i>exigeret</i>	Μέλλ.	<i>exacturus sit</i>
Παρακ.	<i>exegerit</i>	Υπερσ.	<i>exegisset</i>		

Ενικός

Ονομ. *aes*

Δοτ. *aeri*

Κλητ. *aes*

Γεν. *aeris*

Αιτ. *aes*

Αφαιρ. *aere*

Πληθυντ.

Ονομ. *aera*

Δοτ. *aeribus*

Κλητ. *aera*

Γεν. *aerum*

Αιτ. *aera*

Αφαιρ. *aeribus*

5. *Carthaginienses fudit, quod/vir/fortis erat. /fundo, fudi, fusum-ere. Pecuniam ei non dederunt. quod dives (υποκειμενική αιτιολ. esset). // **

ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Μάνιος Κούριος Δεντάτος ήταν πάρα πολύ ολιγαρκής, για να μπορεί να περιφρονεί ευκολότερα τα πλούτη. Κάποια μέρα ήλθαν σ’ αυτόν απεσταλμένοι των Σαμνιτών. Αυτός παρουσιάστηκε μπροστά τους, για να τον δουν, καθισμένος κοντά στη φωτιά σε ένα σκαμνί και τρώγοντας από ένα ξύλινο πιάτο. Των Σαμνιτών τα πλούτη περιφρόνησε και οι Σαμνίτες θαύμασαν τη φτώχεια του. Γιατί ενώ του έφεραν από μέρους της πολιτείας τους πολύ χρυσάφι, για να το κάνει ότι θέλει, γέλασε μαλακώνοντας το αυστηρό πρόσωπό του κι απάντησε αμέσως: «Μέλη αυτής της περιττής, για να μην πω ανόητης, πρεσβείας, πείτε στους Σαμνίτες πως ο Μάνιος Κούριος προτιμάει να εξουσιάζει τους πλούσιους παρά να γίνει πλούσιος ο ίδιος* και θυμηθείτε πως εμένα ούτε στη μάχη μπορούν να με νικήσουν ούτε με χρήματα να με διαφθείρουν.//*

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Manius ο Μάνιος,
Curius-i Κούριος,
Dentatus-i Δεντάτος,
maxima αφαιρ. ενικ. θηλ. υπερθ. του επιθ. magnus-a-um μεγάλος,
frugalitate αφαιρ. ενικ. του ουσ. frugalitas-atis ολιγάρκεια,
utebatur γ’ ενικ. παρατ. οριστ. του αποθετ. ρ. utor χρησιμοποιώ,
quo σύνδ. τελικός = για να,
facilius επίρ. συγκρ. του επιθ. facilis εύκολος,
divitias αιτ. πληθ. του ουσ. divitiarum (μόνο στον πληθ.) πλούτη,
contemnere απαρ. ενεστ. του ρ. contemno περιφρονώ,
posset γ’ ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. possum δύναμαι,
die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies-ei (αρσ.) μέρα,
quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αόριστης επιθετ. αντων. quidem, quaedam, quoddam κάποιος,
samnitium γεν. πληθ. του ουσιαστ. samnites-ium οι Σαμνίτες,
legati ονομ. πληθ. του ουσ. legatus-i απεσταλμένος, πρέσβης,
ad eum προς αυτόν,
eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. is, ea, id αυτός,
venerunt γ’ πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. venio έρχομαι,
ille ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.

ille, illa, illud, εκείνος,
se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ’ προσ.,
scamno αφαιρ. ενικ. του ουσ. scamnum-i το σκαμνί,
assidentem αιτ. ενικ. μετοχ. ενεστ. αρσ. του ρ. assideo κάθομαι δίπλα,
apud πρόθ. κοντά,
focus αιτ. ενικ. του ουσ. focus-i φωτιά,
ex πρόθ. από,
ligneo αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. ligneus-a-um ξύλινος,
catillo αφαιρ. ενικ. του ουσ. catillus πιάτο,
cenantem αιτ. ενικ. μετοχ. ενεστ. αρσ. του ρ. cenare δειπνώ, γευματίζω,
eis δοτ. πληθ. αρσ.,
spectandum αιτ. ενικ. αρσ. γερουνδιακό του ρ. specto παρατηρώ, βλέπω,
praebuit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. praebeo παρέχω, προσφέρω,
divitias αιτ. πληθ.,
contempsit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. contemno περιφρονώ,
Samnites ονομ. πληθ. οι Σαμνίτες,
paupertatem αιτ. ενικ. του ουσ. paupertas-atis φτώχεια,
eius γεν. ενικ. αρσ.,
mirati sunt γ’ πληθ. παρακ. οριστ. του αποθετ. ρ. miror θαυμάζω,

nam αιτιολ. σύνδ. (εδώ βεβαιωτικός γαρ = βέβαια, δηλαδή),
cum χρον. σύνδεσμος = ενώ,
magnum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. magnus-a-um μεγάλος,
pondus αιτ. ενικ. του ουσ. pondus-eris (ουδ.) βάρος,
auri γεν. ενικ. του ουσ. aurum-i χρυσάφι,
publice επίρ. (του επιθ. publicus-a-um) δημόσια, με τη φροντίδα του κράτους,
missum αιτ. ενικ. ουδ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. mitto στέλνω,
attulissent γ’ πληθ. υπερσ. υποτακτικής του ρ. affero φέρνω, προσφέρω,
ut να,
eo αφαιρ. ενικ. ουδ.,
uteretur γ’ ενικ. παρατ. υποτακτ. του αποθετ. ρ. utor χρησιμοποιώ,
vultum αιτ. ενικ. του ουσ. vultus-us πρόσωπο,
risu αφαιρ. ενικ. του ουσ. risus-us γέλιο,
solvit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. solvo λύνω, χαλαρώνω,
protinus επίρ. αμέσως,
dixit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. dico λέγω,
supervacaneae γεν. ενικ. θηλ. του επιθ. supervacaneus-a-um περιττός, ανώφελος,

ne τελ. σύνδ. για να μη,
dicam α' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
dico λέγω,
ineptae γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
ineptus-a-um άκαιρος, ανόητος,
legationis γεν. ενικ. του ουσ. legatio
-onis πρεσβεία,
ministri ονομ. πληθ. του ουσ.
minister-stri ο πρεσβευτής, ο απε-
σταλμένος,
narrate β' πληθ. ενεστ. προστακτ.
του ρ. narro αφηγούμαι,
Samnitibus δοτ. πληθ. του ουσ.
Samnites-ium,

Manium Curium αιτ.,
malle απαρ. ενεστ. του ρ. malo
προτιμώ,
locupletibus δοτ. πληθ. του ουσ.
locuples-pletis πλούσιος,
imperare απαρ. ενεστ. του ρ. impe-
ro διατάζω,
quam επίρ. παρά,
ipsum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αν-
των. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
fieri απαρ. ενεστ. του ρ. fio γίνομαι,
locupletem αιτ. ενικ.,
mementote β' πληθ. προστακτ. πα-
ρακ. του ελλειπτικού ρ. meminī θυμά-

μαι,
me αιτ. ενικ.,
nec σύνδ. ούτε,
acie αφαιρ. ενικ. του ουσ. acies-ei
μάχη,
vinci απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ. vin-
co νικώ,
pecunia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
pecunia-ae χρήματα,
corrumpi απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ.
corrumpo διαφθείρω,
posse απαρ. ενεστ. του ρ. possum
δύναμαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

miror αποθετ. ceno specto impero narro

Δεύτερης συζυγίας

assideo, assedi, assessum, assidere

praebeo, praebui, praebitum, praebere

Τρίτης συζυγίας

utor, usus sum, uti αποθετ.

contemno, contempsī, contemptum, contemnere

possum, potui, posse

mitto, misi, missum, mittere

affero, attuli, allatum, afferre

solvo, solvi, solutum, solvere

Τέταρτης συζυγίας

venio, veni, ventum, venire

dico, dixi, dictum, dicere

malo, malui, malle

fio, factus sum fieri (παθητ. του facio)

memini-meminisse

corrumpo, corrumpti, corruptum,

corumpere

vinco, vici, victum, vincere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

divitiae-arum (μόνο στον πληθ.) θηλ., pecunia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Manius-ii-i Curius-ii-i Dentatus-i αρσενικά, scamnum-i ουδ. focus-i αρσ., catillus-i αρσ., legatus-i αρσ., aurum-i ουδ. minister-stri αρσ.

Τρίτης κλίσης

frugalitas-atis θηλ., Samnites-ium αρσ., paupertas-atis θηλ., pondus-eris ουδ., legatio-ionis θηλ., locuples-etis αρσ. (πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο επίθετο).

Τέταρτης κλίσης

vultus-us αρσ., risus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

dies-ei αρσ., acies-ei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um ligneus-a-um supervacaneus-a-um ineptus-a-um

Γερουνδιακό *spectandus-a-um*
 Μετοχές *miratus-a-um* *missus-a-um*
 Τρίτης κλίσης
/locuples-etis/ *facilis-is-e*
 Μετοχές *assidens-ntis* *cenans-ntis*

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- *magnus-a-um* επίρ. *magnopere* συγκρ. *maior-ior-ius* επίρ. *magis* υπερθ. *maximus-a-um* επίρ. *maxime*.
- *ineptus-a-um* επίρ. *inepte* συγκρ. *ineptior-ior-ius* επίρ. *ineptius* υπερθ. *ineptissimus-a-um* επίρ. *ineptissime*.
- *locuples-es-es* επίρ. *locupletiter* συγκρ. *locupletior-ior-ius* επίρ. *locupletius* υπερθ. *locupletissimus-a-um* επίρ. *locupletissime*.
- *facilis-is-e* επίρ. (προσοχή) *facile* συγκρ. *facilior-ior-ius* επίρ. *facilius* υπερθ. *facillimus-a-um* επίρ. *facillime*.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

<i>quidam, quaedam, quoddam</i> αόριστη επιθετική	<i>se</i>	προσωπική γ' προσ.
<i>is, ea, id</i>	οριστική	οριστική
<i>ipse, ipsa, ipsum</i>	οριστική	
<i>ille, illa, illud</i>	δεικτική	

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *Manius ...utebatur* κύρια πρόταση.
utebatur ρήμα, *M. C. Dentatus* υποκ., *frugalitate* αντικ., *maxima* επιθ. προσδ. στο *frugalitate*.
- *quo ...posset* δευτ. τελική πρόταση.
 Εισάγεται με το *quo* και επίθετο συγκριτικού βαθμού· εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (παρατατικό οριστικής *utebatur*), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
posset ρήμα, *M.C. Dentatus* υποκ., *contemnere* τελ. απαρ. αντικ., *M.C. Dentatus* υποκ. στο απαρ. (ταυτοπροσωπία), *divitias* αντικ. του απαρ., *facilius* επιρ. προσδ. του τρόπου.
- *die ...venerunt* κύρια πρόταση.
venerunt ρήμα, *legati* υποκ., *ad eum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, *die* αφαιρ. του χρόνου, *quodam* επιθ. προσδιορ. στο *die*, *Samnitium* γεν. κτητική στο *legati*.
- *ille ...praebuit* κύρια πρόταση.
praebuit ρήμα, *ille* υποκ., *se* άμεσο αντικ., *eis (Samnitibus)* έμμεσο αντικ., *spectandum* κατηγορ. προσδ. σε δήλωση σκοπού στο *se*, *assidentem, cenantem* κατηγορηματικές μετοχές στο *se* ή χρονικοτροπικές, *apud focum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, *ex catillo* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική προέλευση, *ligneo* επιθ. προσδ. στο *catillo*.
- *Samnitium ...contempsit* κύρια πρόταση.
contempsit ρήμα, *ille* ενν. υποκ., *divitias* αντικ., *Samnitium* γεν. κτητική στο *divitias*.
- *Samnites ...mirati sunt* κύρια πρόταση.
mirati sunt ρήμα, *Samnites* υποκ., *paupertatem* αντικ., *eius* γεν. κτητική στο *paupertatem*.
- *cum ...attulissent* δευτ. χρονική πρόταση.
 Εισάγεται με τον ιστορικό ή αφηγηματικό *cum*, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική ιστορικού παρακειμένου *solvit*), εκφέρεται με υπερσυντ. υποτακτικής (*attulissent*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
attulissent ρήμα, *Samnites* υποκ., *pondus* αντικ., *magnum* επιθετ. προσδ. στο *pondus*, *auri* γενική του περιεχομένου, *publice* επιρ. προσδ. του τρόπου, *missum* επιθετικοποιημένη αναφορ. μετοχή παραθετικός προσδ. στο *pondus*, *ad eum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.
- *ut eo uteretur* δευτ. τελική πρόταση.
 Εισάγεται με το *ut*, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (υποτακτική υπερσυντ. *attulissent*), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*uteretur*) και δηλώνει σκοπό, που μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν.
uteretur ρήμα, *MC. Dentatus* υποκ., *eo* (αφαιρ.) αντικείμεν.

- Vultum risu solvit κύρια πρόταση.

solvit ρήμα, M.C. Dentatus ενν. υποκ., vultum αντικ., risu αφαιρ. του τρόπου.

- protinus dixit κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, M.C. Dentatus ενν. υποκ., protinus επιρ. προσδ. του τρόπου.

- supervacaneae-legationis ...locupletem κύρια πρόταση.

narrate ρήμα, vos ενν. υποκ., ministri παράθεση στο ενν. vos, legationis γεν. αντικειμενική (ως χαρακτηριστικό γνώρισμα) στο ministri, supervacaneae επιθ. προσδ. στο legationis, ineptae επιθ. προσδ. στο legationis, malle ειδ. απαρ. άμεσο αντικ. στο narrate, Samnitibus έμμεσο αντικ., Manium Curium υποκ. στο malle (ετεροπροσωπία), imperare τελ. απαρ. αντικ. στο malle α' όρος σύγκρισης, locupletibus (δοτ.) αντικ. στο imperare, quam fieri β' όρος σύγκρισης, fieri τελ. απαρ. αντικ. στο malle, ipsum υποκειμ. στο fieri, locupletem κατηγορούμενο στο ipsum.

- ne dicam παρενθετική τελική πρόταση.

Θα υποτεθεί ως ρήμα εξάρτησης το dico (οριστική ενεστώτα). Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dicam) και δηλώνει σκοπό στο παρόν.

dicam ρήμα, ego ενν. υποκ.

- mementote ...posse κύρια πρόταση.

mementote ρήμα, vos ενν. υποκ., posse ειδ. απαρ. αντικ., me (αιτιατ.) υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), (nec) vinci, (nec) corrumpi τελ. απαρ. αντικ. στο posse, acie αφαιρ. οργανική, pecunia αφαιρ. οργανική ή του μέσου.

Η σύνταξη μπορεί να είναι απρόσωπη, οπότε το me είναι υποκ. των απαρ. vinci, corrumpi, που είναι υποκ. στο posse.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τις τελικές προτάσεις βλέπε στο σχολ. βιβλίο σελ. 212. Πρόσεξε την αποκλειστική χρήση της υποτακτικής στις τελικές προτάσεις και την ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων.

2. Μετά τα ρήματα που σημαίνουν «δίνω» παραδίδω, παρέχω, το γερονδιακό εκφράζει σκοπό (σχολ. βιβλίο σελ. 213).

3. Ο σκοπός εκφράζεται και με εμπρόθετο γερούνδιο ή εμπρόθετο γερονδιακό, με δοτική (δοτική του σκοπού), με το σουπίνο σε -um και με εμπρόθετο ουσιαστικό σε αιτιατική πτώση (βιβλίο σελ. 213).

Γενικά για τις τελικές προτάσεις

Εισάγονται

1. οι καταφατικές με το ut και σπάνια με το qui.

2. οι αρνητικές με τα ut non, ne, ut ne, quo ne.

3. με το quo (= ut eo).

4. οι αρνητικές όταν συνδέονται παρατακτικά με άλλη τελική καταφατική με τα neve, neu.

Όταν ακολουθεί συγκριτικός βαθμός επιθέτου ή επιρρήματος εισάγονται με το quo / βλέπε μάθημα 36 / Αντί πρότασης με το ut μπορεί να τεθεί και αναφορική τελική πρόταση.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων σημειώνεται:

1. Εκφέρονται μόνο με υποτακτική ενεστώτα για το παρόν και το μέλλον και υποτακτική παρατατικού για το παρελθόν.

2. Γίνεται χρήση της υποτακτικής παρακειμένου, όταν κατά την άποψη ή γνώμη του ομιλητή ή συγγραφέα, το περιεχόμενό τους κρίνεται ως ήδη ολοκληρωμένο, πραγματοποιημένο στο παρελθόν.

Επίσης γίνεται χρήση των χρόνων του προτερόχρονου και για να δηλωθεί σκοπός, του οποίου η εκπλήρωση είναι επιθυμητή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

"1. a. quo facilius ...posset τελική πρόταση" εισάγεται με το σύνδεσμο quo, επειδή ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού" εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (utebatur) είναι σε ιστορικό χρόνο.

β. ut eo uteretur τελική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού, γιατί το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται (attulissent) είναι σε ιστορικό χρόνο.

γ. ne dicam τελική (παρενθετική) πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο ne, γιατί η πρόταση είναι αρνητική· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα.

2. praedones venerunt, ut salutarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

legatos miserunt, ut orarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

pueri venerunt, ut spectarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

praedones veniunt, ut salutent (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο).

legatos mittunt, ut orent (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο).

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
3. Ενεστ. utitur	Ον. acies	acies
Παρατ. utebatur	Γεν. aciei	--
Μέλλ. utetur	Δοτ. aciei	--
Παρακ. usus est	Αιτ. aciem	acies
Υπερσ. usus erat	Κλητ. acies	acies
Συντ. Μέλλ. usus erit	Αφ. acie	-

4. pauper est (αρκτικός χρόνος), ut divitias contemnere possit.

pauper erat (ιστορικός χρόνος), ut divitias contemnere posset. // *

ΜΑΘΗΜΑ 37

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Σε τέτοιο σημείο έχουν φτάσει τα πράγματα, που αν κάποιος θεός ή κάποιο τυχαίο περιστατικό δε βοηθήσει, δε θα μπορέσουμε να σωθούμε. Εγώ βέβαια, μόλις ήλθα στη Ρώμη, δεν έπαψα και να πιστεύω και να λέω και να κάνω όλα εκείνα που αφορούσαν την ομόνοια· όμως τόσο μεγάλη μανία τους είχε πιάσει όλους, ώστε να επιθυμούν τον πόλεμο, αν και εγώ φώναζα ότι δεν υπάρχει πιο άθλιο από τον εμφύλιο πόλεμο. Όλα είναι άθλια στους εμφύλιους πολέμους, αλλά τίποτα δεν είναι πιο αξιοθρήνητο από την ίδια τη νίκη: αυτή κάνει τους νικητές αγριότερους και πιο αχαλίνωτους, ώστε, ακόμη κι αν δεν είναι τέτοιοι από τη φύση τους, να εξαναγκάζονται από την ανάγκη να γίνουν. Πράγματι η έκβαση των εμφύλιων πολέμων είναι πάντα τέτοια, ώστε να γίνονται όχι μόνο όσα θέλει ο νικητής, αλλά ακόμη να κάνει ο νικητής το χατίρι εκείνων, με τη βοήθεια των οποίων κερδήθηκε η νίκη. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

eum αιτ. ενικ. αρσ., (αντί talem),
locum αιτ. ενικ. του ουσ. locus-i
τόπος,
res ονομ. ενικ. ουσ. πράγμα,
deducta est γ' ενικ. παθητικού παρακ. οριστ. του ρ. deduco οδηγώ, φέρνω,
ut συμπερ. σύνδ. ώστε,
nisi υποθ. σύνδ. αν δεν,
qui ονομ. ενικ. αρσ. της αόριστ. επιθετ. αντωνυμίας qui, quae ή qua,
quod (= aliqui-a-od) κάποιος,

deus ονομ. ενικ. θεός,
vel διαζευτ. σύνδ. ή,
casus ονομ. ενικ. ουσ. τύχη, τυχαίο περιστατικό,
aliqui ονομ. ενικ. αρσ. της αόρ. επιθ. αντωνυμίας aliqui, aliqua, aliquod κάποιος,
subvenerit γ' ενικ. παρακ. υποτακτ. του ρ. subvenio (+ δοτ.) βοηθώ,
salvi ονομ. πληθ. αρσ. του επιθέτου salvus-a-um σώος,
esse απαρ. ενεστ. του sum,

nequeamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. nequeo δεν μπορώ,
equidem επίρρ. εγώ βέβαια,
ut χρον. σύνδ. όταν, μόλις,
veni α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. venio έρχομαι,
urbem αιτ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis πόλη,
destiti α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. destitui (+ απαρ.) σταματώ,
omnia αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. omnis-is-e όλος,

sentire απαρ. ενεστ. του ρ. sentio κα-
ταλαβαίνω, πιστεύω, κρίνω,
dicere απαρ. ενεστ. του ρ. dico
λέγω,
facere απαρ. ενεστ. του ρ. facio
κάνω,
quae αιτ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
concordiam αιτ. ενικ. του ουσιαστ.
concordia ομόνοια,
pertinerent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ.
του ρ. pertineo (+ αιτ.) αφορώ, στο-
χεύω,
sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
tantus ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αν-
των. tantus-a-um τόσοσ,
furor ονομ. ενικ. ουσ. μανία,
omnes αιτ. πληθ.,
invaserat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
ρ. invado εισχωρώ, καταλαμβάνω,
πιάνω,
ut συμπερ. σύνδ. ώστε,
pugnare απαρ. ενεστ. του ρ. pugno
μάχομαι, πολεμώ,
cuperent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ.
του ρ. cupio επιθυμώ,
etsi εναντ. σύνδ. αν και,
ego προσωπ. αντων. εγώ,
clamabam α' ενικ. παρατ. οριστ. του
ρ. clamo φωνάζω,
nihil αιτ. ενικ. της αόριστ. αντων. ni-
hil (ουδ.) τίποτα,
misericordius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του ε-
πιθ. miser-era-erum άθλιος, δυστυ-
χής, αξιοθρήνητος,

bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
vicilli αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
vicilis-is-e εμφύλιος,
omnia ονομ. πληθ. ουδ.,
misera ονομ. πληθ. ουδ.,
bellis αφαιρ. πληθ.,
civilibus αφαιρ. πληθ. ουδ.,
quam επίρρημα με συγκριτικό = πα-
ρά, από,
ipsa ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-
των. ipse-a-um ο ίδιος,
victoria ονομ. ενικ. ουσ. νίκη,
ea ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αντων.
is, ea, id (ea victoria),
victores αιτ. πληθ. του ουσ. victor
νικητής,
ferocius αιτ. πληθ. αρσ. συγκρ. του
επιθ. ferox άγριος,
impotentiores αιτ. πληθ. αρσ. συγκρ.
του επιθ. impotens-ntis άνίκανος να
κυριαρχηθεί, αχαλίνωτος,
reddit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
reddo καθιστώ, κάνω,
etiamsi παραχ. σύνδ. ακόμη κι αν,
natura αφαιρ. ενικ. του ουσ. natura
από τη φύση τους,
tales ονομ. πληθ. αρσ. της δεικτ. αν-
των. talis-is-e τέτοιος, τέτοιου
είδους,
sint γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του
sum,
necessitate αφαιρ. ενικ. του ουσ. ne-
cessitas ανάγκη,

esse απαρ. ενεστ. του sum.
cogantur γ' πληθ. ενεστ. υποτακτι-
κής του ρ. cogo (+ απαρ.) εξαναγκά-
ζω,
cogantur γ' πληθ. ενεστ. υποτακτι-
κής του ρ. cogo (+ απαρ.) εξαναγκά-
ζω,
bellorem γεν. πληθ. του ουσ. bellum-
i πόλεμος,
enim βεβαιωτικός εδώ σύνδ. γαρ.
πράγματι,
civilium γεν. πληθ. ουδ.,
exitus ονομ. πληθ. ουσ. έκβαση,
semper επίρρ. πάντοτε.
solum επίρρ. μόνον,
ea ονομ. πληθ. ουδ.,
fiant γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του fio
(παθητ. του facio) γίνομαι.
quae ονομ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod.
velit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
volo θέλω.
victor ονομ. ενικ.,
obsequatur γ' ενικό ενεστ. υποτακτ.
του αποθετ. ρ. obsequor (+ δοτ.) κά-
νω το χατίρι κάποιου.
iis δοτ. πληθ. αρσ. της οριστ. αντων
is, ea, id,
quorum γεν. πληθ. αρσ. της αναφ
αντων.,
auxilio αφαιρ. ενικ. του ουσ. auxi-
lium βοήθεια,
parta sit γ' ενικ. παθητ. παρακ. υπο-
τακτ. του ρ. pario κερδίζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

clamo pugno

Δεύτερης συζυγίας

pertineo, pertinui, pertentum, pertinere

Τρίτης συζυγίας

deduco, deduxi, deductum, deducere

desisto, destiti, --, desistere

dico, dixi, dictum, dicere

facio feci, factum, facere

invado, invasi, invasum, invadere

cupio, cupivi, cupitum, cupere

reddo, reddidi, redditum, reddere

cogo, coegi, coactum, cogere

fio, factus sum, fieri

volo, volui, --, velle

obsequor, obsecutus sum, obsequi

pario, peperit, partum, parere μετ. μέλλ. pariturus

Τέταρτης συζυγίας

subvenio, subveni, subventum, subvenire

nequeo, nequii (nequivi), nequitum, nequire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

concordia-ae θηλ., victoria-ae θηλ., natura-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

locus-i αρσ. (πληθ. loca-orum ουδ.), deus-i αρσ., bellum-i ουδ. auxilium-ii-i ουδ.,

Τρίτης κλίσης

urbs, urbis θηλ., furor-oris αρσ., victor-oris αρσ., necessitas-tatis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

casus-us αρσ., exitus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΓΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

salvus-a-um miser-era-erum

αντωνυμία tantus-a-um

μετοχή partus-a-um

Τρίτης κλίσης

civilis-is-e omnis-is-e ferox-ocis impotens-ntis

αντωνυμία talis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- miser-era-rum επίρρ. misere συγκρ. miserior-ior-ius επίρρ. miserius υπερθ. miserrimus-a-um επίρρ. miserrime.
- civilis-is-e επίρρ. civiliter συγκρ. civilior-ior-ius επίρρ. civilius υπερθ. civilissimus-a-um επίρρ. civilissime.
- ferox επίρρ. ferociter συγκρ. ferocior-ior-ius επίρρ. ferocius υπερθ. ferocissimus-a-um επίρρ. ferocissime.
- impotens επίρρ. impotenter συγκρ. impotentior-ior-ius επίρρ. impotentius υπερθ. impotentissimus-a-um επίρρ. impotentissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική	tantus-a-um	δεικτική
qui, quae/qua/, quod	αόριστη επιθετική	nihil	αόριστη
aliqui, aliquae/aliqua/, aliquod	αόριστη επιθετική	talis, talis, tale	δεικτική
qui, quae, quod	αναφορική		

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- in eum ...deducta est κύρια πρόταση.

deducta est ρήμα, res υποκ., in locum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, eum αντί talem επιθ. προσδ. στο locum.

- ut salvi esse nequeamus δευτ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (οριστική παρακειμένου deducta est με σημασία ενεστώ-
τα). εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής (nequeamus) και δηλώνει αποτέλεσμα στο παρόν - μέλλον.
nequeamus ρήμα, nos ενν. υποκ., esse τελ. απαρ. αντικ., salvi κατηγορ. στο nos.

- nisi ... subvenerit δευτ. υποθετ. πρόταση.

Εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου γιατί ο λόγος είναι πλάγιος, εξαρτημένος υποθετικός λόγος α' είδους. Απόδοση: (ut) nequeamus.

Ευθύς λόγος: nisi ... subvenerit (συντ. μέλλ.) -- salvi esse nequimus.

subvenerit ρήμα, deus, casus υποκ., qui επιθ. προσδ. στο deus, aliqui επιθ. προσδ. στο casus.

- ut veni ad urbem. δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, γιατί δηλώνει πράξη, που έγινε μόλις πριν από την πράξη της κύριας, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου και δηλώνει προτερόχρονο στο παρελθόν.

veni ρήμα, ego ενν. υποκ., ad urbem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, equidem επίρρ. προσδιορισμός.

- non destiti ... facere κύρια πρόταση.

destiti ρήμα, ego ενν. υποκ., sentire, dicere, facere τελ. απαρ. αντικ., ego ενν. υποκ. στα απαρέμφατα (ταυτοπροσωπία), omnia αντικ. στα απαρέμφατα.

- quae ... pertinerent. αναφορ. προσδιοριστική στο omnia πρόταση.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (τα απαρέμφατα εξαρτώνται από το destiti - οριστική παρακειμένου), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού και δηλώνει το σύγχρονο.

pertinerent ρήμα, quae υποκ., ad concordiam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση, σκοπό.

- sed ... invaserat. κύρια πρόταση.

invaserat ρήμα, furor υποκ., tantus επιθ. προσδ. στο furor, omnes αντικ.

- ut pugnare cuperent. επιρρ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική υπερσυντελικού invaserat) εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (cuperent) και δηλώνει το σύγχρονο - αποτέλεσμα - στο παρελθόν.

cuperent ρήμα, omnes ενν. υποκ., pugnare τελ. απαρ. αντικ., omnes ενν. υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία).

- etsi ... miserius δευτ. εναντιωματική πρόταση.

Εισάγεται με το etsi, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και εκφέρεται με παρατατικό οριστικής, γιατί δηλώνει το σύγχρονο πραγματικό στο παρελθόν.

clamabam ρήμα, ego υποκ., esse ειδ. απαρ. αντικ., nihil υποκείμ. στο esse (ετεροπροσωπία), miserius κατηγορ. στο nihil, bello αφαιρ. συγκριτική (β' όρος σύγκρισης - α' όρος το nihil), civili επιθ. προσδ. στο bello.

- omnia ... civilibus κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, omnia υποκ., misera κατηγ., in bellis εμπρόθ. προσδ. του χρόνου ή κατάστασης, civilibus επιθ. προσδ. στο bellis.

- sed ... miserius κύρια πρόταση.

est ενν. ρήμα, nihil υποκ. (α' όρος σύγκρισης), miserius κατηγ. στο nihil.

- quam ipsa victoria β' όρος της σύγκρισης. Κύρια πρόταση.

est ενν. ρήμα, victoria υποκ., ipsa κατηγορ. προσδ. στο victoria.

- ea ... reddit κύρια πρόταση.

reddit ρήμα, ea (victoria) υποκ., victores αντικ., ferociiores, impotentiores κατηγορούμενα.

- ut necessitate esse cogantur. δευτ. επιρρ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (δυννητική), γιατί δηλώνει αποτέλεσμα στο παρόν - μέλλον και δηλώνει το σύγχρονο.

cogantur ρήμα, victores ενν. υποκ., esse αντικ., victores ενν. υποκ. (ταυτοπροσωπία), necessitate αφαιρ. αναγκαστικού αιτίου.

- etiamsi ... sint δευτ. παραχωρητική πρόταση.

Εισάγεται με το etiamsi, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (cogantur) εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα και δηλώνει το σύγχρονο και παραχώρηση προς κάτι που υποτίθεται.

(non) sint ρήμα, victores ενν. υποκ., tales κατηγ., natura αφαιρετική οργανική που δηλώνει τρόπο.

- bellorum ... semper κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, exitus υποκ., tales κατηγ., bellorum γενική υποκειμενική στο exitus, civilium επιθ. προσδ. στο bellorum, semper επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- ut non solum ea fiant δευτ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, γιατί είναι καταφατική, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτι-

κής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν και το μέλλον.
fiant ρήμα, ea υποκ. (non) solum επιρ. προσδ. του τρόπου.

- sed ...iis δευτ. συμπερασματική πρόταση.

όπως η προηγούμενη

obsequatur ρήμα, victor υποκ., iis (δοτ.) αντικ.

- quae velit victor αναφορ. προσδιορ. στο ea πρόταση.

Εξαρτάται από υποτακτική ενεστώτα· εκφέρεται με υποτακτική (λόγω έλξεως) και χρόνο ενεστώτα, γιατί δηλώνεται το σύγχρονο.

velit ρήμα, victor υποκ., quae αντικ.

- quoniam ... parta sit δευτ. αναφορ. προσδιορ. στο iis πρόταση.

Εξαρτάται από υποτακτική ενεστώτα. Εκφέρεται με υποτακτική λόγω έλξης. (Το velit από το fiant και το parta sit από το obsequatur) και χρόνο παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο.

parta sit ρήμα, victoria υποκ., auxilio αφαιρ. οργανική του τρόπου, quorum γεν. υποκειμενική στο auxilio, quorum auxilio δηλώνει το όργανο ή μέσο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η χρονική πρόταση quae ...pertinerent εκφέρεται με υποτακτική. Η υποτακτική δηλώνει κάτι το δυνατό ή ενδεχόμενο, ενώ η οριστική (pertinebant) θα δήλωνε κάτι το πραγματικό.

2. Στις προσδιοριστικές αναφορικές προτάσεις quae velit, quorum... parta sit οι υποτακτικές velit αντί για vult, parta sit αντί για parta est οφείλονται σε έλξη.

3. Η εκφορά των συμπερασματικών προτάσεων μόνο με την υποτακτική υπογραμμίζει τον «κεντρομόλο» χαρακτήρα της λατινικής σύνταξης. Η έκφραση δηλαδή του αποτελέσματος γίνεται με την υποτακτική, επειδή αυτό απορρέει από κάποιο δεδομένο, που αναφέρεται στην κύρια πρόταση. (βιβλίο καθηγητή).

Στις συμπερασματικές προτάσεις πρέπει να διακρίνουμε τις επιρρηματικές από τις ουσιαστικές, τις αρνητικές συμπερασματικές από τις αρνητικές τελικές. Πρέπει επίσης να προσεχθεί η ακολουθία των χρόνων.

Γενικότερα

Οι επιρρηματικές συμπερασματικές (ή αποτελεσματικές) προτάσεις εισάγονται

1. οι καταφατικές με το ut

2. οι αρνητικές με τα ut non, ut nemo, ut nihil, ut nullus, ut numquam κ.α.

3. με το quam ut ως β' όρος της σύγκρισης.

προηγούνται

1. αντωνυμίες, επιρρήματα ή φράσεις δεικτικής ή ποσοτικής σημασίας.

2. συγκριτική λέξη, οπότε εισάγονται με το quam και επέχουν θέση β' όρου σύγκρισης εκφέρονται

με υποτακτική. Το αποτέλεσμα (είτε ενδεχόμενο ή δυνατό είτε πραγματικό) θεωρείται πάντοτε υποκειμενικό συμπέρασμα.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων σημειώνουμε γενικά ότι συνήθως εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα για το παρόν και το μέλλον και υποτακτική παρατατικού για το παρελθόν.

Γίνεται χρήση της υποτακτικής του παρακειμένου, όταν κατά την άποψη ή γνώμη του ομιλητή ή συγγραφέα. το περιεχόμενό της κρίνεται ήδη ολοκληρωμένο, πραγματοποιημένο στο παρελθόν. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ακολουθούν απολύτως τους κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

Οι ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις

εισάγονται

οι καταφατικές με το ut και οι αρνητικές με τα ut non, ut nemo, ut nihil, ut nullus, ut numquam κ.α. είναι

1. αντικείμενο ρημάτων, που έχουν τη σημασία του ενεργώ ή κατορθώνω. Εκφράζεται αποτέλεσμα συνέπεια.

2. υποκείμενο α. ρημάτων που έχουν σημασία όπως: προκύπτει ότι ή βγαίνει το συμπέρασμα... Εκφράζεται αποτέλεσμα. β. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων που έχουν τη σημασία του συμβαίνει. γ. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων που έχουν σημασία όπως: απομένει ή υπολείπεται. Εκφράζεται κάτι που απομένει ή υπολεί-

πεται. δ. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων γενικά.

3. επεξήγηση στο υποκείμενο ή το συμπλήρωμα της έννοιας του ρήματος εξάρτησης. Τούτο (το υποκείμενο ή το συμπλήρωμα) είναι κυρίως ουδέτερο αντωνυμίας.

-- Οι προτάσεις που ακολουθούν μετά τα ρήματα *efficio*, *committo* κ.α. ή μετά από ορισμένα απρόσωπα ρήματα και ορισμένες απρόσωπες εκφράσεις χαρακτηρίζονται ως βουλευτικές - ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων συμβαίνει ότι σημειώσαμε για τις επιρρηματικές προτάσεις. Προσθέτουμε ότι γίνεται χρήση των χρόνων του προτερόχρονου ακόμη και για να δηλωθεί αποτέλεσμα, που μπορεί να ακολουθήσει ως συνέχεια προηγούμενης πράξης και το οποίο επιθυμούμε να ματαιώσουμε.

Και οι προτάσεις αυτές δεν τηρούν απολύτως τους κανόνες ακολουθίας. Για τις συμπερασματικές προτάσεις βλέπε και σχ. βιβλίο σελ. 217.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. *ut salvi esse nequeamus*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (*deducta est*) είναι σε αρκτικό χρόνο (παρακείμενος με σημασία ενεστώτα).

β. *ut rugnare cuperent*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική παρατατικού, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (*invaserat*) είναι σε ιστορικό χρόνο.

γ. *ut necessitate esse cogatur*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα, γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (*reddidit*).

δ. *ut non solum ea fiant*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική ενεστώτα, γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (*sunt*).

ε. (*sed etiam*) *ut victor obsequatur iis*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική ενεστώτα όπως και η προηγούμενη πρόταση, που συνδέεται αντιθετικά με το *sed etiam*.

2. *possimus*: υποτακτική του ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

possemus: υποτακτική παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

pereant: υποτακτική ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

perirent: υποτακτική παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

interficiant: υποτακτική ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

interficerent: υποτακτική του παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

3. *sentire*: αντικείμενο του *destiti*, τελικό απαρέμφατο.

ipsa vieteria: β' όρος της σύγκρισης· εισάγεται με το *quam* και ονομαστική, όπως δηλ. και ο α' όρος (*nihil*), συμπλ. παρατ. *quorum auxilio*· *auxilio* αφαιρ. του οργάνου (μέσου) στο *parta sit*· *quorum* γενική υποκειμενική στο *auxilio*.

4. Ενεστ. *pariatur*

Παρατ.

pareretur

Παρακ. *parta sit*

Υπερσ.

parta esset

Για την κλίση του *ferox* βλέπε το μάθημα 8.

5. *Tantus furor eos invadit* (αρκτικός χρόνος), *ut bellum gerant*.

Tantus furor eos invasit (ιστορικός χρόνος), *ut bellum gererent*.// *

ΜΑΘΗΜΑ 38

Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Η Καικιλία, η γυναίκα του Μετέλλου, ενώ επιδίωκε την εμφάνιση κάποιου γαμήλιου οiwνού για την κόρη της

αδελφής της σύμφωνα με τα αρχαία ήθη, δημιούργησε η ίδια τον οινών. Κάποια νύχτα δηλαδή καθόταν σε ένα ιερό με την κόρη της αδελφής της και περίμενε μέχρι να ακουστεί κάποια φωνή, που να ανταποκρινόταν στο σκοπό της. Κάποτε πια η κοπέλα, κουρασμένη από την πολλή ορθοστασία, ζήτησε από τη θεία της να της παραχωρήσει για λίγο τη «θέση» της. Τότε η Κικιλία της είπε «ευχαρίστως σου παραχωρώ τη θέση μου». Λίγο καιρό αργότερα τα ίδια τα πράγματα επαλήθευσαν τα λόγια αυτά. Γιατί πέθανε η Καικιλία, που, όσο ζούσε, ο Μέτελλος την αγαπούσε πολύ. Έπειτα ο Μέτελλος παντρεύτηκε την κοπέλλα. //

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Caecilia-ae η Καικιλία,
uxor-oris η σύζυγος,
Metelli γν. του Métellus-i ο Μέτελλος,
dum χρον. σύνδ. ενώ,
more αφαιρ. ενικ. του ουσ. mos, moris συνήθεια, έθιμο, mores (πληθ.) τα ήθη (γενική morum),
prisco αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. priscus-a-um αρχαίος,
omen αιτ. ενικ. του ουσ. omen-inis (ουδ.) οινώνος,
nuptiale αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. nuptialis-is-e γαμήλιος,
petit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. peto ζητώ,
filiae γεν. ενικ. του ουσ. filia-ae θυγατέρα,
sororis γεν. ενικ. του ουσ. soror-oris αδελφή,
ipsa ονομ. εν. θηλ. της οριστ. αντων. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
fecit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του ρ. facio κάνω,
sacello αφαιρ. ενικ. του sacellum-i μικρό ιερό, μικρό τέμενος,
quodam αφαιρ. ενικ. ουδ. της αόριστ. επιθ. αντων. quidam, quaedam, quoddam κάποιος,
nocte αφαιρ. ενικ. του ουσ. nox, noctis νύχτα,
cum πρόθ. με,
filia αφαιρ. ενικ.,
persedebat γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. persedeo κάθομαι για πολλή ώρα,
expectabat (que) γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. expecto περιμένω,
dum χρον. σύνδ. μέχρι να,
aliqua ονομ. ενικ. θηλ. της αόριστ. ε-

πιθ. αντων. aliqui, aliqua, aliquod κάποιος,
vox ονομ. ενικ. ουσ. φωνή,
congruens ονομ. ενικ. θηλ. μετοχ. ενεστ. (εδώ επιθετικοποιημένη) του ρ. congruo συνέρχομαι, συμπίπτω,
congruens-entis σύμφωνας,
proposito δοτ. ενικ. του ουσ. propositum-i σκοπός,
audiretur γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. παθητικής του ρ. audio ακούω,
tandem χρον. επίρ. στο τέλος, κάποτε,
puella-ae κοπέλα,
longa αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ. longus-a-um μακρύς, μακρόχρονος,
mora αφαιρ. ενικ. του ουσ. mora-ae χρονοτριβή,
standi γενική γερονδίου του ρ. sto στέκομαι,
fessa ονομ. ενικ. θηλ. μετοχ. παρακ. του αποθετ. ρ. fatiscor (επιθετικοποιημένη μετοχή fessus-a-um κατάποντος, κατάκοπος),
rogavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. rogo (+ βουλητ. πρότ.) ζητώ να,
materteram αιτ. ενικ. του ουσ. matertera-ae θεία,
sibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ' προσ.,
paulisper επίρρ. για λίγο,
loco αφαιρ. ενικ. του locus-i τόπος, σημείο,
cederet γ' ενικ. παρατατ. υποτακτ. το ρ. cedo παραχωρώ (τη θέση μου),
puellae δοτ. ενικ.,
dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. dico λέγω,
libenter επίρρ. ευχαρίστως,

tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β' προσ.,
mea αφαιρ. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. meus-a-um δικός μου,
sede αφαιρ. ενικ. του ουσ. sedes-is έδρα, θέση,
hoc αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός,
dictum αιτ. ενικ. του ουσ. dictum-i λόγος (από τη μετοχή του ρ. dico),
paulo αφαιρ. ενικ. του επιθ. paulus-a-um (και paullus-a-um) λίγος, μικρός,
post επίρρ. μετά,
res ονομ. ενικ. του ουσ. res, rei το πράγμα,
ipsa ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αντων. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
confirmavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. confirmo επιβεβαιώνω, nam αιτιολ. παρατακτικός σύνδ. γιατί (δηλαδή),
mortua est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του αποθετ. ρ. morior πεθαίνω,
quam αιτ. ενικ. θηλ. της αναφορ. αντων.,
dum όσο (χρόνο),
vixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. vivo ζω,
multum επίρρ. πολύ,
amavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. amo αγαπώ,
postea επίρρ. μετά,
is ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντωνυμίας is, ea, id αυτός,
martimonium αιτ. ενικ. του ουσ. martimonium-ii-i γάμος,
duxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. duco οδηγώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

expecto rogo confirmo amo

sto, steti, statum, stare

Δεύτερης συζυγίας

persedeo, persedi, persessum, persedere

Τρίτης συζυγίας

facio, feci, factum, facere

dico, dixi, dictum, dicere

peto, petii /petivi/, petitum, petere

mori, mortuus sum, mori αποθετ. μετοχή μέλλ. moriturus

confruo, confrui, -, confruere

vivo, vixi, victum, vivere

fatiscor, /fessus sum/, fatisci αποθετ.

duco, duxi, ductum, ducere

cedo, cessi, cessum, cedere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audiui, auditum, audire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Caecilia-ae θηλ., filia-ae θηλ., puella-ae θηλ., mora-ae θηλ., matertera-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Matellus-is αρσ., sacellum-i ουδ., propositum-i ουδ., locus-i αρσ. (πληθ. loca-orum), dictum-i ουδ., martimonium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

uxor-oris θηλ., mos, moris αρσ., omen-inis ουδ., soror-oris θηλ., nox, noctis θηλ., vox-cis θηλ., sedes-is θηλ. (γεν. πληθ. sedum).

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

priscus-a-um longus-a-um

μετοχές: fessus-a-um (επιθετικοποιημένη), mortuus-a-um

Τρίτης κλίσης

nuptialis-is-e

μετοχή: congruens-entis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- longus-a-um επίρρ. longe, συγκρ. longior-ior-ius επίρρ. longius υπερθ. longissimus-a-um επίρρ. longissime.

- libens (ntis) επίρρ. libenter συγκρ. libentior-ior-ius επίρρ. libentius υπερθ. libentissimus-a-um επίρρ. libentissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ipse, ipsa, ipsum

οριστική

tibi

προσωπική β' προσ.

quidam, quaedam, quoddam

αόριστη επιθετική

meus-a-um

κτητική

aliqui, aliquae/aliqua/, aliquod

αόριστη επιθετική

qui, quae, quod

αναφορική

sibi

προσωπική γ' προσ.

is, ea, id

οριστική

ego

προσωπική α' προσ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- *Caecilia, uxor Metelli-ipsa ...omen* κύρια πρόταση.

fecit ρήμα, *Caecilia* υποκ., *uxor* παράθεση στο *Caecilia*, *Metelli* γεν. κτητική (συγγένειας), *ipsa* κατηγορ. προσδ. στο *Caecilia*, *omen* αντικ.

- *dum ...sororis* δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το *dum*, εκφέρεται με ιστορικό ενεστώτα αντί παρατατικού (πρόκειται για συνεχιζόμενη πράξη) και δηλώνει το σύγχρονο.

petit ρήμα, *Caecilia* υποκ., *omen* αντικ., *nuptiale* επιθ. προσδιορ. στο *omen*, *filiae* δοτ. χαριστική, *sororis* γεν. κτητική στο *filiae*, *more* αφαιρ. του τρόπου, *prisco* επιθ. προσδ. στο *more*.

- *nam in sacello ...persedebat* κύρια πρόταση.

- *expectabatque* κύρια πρόταση.

persedebat, *expectabat* ρήματα στις αντίστοιχες προτάσεις. *Caecilia* ενν. υποκ., *nam* αιτιολ. παρατακτικός σύνδεσμος, *in sacello* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, *quodam* επιθ. προσδ. στο *sacello*, *nocte* αφαιρετική χρονική, *cum filia* εμπρόθ. προσδ. συνοδείας (συμμετοχής), *sororis* γεν. κτητική (συγγένειας) στο *filia*.

- *dum ...audiretur* δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το *dum*, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική παρατατικού *expectabat*), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής (*audiretur*) και δηλώνει επιδιωκόμενη πράξη - προσδοκία.

audiretur ρήμα, *vox* υποκ., *aliqua* επιθ. προσδ. στο *vox*, *congruens* (επιθετικοποιημένη μετοχή) επιθ. προσδ. στο *vox*, ή μετοχή αναφορική, *proposito* (δοτ.) αντικ. στη μετοχή *congruens*.

- *tandem ...materteram* κύρια πρόταση.

rogavit ρήμα, *puella* υποκ., *materteram* αντικ. (άμεσο), η βουλευτική πρόταση *ut ...cederet* σε θέση έμμεσου αντικ., *tandem* επιρρ. προσδ. του χρόνου, *fessa* σαν μετοχή, αιτιολογική συνημμένη στο *puella*, *mora* αφαιρ. εσωτερικού αιτίου, *longa* επιθ. προσδ. στο *mora*, *standi* γενική αντικειμενική στο *mora*.

- *ut ...cederet* δευτ. βουλευτική πρόταση.

Εισάγεται με το *ut* (καταφατική), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική ιστορικού παρακειμένου *rogavit*), και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*cederet*).

cederet ρήμα, *Caecilia* ενν. υποκ., *sibi* δοτική χαριστική, *loco* (αφαιρ.) σε θέση αντικ., *paulisper* επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- *Tum ...dixit* κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, *Caecilia* υποκ., *puellae* έμμεσο αντικ., "*ego... cedo*" ευθύς λόγος σε θέση άμεσου αντικ.

- *ego ...cedo* κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.

cedo ρήμα, *ego* υποκ., *tibi* δοτική προσωπική χαριστική, *sede* αντικ., *mea* επιθ. προσδ. στο *sede*, *libenter* επιρρ. προσδ. του τρόπου.

- *hoc ...confirmavit* κύρια πρόταση.

confirmavit ρήμα, *res* υποκ., *ipsa* κατηγορ. προσδ. στο *res*, *dictum* αντικ., *hoc* επιθ. προσδ. στο *dictum*, *paulo* αφαιρ. του μέτρου, *post* επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- *nam ...Caecilia* κύρια πρόταση.

mortua est ρήμα, *Caecilia* υποκ.

- *quam ...amavit* αναφορ. προσδιορ. στο *Caecilia* πρόταση.

Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το σύγχρονο πραγματικό.

amavit ρήμα, *Metellus* υποκ., *quam* αντικ., *multum* επιρρ. προσδιορ. του ποσού.

- *dum vixit* δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το *dum*, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το σύγχρονο.

vixit ρήμα, *Caecilia* ενν. υποκ.

- *postea ...duxit* κύρια πρόταση.

duxit ρήμα, *is* υποκ., *puellam* αντικ., *in martimonium* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει είσοδο σε κατάσταση, *postea* επιρρ. προσδ. του χρόνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Χρονικές προτάσεις (βλέπε και σχολ. βιβλίο σελ. 221, 222).

Οι περισσότεροι χρονικοί σύνδεσμοι, που εισάγουν χρονικές προτάσεις είναι αναφορικής προέλευσης.

α) cum με οριστική (κάθε χρόνου)

cum καθαρά χρονικό (= όταν, το χρόνο που...). Πολλές φορές απαντά δεικτική λέξη στην κύρια πρόταση. Το cum αυτό, όταν προηγείται ουσιαστικό, που σημαίνει χρόνο (π.χ. annus, dies) τίθεται με οριστική, εάν δηλώνεται απλώς ο χρόνος, διαφορετικά τίθεται υποτακτική προς δήλωση της φύσης ή των συνθηκών του χρόνου.

Είδη του χρονικού cum είναι:

1. ο επαναληπτικός 2. ο συγχρονικός, που δηλώνει τη χρονική και πραγματική σύμπτωση δύο πράξεων. Και στις δυο προτάσεις τίθεται το ίδιο υποκείμενο, ο ίδιος χρόνος και η ίδια έγκλιση, 3. ο αντίστροφος. Είναι ενωμένος σχεδόν μόνο με τον παρακείμενο ή τον ιστορικό ενεστώτα. Η κυρία πρόταση, κατά παρατατικό ή υπερσυντέλικό, λαβαίνει συνήθως το iam, το aegre, το nonnumquam, το nix και το nixdum η δευτερεύουσα, που σημαίνει αιφνίδια συμβάν, κατά παρακείμενο ή ιστορικό ενεστώτα δέχεται το repente, το subito και στο συγχρονισμό τα interim, interea, quidem, tamen.

β) cum με υποτακτική

Έχομε

1. τον cum τον ιστορικό ή αφηγηματικό.

Τίθεται παρατατικός επί συγχρονισμού και υπερσυντέλικος επί προτερόχρονου.

2. cum αιτιολογικό.

3. cum παραχωρητικό. Στην κύρια πρόταση πολλές φορές προς έξαρση της αντίθεσης προστίθεται το tamen. Το cum μπορεί να έχει τη σημασία του ενώ και λέγεται εναντιωματικό. Συχνά προστίθεται το praesertim μπροστά ή μετά το cum.

γ) dum, donec, quoad, quamdiu

1. Το dum (= έως + οριστική) που σημαίνει κατά το χρόνο, συντάσσεται με ιστορικό και σπανιότερα με καθ' αυτό ενεστώτα. Ο χρόνος της κύριας είναι συνήθως ο ιστορικός παρακείμενος, συχνά επίσης είναι ο ιστορικός ενεστώτας, μερικές φορές και ο παρατατικός ή ο υπερσυντέλικος. Για πράξεις του παρόντος ή του μέλλοντος τίθεται επίσης ο καθ' αυτό ενεστώτας, ο μέλλοντας ή μελλοντική έκφραση.

2. Οι σύνδεσμοι α) dum, quoad, donec, quamdiu συντάσσονται με οριστική όλων των χρόνων. Και στις δυο προτάσεις υπάρχει ο ίδιος χρόνος. Για πράξεις όμως που παρήλθαν τίθεται στην κύρια παρατατικός ή παρακείμενος, στη δευτερεύουσα συνήθως παρατατικός, μερικές φορές παρακείμενος.

β) με τη σημασία του έως, μέχρις ότου, τίθενται οι ανωτέρω σύνδεσμοι εκτός του quamdiu με οριστική ενεστώτα, παρακειμένου και συντελεσμένου μέλλοντα ή με υποτακτική ενεστώτα, ιδιαίτερα προς δήλωση σκοπού, ή με υποτακτική παρατατικού.

δ) antequam, priusquam, non prius quam, non ante quam.

Το antequam και priusquam συντάσσονται, εάν δηλώνεται το πραγματικό, με οριστική (ενεστώτα, παρακειμένου και όταν η κύρια είναι αρνητική συντελεσμένου μέλλοντα) ή με υποτακτική (ενεστώτα ή όταν δηλώνεται κάποια τάση ή το προτερόχρονο, παρατατικού και σπάνια υπερσυντελικού).

ε) postquam.

Συντάσσεται με παρακείμενο της οριστικής αν και δηλώνει πράξη προτερόχρονη, που έγινε «άπαξ» στο παρελθόν. Με παρακείμενο της οριστικής (ή τον ισοδύναμο ιστορικό ενεστώτα) σε πράξεις που έγιναν «άπαξ». Στην κύρια πρόταση τίθεται παρακείμενος ή ιστορικός ενεστώτας. Επί επανάληψης στο παρελθόν τίθεται στη χρονική πρόταση υπερσυντέλικος και στην κύρια παρατατικός. Επί μελλούσης πράξης τίθεται μέλλοντας, εάν η κύρια έχει ενεστώτα ή μέλλοντα ή συντελεσμένος μέλλοντας εάν η κύρια έχει απλό μέλλοντα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. Εισάγεται	Εκφέρεται	Εκφράζει
α. χρονικός cum	οριστ. του μέλλοντα	σύγχρονο
β. ubi	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο
γ. ut	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο
δ. αντίστροφος cum	οριστ. του παρακ.	υστερόχρονο
ε. επαναληπτικός cum	οριστ. του ενεστ.	σύγχρονο
ζ. postquam	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο

η. επαναληπτικός cum

θ. ιστορικός cum

ι. ιστορικός cum

κ. ιστορικός cum

2. cenat (συνεχιζόμενη πράξη που διακόπτεται).

diceret (προσδοκία: «μέχρι να πει κάτι») - dixit («ώσπου είπε κάτι»). vivus erat (παράλληλη διάρκεια).

3. dum sedent, vox audita est.

dum spiro, spero.// *

οριστ. του υπερασ.

υποτακτ. του παρατ.

υποτακτ. του υπερασ.

υποτακτ. του παρατ.

προτερόχρονο

σύγχρονο

προτερόχρονο

σύγχρονο

ΜΑΘΗΜΑ 39

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Το σοφό ούτε η φτώχεια ούτε ο πόνος τον εμποδίζουν, ούτε τα πράγματα αυτά, που βγάζουν από το δρόμο τους τους άπειρους και τους γκρεμοτσακίζουν. Εσύ πιστεύεις πως οι συμφορές τον καταβάλλουν; (κάθε άλλο) τις χρησιμοποιεί. Ο Φειδίας ήξερε να κάνει αγάλματα όχι μόνο από ελεφαντόδοντα (τα) έφτιαχνε και από μπρούντζο. Αν μάρμαρο του πήγαινες, αν κάποιο υλικό φτηνό, θα το κανε τέτοιο, όσο μπορούσε να γίνει πιο τέλειο από αυτό το υλικό. Έτσι κι ο σοφός θα εκδηλώσει την αρετή του στα πλούτη, αν μπορέσει, κι αν όχι, στη φτώχεια αν μπορέσει, στην πατρίδα, κι αν όχι, στην εξορία αν μπορέσει ως στρατηγός, κι αν όχι, ως στρατιώτης αν μπορέσει, γερός, κι αν όχι, ανάπηρος. Όποια τύχη κι αν του λάχει, θα δημιουργήσει από αυτήν κάποιο αξιομνημόνευτο.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

sapientem αιτ. ενικ. του ουσ.
sapiens-ntis σοφός, (από τη μετοχή
ενεστώτα του ρ.sapio),

neq ούτε,

paupertas ονομ. ενικ. ουσ. η φτώ-
χεια,

dolor ονομ. ενικ. ουσ. πόνος, οργή,
prohibet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
prohibeo εμποδίζω, μπαίνω στο δρό-
μο κάποιου,

eae ονομαστ. πληθ. θηλ. της οριστ.
αντων. is, ea, id αυτός,

res ονομ. πληθ. του ουσ. res, rei
(θηλ.) το πράγμα,

quae ονομ. πληθ. θηλ. της αναφορι-
κής αντων. qui, quae, quod οποίος,
imperitos αιτ. πληθ. αρσ. του επιθέ-
του imperitus-a-um άπειρος,

avertunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. averto βγάζω κάποιον από το δρό-
μο του,

praecipites αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ.
praiceps-cipitis αυτός που πέφτει

με το κεφάλι,

agunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
ago οδηγώ,

tu εσύ,

illum αιτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,

premi απαρ. ενεστ. παθητ. του ρ.
premo καταβάλλω,

putas β' ενικ. ενεστ. οριστ. του puto
νομίζω,

malis αφαιρ. πληθ. του ουσ. mala-
orum οι συμφορές,

utitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του αποθ.
ρ. utor χρησιμοποιώ,

non όχι δεν,

ex από,

ebore αφαιρ. ενικ. του ουσ. ebur-oris
(ουδ.) ελεφαντόδοτο,

tantum επίρ. μόνο,

Phidias ονομ. Φειδίας,

sciebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ.
scio γνωρίζω, μαθαίνω,

facere απαρ. ενεστώτα του ρ. facio

κάνω,

simulacra αιτ. πληθ. του ουσ.
simulacrum-i ομοίωμα, εικόνα, άγαλ-
μα,

aere αφαιρ. ενικ. του ουσ. aes, aeris
(ουδ.) χαλκός,

quoque επίρ. επίσης,

faciebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του
facio,

si υποθ. σύνδ. αν,

marmor αιτ. ενικ. του ουσ. marmor-
oris (ουδ.) μάρμαρο,

illi δοτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,

obtulisses β' ενικ. υπερασ. υποτακτ.
του ρ. obfero (offero) + δοτ. φέρνω

κάτι σε κάποιον,

viliorem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. vilis-
is-e ευτελής,

materiam αιτ. ενικ. του ουσ. materia-
ae υλικό,

fecisset γ' ενικ. υπερασ. υποτακτ. του
ρ. facio,

tale αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων.
 talis-is-e τέτοιος (συσχετική),
 quale αιτ. ενικ. ουδ. της αναφορ. συ-
 σχετικής αντων. qualis-is-e όποιος,
 illa αφαιρ. ενικ. θηλ.,
 fieri απαρ. ενεστ. του ρ. fio γίνομαι,
 optimum ονομ. ενικ. ουδ. υπερθ. του
 επιθ. bonus-a-um καλός,
 posset γ' ενικ. παρ. υπ. του ρ. possum
 μπορώ,
 eodem αφαιρ. ενικ. αρσ. της οριστ.
 αντων. idem, eadem, idem ο ίδιος,
 modo αφαιρ. ενικ. του ουσ. modus-i
 αρσ. τρόπος,
 sapiens ονομ. ενικ. (εδώ ως ουσια-
 στικό) από τη μετοχή του ρ. sapio,
 σοφός,
 virtutem αιτ. ενικ. του ουσ. virtus-utis
 ανδρεία,

licebit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του α-
 προσ. ρ. licet επιτρέπεται, είναι δυ-
 νατό,
 divitiis αφαιρ. του ουσ. divitiae-arum
 (μόνο στον πληθυντικό) πλούτη,
 explicabit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
 explico αναπτύσσω, εκφράζω,
 si minus = si non (το minus συγκρ.
 του parvus-a-um μικρός),
 paupertate αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 paupertas-atis (θηλ.) φτώχεια,
 (si) poterit = αν όχι, γ' ενικ. μέλλ. ο-
 ριστ. του possum δύναμαι,
 imperator ονομ. ενικ. ουσ. στρατη-
 γός,
 miles ονομ. ενικ. ουσ. στρατιώτης,
 integer ονομ. ενικού αρσ. του επιθ.
 integer-gra-grum υγιής, αρτιμελής,

debilis ονομαστ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 debilis-is-e αδύναμος, ανάπηρος,
 quaecum-que αιτ. ενικ. θηλ. της α-
 οριστολογικής αναφορ. αντων.
 quicumque, quaecumque,
 quodcumque (Γραμμ. παρ. 60,5 σημ.
 2) οποιοσδήποτε,
 fortunam αιτ. ενικ. του ουσ. fortuna-
 ae τύχη,
 acceperit γ' ενικ. συντ. μέλλ. του ρ.
 accipio (υπο)δέχομαι, μαθαίνω,
 aliquid αιτ. ενικ. ουδ. της αόριστης
 ουσ. αντων. aliquis-is-id κάποιος,
 illa αφαιρ. ενικ. θηλ.,
 memorabile αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
 memorabilis-is-e αξιομνημόνευτος,
 efficiet γ' ενικ. οριστ. μέλλ. του ρ. ef-
 ficio κατορθώνω, δημιουργώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

puto explico

Δεύτερης συζυγίας

prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere

licet, licuit /licitum est/, licere

Τρίτης συζυγίας

averto, averti, aversum, avertere

ago, egi, actum, agere

premo, pressi, pressum, premere

utor, usus sum, uti αποθετικό

facio, feci, factum, facere στην παθητική κάνει fio

Τέταρτης συζυγίας

scio, scivi /scii/, scitum, scire.

offero, obtuli, oblatum, offerre

possum, potui, posse

sapio, sapivi /sapii/,-, sapere

accipio, accepi, acceptum, accipere

efficio, effeci, effectum, efficere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Phidias-ae αρσ., materia-ae θηλ., divitiae-arum θηλ. (μόνο στον πληθυντικό), patria-ae θηλ., fortuna-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

simulacrum-i ουδ., modus-i αρσ., mala-orum ουδ., exsilium και exilium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

sapiens-ntis (και ως μετοχή του sapio), paupertas-atis θηλ., ebur-oris ουδ., aes, aeris ουδ., marmor-oris ουδ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ. (materies-ei θηλ.)

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

imperitus-a-um malus-a-um bonus-a-um integer-gra-grum

Τρίτης κλίσης

praeceps-itis vilis-is-e debilis-is-e memorabilis-is-e
μετοχή sapiens-ntis (στο κείμενο ως ουσιαστικό).

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- imperitus-a-um επίρρ. imperite συγκρ. imperitior-ior-ius επίρρ. imperitius υπερθ. imperitissimus-a-um επίρρ. imperitissime.
- malus-a-um επίρρ. male συγκρ. peior-ior-ius επίρρ. peius υπερθ. pessimus-a-um επίρρ. pessime.
- bonus-a-um επίρρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρρ. optime.
- vilis-is-e επίρρ. viliter συγκρ. vilior-ior-ius επίρρ. vilius υπερθ. vilissimus-a-um επίρρ. vilissime.
- debilis-is-e επίρρ. debiliter συγκρ. debiliior-ior-ius επίρρ. debilius υπερθετικό δεν έχει.
- memorabilis-is-e επίρρ. memorabiliter συγκρ. memorabiliior-ior-ius επίρρ. memorabilius υπερθετικό δεν έχει.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
qui, quae, quod	αναφορική
tu	προσωπική β' προσ.
ille, illa, illud	δεικτική
tantus-a-um	δεικτική
qualis-is-e	αναφορ. (συσχετική)
talis-is-e	δεικτική (συσχετική)
quicumque, quaecumque, quodcumque	αναφορ. αοριστολογική
aliquis, aliquis, aliquid	αόριστη ουσιαστική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- sapientem ...prohibet κύρια πρόταση.
(nec) paupertas, (nec) dolor υποκ., sapientem αντικ. prohibet ρήμα.
- (nec) eae res (ενν. prohibent) κύρια πρόταση.
prohibent ενν. ρήμα, res υποκ., eae επιθ. προσδ. στο res, sapientem αντικ.
- quae imperitos avertunt δευτ. αναφορ. προσδ. στο res πρόταση.
Εξαρτάται από ιστορικό ενεστώτα, εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός) ιστορικού ενεστώτα και δηλώνεται το σύγχρονο.
avertunt ρήμα, quae υποκ., imperitos (σε θέση ουσιαστικού) αντικείμεν.
- et (quae) praecipites agunt αναφορική πρόταση όπως η προηγούμενη.
agunt ρήμα, quae ενν. υποκ., praecipites (σε θέση ουσιαστικού) αντικ. (Σ' αυτή την αναφορική πρόταση μπορούμε να προσθέσουμε το eos, που εννοείται, οπότε τούτο (το eos) θα είναι αντικείμενο και το praecipites κατηγορούμενο στο eos).
- tu illum ...malis? κύρια, ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής άγνοιας.
putas ρήμα, tu υποκ., premi αντικ., illum υποκ. του απαρ., malis αφαιρ. εσωτερικού αιτίου (ή ποιητικό αίτιο).
- utitur κύρια πρόταση.
utitur ρήμα, sapiens ενν. υποκ., malis ενν. (αφαιρ.) αντικ.
- non ex ebore ...simulacra κύρια πρόταση.
sciebat ρήμα, Phidias υποκ., facere αντικ., Phidias υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), simulacra αντικ. του απαρ., ex ebore εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την ύλη, tantum επιρρ. προσδ. του ποσού.
- ex aere quoque faciebat κύρια πρόταση.
faciebat ρήμα, Phidias ενν. υποκ., simulacra ενν. αντικ., ex aere εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την ύλη, quoque προσθετ. σύνδεσμος.
- si marmor illi obtulisses. Υποθετ. λόγος του απραγματοποίητου στο παρελθόν. Απόδοση: fecisset (υποτακτι-

κή υπερσυντ.)

obtulisses ρήμα, tu ενν. υποκ., marmor άμεσο αντικ., illi (δοτ.) έμμεσο αντικ.

- si villiorem materiam Υποθετ. λόγος του απραγματοποιήτου στο παρελθόν· απόδοση: fecisset.

obtulisses ενν. ρήμα, tu ενν. υποκ., materiam άμεσο αντικ., villiorem επιθ. προσδ. στο materiam, illi ενν. έμμεσο αντικ.

- fecisset tale κύρια πρόταση.

Η υποτακτική fecisset ισοδυναμεί με δυνητική οριστική.

fecisset ρήμα, ille ενν. υποκ., tale κατηγορ. //fecisset simulacrum tale/, από θέση επιθετικού προσδιορισμού.

- quale ...posset αναφορική παραβολική ή συγκριτική πρόταση.

Εκφέρεται με δυνητική υποτακτική και δηλώνει το δυνατό στο παρελθόν.

posset ρήμα, quale (simulacrum) υποκ., fieri αντικ., quale υποκ. του απαρ., optimum κατηγορ. στο quale (simulacrum), ex illa (materia) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει ύλη.

- eodem ...virtutem ...explicabit κύρια πρόταση.

explicabit ρήμα, sapiens υποκ., modo αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, eodem επιθ. προσδ. στο modo, in divitiis εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμό σε κατάσταση), virtutem αντικ.

- si licebit (ei explicare) Υποθετικός λόγος, που εκφράζει υπόθεση ανοικτή (α' είδους). Απόδοση: explicabit. licebit ρήμα, explicare ενν. υποκ., ei ενν. δοτική προσωπική eum ενν. υποκ. του απαρ., virtutem ενν. αντικ.

- si minus = si non licebit ei in divitiis virtutem explicare - in paupertate (explicabit virtutem). Υποθετικός λόγος α' είδους, ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

licebit ρήμα, explicare υποκ., ei δοτική προσωπική, in divitiis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, eum ενν. υποκ. του explicare, virtutem αντικ. του απαρ., in paupertate εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση.

- si poterit (explicare virtutem) in patria (explicabit). Υποθετικός λόγος α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. poterit ρήμα, ille ενν. υποκ., explicare αντικ., virtutem αντικ. του απαρεμφ., in patria εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (στο ρήμα της απόδοσης explicabit, που εννοείται).

- si minus = si non poterit explicare virtutem in patria - in exilio explicabit virtutem. Υποθετικός λόγος α' είδους ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

η σύνταξη όπως ανωτέρω

- si poterit (explicare virtutem) imperator (explicabit virtutem). Υποθετικός λόγος α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

η σύνταξη όπως ανωτέρω. imperator κατηγορ. στο sapiens.

- si minus = si non poterit imperator explicare virtutem - miles (explicabit virtutem)

ως ανωτέρω miles κατηγορ. στο sapiens.

- si poterit (explicare virtutem) integer (explicabit virtutem)

ως ανωτέρω integer κατηγορ. στο sapiens. Το επίθετο σε θέση ουσιαστικού.

- si minus = si non poterit integer explicare virtutem - debilis (explicabit virtutem).

ως ανωτέρω. debilis κατηγορ. στο sapiens. Το επίθετο και εδώ σε θέση ουσιαστικού.

(Υποκείμενο στα ρήματα το sapiens, οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί in paupertate, in patria, in exilio, δηλώνουν κατάσταση, τα imperator, miles, integer, debilis κατηγορούμενα στο sapiens).

- quaecumque ...acceperit. Αναφορική υποθετική πρόταση.

Ο υποθετικός λόγος είναι α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στον συντελ. μέλλοντα acceperit η απόδοση με οριστική μέλλοντα efficiet. Δηλώνει πραγματικό με έννοια προσδοκώμενου.

acceperit ρήμα, sapiens ενν. υποκ., fortunam αντικ., quaecumque επιθ. προσδ. στο fortunam.

- aliquid ...efficiet κύρια πρόταση· απόδοση.

efficiet ρήμα, sapiens ενν. υποκ., aliquid αντικ., memorabile κατηγορ. στο aliquid, ex illa εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Υποθετικές προτάσεις:

Οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τον υποθετικό σύνδεσμο si ή nisi (ni) ή si non. Τα είδη των υποθετικών λόγων είναι στη Λατινική κυρίως τρία και ισοδυναμούν με τα αντίστοιχα ελληνικά του πραγματικού, του

απραγματοποίητου και του δυνατού.

α' είδος του πραγματικού (ή υποτιθέμενου ως πραγματικού). Έχομε ανοικτή υπόθεση. Υπόθεση και απόδοση με οριστική κάθε χρονού. Η απόδοση μπορεί να τεθεί και στην προστακτική ή την υποτακτική.

β' είδος του απραγματοποίητου.

1. στο παρόν (υπόθεση και απόδοση με παρατατικό της υποτακτικής).

2. στο παρελθόν (υπόθεση και απόδοση με υπερσυντέλικό υποτακτικής). Η απόδοση τίθεται και κατά παρατατικό ή παρακείμενο της οριστικής αντί υποτακτικής με ρήματα που δηλώνουν το δυνατό ή το «δέον» ή προσδιορίζεται με το *raene* ή *prope*.

γ' είδος του δυνατού (καθαρή υπόθεση).

1. στο παρόν ή στο μέλλον (υπόθεση και απόδοση με ενεστώτα ή σπανιότερα με παρακείμενο της υποτακτικής).

2. στο παρελθόν (υπόθεση και απόδοση με παρακείμενο υποτακτικής ή σπανιότερα υπόθεση με υπερσυντέλικό και η απόδοση με παρατατικό της υποτακτικής).

Εξαρτημένες υποθετικές προτάσεις του απραγματοποίητου.

1. Η υπόθεση μένει πάντοτε αμετάβλητη, η απόδοση του απραγματοποίητου, όταν είναι εξηρημένη από ρήμα, που απαιτεί υποτακτική (πλάγια ερώτηση *ut*, *ne* *quid*), μένει επίσης αμετάβλητη στον παρατατικό (του ενεργητικού και παθητικού) και στον υπερσυντέλικό (του παθητικού), αλλά με τη διαφορά ότι αντί του υπερσυντέλικου του ενεργητικού τίθεται ο τύπος *-urus fuerim*, εάν είναι δυνατός ο σχηματισμός αυτού.

2. Η απρόσωπη σύνταξη, που αναπληρώνει εξαρτημένη απόδοση υπόθεσης όχι αληθινής, παίρνει για το παρόν και το παρελθόν τον τύπον *-urum fuisse*, εκτός αν ο τύπος εις *-urus* είναι αδύνατο να σχηματιστεί ή εκτός αν το ρήμα της απόδοσης είναι παθητικής φωνής, οπότε γίνεται χρήση της περιφράσης *futurum fuisse ut* με παρατατικό υποτακτικής. (Για τις υποθετικές προτάσεις βλέπε και σχολικό βιβλίο σελ. 227-8).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

	Υπόθεση - απόδοση	Είδος
1. α. si marmor ...obtulisses, ...fecisset	υποτακτική του υπερασ.	2
β. si ...materiam/obtulisses/ ...fecisset	υποτακτική του υπερασ.	2
γ. si licebit, sapiens...explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
δ. si non ...,in paupertate explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ε. si poterit, in patria explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ζ. si non poterit, in patria explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
η. si non poterit, imperator explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
θ. si non poterit, miles explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ι. si poterit, integer explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
κ. si non poterit, debilis explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
2. α. Υπόθεση στην οριστική του συντελ. μέλλοντα (<i>consulueritis</i>) και απόδοση στην οριστική του μέλλοντα (<i>consulet</i>): είδος 1 (ανοικτή υπόθεση).		
β. Υπόθεση και απόδοση στην οριστική ενεστώτα (<i>habet, debemus</i>) είδος 1.		
γ. Υπόθεση και απόδοση στην υποτακτική του παρατατικού (<i>iacerent, accederet</i>): είδος 2 (αντίθετο του πραγματικού στο παρόν).		
3. si marmor Phidiae obferes, simulacrum faciet. si marmor Phidiae obferas, simulacrum faciat. si marmor Phidiae obtulisti, simulacrum fecit. si marmor Phidiae obtulisses, simulacrum fecisset.		

4.			ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ενεστ.	efficit	Ονομ.	ebur	ebora
Παρατ.	efficiebat	Γεν.	eboris	eborum
Μέλλ.	efficiet	Δοτ.	ebori	eboribus
Παρακ.	effecit	Αιτ.	ebur	ebora
Υπερασ.	effecerat	Κλητ.	ebur	ebora

5. si hoc dicit, errat.

si hoc dixit, erravit.

si hoc diceret, erraret.// *

ΜΑΘΗΜΑ 40

ΑΚΛΟΝΗΤΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Σύλλας, αφού κατέλαβε τη Ρώμη, συγκάλεσε ένοπλος τη σύγκλητο για να κηρύξει όσο πιο γρήγορα γινόταν τον Γάιο Μάριο εχθρό του Κράτους. Στη θέλησή του κανείς δεν τολμούσε να πάει αντίθετα. Μόνο ο Κόιντος Μούκιος Σκαιόλας, ο οιωνοσκόπος, όταν του ζητήθηκε η γνώμη του γι αυτό, αρνήθηκε να ψηφίσει. Κι επιπλέον, όταν ο Σύλλας τον πίεζε απειλητικά, αυτός είπε στο Σύλλα. «Ακόμη κι αν μου δείξεις τα στρατεύματα με τα οποία έχεις περικυκλώσει το Βουλευτήριο, ακόμη κι αν με απειλήσεις με θάνατο, ποτέ εγώ δεν πρόκειται να θεωρήσω το Μάριο εχθρό του Κράτους. Αν και είμαι γέρος και αδύναμος στο σώμα, παρά ταύτα πάντα θα θυμάμαι ότι ο Μάριος έσωσε τη Ρώμη και την Ιταλία:// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Sulla Ονομ. ενικ. ο Σύλλας,
occupata αφαιρ. ενικ. θηλ. μετοχ.
παθητ. παρακ. του ρ. occuro κατα-
λαμβάνω,
urbe αφαιρ. ενικ. του ουσ. urbs πόλη,
senatum αιτ. ενικ. του ουσ. senatus
σύγκλητος,
armatus ον. ενικ. αρσ. επιθετικοποι-
ημένη μετοχή παθητ. παρακ. του ρ.
armo οπλίζω, armatus οπλισμένος,
coegerat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
ρ. cogo συγκαλώ,
C. Marius Γάιος Μάριος,
quam επίρρ. επιτατικό στο celerri-
me, που είναι επίρρ. υπερθ. του επιθ.
celer-ris-e γρήγορος, quam
celerrime = όσο γίνεται γρηγορότε-
ρα,
hostis ονομ. ενικ. (αρσ.) εχθρός,
iudicaretur γ' ενικ. παρατ. υποτακτ.
του ρ. iudico κρίνω, κηρύσσω,
cuius γεν. αρσ. της αναφορ. αντων.
qui, quae, quod οποίος, (εδώ το
cuius = eius = Sullae),
voluntati δοτ. ενικ. του ουσ. voluntas

βούληση, θέληση,
nemo ονομ. ενικ. της αόριστ. ου-
σιαστ. αντων. nemo κανείς,
obviam επίρρ. αντίθετα,
ire απαρ. ενεστ. του ρ. eo πορεύομαι,
obviam εο πηγαίνω αντίθετα,
audebat γ' ενικ. παρατ. οριστικής
του ημιαποθετ. ρ. audeo (προσοχή
μη γίνει σύγχυση με το audio) τολ-
μώ,
solus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. (αν-
τωνυμικού) solus-a-um μόνος,
Quintus Mucius Κόιντος Μούκιος,
Scaevola ονομ. Σκαιόλας,
augur ονομ. ενικ. ουσ. οιωνοσκόπος,
hac αφαιρ. ενικ. θηλ.,
re αφαιρ. ενικ. του ουσ. res, rei
πράγμα,
interrogatus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ.
παθητ. παρακ. του ρ. interrogo ερω-
τώ, ζητώ τη γνώμη κάποιου,
sententiam αιτ. ενικ. του ουσ. sen-
tentia άποψη, απόφαση,
dicere απαρ. ενεστ. του ρ. dico λέ-
γω,

poluit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του
ρ. polio δε θέλω,
quin etiam κι επιπλέον,
cum χρον. σύνδ. όταν,
minitans ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. ε-
νεστ. του αποθετ. ρ. minitor απειλώ,
ei δοτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων.
is, ea, id αυτός,
instaret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
ρ. insto ασκώ πίεση σε κάποιον,
dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
dico,
Sullae δοτ.,
licet σύνδ. παραχωρητ. και αν,
mihi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων.
α' προσ. ego,
ostendas β' ενικ. ενεστ. υποτακτ.
του ρ. ostendo δείχνω,
agmina αιτ. πληθ. του ουσ. agmen ά-
γμα, στρατός,
militum γεν. πληθ. του ουσ. miles
στρατιώτης,
quibus αφαιρ. πληθ. αρσ. της ανα-
φορ. αντ. qui, quae, quod,
curiam αιτ. ενικ. του ουσ. curia το

Βουλευτήριο,
circumsedisti β' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. circumsedeo περικυκλώνω,
mortem αιτ. ενικ. του ουσ. mors θά-
νατος,
miniteris β' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. (αποθετικού) minitor απειλώ,
numquam επίρ. ουδέποτε,
hostem αιτ. ενικ.,

iudicabo α' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
iudico,
Marium αιτ. ενικ.,
etsi εναντιωμ. σύνδ. αν και,
senex ονομ. ενικ. γέρος,
corpore αφαιρ. ενικ. του ουσ. corpus
σώμα,
infirmitas αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
infirmitas-a-um αδύναμος,

meminero α' ενικ. συντ. μέλλ. του
ελλειπτικού ρ. meminī θυμάμαι,
urbem αιτ. ενικ.,
Romam αιτ. ενικ.,
Italiam αιτ. ενικ.,
Mario αφαιρ. ενικ. του ουσ. Marius
Μάριος,
conservatam esse απαρ. παθητ. πα-
ρακ. του ρ. conservo σώζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

occupo armo iudico interrogo conservo
minitor (αποθ.) insto, institi,--, instare

Δεύτερης συζυγίας

audeo, ausus sum, audere ημιαποθετικό
circumsedeo, circumsedi, circumsessum, circumsedere

Τρίτης συζυγίας

cogo, coegi, coactum, cogere
dico, dixi, dictum, dicere
ostendo, ostendi, ostensum, ostendere
nolo, nolui,--, nolle

Τέταρτης συζυγίας

eo, ii/ivi/, itum, ire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Sulla-ae αρσ., Scaevola-ae αρσ., sententia-ae θηλ., curia-ae θηλ., Roma-ae θηλ., Italia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

C. Marius-ii-i αρσ., Quintus-i αρσ., Mucius-ii-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

urbs-is θηλ., hostis-is αρσ., voluntas-atis θηλ., augur-uris αρσ., senex, senis αρσ., corpus-oris ουδ.

Τέταρτης κλίσης

senatus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

infirmitas-a-um
μετοχές occupatus-a-um armatus-a-um interrogatus-a-um conservatus-a-um
αντωνυμικό επίθετο solus-a-um

Τρίτης κλίσης

senex, senis
μετοχή minitans-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- infirmus-a-um επίρρ. infirme συγκρ. infirmior-ior-ius επίρ. infirmius υπερθ. infirmissimus-a-um επίρ. infirmissime.
- senex (ως επίθετο) επιρ. απαντά seniliter από το επίθετο senilis συγκρ. senior-ior-ius υπερθ. δεν έχει.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Ο υπερθετικός των επιθέτων και των επιρρημάτων επιτείνεται με τα επιρρήματα quam, vel, longe κ.α.
2. Ο σύνδεσμος etsi είναι σύνθετος από τον et και τον si, ο tamensi προέρχεται από το tamen και τον etsi, ο quamquam προήλθε από αναδιπλασιασμό του quam, ο etiamsi από το etiam και το si και ο quamvis από το quam και το vis (του ρ. volo).
3. Το senex κλίνεται ως ακολούθως:

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	senex	senes
Γεν.	senis	senum
Δοτ.	seni	senibus
Αιτ.	senem	senes
Κλητ.	senex	senes
Αφαιρ.	sene	senibus

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Sulla ...senatum ...coegerat κύρια πρόταση.
coegerat ρήμα, Sulla υποκ., senatum αντικ., armatus επιρρ. κατηγορούμενο (επιθετικοποιημένη αναφορ. μετοχή), occupata urbe ιδιάζουσα αφαιρ. απόλυτη, occupata χρονική μετοχή, urbe υποκ., a Sulla ενν. ποιητικό αίτιο.
Ενεργητική σύνταξη: cum Sulla urbem occupavisset.
- ut C. Marius ...iudicaretur δευτ. τελική πρόταση.
Εισάγεται με το ut (καταφατική), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (coegerat), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει σκοπό στο παρελθόν.
iudicaretur ρήμα, C. Marius υποκ., hostis κατηγορ. στο υποκ., celerrime επιρρ. προσδ. του τρόπου, quam επιτείνει το celerrime.
- cuius voluntati ...audebat κύρια πρόταση.
audebat ρήμα, nemo υποκ., obviam ire αντικ., voluntati αντικείμεν. στη φράση obviam ire, cuius γενική υποκειμενική στο voluntati.
- solus Quintus ...noluit κύρια πρόταση.
noluit ρήμα, Quintus Mucius Scaevola υποκ., dicere αντικ., solus κατηγορ. προσδ. στο Q. M. Scaevola, που είναι υποκ. του απαρ. dicere (ταυτοπροσωπία), sententiam αντικ. του απαρ., interrogatus συνημμένη χρονική μετοχή, de re εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνει αναφορά, hac επιθ. προσδ. στο re. augur παράθεση
- Quin etiam - dixit is Sullae κύρια πρόταση.
dixit ρήμα, is υποκ., Sullae έμμεσο αντικ., ευθύς λόγος "licet ...esse" ως άμεσο αντικ., quin etiam αντιθ. παρατατικός σύνδεσμος.
- cum ...instaret δευτ. χρονική πρόταση.
Εισάγεται με τον ιστορικό αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (dixit), εκφέρεται με παρατατ. υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
instaret ρήμα, Sulla υποκ., ei (δοτ.), αντικ. (το ρήμα με την πρόθ. in), minitans συνημμένη στο Sulla τροπική μετοχή.
- licet ...militum δευτ. παραχωρητ. πρόταση.
Εισάγεται με το licet, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (iudicabo) και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.
ostendas ρήμα, tu ενν. υποκ., agmina άμεσο αντικ., mihi έμμεσο αντικ., militum γενική του περιεχομένου.
- quibus curiam circumsedisti δευτ. αναφ. προσδιορ. στο militum πρόταση. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό) και με ιστορικό χρόνο (παρακείμενο) και δηλώνει το προτερόχρονο.
circumsedisti ρήμα, tu ενν. υποκ., curiam αντικ., quibus αντί cum quibus αφαιρ. της συνοδείας (κοινωνίας ή

οργανικής του μέσου).

- licet ...miniteris δευτ. παραχωρητική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδ. licet, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστ. υποτακτικής. miniteris ρήμα, tu ενν. υποκ., mortem άμεσο αντικ., mihi ενν. έμμεσο αντικ.

- numquam ...Marium κύρια πρόταση.

iudicabo ρήμα, ego υποκ., Marium αντικ., hostem κατηγορ. στο Marium, numquam επιρρ. προσδ. του χρόνου, tamen αντιθ. σύνδ.

- etsi ...sum εναντιωματική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδ. etsi και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (sum).

sum ρήμα, ego ενν. υποκ., senex κατηγορ., corpore αφαιρ. κατηγορηματική της ιδιότητας, infirmo επιθ. προσδ. στο corpore.

- semper ...conservatam esse κύρια πρόταση.

meminero ρήμα, ego ενν. υποκ., conservatam esse αντικ., urbem, Italiam υποκ. στο απαρ., Romam επεξήγηση στο urbem, a Mario ποιητικό αίτιο, semper επιρρ. προσδ. του χρόνου, tamen αντιθ. σύνδεσμος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Οι εναντιωματικές και παραχωρητικές προτάσεις.

α) εισάγονται με τους εναντιωματικούς συνδέσμους etsi, tametsi, etiamsi που συντάσσονται, καθώς το si, κυρίως με οριστική. Δέχεται επίσης οριστική όλων των χρόνων το quamquam (μολονότι) καθότι ως αναφορικό έχει γενική σημασία.

Συντάσσονται πάντοτε με υποτακτική οι

1. quamvis, quantumvis

2. cum

3. ut και αρνητικά ut non, ut nollus (σπάνια ne) και το licet (το licet κυρίως με ενεστώτα ή παρακείμενο).

Το quamvis συνάπτεται και με επίθετο ή επίρρημα (quamvis subito).

Ειδικότερα

A. Οι εναντιωματικές εισάγονται με τους συνδέσμους 1. etsi, tametsi, quamquam και εκφέρονται με οριστική. 2. cum, licet και εκφέρονται με υποτακτική. Το περιεχόμενο είναι υποτιθέμενο είτε δυνατό ή διατυπώνεται ως γνώμη του υποκειμένου του ρήματος της προσδιοριζόμενης πρότασης είτε του συγγραφέα.

B. Οι παραχωρητικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους etiamsi και οριστική ή υποτακτική, licet, quamvis, quantumvis, ut και υποτακτική. Το περιεχόμενο στην υποτακτική είναι υποτιθέμενο ή δυνατό ή διατυπώνεται ως γνώμη είτε του υποκειμένου του ρήματος της προσδιοριζόμενης πρότασης είτε του συγγραφέα. (Βλέπε και σχολ. βιβλίο σελ. 232, 233).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. licet ...ostendas ...militum: παραχωρητική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο licet, εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (ostendas), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (iudicabo).

β. licet ...miniteris παραχωρητική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο licet, εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (miniteris) γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (iudicabo).

γ. etsi ...sum: εναντιωματική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο etsi, εκφέρεται με την οριστική του ενεστώτα (sum).

2. α. Παραχωρητική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο etiamsi, εκφέρεται με την υποτακτική, ενεστώτα (sint), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (coguntur).

β. Εναντιωματική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο etsi, εκφέρεται με την οριστική του παρατατικού (volebat).

γ. Εναντιωματική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο quamquam, εκφέρεται με την οριστική του ενεστώτα (minitaris: πραγματικό στο παρόν. Η πρόταση του κειμένου είναι παραχωρητική και εκφράζει υποθετική κατάσταση.

3. ενεστ. iudicetur, παρ. iudicaretur, παρ. iudicatus sit, υπερσ. iudicatus esset.

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.	senex	senes
Γεν.	senis	senum
Δοτ.	seni	senibus
Αιτ.	senem	senes
Κλητ.	senex	senes
Αφαιρ.	sene	senibus

4. quamquam armatus est, non me terret. Licet armatus sit, non me terret. // *

ΜΑΘΗΜΑ 41

ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ, ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Κούριος κι ο Φαβρίκιος, άνδρες που έζησαν στα πολύ παλιά χρόνια, κι οι πολύ παλιότεροί τους Οράτιοι, μιλούσαν με τους συγχρονους τους καθαρά και με διαύγεια· δεν χρησιμοποιούσαν τη γλώσσα των Σικανών και των Πελασγών, που λένε πως πρώτοι κατοίκησαν την Ιταλία, αλλά τη γλώσσα της εποχής τους. Εσύ όμως χρησιμοποιείς γλώσσα που δεν χρησιμοποιείται εδώ και πολλά χρόνια, σαν να μιλούσες τώρα με τη μάνα του Ευάνδρου, επειδή δε θέλεις να ξέρει και να καταλαβαίνει κανείς τι λες. Γιατί, ανόητε άνθρωπε, δε σωπαίνεις, για να πετύχεις αυτό που θες. Λες όμως πως σου αρέσουν τα παλιά τα χρόνια, γιατί είναι τιμημένα και καλά και σεμνά. Έτσι λοιπόν να ζεις όπως οι παλιοί, αλλά έτσι να μιλάς όπως οι σύγχρονοί μας. Και να χεις πάντα στη μνήμη σου και στην καρδιά σου αυτό που έγραψε ο Γάιος Ιούλιος Καίσαρας. «Σαν το σκόπελο απόφευγε τη λέξη τηνασυνήθιστη και την πρωτάκουστη».// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Curius ονομ. ενικ. ο Κούριος,
Fabricius ονομ. ενικ. Φαβρίκιος,
antiquissimi ονομ. πληθ. αρσ. του υπερθ. του επιθ. antiquus-a-um αρ-
χαίος,
viri ονομ. πληθ. του ουσ. vir, viri
άνδρας,
his αφαιρ. πληθ. αρσενικού της
δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός,
antiquiores ονομ. πλ. αρσ. του επιθ.
antiquus,
Horatii ονομ. πληθ. Οράτιοι,
plane επίρρ. καθαρά,
dilucide επίρρ. με διαύγεια,
cum πρόθ. με,
suis αφαιρ. πληθ. αρσ. της κτητ. αν-
των. suus, sua, suum,
locuti sunt γ' πληθυντ. παρακ. ο-
ριστ. του αποθ. loquor μιλώ,
Sicanorum γεν. πληθ. του ουσ.
Sicani-orum οι Πελασγοί,
qui ονομ. πληθ. αρσ.,

primi ονομ. πληθ. αρσ. υπερθ.
primus-a-um (θετικός δεν υπάρχει)
πρώτος,
coluisse απαρ. παρακ. του ρ. colo
κατοικώ,
Italiam αιτ.,
dicuntur γ' πλ. ενεστ. οριστ. παθητ.
του ρ. dico λέγω, ομιλώ,
aetatis γεν. ενικ. του ουσ. aetas-atis
(ηλικία) εποχή,
suae γεν. ενικ. θηλ.,
verbis αφαιρ. πληθ. του ουσ. verbum-
i λόγος,
utebantur γ' πληθ. παρατ. του αποθ.
ρ. utor χρησιμοποιώ,
tu προσωπ. αντων. εσύ,
autem αντιθ. σύνδ. εξάλλου, πάλι,
proinde quasi παραβ. σύνδ. σαν να,
cum πρόθ. με,
matre αφαιρ. ενικ. του ουσ. mater.
matris μητέρα (γεν. πληθυντ.
matrum),

Evandri γεν. ενικ. του ουσ. Evander-
ndri ο Ευάνδρος,
nunc επίρρ. τώρα.
loquaris β' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του
αποθ. ρ. loquor μιλώ.
sermone αφαιρ. ενικ. του ουσ.
sermo-onis λόγος, λόγια.
abhinc χρον. επίρρ. εδώ και.
multis αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ.
multus-a-um (κυρίως στον πληθ.
multi-ae-a πολλοί).
annis αφαιρ. πληθ. του ουσ. annus-
i έτος.
iam επίρρ. πια, κιόλας.
obsoleto αφαιρ. ενικ. αρσ. μετοχ. πα-
θητ. παρακ. του ρ. obsolesco πα-
λαιούμαι (εδώ επιθετικοποιημένη η
μετοχή obsoletus-a-um
απαρχαιωμένος).
uteris β' εν. ενεστ. οριστ. του απο-
θετ. ρ. utor.
quod αιτιολ. σύνδ. επειδή,

neminem αιτ. ενικ. της αόριστ. ουσ.
αντων. nemo κανείς,
scire απαρ. ενεστ. του ρ. scio
γνωρίζω,
intelligere απαρ. ενεστ. του ρ. intel-
lego καταλαβαίνω,
vis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. volo
θέλω,
quae αιτ. πλη. ουδ.,
dicas β' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
dico λέγω,
quin ερωτ. επίρρ. γιατί δεν,
homo κλητ. ενικ. του ουσ. homo-inis
άνθρωπος,
inepte κλητ. ενικ. αρσ. του επιθ.
ineptus-a-um άκαιρος, ανόητος,
taces β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. ta-
ceo σωμαίνω,
ut για να,
consequaris β' ενικ. ενεστ. υποτακτ.
του ρ. consequor πετυχαίνω,
quod αιτ. ενικ. ουδ.,
vis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. volo,
antiquitatem αιτ. ενικ. του ουσ. an-
tiquitas-atis αρχαιότητα,
tibi δοτ. προσ.αντ.,
placere απαρ. ενεστ. του ρ. placeo
αρέσω,

dicis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
dico,
quod αιτ. ενικ. ουδ.,
honesta ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
honestus-a-um ευπρεπής, αξιοπρε-
πής,
bona ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
bonus-a-um καλός,
modesta ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
modestus-a-um σεμνός,
sit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτικής του ρ.
sum,
sic επίρρ. έτσι,
ergo συμπερ. σύνδ. επομένως,
vive β' ενικ. ενεστ. προστακτ. του
ρ. vivo ζω,
viri ονομ. πληθ. του ουσ. vir, viri
άνδρας,
antiqui ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
antiquus-a-um,
loquere β' ενικ. προστακτ. ενεστ.
του αποθ. ρ. loquor μιλώ,
ut παραβολ. σύνδ. σαν να,
aetatis γεν. ενικ. του ουσ. aetas,
nostrae γεν. ενικ. της κτητ. αντωνυ-
μίας noster, nostra, nostrum δικός
μας...,
id αιτ. ενικ. ουδ. της οριστ. αντων. is,

ea, id αυτός,
quod αιτ. ενικ. ουδ. της αναφ. αντων.
qui, quae, quod,
C. Caesare αφαιρ. ενικ. του ουσ. C.
Caesar,
scriptum est γ' ενικ. παρακ. οριστι-
κής παθητ. του ρ. scribo γράφω,
habe β' ενικ. ενεστ. προστ. του ρ. ha-
beo έχω,
semper χρον. επίρρ. πάντοτε,
memoria αφαιρ. ενικ. του ουσ.
memoria-ae μνήμη, υστεροφημία,
pectore αφαιρ. ενικ. του ουσ. pectus-
oris (ουδ.) στήθος, καρδιά,
tamquam παραβ. σύνδ. όπως, ως,
scopulum αιτ. ενικ. του ουσ.
scopulus-i βράχος,
fugias β' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. fugio αποφεύγω,
verbum αιτ. ενικ. του ουσ. verbum-i
λόγος,
insolens αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. in-
solens ασυνήθιστος (από το ρήμα
insolesco),
inauditum αιτ. ενικ. ουδ. της επιθε-
τικοποιημένης μετοχής (του ρήμ.
inaudio) inauditus-a-um ανήκουστος,
πρωτάκουστος.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Δεύτερης συζυγίας
taceo, tacui, tacitum, tacere
placeo, placui, placitum, placere
habeo, habui, habitum, habere
Τρίτης συζυγίας
obsolesco, obsolevi, obsoletum, obsolescere
loquor, locutus sum, loqui αποθετ.

colo, colui, cultum, colere
dico, dixi, dictum, dicere
utor, usus sum, uti αποθετ.
intellego, intellexi, intellectum, intelligere
Τέταρτης συζυγίας
scio, scivi, scitum, scire
inaudio, inaudivi, inauditum, inaudire

volo, volui,--, velle
consequor, consecutus sum,
consequi αποθετ.
vivo, vixi, victum, vivere
scribo, scripsi, scriptum, scribere
fugio, fugi, fugitum, fugere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης
Italia-ae θηλ. memoria-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Curius-ii-i αρσ. Fabricius-ii-i αρσ. vir, viri αρσ. Horatius-ii-i αρσ. (πληθ. Horatii-iorum) Sicani-orum αρσ. Pelasgi-orum αρσ. verbum-i ουδ. Evander-ndri αρσ. scopolus-i αρσ. annus-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

aetas-atis θηλ. mater-tris θηλ. (γεν. πληθ. matrum) sermo-onis αρσ. homo-inis αρσ. antiquitas-atis θηλ. Caesar-is αρσ. pectus-oris ουδ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

antiquus-a-um, primus-a-um (υπερθ.) multus-a-um και κυρίως multi-ae-a ineptus-a-um honestus-a-um bonus-a-um modestus-a-um.

μετοχές locutus-a-um obsoletus-a-um scriptus-a-um inauditus-a-um

Τρίτης κλίσης

insolens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- antiquus-a-um επίρρ. antique συγκρ. antiquior-ior-ius επίρρ. antiquius υπερθ. antiquissimus-a-um επίρρ. antiquissime.
- θετ. ελλείπει συγκρ. prior, prior, prius επίρρ. prius υπερθ. primus-a-um επίρρ. primum
- multi-ae-a επίρρ. multum συγκρ. plures, plures, plura επίρρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρρ. plurimum.
- ineptus-a-um επίρρ. inepte συγκρ. ineptior-ior-ius επίρρ. ineptius υπερθ. ineptissimus-a-um επίρρ. ineptissime.
- honestus-a-um επίρρ. honeste συγκρ. honestior-ior-ius επίρρ. honestius υπερθ. honestissimus-a-um επίρρ. honestissime.
- bonus-a-um επίρρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρρ. optime.
- modestus-a-um επίρρ. modeste συγκρ. modestior-ior-ius επίρρ. modestius υπερθ. modestissimus-a-um επίρρ. modestissime.
- insolens-ntis επίρρ. insolenter συγκρ. insolentior-ior-ius επίρρ. insolentius υπερθ. insolentissimus-a-um επίρρ. insolentissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc	δεικτική	tu	προσωπ. β' προσ.
suus-a-um	κτητική	nemo, nullius	αόριστη ουσιαστική
qui, quae, quod	αναφορική	is, ea, id	οριστική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Curius ...locuti sunt κύρια πρόταση.
locuti sunt ρήμα, Curius, Fabricius, Horatii υποκ., viri παράθεση στα Curius, Fabricius, antiquissimi επιθ. προσδ. στο viri, antiquiores επιθ. προσδ. στο Horatii, his αφαιρ. συγκριτική, plane επιρ. προσδ. του τρόπου, dilucide επιρρ. προσδ. του τρόπου, cum suis εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας (κοινωνίας).
- non Sicanorum aut Pelasgorum - sed ...utebantur κύρια πρόταση.
utebantur ρήμα, Curius, Fabricius, Horatii ενν. υποκ., verbis αντικ., (non) Sicanorum (aut) Pelasgorum (sed) aetatis γεν. κτητικές στο verbis, suae επιθ. προσδ. στο aetatis.
- qui primi ...dicuntur δευτ. αναφ. πρόταση προσδ. στα Sicanorum, Pelasgorum ως παράθεση. Με οριστική γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός.
dicuntur ρήμα, qui υποκ., primi επιρ. κατηγ. που δηλώνει σειρά, coluisse ειδ. απαρ. αντικ., qui ενν. υποκ. στο απαρ., Italiam αντικ. του απαρ.
- tu autem sermone ...uteris κύρια πρόταση.

uteris ρήμα, tu υποκ., sermone αντικ., obsoleto (επιθετικοποιημένη μετοχή αναφορ.) επιθ. προσδ. στο sermonē, annis αφαιρ. που δηλώνει χρόνο, (πριν από πόσο καιρό έγινε κάτι), multis επιθ. προσδ. στο annis, iam επιρρ. προσδ. του χρόνου, abhinc επίρ. προσδ. που δηλώνει αφετηρία χρόνου.

- proinde quasi ... loquaris δευτ. υποθ. πρόταση, παραβολική.

Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδ. proinde quasi, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (uteris) και εκφέρεται με υποτακτ. ενεστώτα loquaris.

loquaris ρήμα, tu ενν. υποκ., cum matre εμπρ. προσδ. που δηλώνει κοινωνία (συνοδεία), Evandri γεν. κτητ. στο matre, nunc επίρρ. προσδ. χρόνου.

- quod neminem ... vis δευτ. επιρρ. αιτιολ. πρόταση.

Εισάγεται με το quod και εκφέρεται με οριστική (vis). Πραγματική αιτιολογία.

vis ρήμα, tu ενν. υποκ., scire, intellegere τελ. απαρ. αντικ., neminem υποκ. των απαρ. (ετεροπροσωπία).

- quae dicas. Πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Η πρόταση ως αντικ. στα απαρ. scire, intellegere. Εξαρτώνται τα απαρ. από το vis που είναι αρκτικός χρόνος και επομένως κι αυτά είναι αρκτικού χρόνου και γι' αυτό το dicas είναι χρόνου ενεστώτα (σύγχρονο).

dicis ρήμα, tu ενν. υποκ., quae αντικ.

- quin taces? Ευθεία ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το ερωτ. επίρ. quin και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

taces ρήμα, tu ενν. υποκ., -- homo inepte, κλητική προσφώνηση, που αναφέρεται στο υποκ. tu, inepte επιθ. προσδ. στο homo.

- ut consequaris δευτ. τελική πρόταση. Εισάγεται με το ut (καταφατική), εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (taces), εκφέρεται με υποτακτ. ενεστώτα και δηλώνει σκοπό στο παρόν και στο μέλλον.

consequaris ρήμα, tu ενν. υποκ.

- quod vis δευτ. αναφορ. ουσιαστ. πρόταση σε θέση αντικ. στο consequaris. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

vis ρήμα, tu ενν. υποκ., quod αντικ.

- sed antiquitatem ... dicis κύρια πρόταση.

dicis ρήμα, tu ενν. υποκ., placere ειδ. απαρ. αντικ., antiquitatem υποκ. του απαρ., tibi αντικ. στο απαρ. placere

- quod honesta ... sit δευτ. αιτιολογ. πρόταση.

Εισάγεται με το quod, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (placere dicis), εκφέρεται με υποτακτική (υποκειμενική αιτιολογία) και χρόνο ενεστώτα (το σύγχρονο).

sit ρήμα, antiquitas ενν. υποκ. honesta, bona, modesta κατηγορ.

- sic ergo vive κύρια πρόταση επιθυμίας.

vive ρήμα, tu ενν. υποκ., ergo συμπερασμ. σύνδ., που δηλώνει λογική ακολουθία και αναγκαία συνέπεια, sic επιρ. προσδ. του τρόπου.

- ut viri antiqui (vivebant) απλή παραβολική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδ. ut και εκφέρεται με οριστική παρατατικού.

vivebant ενν. ρήμα, viri υποκ., antiqui επιθ. προσδ. στο viri.

- sed sic loquere. κύρια πρόταση επιθυμίας (vive sed loquere).

loquere ρήμα, tu ενν. υποκ., sic επιρ. προσδ. του τρόπου.

- ut viri aetatis nostrae (loquuntur) απλή παραβολική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδ. ut και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα.

loquuntur ενν. ρήμα, viri υποκ., aetatis γεν. της ιδιότητας στο viri, nostrae επιθ. προσδ. στο aetatis.

- atque id habe ...pectore κύρια πρόταση επιθυμίας.

Εκφέρεται με προστακτική (habe).

habe ρήμα, tu ενν. υποκ., id αντικ., semper επιρ. προσδ. του χρόνου, in memoria, in pectore εμπρόθ. προσδ. που δηλώνουν στάση σε τόπο.

- quod ...scriptum est δευτ. αναφορ. προσδιοριστική στο id, πρόταση. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό) και χρόνου παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο.

scriptum est ρήμα, quod υποκ., a C. Caesare ποιητικό αίτιο, (ενεργ. σύνταξη: quod (αιτ. αντικ.) C. Caesar scripsit).

tamquam scopolum λειτουργεί ως κατηγορούμενο στο verbum. Θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε τη φράση κάνοντας δευτ. παραβολική υποθετική πρόταση tamquam scopolus sit.

- sic fugias ...inauditum κύρια πρόταση επιθυμίας.
fugias ρήμα, tu ενν. υποκ., verbum αντικ., insolens, inauditum επιθ. προσδ. στο verbum.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Οι παραβολικές προτάσεις - υποθετικές παραβολικές προτάσεις.

α. Παραβολικές ή συγκριτικές προτάσεις με το si. Το si μπορεί να συναφθεί με παραβολικές εκφράσεις ut si, velut si ή velut, tam quam si κ.α. και συντάσσεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενο είναι μόνο υποτιθέμενο. Οι προτάσεις αυτές είναι παραβολικές υποθετικές και ακολουθούν τους κανόνες ακολουθίας των χρόνων όπως οι υποθετικές.

β. Συσχετικές παραβολικές προτάσεις.

Εκφέρονται με τα quantus-tantus, qualis-talis, quam-tam, quanto-tant quantopere-tantopere, quotiens-totiesn, ut-ita, sic, quot-tot.

γ. παραβολικές προτάσεις χωρίς αναφορικό.

Εκφέρονται με τα

1. ut (συνήθως παρενθετικό)

2. quam (έπειτα από τα συγκριτικά). Αντί του αναφορικού μπορεί να τεθεί το ut.

δ. Παραβολικές προτάσεις με το quam και συγκριτικές έννοιες.

(Βλέπε και σχολικό βιβλίο σελ. 237, 238).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. proinde quasi ...loquaris: υποθετική παραβολική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδεσμο proinde quasi, εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (loquaris), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (uteris).

β. ut viri antiqui (vivebant): απλή παραβολική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut, εκφέρεται με την οριστική του παρατατικού (ρήμα που εννοείται: vivebant)* στην κύρια πρόταση υπάρχει το sic.

γ. ut viri aetatis nostrae (loquuntur): απλή παραβολική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut, εκφέρεται με την οριστική του ενεστώτα (ρήμα που εννοείται loquuntur)* στην κύρια πρόταση υπάρχει το sic.

2. Tu tam dilucide loqueris quam nos.

Paulus tam modeste loquitur quam Marcella.

Paulus tam studiose lectitat quam Marcella.

3. Tu similiter loqueris ac scribis.

Paulus similiter loquitur ac vivit.

Paulus similiter lectitat ac discit.

4. Nos sic dicimus, ut intellegimus.

Vos sic dicitis, ut intellegitis.

Illi sic dicunt, ut intellegunt.

5. Tu sic loquebaris de Paulo, quasi eum cognosceres.

Paulus sic vivit, quasi dives sit.

Paulus sic vivebat, quasi dives esset.

6. Scaevola sic dixit, quasi iuvenis esset.

Patres sic dicebant, ut Sulla volebat.// *

ΜΑΘΗΜΑ 42

Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Σ' αυτή τη Σύγκλητο υπάρχουν μερικοί, που ή δεν βλέπουν την απειλή που πλησιάζει, είτε κλείνουν τα μάτια

σε αυτά που βλέπουν. Αυτοί εξέθρεψαν την ελπίδα του Κατιλίνα με τις επιεικείς τους αποφάσεις και ενίσχυσαν τη συνωμοσία που γεννιόταν με το να μην πιστεύουν στην ύπαρξή της. Κάτω από την επιρροή αυτών ενεργώντας πολλοί, όχι μόνον αχρείοι, αλλά και άπειροι, αν τον είχα τιμωρήσει, θα έλεγαν πως ενήργησα σκληρά και τυραννικά. Τώρα αντιλαμβάνομαι πως αν αυτός φτάσει στο στρατόπεδο του Μανλίου, όπου κατευθύνεται, δεν θα υπάρξει κανένας τόσο ανόητος, που να μη βλέπει πως έγινε συνωμοσία και κανείς τόσο αχρείος, που να μην το ομολογήσει. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

nonnulli ονομ. ενικ. αρσ. του αντων. επιθ. nonnullus-a-um πληθ. nonnulli-ae-a μερικοί,
hoc αφαιρ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc,
ordine αφαιρ. ενικ. του ουσ. ordo-inis (αρσ.) τάξη, η τάξη των Συγκλητικών,
qui ονομ. πληθ. αρσ. της αναφορ. αντων. qui, quae, quod,
aut διαζευτ. σύνδ. είτε,
ea αιτ. πληθ. ουδ. της οριστ. αντωνυμίας is, ea, id αυτός,
quae αιτ. πληθ. ουδ.,
imminent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. immineo πλησιάζω απειλητικά,
videant γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. video βλέπω,
dissimulent γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. dissimulo προσποιούμαι ότι δεν,
vident γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. video,
qui ονομ. πληθ. αντί ει αυτοί,
spem αιτ. ενικ. του ουσ. spes-ei ελπίδα,
Catilinae γεν. ενικ. Catilina-ae Κατιλίνας,
mollibus αφαιρ. πληθ. θηλ. του επιθ. mollis-is-e μαλακός, επιεικής,
sententiis αφαιρ. πληθ. του ουσ. sententia-ae άποψη, κρίση, απόφαση,
aluerunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. alio εκτρέφω,

coniurationem (que) αιτ. ενικ. του ουσ. coniuratio-onis συνωμοσία,
nascentem αιτ. ενικ. θηλ. της επιθετικοποιημένης μετοχής ενεστώτα nascens του αποθετικού ρ. nascor γεννιέμαι,
credendo αφαιρ. γερουνδ. του ρ. credo πιστεύω,
confirmaverunt γ' πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. confirmo επιβεβαιώνω,
quorum γεν. πληθ. αρσ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod
auctoritatem αιτ. ενικ. του ουσ. auctoritas-atis κύρος επιρροή,
secuti ονομ. πληθ. αρσ. της μετοχής παθητ. παρακ. secutus,a,um του ρ. sequor ακολουθώ,
multī ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. multi-ae-a πολλοί,
solum επίρρ. μόνον,
improbi ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. improbus-a-um αχρείος,
verum επίρρ. αλλά,
etiam επίρρ. ακόμη,
imperiti ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ. imperitus-a-um άπειρος,
si υποθ. σύνδ. αν,
hunc αιτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός,
animadvertissem α' ενικ. υπερσ. υποτακτ. του ρ. animadverto παρατηρώ,
crudeliter επίρρ. με σκληρότητα,
regie επίρρ. τυραννικά,
id αιτ. ενικ. ουδ.,

factum esse απαρ. (παθητ.) παρακ. του ρ. fio (παθητικό του facio) γίνομαι,
dicerent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ. του ρ. dico λέγω,
nunc επίρρ. τώρα,
intellego καταλαβαίνω,
iste, ista, istud δεικτ. αντων. αυτός, Manliana αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. Manlianus-a-um του Μανλίου,
castra αιτ. πληθ. castra-orum στρατόπεδο,
pervenerit γ' ενικ. παρακ. υποτακτ. του ρ. pervenio φθάνω,
quo επίρρ. όπου,
intendit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. intendo κατευθύνομαι,
neminem αιτ. ενικ. της αόριστ. ουσιαστ. αντων. nemo κανείς,
tam επίρρ. τόσο,
stultum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ. stultus-a-um ανόητος,
fore απαρ. μέλλ. του ρ. sum,
qui ονομ. ενικ. αρσ. της αναφ. αντων. qui, quae, quod,
videat γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. video,
coniurationem αιτ. ενικ.,
factam esse απαρ. παρακ. του ρ. fio γίνομαι,
improbum αιτ. ενικ. αρσ. του επιθ. improbus-a-um αχρείος,
qui ονομ. ενικ.,
fateatur γ' ενικ. ενεστ. υποτακτικής του ρ. fateor ομολογώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

dissimulo confirmo

Δεύτερης συζυγίας

fateor, fassus sum, fateri αποθ.

immineo, --, imminere

video, vidi, visum, videre

Τρίτης συζυγίας

alo, alui, alitum/altum/, alere

nascor, natus sum, nasci αποθ. μετ. μέλλ. nasciturus

credo, credidi, creditum, credere

sequor, secutus sum, sequi αποθ.

animadverto, animadverti, animadversum, animadvertere

Τέταρτης συζυγίας

pervenio, perveni, perventum, pervenire

facio, feci, factum, facere

παθητικό: fio, factus sum, fieri

dico, dixi, dictum, dicere

intellego, intellexi, intellectum, intellegere

intendo, intendi, intentum/intensum/, intendere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

sententia-ae θηλ. Catilina-ae αρσ.

Δεύτερης κλίσης

factum-i ουδ. castrum-i (οχυρό) castra-orum ουδ. (στρατόπεδο)

Τρίτης κλίσης

ordo-inis αρσ. coniuratio-onis θηλ. auctoritas-atis θηλ.

Πέμπτης κλίσης

spes, spei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

multi-ae-a, improbus-a-um, imperitus-a-um, Manlianus-a-um, stultus-a-um

μετοχές secutus-a-um factus-a-um

αντων. επίθετο nonnullus-a-um nonnuli-ae-a

Τρίτης κλίσης

mollis-is-e

μετοχή nascens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- multi-ae-a επίρ. multum συγκρ. plures-es-a επίρ. plus υπερθ. plurimi-ae-a επίρ. plurimum.
- improbus-a-um επίρ. improbe συγκρ. improbiior-ior-ius επίρρ. improbius υπερθ. improbissimus-a-um επίρρ. improbissime.
- imperitus-a-um επίρ. imperite συγκρ. imperitior-ior-ius επίρρ. imperitius υπερθ. imperitissimus-a-um επίρρ. imperitissime.
- stultus-a-um επίρ. stulte συγκρ. stultior-ior-ius επίρ. stultius υπερθ. stultissimus-a-um επίρρ. stultissime.
- mollis-is-e επίρ. moliter συγκρ. molliior-ior-ius επίρ. mollius υπερθ. mollissimus-a-um επίρ. mollissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc

qui, quae, quod

is, ea, id

nemo, nullius, nemini, neminem, nullo-a-o

iste, ista, istud

δεικτική

αναφορική

οριστική

αόριστη ουσιαστική

δεικτική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- nonnulli ...ordine κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, nonnulli υποκ., in ordine εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- qui aut ea non videant. αναφορική συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το qui non, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

videant ρήμα, qui υποκ., ea αντικ.

- quae imminet αναφορ. προσδ. πρόταση.

Εισάγεται με την αντων. quae και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

imminent ρήμα, quae υποκ.

- (qui) aut ea dissimulent αναφορική συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το aut και συνδέεται διαζευκτικά με την προηγούμενη (aut ...aut). Εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

dissimulent ρήμα, qui υποκ., videre ενν. αντικ., ea αντικ. του απαρ.

- quae vident αναφορική προσδιοριστική πρόταση.

Εισάγεται με την quae, εκφέρεται με οριστική και εκφράζει κάτι το πραγματικό.

vident ρήμα, qui ενν. υποκ., quae αντικ.

- quae spem ...aluerunt κύρια πρόταση.

aluerunt ρήμα, qui (ei) υποκ., spem αντικ., Catilinae γενική υποκειμενική στο spem, sentiis αφαιρ. οργανική που δηλώνει το μέσο ή τρόπο, mollibus επιθ. προσδ. στο sentiis.

- coniurationemque ...confirmaverunt. κύρια πρόταση.

confirmaverunt ρήμα, qui ενν. υποκ., coniurationem αντικ., nascentem (επιθετικοποιημένη μετοχή αναφορική) επιθ. προσδ. στο coniurationem credendo γερούνδιο που δηλώνει τρόπο.

- quorum auctoritatem ...imperiti, crudeliter ...dicerent κύρια πρόταση κρίσεως.

dicerent ρήμα, multi υποκ., improbi, imperiti παραθέσεις στο multi, secuti τροπική αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο multi, auctoritatem αντικ. της μετοχής, quorum γενική κτητική ή υποκειμενική στο auctoritatem, factum esse (ειδ. απαρ.) αντικ., id υποκ. του απαρ., crudeliter, regie επιρρ. προσδ. του τρόπου.

- si in hunc animadvertissem δευτ. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με τον υποθ. σύνδ. si και εκφέρεται με υπερσυντέλικό υποτακτικής. Σχηματίζει με την απόδοση (δυννητική υποτακτική) υποθετικό λόγο β' είδους (του απραγματοποίητου). Η υπόθεση αναφέρεται στο παρελθόν και η απόδοση στο παρόν.

animadvertissem ρήμα, ego υποκ., in hunc εμπρ. προσδ. που δηλώνει εχθρική κατεύθυνση.

- nunc intellego neminem tam stultum fore, neminem /fore tam improbum κύρια πρόταση.

intellego ρήμα, ego ενν. υποκ., fore ειδ. απαρ. αντικ., neminem, neminem υποκ. στο απαρ. (ετεροπροσωπία) το α' στο fore του κειμένου και το β' στο εννοούμενο fore, stultum κατηγορ. στο α' neminem, improbum κατηγορ. στο β' neminem, tam, tam επιρρ. προσδ. του ποσού αντίστοιχα στα stultum, improbum.

- si iste... pervenerit δευτ. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με τον υποθ. σύνδ. si και εκφέρεται αντί οριστικής συντελ. μέλλοντα, με υποτακτική παρακειμένου, γιατί ο λόγος είναι πλάγιος. Η απόδοση είναι στο απαρ. fore α' είδους. Σε ευθύ λόγο θα είχαμε si pervenerit (οριστ. συντελ. μέλλοντα), nemo tam stultus erit.

pervenerit ρήμα, iste υποκ., in castra εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο, Manliana επιθ. προσδ. στο castra.

- quo intendit. αναφορική πρόταση (τοπική).

Εισάγεται με το quo (in Manliana castra), εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

intendit ρήμα, iste ενν. υποκ., quo επιρρ. προσδ. κίνησης σε τόπο (τέρμα).

- qui non videat ..factam αναφορική συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το qui non (= ut non) εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (intellego) και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

videat ρήμα, qui υποκ., factam esse αντικ., coniurationem υποκ. του απαρ.

- qui non fateatur αναφορική συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το qui non, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

fateatur ρήμα, qui υποκ., factam esse ενν. αντικ., coniurationem ενν. υποκ. του απαρ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τις αναφορικές προτάσεις βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 244, 245. Είναι αρκετά όσα γράφονται στο βιβλίο.
2. Η μετοχή *secuti* έχει ενεργητική σημασία μεταβατική, γιατί το *sequor* είναι ρήμα αποθετικό.
3. Στον υποθετικό λόγο *si ...animadvertissem ...dicerent* (β' είδους) έχουμε συνδυασμό της υποτακτικής του υπερσυντελικού με την υποτακτική του παρατατικού. Σε περιπτώσεις όπως αυτή, η πρώτη υποτακτική αναφέρεται στο παρελθόν και η δεύτερη στο παρόν (ή σπανιότερα στο παρελθόν).
4. Το *id* αναφέρεται στην υποθετική πρόταση: *si in hunc animadvertissem*.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. α. *qui ...non videant*: αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με το *qui non* (= *ut non*), εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (*non videant*), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει ρήμα αρκτικού χρόνου (*sunt*), όπως δηλ. οι επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις. Στην κύρια πρόταση εννοείται το *tales*.
- β. (*aut*) *qui ...dissimulent* αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται και εκφέρεται όπως η παραπάνω, που συνδέεται με το *aut*.
- γ. *quae imminet*, αναφορική προσδιοριστική πρόταση. Εισάγεται με την *anτων*. *quae* που έχει ως όρο της αναφοράς το προηγούμενο *ea* και εκφέρεται με την οριστική, γιατί εκφράζει κάτι τι πραγματικό.
- δ. *quae vident*. αναφορική προσδιοριστική πρόταση, όπως η προηγούμενη.
- ε. *qui* (= *ii*) *aluerunt... et confirmaverunt* δύο αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις με όρο αναφοράς το *nonnulli*. Ισοδυναμούν με κύριες προτάσεις, γιατί το *qui* βρίσκεται στην αρχή περιόδου.
- ζ. *quorum* (= *eorum*)... *dicerent*. αναφορική προσδιοριστική, όπως η προηγούμενη. Ισοδυναμεί με κύρια πρόταση και αποτελεί απόδοση στον υποθετικό λόγο.
- η. *quo intendit* αναφορική πρόταση που εισάγεται με το *quo* και έχει ως όρο αναφοράς το *in Manliana castra*.
- θ. *qui non videat ...factam*. αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με το *qui non* (= *ut non*) και εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα. Στην κύρια πρόταση υπάρχει το *tam* (*stultum*).
- ι. *qui non fateatur*. αναφορική συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με το *qui non* (= *ut non*) και εκφέρεται με την υποτακτική ενεστώτα. Στην κύρια πρόταση υπάρχει το *tam* (*improbum*).
2. *honines, qui improbi atque imperiti sunt*.
factum, quod crudele est.
sententiae, quae molles sunt.
3. *Praedones venerunt, qui Scipionem admirarentur*.
Ea femina venit, quae Paulum viderent.
Nemo tam stultus est, qui hoc dicat.
Ea femina non tame stulta est, quae non dicat.
4. α. ενεστ. *confirmant*, παρ. *confirmabant*, μέλλ. *confirmabunt* παρ. *confirmaverunt* υπερ. *confirmaverant*, συντ. μέλλ. *confirmaveverint*.
β. ενεστ. *animadvertant* παρ. *animadverterent* μέλλ. *animadversuri sint* παρ. *animadverterint* υπερ. *animadvertissent*.
5. *dicis te (civem) Romanum esse, quod non verum est*.
nemo tam stultus est, qui (ή ut) coniurationem non videat.// *

ΜΑΘΗΜΑ 43

Η ΟΡΓΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

11 Μήπως ήρθα σε εχθρό και είμαι αιχμάλωτη στο στρατόπεδό σου; Σε τέτοιο σημείο με τράβηξε η μακρόχρονη

ζωή και τα δυστυχισμένα γηρατειά, που να σε δώ πρώτα εξόριστο και ύστερα εχθρό; Πώς μπόρεσες να ερημώσεις αυτή τη χώρα που σε γέννησε και σε ανάθρεψε; Δε σου πέρασε η οργή όταν έμπαινες στα σύνορα της πατρίδας σου; Παρόλο που είχες φτάσει με εχθρική και απειλητική ψυχή (διάθεση) γιατί, όταν αντίκρυσες τη Ρώμη, δεν ήλθε αυτή η ιδέα στο μυαλό σου: «Μέσα σε εκείνα εκεί τα τείχη βρίσκονται το σπίτι μου και οι θεοί μου, η μάνα, η γυναίκα και τα παιδιά μου;» Εάν λοιπόν εγώ δεν σε είχα γεννήσει, η Ρώμη δεν θα βρισκόταν πολιορκημένη· αν δεν είχα γιο θα πέθαινα λεύτερη σε λεύτερη πατρίδα. Εγώ τίποτα πια δεν μπορώ να πάθω κι ούτε θα είμαι για πολύ ακόμα τόσο δυστυχισμένη· αυτούς εδώ όμως, αν συνεχίσεις, τους περιμένει ή πρόωρος θάνατος ή μακρόχρονη σκλαβιά.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

num ερωτ. μόριο μήπως,
hostem αιτ. ενικ. του ουσ. hostis-is
εχθρός,
veni α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. ve-
nio έρχομαι,
captiva ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
captivus-a-um αιχμάλωτος,
castris αφαιρ. πληθ. του ουσ. castra-
orum στρατόπεδο,
tuis αφαιρ. πληθ. ουδ. της κτητ. αν-
των. tuus-a-um δικός σου...,
hoc αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων.
hic, haec, hoc αυτός,
me αιτ.ενικ. της προσωπ. αντων. α'
προσ. ego εγώ,
longa ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
longus-a-um μακρύς,
vita ονομ. ενικού του ουσ. vita-ae
ζωή,
infelix ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
infelix-icis δυστυχισμένος,
senecta ονομ. ενικ. του ουσ.
senecta-ae γηρατειά,
traxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
traho τραβώ,
ut ώστε, που να,
primum επίρ. ιρώτα,
exsulem αιτ. ενικ. αρσ. του exsul-lis
(είναι αρσενικό και θηλυκό) εδώ αρσ.
εξόριστος,
deinde επίρ. έπειτα,
hostem αιτ. ενικ. του ουσ. hostis-is
(αρσενικό και θηλυκό) εδώ αρσ. εχ-
θρός,
te αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β'
προσ. tu συ,
viderem α' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
ρ. video βλέπω,
qui ερωτημ. επίρρ. πως;,
potuisti β' ενικ. παρακ. οριστικής

του ρ. possum δύναμαι,
populari αφαιρ. ενεστ. του αποθετι-
κού ρ. populari λεηλατώ,
hanc αιτ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων.
hic, haec, hoc αυτός,
terram αιτ. ενικ. του ουσ. terra-ae
χώρα,
quae ονομ. ενικ. θηλ. της αναφορ.
αντων. qui, quae, quod οποίος,
te αιτ. ενικ.,
genuit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του
ρ. gigno γεννώ,
aluit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. alio
(εκ)τρέφω,
tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β'
προσ.,
ingredienti δοτ. ενικ. μετοχ. ενεστ.
του αποθετ. ρ. ingredior μπαίνω μέ-
σα, εισέρχομαι, εισβάλλω,
fines αιτ. πληθ. του ουσ. finis-is τέ-
λος,σύνορο. Στον πληθυντικό (όχι ό-
μως εδώ) σημαίνει συχνά «χώρα»,
«περιοχή»,
patriae γεν. ενικ. του patria-ae.
ira ονομ. ενικ. ουσ. οργή,
cecidit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
cado πέφτω,
quamvis σύνδ. αν και παρόλο που,
infesto αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
infestus-a-um εχθρικός,
minaci αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
minax-cis απειλητικός,
animo αφαιρ. ενικ. του ουσ. animus-i
ψυχή,
perveneras β' ενικ. υπερσυντ. οριστ.
του ρ. pervenio φθάνω,
cur γιατί,
cum όταν,
conspectu αφαιρ. ενικ. του ουσ.
conspectus-us θέα, όψη,

Roma ονομ.,
fuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. sum,
tibi δοτ. ενικ.,
succurrit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
απροσώπου ρ. succurrit έρχεται στο
μυαλό,
intra πρόθ. μέσα,
illa αιτ. πληθ. ουδ. της δεικτ. αντων.
ille-a-ud εκείνος,
moenia-ium (μόνο στον πληθ.) τείχη,
domus ονομ. ενικ. (δ' κλίσης) σπίτι,
penates ονομ. πληθ. (γεν. penatium)
οι θεοί του σπιτιού (μόνο στον
πληθ.),
mei ονομ. πληθ. αρσ. της κτητ. αν-
των. meus-a-um δικός μου...,
sunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ.,
mater ονομ. ενικ. (γεν. πληθ.
matrum) μητέρα,
coniunx και coniux ονομ. ενικ. ουσ.
σύζυγος (ο, η),
liberi ονομ. πληθ. (μόνο στον πληθ.)
τα παιδιά,
ergo συμπερασμ. σύνδ. επομένως,
nisi αρν. υποθ. σύνδ. αν δεν,
reperissem α' ενικ. υπερσ. υποτακτ.
του ρ. pario γεννώ,
oppugraretur γ' ενικ. παρατ. υποτακ.
παθητ. του ρ. oppugno πολιορκώ,
filium αιτ. ενικ. του ουσ. filius-ii-i
γιος,
haberem α' ενικ. παρατ. υποτακ. του
ρ. habeo έχω,
libera ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ. liber.
libera, liberum ελεύθερος, libera (το
β') αφαιρ. ενικ.,
patria αφαιρ. εν.,
mortua essem α' ενικ. υπερσ. υπο-
τακτικής του αποθ. ρ. morior πεθαί-
νω,

nihil αιτ. ενικ. της αόριστ. αντων. ni-
hil (ουδ.) τίποτα,
pati απαρ. ενεστ. του αποθετ. ρ.
patior παθαίνω, υπομένω,
possum μπορώ,
diu επίρ. για πολύ καιρό,
miserrima ονομ. ενικ. θηλ. υπερθ.
του επιθ. miser, misera, miserum ά-
θλιος, δυστυχής.

futura sum α' ενικ. ενεστ. οριστ. ε-
νεργητ. περιφραστικής συζυγίας
του ρ. sum,
contra επίρρ. αντίθετα,
hos αιτ. πληθ. αρσ.,
pergis β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
pergo κατευθύνομαι προς, συνεχίζω
από το σημείο που βρίσκομαι,
immatura ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.

immaturus-a-um πρόωρος,
mors ονομ. ενικ. του ουσ. mors-rtis
θάνατος,
longa ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
longus-a-um μακρύς,
servitus ονομ. ενικ. του ουσ.
servitus-utis σκλαβιά,
manet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
maneo (περι)μένω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας
oppugno αποθετ., populo αποθετ.

Δεύτερης συζυγίας

video, vidi, visum, videre

habeo, habui, habitum, habere

maneo, mansi, mansum, manere

Τρίτης συζυγίας

traho, traxi, tractum, trahere

possum, potui, posse

gigno, genui, genitum, gignere

alo, alui, alitum /altum/, alere

ingredior, ingressus sum, ingredi αποθετ.

cado, cecidi, casum, cadere

Τέταρτης συζυγίας

pervenio, perveni, perventum, pervenire

succurro, succurri, succursum, succurrere

pario, peperit, partum, parere

morior, mortuus sum, mori αποθετ.

patior, passus sum, pati αποθετ.

pergo, perrexerit, perrectum, pergere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

vita-ae θηλ., senectae-ae θηλ., terra-ae θηλ., patria-ae θηλ., ira-ae θηλ., Roma-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

castrum-i, castra-orum ουδ., animus-i αρσ., filius-ii-i αρσ., liberi-orum αρσ. (από το domus, ως δευτερόκλιτο, δια-
σώθηκαν ορισμένες πτώσεις επιρρηματικά).

Τρίτης κλίσης

hostis-is αρσ. (και θηλ.), ex(s) ul-is αρσ. (και θηλ.) finis-is αρσ. penates-ium αρσ. (μόνο στον πληθ.), mors, mortis
θηλ. servitus-utis θηλ. moenia-ium ουδ., coniu/n/x-/n/gis (θηλ., & αρσ.) εδώ θηλ.

Τέταρτης κλίσης

conspectus-us αρσ. domus-us θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

captivus-a-um, longus-a-um, infestus-a-um, liber-era-erum, miser-era-erum, immaturus-a-um

μετοχή futurus-a-um

Τρίτης κλίσης

infelix-icis, minax-acis

μετοχή ingrendiens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- longus-a-um επίρ. longe συγκρ. longior-ior-ius επίρρ. longius, υπερθ. longissimus-a-um επίρ. longissime.
- infestus-a-um επίρ. infeste συγκρ. infestior-ior-ius επίρρ. infestius υπερθ. infestissimus-a-um επίρρ. infestissime.
- liber-era-erum επίρ. libere συγκρ. liberior-ior-ius επίρ. liberius υπερθ. liberrimus-a-um επίρρ. liberrime.
- miser-era-erum επίρ. misere συγκρ. miserior-ior-ius επίρρ. miserius υπερθ. miserrimus-a-um επίρ. miserrime.
 - infelix (και για τα τρία γένη), επίρ. infelicitate συγκρ. infelicior-ior-ius επίρ. infelicius υπερθ. infelicitissimus-a-um επίρρ. infelicitissime.
- minax (και για τα τρία γένη), επίρ. minaciter συγκρ. minacior-ior-ius επίρ. minacius υπερθ. minacissimus-a-um επίρ. minacissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

tuus-a-um	κτητική β' προσ.	qui, quae, quod	αναφορική
hic, haec, hoc	δεικτική	ille, illa, illud	δεικτική
meus-a-um	κτητική α' προσ.	nihil	αόριστη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το veni είναι παρακείμενος (= veni προστακτική ενεστώτα του venio).
2. Το εγκλιτικό ερωτηματικό μόριο -ne δεν πρέπει να συγχέεται με την άρνηση ne και τον σύνδεσμο ne.
3. Ο τύπος futurus sum ανήκει στην περιφραστική συζυγία του sum.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- num ...veni κύρια πρόταση σε ευθεία ερώτηση. Εκφράζει ολική άγνοια, εισάγεται με το μόριο num (η απάντηση αρνητική) και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).
- veni ρήμα, ego ενν. υποκ., ad hostem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.
- et captiva in castris sum. ευθεία ερώτηση που συνδέεται με την προηγούμενη με το et. Εκφράζει και αυτή ολική άγνοια. Εισάγεται με το μόριο num (που είναι στην αρχή της προηγούμενης πρότασης), γιατί η απάντηση είναι αρνητική. Εκφέρεται με οριστική (κάτι το πραγματικό).
- sum ρήμα, ego ενν. υποκ., captiva κατηγορ., in castris εμπρ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, tuis επιθ. προσδ. στο castris.
- in hoc ...traxit κύρια πρόταση. Ευθεία ερωτηματική ολικής άγνοιας.
- traxit ρήμα, vita, senecta υποκ., me αντικ., longa επιθ. προσδιορ. στο vita, infelix επιθ. προσδ. στο senecta, in hoc εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει είσοδο σε κατάσταση.
- ut primum ...viderem δευτ. επιρρ. συμπερασματική πρόταση. Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (traxit) και εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής.
- viderem ρήμα, ego ενν. υποκ., te αντικ., exulem, hostem κατηγ., primum, deinde επιρρ. προσδιορ. του χρόνου.
- qui ...terram. Ευθεία ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το επίρ. qui και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).
- potuisti ρήμα, tu ενν. υποκ., populari αντικ., tu ενν. υποκ. του απαρ., terram αντικ. του απαρ., hanc επιθ. προσδ. στο terram, qui επιρ. προσδ. του τρόπου.
- quae te genuit δευτ. αναφορική (επιθετική) πρόταση, προσδιοριστική στο terram. Εκφέρεται με οριστική (κάτι το πραγματικό).
- genuit ρήμα, quae υποκ., te αντικ.
- atque aluit. δευτ. αναφορική (επιθετική) πρόταση, προσδιοριστική και αυτή στο terram. Συνδέεται με την προηγούμενη με το atque και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).
- aluit ρήμα, quae ενν. υποκ., te αντικ.
- non tibi ...cecidit. Ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής άγνοιας. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).
- cecidit ρήμα, ira υποκ., tibi αντικ., ingredienti χρονική μετοχή συνημμένη στο tibi που είναι και υποκείμενό της,

fines αντικείμενο της μετοχής, patriae γεν. κτητική στο fines.

- quamvis infesto ...perveneras δευτ. παραχωρητική πρόταση.

Εισάγεται με το quamvis και οριστική, παρότι κανονικά το quamvis συντάσσεται με υποτακτική. Χρησιμοποιείται το quamvis αντί του quamquam (που συντάσσεται με οριστική) γιατί ακολουθούν επίθετα.

perveneras ρήμα, tu ενν. υποκ., animo αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, infesto, minaci επιθ. προσδ. στο animo.

- cur tibi non succurrit. Ευθεία ερώτηση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το cur και οριστική (πραγματικό γεγονός). succurrit ρήμα, στο tibi το λογικό υποκείμενο του απροσώπου ρήματος, tibi δοτ. προσωπική (succurrit 'ενεστ' tibi aliquid = παρίσταται σοί τι, εμπίπτει σε σένα η έννοια).

- cum ...fuit. δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το χρον. cum, εξαρτάται από ιστορικό παρακείμενο, εκφέρεται με οριστ. παρακ. (fuit) και δηλώνει πραγματικό γεγονός στο παρελθόν.

fuit ρήμα, Roma υποκ., in conspectu εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση.

- intra ...liberique Ευθεία ερώτηση ολικής άγνοιας. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

sunt ρήμα, domus, penates, mater, coniunx, liberi υποκείμενα, intra moenia εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο. illa επιθ. προσδ. στο moenia, mei επιθ. προσδ. στο penates.

- ergo ego nisi peperissem. δευτ. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με το nisi (αρνητική), εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντ. (παρελθόν) και η απόδοση με υποτακτ. παρ. (παρόν). Υποθετικός λόγος β' είδους (απραγματοποίητου).

peperissem ρήμα, ego υποκ., ergo συμπερ. παρατακτ. σύνδεσμος. (Δηλώνεται ακολουθία και συνέπεια).

- Roma non oppugnaretur. κύρια πρόταση' απόδοση.

oppugnaretur ρήμα, Roma υποκ.

- nisi filium haberem. δευτ. υποθ. πρόταση.

Εισάγεται με το nisi (αρνητική), εκφέρεται με υποτακτική (παρόν) και σχηματίζει με την απόδοση mortua essem (παρόν - μέλλον) υποθετικό λόγο β' είδους (του απραγματοποίητου).

haberem ρήμα, ego ενν. υποκ., te ενν. αντικ., filium κατηγορ. στο te.

- libera ...essem κύρια πρόταση.

mortua essem ρήμα, ego υποκ., libera (α) επιρρ. κατηγορ. του τρόπου στο ego. in patria εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, libera (β) επιθ. προσδ. στο patria.

- ego nihil ...possum κύρια πρόταση.

possum ρήμα, ego υποκ., pati αντικ., ego ενν. υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), nihil σύστοιχο αντικ. στο απαρ., iam επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- nec diu ...futura sum κύρια πρόταση.

futura sum ρήμα, ego ενν. υποκ., miserrima κατηγορ., diu επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- at contra hos aut ...manet κύρια πρόταση' απόδοση.

manet ρήμα, mors, servitus υποκ., hos αντικ., immatura επιθ. προσδ. στο mors. longa επιθ. προσδ. στο servitus. contra επιρρ. προσδιορισμός (σαν επίρρημα εδώ).

- si pergis δευτ. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με τον si και εκφέρεται με ενεστώτα οριστικής. Μαζί με την απόδοση (manet) σχηματίζει υποθετικό λόγο α' είδους, ανοικτής υπόθεσης στο παρόν.

pergis ρήμα (αμετάβατο), tu ενν. υποκείμενο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τις ευθείες ερωτήσεις βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 249, 250.

2. Για το συνδυασμό της υποτακτικής του υπερσυντελικού (peperissem) με την υποτακτική του παρατατικού (oppugnaretur) σε υποθετικό λόγο β' είδους βλέπε το μάθημα 42, παρατηρήσεις στα συντακτικά, παρ. 3.

3. Η σύνταξη του παραχωρητικού συνδέσμου quamvis με την οριστική (κατ' αναλογία προς το quamquam) είναι κυρίως ποιητική και μετακλασική. Εδώ μπορούμε να μεταφράσουμε «όσο εχθρική και απειλητική κι αν ήταν η διάθεσή σου όταν έφτασες» = «αν και είχες φθάσει με τόσο εχθρική και απειλητική διάθεση».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. num ...veni et ...sum? δύο απλές ευθείες ερωτήσεις που συνδέονται με το et. Εκφράζουν ολική άγνοια και εισάγονται με το μόριο num, γιατί περιμένουμε αρνητική απάντηση (minime). Εκφέρονται με την οριστική.

β. qui potuisti populari hanc terram ...απλή ευθεία ερώτηση. Εκφράζει μερική άγνοια και εισάγεται με το επίρρημα qui. Εκφέρεται με την οριστική.

γ. non ...cecidit? απλή ευθεία ερώτηση. Εκφράζει ολική άγνοια, αλλά εισάγεται χωρίς κανένα μόριο για έμφαση. Εκφέρεται με την οριστική.

δ. cur ...tibi non succurrit...? απλή ευθεία ερώτηση. Εκφράζει μερική άγνοια και εισάγεται με το επίρρημα cur. Εκφέρεται με την οριστική.

2. α. Τρεις απλές ευθείες ερωτήσεις μερικής άγνοιας. Εισάγονται με την αντωνυμία quid, το επίρρημα cur και την αντωνυμία quid. Εκφέρονται με την οριστική.

β. Απλή ευθεία ερώτηση ολικής άγνοιας. Δεν προηγείται ερωτηματικό μόριο, για να δοθεί έμφαση. Εκφέρεται με οριστική.

γ. Απλή ερώτηση ολικής άγνοιας (ευθεία). Εισάγεται με το εγκλιτικό ερωτηματικό μόριο -ne, γιατί αυτός που ρωτάει δεν ξέρει τι απάντηση θα του δοθεί.

δ. Όπως η 2β.

ε. Απλή ευθεία ερώτηση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το επίρρημα quin και ισοδυναμεί με έντονη προτροπή. Εκφέρεται με την οριστική.

3. utrum mea vita felix an infelix est?

utrum illa mater an soror Pauli est?

4. num deum ipsum vidisti? /minime/.

nonne vita nostra brevis est? /ita est/.

nonne bellum odimus? /centre/.

nonne pacem amamus? /sane/.

5. nonne senectus infelix est?

(utrum) hic frater an amicus tuus est?// *

ΜΑΘΗΜΑ 44

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΥΡΑΝΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Αυτή είναι η ζωή των τυράννων, στην οποία δεν μπορεί να υπάρξει καμιά εμπιστοσύνη, καμιά αγάπη, καμιά πίστη σε σταθερή φιλία. Στους τυράννους όλα πάντοτε είναι ύποπτα και ανήσυχα. Δεν έχει θέση η φιλία σε αυτούς' γιατί δεν ξέρω ποιος μπορεί να αγαπά αυτόν που φοβάται ή αυτόν που νομίζει πως τον φοβάται. Τους σέβονται όμως υποκριτικά τουλάχιστον για ένα χρονικό διάστημα. Αν όμως τύχει και πέσουν, όπως συνήθως συμβαίνει, τότε καταλαβαίνουν πόσο ήταν στερημένοι από φίλους. Λένε πως ο Ταρκύνιος, όταν ήταν εξόριστος, είπε αυτό: «Τότε μόνο κατάλαβα ποιοι μου ήταν αληθινοί φίλοι και ποιοι ψεύτικοι, όταν δεν μπορούσα πια να ανταποδώσω τις χάρες ούτε σε εκείνους ούτε σε αυτούς».// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

haec ονομ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός,

tyrannorum γεν. πληθ. του ουσ. tyrannus-i τύραννος,

vita-ae ζωή,

qua αφαιρ. ενικ. θηλ. της αναφορ.

αντων. qui, quae, quod οποίος,

nulla ονομ. ενικ. θηλ. του αντων. επιθ. nullus-a-um κανένας,

fides ονομ. ενικ. του ουσ. fides-ei (πληθ. δεν έχει) εμπιστοσύνη,

caritas ονομαστ. ενικ. του ουσ.

caritas-atis αγάπη, στοργή,

fiducia ονομ. ενικ. του ουσ. fiducia-ae εμπιστοσύνη, πίστη,

benevolentiae γεν. ενικ. του ουσ. benevolentia-ae ευμένεια, εύνοια,

καλή θέληση,

stabilis γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
 stabilis-is-e σταθερός,
 esse απαρ. ενεστ. του sum.
 potest γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 possum μπορώ,
 tyrannis δοτ. πληθ.,
 omnia ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 omnis-is-e όλος,
 semper επίρ. πάντοτε,
 suspecta ονομ. πληθ. ουδ. της επι-
 θετικοποιημένης αναφορ. μετοχής
 του ρ. suspicio αναβλέπω,
 suspectus-a-um ύποπτος,
 sollicita ονομ. πληθ. ουδ. της επιθε-
 τικοποιημένης αναφ. μετοχής
 sollicitus-a-um ταραγμένος (του ρ.
 sollicito ανακινώ),
 nullus ονομ. ενικ. αρσ.,
 locus ονομ. ενικ. του ουσ. locus-i ση-
 μείο, τόπος,
 amicitiae δοτ. ενικ. του ουσ.
 amicitia-ae φιλία,
 eis δοτ. πλ. αρσ. της οριστ. αντων.
 is, ea, id αυτός,
 nescio αγνωώ, δεν ξέρω,
 enim αιτιολ. παρατακτ. σύνδ. γιατί,
 quis ονομ. ενικ. αρσ. της ερωτημ.
 αντων. quis, quis quid ποιός;
 possit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του
 ρ. possum μπορώ,
 diligere απαρ. ενεστ. του ρ. diligo
 εκλέγω,
 eum αιτιατ. ενικ. αρσ.,
 quem αιτ. ενικ. αρσ. αναφορ.,
 metuat γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του

ρ. metuo φοβάμαι,
 quo αφαιρ. ενικ. αρσ. αναφορ.,
 se αιτ. ενικ. αρσ. της προσωπικής
 αντων. γ' προσώπου,
 metui απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ.
 metuo,
 coluntur γ' πληθ. παθητ. ενεστ. ο-
 ριστ. του ρ. colo σέβομαι,
 tamen όμως,
 simulatione αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 simulatio-onis προσποίηση, υποκρι-
 σία,
 dumtaxat επίρ. μόνο,
 tempus αιτ. ενικ. του ουσ. tempus-
 oris (ουδ.) χρόνος, χρονικό
 διάστημα,
 quodsi υποθετ. σύνδ. αν όμως,
 forte επίρ. ίσως,
 fit γ' ενικ. ενεστώτα οριστ. του ρ. fio
 γίνομαι,
 plerumque ουδ. του επιθ. plerumque,
 pleraque-umque ο πολός, (λειτουργ-
 γεί επιρρηματικά) plerumque πολλές
 φορές, ως επί το πολύ,
 intellegitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. πα-
 θητικής του ρ. intellego καταλαβαί-
 νω,
 quam επίρρ. πόσο,
 fuerint γ' πληθ. παρακ. υποτακτ. του
 ρ. sum,
 inopes ονομ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 inops-oris αυτός που έχει έλλειψη
 από κάτι,
 amicorum γεν. πληθ. του ουσ. a-
 micus φίλος,

hoc ονομ. ενικ. ουδ.,
 quod αιτ. ενικ. ουδ. αναφορ.,
 Tarquinius αιτ. ενικ. του ονόμ.
 Tarquinius-ii-i ο Ταρκύνιος,
 dixisse απαρ. παρακ. του ρ. dico
 λέγω,
 ferunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ.
 fero φέρνω,
 exulantem αιτ. ενικ. αρσ. μετοχ. ε-
 νεστ. του ρ. exulo (και exsulo) είμαι
 εξόριστος,
 tum τότε,
 intellexi α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 intellego καταλαβαίνω,
 quos αιτ. πληθ. αρσ. αναφορ.,
 fidos αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. fidus-
 a-um πιστός,
 habuissem α' ενικ. υπερσ. υποτακτι-
 κής του ρ. habeo έχω,
 amicos αιτ. πληθ.,
 infidos αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 infidus-a-um άπιστος, αβέβαιος,
 ψεύτικος,
 cum όταν,
 iam πια,
 neutris δοτ. πληθ. αρσ. του αντων.
 επιθετ. neuter-tra-trum ούτε ο ένας
 ούτε ο άλλος,
 gratiam αιτ. ενικ. του ουσ. gratia-ae
 χάρη, εύνοια,
 referre απαρ. ενεστ. του ρ. refero
 ανταποδίδω,
 poteram α' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ.
 possum μπορώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

puto exulo sollicito

Δεύτερης συζυγίας

habeo, habui, habitum, habere

Τρίτης συζυγίας

sum, fui, esse βοηθητικό ρήμα

possum, potui, posse

suspicio, suspexi, suspectum, suspicere

diligo, dilexi, dilectum, diligere

metuo, metui, metutum, metuere

Τέταρτης συζυγίας

nescio, nescii (-ivi), nescitum, nescire

colo, colui, cultum, colere

cado, cecidi, casum, cadere

intellego, intellexi, intellectum, intellegere

dico, dixi, dictum, dicere

refero, re (t)uli, relatum, referre

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

vita-ae θηλ. fiducia-ae θηλ. benevolentia-ae θηλ. amicitia-ae θηλ. gratia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

tyrannus-i αρσ. locus-i αρσ. πληθ. loca-orum ουδ. amicus-i αρσ. Tarquinius-ii-i αρσ.

Τρίτης κλίσης

caritas-atis θηλ. simulatio-ionis θηλ. tempus-oris ουδ.

Πέμπτης κλίσης

fides-ei θηλ. (πληθ. δεν έχει)

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

fidus-a-um infidus-a-um

αντων. επίθετα nullus-a-um neuter-tra-trum

επιθετικοποιημ. μετοχές suspectus-a-um sollicitus-a-um

Τρίτης κλίσης

μετοχή exulans-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- fidus-a-um επίρ. (από το επίθετο fidelis) fideliter (το fide δεν απαντά) συγκρ. fidior-ior-ius επίρ. fidius υπερθ. fidissimus-a-um επίρρ. fidissime.

- infidus-a-um (όπως το fidus με την προσθήκη της in)

- stabilis-is-e επίρ. stabiliter συγκρ. stabilior-ior-ius επίρρ. stabilius υπερθ. stabilissimus-a-um επίρ. stabilissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc	Δεικτική	is, ea, id	οριστική
qui, quae, quod	αναφορική	se	προσωπική γ' προσ.
nullus-a-um	αόριστη επιθετική (αντων. επίθετο)	neuter, neutra, neutru	αόριστη (αντωνυμ. επίθ.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Ο τύπος amicitiae είναι δοτική (όχι γενική).
2. το dumtaxat είναι σύνθετο από το dum και το taxat. Το taxat είναι λείψανο της υποτακτικής του taxo (που είναι εφετικό του tango αγγίζω).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- haec ...vita κύρια πρόταση.
- est ρήμα, vita υποκ., haec κατηγορούμ., tyrannorum γεν. υποκειμενική στο vita.
- in qua ...potest επιθετική (αναφορική) πρόταση, προσδιοριστική στο vita. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).
- potest ρήμα, fides, caritas, fiducia υποκείμενα, τα τρία nulla επιθ. προσδ. στα fides. caritas. fiducia αντίστοιχα. esse αντικ. Τα υποκείμενα του ρήμ. είναι και υποκείμενα του απαρεμφάτου. benevolentiae γενική αντικειμενική στα υποκείμενα, stabilis επιθ. προσδ. στο benevolentiae.
- tyrannis ...sunt κύρια πρόταση κρίσης.
- sunt ρήμα, omnia υποκ., suspecta, sollicita κατηγορ., semper επιρρ. προσδ. του χρόνου, tyrannis δοτ. προσωπική.
- nullus ...est κύρια πρόταση κρίσης.

est ρήμα, locus υποκ., nullus επιθ. προσδ. στο locus, amicitiae δοτ. της αναφοράς, eis δοτική προσωπική κτητική.

- nescio enim κύρια πρόταση.

nescio ρήμα, ego ενν. υποκ., ως αντικ. η πλάγια ερωτηματική.

- quis possit ...eum aut eum πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το ερωτημ. quis, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (nescio) και εκφέρεται με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (σύγχρονο).

possit ρήμα, quis υποκ., diligere αντικ., quis υποκ. στο απαρέμφατο, eum, eum αντικ. στο απαρ.

- quem metuat αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο eum.

Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα, γιατί ο λόγος είναι πλάγιος.

putet ρήμα, is ενν. υποκ., metui αντικ., se υποκ. στο απαρ., a quo ποιητικό αίτιο.

- coluntur ..tempus κύρια πρόταση κρίσης.

coluntur ρήμα, tyranni ενν. υποκ., tamen αντιθ. παρατακτ. σύνδ. όμως, simulatione αφαιρ. οργανική, που εκφράζει τρόπο, dumtaxat επιρρ. προσδ. που δηλώνει ποσό, ad tempus εμπρ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση (χρονικό τέρμα).

- quodsi forte ceciderunt δευτ. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με τον υποθ. σύνδ. quodsi και εκφέρεται με οριστική. Απόδοση έχει την κύρια πρόταση tum intellegitur και αποτελεί υποθετικό λόγο α' είδους (ανοικτής υπόθεσης).

ceciderunt ρήμα, tyranni ενν. υποκ., forte επιρ. προσδ. του τρόπου.

- ut fit ...παραβολική δευτ. πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει πραγματικό γεγονός.

fit ρήμα, id ενν. υποκ., plerumque επιρ. προσδ. του χρόνου.

- tum intellegitur κύρια πρόταση' απόδοση στον υποθετικό λόγο.

intellegitur ρήμα, υποκ. η πλάγια ερωτημ. πρόταση quam ...amicorum, tum επιρ. προσδ. του χρόνου.

- quam ...amicorum. πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με το επίρρ. quam, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (intellegitur), εκφέρεται με υποτακτική παρακειμ. (fuerint) και δηλώνει το προτερόχρονο.

fuerint ρήμα, tyranni ενν. υποκ., inopes κατηγορ., amicorum γενική αντικειμενική στο inopes, quam επιρρ. προσδ. του ποσού.

- hoc est. κύρια πρόταση κρίσης.

est ρήμα, hoc υποκ.

- quod ...axulantem. αναφορική πρόταση ουσιαστική σε θέση κατηγορουμένου στο hoc. Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός).

ferunt ρήμα, homines ενν. υποκ., dixisse αντικ., Tarquinium υποκ. του απαρ., quod αντικ. του απαρ., exulantem χρονική μετοχή συνημμένη στο Tarquinium.

- tum intellexi. κύρια πρόταση κρίσεως.

intellexi ρήμα, ego υποκ., tum επιρ. προσδ. του χρόνου.

- quos ...habuissem πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο intellexi. Εισάγεται με την ερωτημ. αντων. quos, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (intellexi), εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντ. και δηλώνει το προτερόχρονο.

habuissem ρήμα, ego ενν. υποκ., amicos κατηγορ. στο quos, quos αντικ., fidos επιθ. προσδ. στο amicos.

- quos infidos (amicos habuissem) πλάγια ερωτηματική, όπως η προηγούμενη.

habuissem ρήμα, ego ενν. υποκ., quos αντικ., amicos κατηγορ., infidos επιθ. προσδ. στο amicos.

- cum ...poteram χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον cum, εκφέρεται με οριστική (δεν είναι στον πλάγιο λόγο) και δηλώνει το πραγματικό στο παρελθόν.

poteram ρήμα, ego ενν. υποκ., referre αντικ., ego ενν. υποκ. στο απαρ. gratiam άμεσο αντικ. και το neutris έμμεσο στο απαρ., iam επιρ. προσδ. του χρόνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 255, 256.

2. Οι αναφορικές προτάσεις quem metuat και a quo ...putet εκφέρονται με την υποτακτική εξαιτίας του πλα-

γίου λόγου.

3. Ο υποθετικός λόγος quodsi ...cecidere tum intellegitur είναι, όπως έχουμε σημειώσει, του α' είδους. Ο παρακείμενος στην υπόθεση (όπως και ο υπερσυντέλικος και ο συντελ. μέλλοντας) εκφράζει το προτερόχρονο.

4. Το ferunt σημαίνει dicunt, trandunt και συντάσσεται με ειδικό απαρέμφατο.

5. Στην πρόταση cum ...poteram, ο cum είναι χρονικός, όπως δείχνει το tum που προηγείται. Διατηρεί την οριστική, γιατί βρίσκεται εκτός πλαγίου λόγου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. (nescio) quis possit diligere eum ...πλάγια ερώτηση, αντικείμενο του p. nescio. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quis, εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (possit), γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (nescio) και γιατί η υποτακτική του ενεστώτα μετά από αρκτικό χρόνο εκφράζει κάτι το σύγχρονο.

β. (intellegitur) quam fuerint inopes amicorum, πλάγια ερώτηση, υποκείμενο του intellegitur. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quam, εκφέρεται με την υποτακτική παρακειμένου (fuerint), γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφράζει κάτι το προτερόχρονο.

γ. (intellexi) quos fidos amicos habuissem, quos infidos amicos (habuissem), δύο πλάγιες ερωτήσεις, αντικείμενα του ρήματος intellexi. Εισάγονται με την ερωτηματική αντωνυμία quis (quos), εκφέρονται με την υποτακτική του υπερσυντ. (habuissem), γιατί εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο (intellexi) και γιατί η υποτακτική του υπερσυντελικού μετά από ιστορικό χρόνο εκφράζει κάτι το προτερόχρονο.

2. quis possit (δυνητική υποτακτ.) diligere eum...?

quam inopes amicorum fuerunt?

quos fidos amicos habui, quos infidos (habui)?

3. rogat quae sit tyrannorum vita.

rogavit quae esset tyrannorum vita.

rogat num sit ulla fides in tyrannorum vita (...sitne...)

rogavit num esset ulla fides in tyrannorum vita (...essetne...)

rogat utrum tyrannis omnia suspecta sint necne.

rogavit utrum tyrannis omnia suspecta essent necne.

rogat cur tyrannis omnia suspecta sint.

rogavit cur tyrannis omnia suspecta essent.

quaerit ex te nonne tyrannis omnia suspecta sint.

quaerebat ex te nonne tyrannis omnia suspecta essent.

4. Ενεστ.	intellegitur	ferunt
Παρατ.	intellegebatur	ferebant
Μέλλ.	intellegetur	ferent
Παρακ.	intellectum est	tulerunt
Υπερσ.	intellectum erat	tulerant
Συντε. μέλλ.	intellectum erit	tulerint

5. rogat num tyranni amicos habeant (habeantne tyranni amicos).

rogabat num tyranni amicos haberent (haberentne amicos tyranni). // *

ΜΑΘΗΜΑ 45

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΠΤΕΡΩΝΕΙ ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Ο Καίσαρας από τους αιχμαλώτους μαθαίνει τί συμβαίνει στο στρατοπεδο του Κικέρωνα και σε πόσο μεγάλο

κίνδυνο έχουν περιέλθει τα πράγματα. Τότε πείθει κάποιον από τους Γαλάτες ιππείς να μεταφέρει μια επιστολή στον Κικέρωνα. Φροντίζει και προνοεί να μη μαθευτούν από τους εχθρούς τα σχέδιά μας, αν η επιστολή πέσει στα χέρια τους; γι αυτό το λόγο στέλνει επιστολή γραμμένη στα ελληνικά. Συμβουλευεί τον απεσταλμένο (ταχυδρόμο), αν δεν μπορέσει να πλησιάσει, να δέσει την επιστολή στον ιμάντα του ακοντίου και να το ρίξει μέσα στο στρατόπεδο. Στο γράμμα γράφει πως θα έλθει γρήγορα με τις λεγεώνες. Ο Γαλάτης, επειδή φοβήθηκε τον κίνδυνο, αποφάσισε να ρίξει το ακόντιο. Τούτο κατά σύμπτωση καρφώθηκε σε πύργο και μετά από τρεις μέρες το είδε κάποιος στρατιώτης και το πήγε στον Κικέρωνα. Εκείνος διάβασε μέχρι το τέλος το γράμμα και προέτρεψε τους στρατιώτες να ελπίζουν σωτηρία.//*

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

captivis αφαιρ. πληθ. αρσ. του επιθ. captivus-a-um αιχμάλωτος.
cognoscit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. cognosco μαθαίνω.
quae ονομ. πληθ. ουδ. της αναφορικής αντων. qui, quae, quod οποίος.
apud πρόθ. + αιτ. σε, κοντά.
Ciceronem αιτ. ενικ.,
gerantur γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. gero διεξάγω.
quanto αφαιρ. ενικ. ουδ. της ερωτηματ. αντων. quantus-a-um πόσος;
periculo αφαιρ. ενικ. του ουσ. periculum-i κίνδυνος.
res ονομ. ενικ. res, rei πράγμα.
sit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. sum.
tum (χρον.) τότε.
cuidam δοτ.ενικ. αρσ. της αόριστης ουσ. αντων. quidam, quaedam, quiddam.
equitibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. eques-itis ιππέας.
Gallis αφαιρ. πληθ. του ουσ. Galliorum οι Γαλάτες,
persuadet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. persuadeo (+ δοτ. + βουλευτική πρόταση) πείθω κάποιον να κάνει κάτι.
ut να,
Ciceronem αιτ. ενικ.,
epistulam αιτ. ενικ. του ουσ. epistula-ae επιστολή,
deferat γ' ενικ. υποτακτ. ενεστ. του ρ. deferō μεταφέρω,
curat γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. curo φροντίζω,
providet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. provideo προνοώ, μεριμνώ,
ne βουλητ. σύνδ. να μη,

intercepta αφαιρ. ενικ. θηλ. της μετοχής παθητ. παρακ. του ρ. intercipio αρπάζω κάτι πριν φθάσει στον προορισμό του,
epistula αφαιρ. ενικ.,
nostra ονομ. πληθ. ουδ. της κτητ. αντων. noster, nostra, nostrum δικός μας...,
consilia ονομ. πληθ. του ουσ. consilium-ii-i σχέδιο (εδώ),
hostibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. hostis-is αρσ. (εδώ) εχθρός,
cognoscantur γ' πληθ. παθητ. ενεστ. οριστ. του ρ. cognosco, μαθαίνω,
quam αιτ. ενικ. θηλ. αναφορ.,
rem αιτ. ενικ.,
ob από,
conscriptam αιτιατ. ενικ. θηλ. της μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. conscribo γράφω,
Graecis αφαιρ. πληθ. θηλ. του επιθ. Graecus-a-um ελληνικός,
litteris αφαιρ. πληθ. του ουσ. litterarum τα γράμματα,
Graecis litteris = graece ελληνικά,
mittit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. mitto στέλνω,
legatum αιτ. ενικ. του ουσ. legatus-i απεσταλμένος (εδώ),
monet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. moneo συμβουλευώ, καθοδηγώ,
adire απαρ. ενεστ. του ρ. adeo πλησιάζω,
possit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. possum μπορώ,
amentum αιτ. ενικ. του ουσ. amentum-i ιμάντας λουρί,
tragulae γεν. ενικ. του ουσ. tragulae είδος ακοντίου,
adliget γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του

ρ. adligo δένω,
intra πρόθ. + αιτ. μέσα,
castra αιτ. πληθ. του ουσ. castrorum στρατόπεδο,
abiciat γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. abicio πετάω κάτι μακριά,
litteris αφαιρ.,
scribit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. scribo γράφω,
se αιτ. ενικ. αρσ. της προσωπ. αντων. γ' προσ. ο ίδιος,
legionibus αφαιρ. πληθ. του ουσ. legio-onis λεγεώνα,
celeriter επίρ. θετικού του επιθ. celer-ris-re ταχύς, γρήγορος,
adfore απαρ. μέλλ. του ρ. adsum έρχομαι,
Gallus-i Γαλάτης,
periculum αιτ. ενικ.,
veritus ονομαστ. ενικ. αρσ. μετοχ. παρακ. του αποθ. ρήμ. vereor φοβάμαι,
constituit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. constituo αποφασίζω,
tragulam αιτ. ενικ.,
mitteret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. mitto στέλνω,
haec ονομ. ενικού θηλ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός (haec tragula),
casu τυχαία,
turrim αιτ. ενικ. του ουσ. turris-is πύργος (η αιτ. σε -im και η αφαιρ. σε -i),
adhaesit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. adhaeresco προσκολλιέμαι, καρφώνομαι,
tertio αφαιρ. ενικ. αρσ. του τακτικού αριθμη. tertius-a-um τρίτος,
post πρόθ. μετά,

die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies-ei
μέρα,
quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αόρι-
στης επιθ. αντων. quidam, quaedam,
quoddam κάποιος,
milite αφαιρ. ενικ. του ουσ. miles-itis
στρατιώτης.
conspicitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του

ρ. conspicio (στην παθητική) βλέπω,
πέφτει το βλέμμα μου,
defertur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. παθητ.
του ρ. deferō προσκομίζω,
ille ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.
ille, illa, illud εκείνος,
perlegit γ' ενικ. ενεστ. (όχι παρακ.)
οριστ. του ρ. perlego διαβάζω μέχρι

το τέλος,
milites αιτ. πληθ.,
adhortatur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του
αποθ. ρ. adhortor προτρέπω,
salutem αιτ. ενικ. του ουσ. salus-utis
σωτηρία,
sperent γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. spero ελπίζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

curo adligo spero adhortor αποθ.

Δεύτερης συζυγίας

persuadeo persuasi persuasum persuadere

provideo. providi. provisum. providere

moneo. monui. monitum. monere

Τρίτης συζυγίας

cognosco. cognovi. cognitum. cognoscere

gero. gessi. gestum. gerere

deferō. detuli. delatum. deferre

intercipio. intercepti. interceptum. interciperē

conscribo. conscripsi. conscriptum. conscribere

mitto. misi. missum. mittere

abicio. abieci. abiectum. abicere

scribo. scripsi. scriptum. scribere

Τέταρτης συζυγίας

adeo. adii (adivi). aditum. adire

constituo, constitui, constitutum, constituere
adhaeresco, adhaesi, adhaesum, adhaerescere
conspicio, conspexi, conpectum, conspicere
perlego, perlegi, perlectum, perlegere
adsum, adfui, adesse
possum, potui, posse
sum, fui, esse

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

epistula-ae θηλ. lit(t)era-ae θηλ. tragula-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

captivus-i αρσ. (από το επίθετο captivus-a-um εδώ σε θέση ουσιαστικού) periculum-i ουδ. Galli-orum, Gallus-i
αρσ. legatus-i αρσ. amentum-i ουδ. consilium-ii-i ουδ. castrum-i ουδ. castra-orum ουδ.

Τρίτης κλίσης

Caesar-ris αρσ. Cicero-onis αρσ. eques-itis αρσ. hostis-is αρσ. legio-onis θηλ. turris-is θηλ. (προσοχή την αιτ.
και αφαιρ. σε -im, -i) miles-itis αρσ. salus-utis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

casus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res. rei θηλ. dies-ei αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

captivus-a-um

μετοχές interceptus-a-um concriptus-a-um veritus-a-um

αριθμητικό απόλ. tertius-a-um

Τρίτης κλίσης
celer, celeris, celere.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- celer-is-e επίρ. celeriter συγκρ. celerior-ior-ius επίρ. celerius υπερθ. celerrimus-a-um επίρ. celerrime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod	αναφορική	se	προσωπική γ' προσ.
quantus-a-um	ερωτηματική	hic, haec, hoc	δεικτική
quidam, quaedam, quiddam	αόριστη ουσιαστική	ille, illa, illud	δεικτική
noster-stra-strum	κτητική	quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Caesar ...cognoscit κύρια πρόταση κρίσεως.

cognoscit ρήμα, Caesar υποκ., ex captivis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση.

- quae ...gerentur πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με την αντων. quae, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο.

gerantur ρήμα, quae υποκ., apud Ciceronem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο (μεταφορικά).

- quantoque ...sit πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με την ερωτηματική αντων. quanto, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο.

sit ρήμα, res υποκ., in periculo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, quanto επιθ. προσδ. στο periculo.

- tum ...persuadet κύρια πρόταση κρίσης.

persuadet ρήμα, Caesar ενν. υποκ., cuidam έμμεσο αντικ. (άμεσο η βουλευτική πρόταση), ex equitibus εμπρόθ. προσδ. του διαιρεμένου όλου (cuidam), Gallis επιθ. προσδ. στο equitibus.

- ut ...deferat βουλευτική πρόταση (άμεσο αντικείμενο στο persuadet). Εισάγεται με τον σύνδ. ut (καταφατική), εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

deferat ρήμα, is (quidam) ενν. υποκ., epistulam αντικ., ad Ciceronem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.

- curat κύρια πρόταση κρίσης.

curat ρήμα, Caesar ενν. υποκ.

- et providet. κύρια πρόταση, που συνδέεται με την προηγούμενη με το et.

providet ρήμα, Caesar ενν. υποκ.

- ne ...cognoscantur βουλευτική πρόταση ως αντικ. στα ρήματα curat, providet. Εισάγεται με το σύνδ. ne (αρνητική), εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

cognoscantur ρήμα, consilia υποκ., nostra επιθ. προσδ. στο consilia, ab hostibus ποιητικό αίτιο.

epistula intercepta αφαιρετική απόλυτη.

intercepta μετοχή υποθετική, epistula υποκείμενο της μετοχής.

- quam ...mittit κύρια πρόταση κρίσεως.

mittit ρήμα, Caesar ενν. υποκ., epistulam αντικ., conscriptam επιθετικοποιημένη αναφορ. μετοχή ως επιθ. προσδ. στο epistulam, litteris αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, Graecis επιθ. προσδ. στο litteris, ob rem εμπρόθ. εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου, quam = eam επιθ. προσδ. στο rem.

- legatum monet. κύρια πρόταση κρίσεως.

monet ρήμα, legatum αντικ., Caesar ενν. υποκ.

- ut epistulam ...adliget. βουλευτική πρόταση, ως αντικείμενο στο monet, που συντάσσεται με αιτιατική και βουλευτική πρόταση. (legatum monet ut adliget et abiciat). Εισάγεται με το σύνδ. ut (καταφατική), εξαρτάται από

αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

adliget ρήμα, legatus ενν. υποκ., epistulam αντικ., ad amentum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, tragulae γενική κτητική στο amentum.

- et (ut) intra castra abiciat. βουλευτική πρόταση και αυτή, που συνδέεται με την προηγούμενη με το et' είναι αντικείμενο στο ρ. monet. Εισάγεται με το σύνδ. ut (καταφατική), εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

abiciat ρήμα, legatus ενν. υποκ., epistulam ενν. αντικ., intra castra εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο.

- si ...possit. υποθετική πρόταση.

Εισάγεται με τον υποθετ. σύνδ. si και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής. Η απόδοση είναι στα ρήματα adliget, abiciat και σχηματίζει υποθετικό λόγο γ' είδους, του ενδεχόμενου ή δυνατού. Ο πλάγιος λόγος γίνεται ευθύς si ...possis adliges...

possit ρήμα, legatus ενν. υποκ., adire αντικ., legatus ενν. υποκ. στο απαρ. (ταυτοπροσωπία).

- in litteris ...adfore. κύρια πρόταση κρίσεως.

scribit ρήμα, Caesar ενν. υποκ., in litteris εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο (μεταφορικά), adfore αντικ., se υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), celeriter επιρ. προσδ. του τρόπου, cum legionibus εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας.

Σε ευθύ λόγο θα ήταν: (ego) ipse cum legionibus adsum

- Gallus ...constituit. κύρια πρόταση κρίσεως.

constituit ρήμα, Gallus υποκ., veritus αιτιολογ. συνημμένη στο Gallus μετοχή, periculum αντικ. στη μετοχή.

- ut tragulam mitteret. βουλευτική πρόταση ως αντικείμενο στο constituit. Εισάγεται με το σύνδ. ut (καταφατική), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής.

mitteret ρήμα, haec υποκ., casu αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, ad turrim εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο.

- et tertio ...conspicitur. κύρια πρόταση.

conspicitur ρήμα, haec ενν. υποκ., a milite ποιητικό αίτιο, quodam επιθ. προσδ. στο milite, die αφαιρ. οργανική που δηλώνει χρόνο (ή μέτρο), tertio επιθ. προσδ. στο die, post επιρ. προσδ. χρόνου.

- et ad Ciceronem deferatur. κύρια πρόταση.

deferatur ρήμα, haec ενν. υποκ., ad Ciceronem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.

- ille epistulam perlegit. κύρια πρόταση.

perlegit ρήμα, ille υποκ., epistulam αντικ.

- militesque adhortatur. κύρια πρόταση.

adhortatur ρήμα, ille ενν. υποκ., milites αντικ.

- ut salutem sperent. βουλευτική πρόταση.

Εισάγεται με το σύνδ. ut (καταφατική), εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής. sperent ρήμα, milites ενν. υποκ., salutem αντικ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Για τις βουλευτικές προτάσεις βλέπε το σχολ. βιβλίο σελ. 259 και 260. Επίσης βλέπε και τις ασκήσεις, που ακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

//1. α. ut ad Ciceronem epistulam deferat: βουλευτική πρόταση, αντικείμενο του ρήματος persuadet. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με τον ενεστώτα της υποτακτικής (deferat), επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (persuadet).

β. ne ..cognoscantur: βουλευτική πρόταση, αντικείμενο των ρ. curat και providet. Εισάγεται με το σύνδεσμο ne, επειδή είναι αρνητική, εκφέρεται με την υποτακτική (ως βουλευτική) του ενεστώτα (cognoscantur), γιατί εξαρτάται από ρήματα αρκτικού χρόνου (curat et providet).

γ. ut epistulam ad amentum tragulae adliget et (ut) intra castra abiciat: δύο βουλευτικές προτάσεις, αντικείμενα του monet. Εισάγονται με το σύνδεσμο ut (συνδέονται παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο et), εκ-

φέρονται με την υποτακτική ενεστώτα (adliget abiciat), επειδή εξαρτώνται από ρήμα αρκτικού χρόνου (monet).

δ. ut tragulam mitteret. βουλητική πρόταση, αντικείμενο του constituit. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού (mitteret), επειδή εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (constituit).

ε. ut salutem sperent. βουλητική πρόταση, αντικείμενο του adhortatur. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (sperent), επειδή εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (adhortatur).

Οι ιστορικοί ενεστώτες του κειμένου (persuadet, curat et providet, monet, adhortatur) από τους οποίους εξαρτώνται οι βουλητικές προτάσεις, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν και ως ιστορικοί χρόνοι επηρεάζοντας ανάλογα το χρόνο των ρημάτων των βουλητικών προτάσεων.

2. ut corvum doceret. βουλητική πρόταση.

ut C. Marius... iudicaretur. τελική πρόταση.

ut consequaris. τελική πρόταση.

3. α. Caesar constituit ut epistulam conscriptam Graecis litteris mitteret.

β. Mater Coriolano persuadet ut castra ab urbe moveat.

Αντί για το moveat θα μπορούσαμε να έχουμε moveret, γιατί το persuadet είναι ιστορικός ενεστώτας.

γ. Mater Coriolanum oravit ut castra ab urbe moveret.

δ. Moneo vos ut periculum caveatis.

ε. Hortor vos ut fiduciam deponatis.

ζ. Moneo vos ne oribus confidatis.

η. Moneo te ne Romam oppugnes.

4. ενεστ. cognoscantur παρ. cognosceretur παρ. cognita sint υπερ. cognita essent.

ΕΝΙΚΟΣ

Ονομ.	quidam miles
Γεν.	cuiusdam militis
Δοτ.	cuidam militi
Αιτ.	quendam militem
Αφαιρ.	quodam milite

5. Oro te ut venias.

Oravi te ne venires.// *

ΜΑΘΗΜΑ 46

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΜΠΑΙΝΕΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

"Οι φιλόσοφοι πιστεύουν πως ο κόσμος κυβερνιέται από τη θεία βούληση. Νομίζουν πως ο κόσμος είναι σαν κοινή πόλη και πολιτεία των ανθρώπων και των θεών και πως ο καθένας μας ξεχωριστά αποτελεί μέρος αυτού του κόσμου. Από αυτό το δεδομένο προκύπτει η υποχρέωσή μας από τη φύση να βάζουμε το γενικό καλό πάνω από το ατομικό μας. Γιατί όπως οι νόμοι θέτουν τη γενική ευημερία (τη σωτηρία όλων) πάνω από την ατομική, έτσι ο σοφός και καλός άνθρωπος, που υπακούει στους νόμους, φροντίζει περισσότερο για το καλό όλων παρά για του καθενός ατόμου ή τη δική του. Δεν πρέπει να επικρίνεται περισσότερο ο προδότης της πατρίδας παρά ο προδότης της κοινής ευημερίας (σωτηρίας), είτε ο λιποτάκτης από την κοινή ευημερία εξαιτίας της δικής του ωφέλειας και ευημερίας. Έτσι συμβαίνει να είναι αξιόπαινος εκείνος, που πέφτει για την πατρίδα, επειδή αρμόζει να είναι σε μας η πατρίδα πιο αγαπητή από τον ίδιο τον εαυτό μας.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Philosophus-i ο φιλόσοφος,
mundum αιτ. ενικ. του ουσ. mundus-i
κόσμος,

censent γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του
ρ. censeo (+ απαρ.) πιστεύω, νομίζω,

regi απαρ. ενεστ. παθητ. φωνής του
ρ. rego κυβερνώ,
numine αφαιρ. ενικ. του ουσ. numen-

inis (ουδ.) η βούληση της θεότητας, deorum γεν. πληθ. του ουσ. deus-i θεός, eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. is-ea-id αυτός (eum mundum), esse απαρ. ενεστ. του ρ. sum, putant γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. puto νομίζω, θεωρώ, quasi παραβ. σύνδ. σαν, communem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. communis-is-e κοινός, urbem αιτ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis πόλη, civitatem αιτ. ενικ. του ουσ. civitas-atis πολιτεία, hominum γεν. πληθ. του ουσ. homin-inis άνθρωπος, unum αιτ. ενικ. που μαζί με το quidque αόριστη αντων. unusquisque, unaquaeque, unumquidque ο καθένας ξεχωριστά, nostrum, γεν. πληθ. αρσ. της κτητ. αντων. noster, nostra, nostrum δικός μας..., eius γεν. ενικ. αρσ., mundi γεν. ενικ., esse απαρ. ενεστ., partem αιτ. ενικ. του ουσ. pars-rtis μέρος, quo αφαιρ. ενικ. ουδ. (εδώ quo = eo), illud ονομ. ενικ. ουδ. της δεικτικής αντωνυμίας ille, illa illud εκείνος, natura αφαιρ. ενικ. του ουσ. natura-ae φύση, consequitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. α-πρόσωπο προκύπτει, συνεπάγεται, ut (συμπ.) ώστε, communem αιτ. ενικ. θηλ., utilitatem αιτ. ενικ. του ουσ. utilitas-atis ωφέλεια, το καλό, ευημερία, nostrae δοτ. ενικ. θηλυκού της κτητ. αντων., antepnamus α' πληθ. ενεστ. υποτ. του ρ. antepno (+ αιτ. + δοτ.) προ-

κρίνω, βάζω κάτι πάνω από κάτι άλλο, ut όπως, enim γιατί, leges ονομ. πληθ. του ουσ. lex, legis νόμος, omnium γεν. πληθ. αρσ. του επιθ. omnis-is-e όλος, salutem αιτ. ενικ. του ουσ. salus-utis σωτηρία, ευημερία, singulorum γεν. πληθ. αρσ. του singuli-ae-a το κάθε άτομο ξεχωριστά, saluti δοτ. ενικ., antepnunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. antepno, sic έτσι, vir ονομ. ενικ. ουσ. άντρας, άνθρωπος, bonus ονομ. ενικ. αρσ. του επιθ. bonus-a-um καλός, sapiens ονομ. ενικ. αρσ. της επιθετ. μετοχής sapiens-ntis (από το ρ. sapio), legibus δοτ. πληθ., parens ονομ. ενικ. αρσ. της επιθετ. μετοχής (ως επίθετο) parens-ntis (pareo υπακούω), consulit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. consulo (+ δοτ.) φροντίζω, utilitati δοτ. ενικ. του ουσ. utilitas-atis ωφέλεια, ευημερία, plus επι(ρρ. συγκρ. (του multi) περισσότερο, quam επίρ. παρά, unius γεν. ενικ. αρσ. του αριθμ. unus-a-um ένας, unus aliquis αόριστη αντωνυμία ένας κάποιος, ένας οποιοσδήποτε, suae δοτ. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. suus-a-um δικός του..., magis επίρ. συγκρ. (του επιθ.

magnus-a-um) πιο πολύ, vituperantus est γ' ενικ. παθητ. ενεστ. οριστικής περιφραστικής συζυγίας του ρ. vitupero επικρίνω, proditor ονομ. ενικ. του ουσ. proditor-oris προδότης, patriae γεν. ενικ. του ουσ. patria-ae πατρίδα, communis γεν. ενικ. θηλ., utilitatis γεν. ενικ., desertor ονομ. ενικ. του ουσ. desertor-oris λιποτάκτης, propter πρόθ. + αιτ. εξαιτίας, suam αιτ. ενικ. θηλ., utilitatem αιτ. ενικ., salutem αιτ. ενικ., quo αφαιρ. ενικ. ουδ. αναφορ. αντων. quo = eo, fit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. fio γίνομαι (το fit εδώ απρόσωπο συμβαίνει), laudandus sit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. παθητ. περιφραστικής συζυγίας του ρ. laudo επαινώ, qui ονομ. ενικ. αρσ., pro πρόθ. (+ αφαιρ.) για χάρη, re publica αφαιρ. ενικ. του ουσ. res publica (γεν. rei publicae) cadat γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. cado πέφτω, quod αιτιολ. επειδή, decet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του α-προσώπου decet (+ απαρ.) αρμόζει, cariorum αιτ. ενικ. θηλ. συγκρ. του επιθ. carus-a-um αγαπητός, nobis δοτ. πληθ. αρσ. της προσωπ. αντ. α' προσ., esse απαρ. ενεστ. patriam αιτ. ενικ., quam παρά, nosmet αιτ. πληθ. της προσ. αντων. με το επίρρημα met εμείς οι ίδιοι, ipsos αιτ. πληθ. αρσ. της δεικτ. αντων. ipse, ipsa, ipsum αυτός ο ίδιος.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας
puto vitupero laudo

Δεύτερης συζυγίας

censeo, censui, censum, censere

pareo, parui, paritum, parere

decet, decuit, decere

Τρίτης συζυγίας

rego, rexi, rectum, regere

consequor, consecutus sum, consequi αποθετικό

antepono, anteposui, antepositum, anteponere

consulo, consului, consultum, consulere

sapio, sapii (sapivi),--, sapere

fio, factus, sum, fieri

cado, cecidi, casum, cadere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

natura-ae θηλ., patria-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

philosophus-i ασρ. mundus-i ασρ. deus-i ασρ. vir, viri ασρ.

Τρίτης κλίσης

numen-inis ουδ. urbs, urbis θηλ. civitas-atis θηλ. homo-inis ασρ. pars, partis θηλ. utilitas-atis θηλ. lex, legis θηλ.

salus-utis θηλ. proditor-oris ασρ. desertor-oris ασρ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

carus-a-um bonus-a-um singuli-ae-a

αντων. noster, nostra, nostrum

γερουνδιακά vituperandus-a-um laudandus-a-um

Τρίτης κλίσης

communis-is-e

μετοχές sapiens-ntis parens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- bonus-a-um επίρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρ. optime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id

noster, nostra, nostrum

qui, quae, quod

ille, illa, illud

aliquis, aliqua (aliquae), aliquid

οριστική

κτητική

αναφορική

δεικτική

suus-a-um

ego

ipse, ipsa, ipsum

unusquisque, unaquaeque, unumquidque

quisque, quaeque, quidque

κτητική

προσωπική α' π.

δεικτική

αόριστη

αόριστη ουσιαστ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ουσιαστικό utilitas σχηματίζει τη γενική του πληθυντικού σε -um και -ium.
2. Το αριθμητικό singuli είναι διανεμητικό. Τα διανεμητικά αριθμητικά απαντούν μόνο στον πληθυντικό.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- philosophi ...deorum κύρια πρόταση.

cesent ρήμα, philosophi υποκ., regi ειδ. απαρ. αντικ., mundum (αιτ.) υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), numine

αφαιρ. του ποιητικού αιτίου, *deorum* γεν. υποκειμενική στο *numine*.

- *eum ...partem* κύρια πρόταση.

putant ρήμα, *philosophi* ενν. υποκ., *esse* ειδ. απαρ. αντικ., *eum* υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), *urbem, civitatem* κατηγορ. στο *eum* (με το *quasi*), *communem* κατηγορ. προσδ. στα *urbem, civitatem, hominum, deorum* γενικές ως συμπλήρωμα στο *communem* (ή κτητικές), *unumquemque* υποκ. στο *esse, esse* (ειδ. απαρ.) αντικ. στο *putant*, *nostrum* γεν. διαιρετική στο *unumquemque, partem* κατηγορ. στο *unumquemque, mundi* γενική διαιρετική στο *partem, eius* επιθ. προσδ. στο *mundi*.

- *ex quo ...consequitur* κύρια πρόταση κρίσης.

consequitur ρήμα, *illud* υποκ., *ex quo* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση ή αιτία, *natura* αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο.

- *ut ...anteponamus* ουσιαστική συμπερασματική πρόταση ως επεξήγηση στο *illud*. Εισάγεται με το σύνδ. *ut*, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

anteponamus ρήμα, *nos* ενν. υποκ., *utilitatem* άμεσο αντικ., *communem* επιθ. προσδ. στο *utilitatem, nostrae (utilitati)* δοτ. έμμεσο αντικ.

- *ut ... anteponunt* παραβολική ή συγκριτική πρόταση. Στην κύρια πρόταση έχουμε το *sic*. Εισάγεται με το σύνδ. *ut* και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

anteponunt ρήμα, *leges* υποκ., *salutem* άμεσο αντικ., *saluti* έμμεσο αντικ., *omnium* γενική υποκειμενική στο *salutem, singulorum* γενική υποκειμενική στο *saluti*.

- *sic ... suae* κύρια πρόταση.

consulit ρήμα, *vir* υποκ., *bonus, sapiens, parens* επιθ. προσδιορισμοί στο *vir, utilitati* δοτ. προσωπική χαριστική, α' όρος της σύγκρισης, *omnium* γεν. υποκειμενική στο *utilitati, legibus* αντικ. στη μετοχή *parens, plus* επιρ. προσδ. του ποσού, *quam ... suae* β' όρος της σύγκρισης, *suae (utilitati)* δοτική προσωπική χαριστική, β' όρος της σύγκρισης, *suae* επιθ. προσδ. στο ενν. *utilitati*, που παίρνει τη θέση του στην πρόταση, *unius alicuius* γεν. υποκειμενική στο ενν. *utilitati*.

- *nec ... salutem* κύρια πρόταση.

vituperandus est ρήμα, *proditor, (quam) proditor, (aut) desertor* υποκ., *proditor* α' όρος της σύγκρισης, *(quam) proditor* β' όρος της σύγκρισης. (Στην ανάλυση του ρήματος το *vituperandus* κατηγορούμενο), *magis* επιρ. προσδ. του ποσού, *patriae* γεν. αντικειμενική στο *proditor, utilitatis* γεν. αντικειμενική στο *(quam) proditor, communis* επιθ. προσδ. στο *utilitatis, salutis* γεν. αντικειμενική στο *desertor, communis* επιθ. προσδ. στο *salutis, propter utilitatem (propter) salutem* εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο, *suam* επιθ. προσδ. στα *utilitatem, salutem*.

- *ex quo fit.* κύρια πρόταση κρίσης.

fit ρήμα, *ex quo* (αντί *ex eo*) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση ή αιτία.

- *ut laudandus is sit.* ουσιαστική συμπερασματική πρόταση ως υποκείμενο στο *fit*.

Εισάγεται με το σύνδ. *ut*, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα.

laudandus sit ρήμα, *is* υποκ. (Στην ανάλυση του ρήματος της περιφραστικής συζυγίας το *laudandus* είναι κατηγορούμενο).

- *qui ... cadat* αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο *is*.

Εισάγεται με την αναφορ. αντων. *qui* και εκφέρεται με υποτακτική αντί οριστικής, λόγω έλξης από την υποτακτική *sit*.

cadat ρήμα, *qui* υποκ., *pro re publica* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το για χάρη.

- *quod decet ... ipsos* αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το αιτιολ. *quod* και εκφέρεται με οριστική (αντικειμενική αιτιολογία).

decet απρόσωπο ρήμα, *esse* υποκ., *patriam* υποκείμ. του απαρ. και α' όρος της σύγκρισης, *quam nosmet* β' όρος της σύγκρισης και υποκ. επίσης του απαρ. *esse, cariores* κατηγορ. στο *patriam, ipsos* κατηγορηματικός (ή και επιθετικός) προσδ. so *nosmet, nobis* δοτική αντικειμενική στο *cariores*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Οι τύποι *nostrum* και *vestrum* της προσωπικής αντωνυμίας χρησιμοποιούνται συνήθως ως γενικές διαιρετικές, ενώ οι τύποι *nostri* και *vestri* ως γενικές αντικειμενικές.

2. Η υποτακτική που υπάρχει στην αναφορική προσδιορ. πρόταση *qui ... cadat*, οφείλεται σε έλξη από την

υποτακτική sit.

3. Προσοχή στη διαφορά ανάμεσα στις ουσιαστικές συμπερασματικές και στις επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις.

4. Για τις συμπερασματικές προτάσεις είναι αρκετά τα του σχολ. βιβλίου σελ. 264 και 265, καθώς και στις ασκήσεις, που ακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. α. ut communem utilitatem nostrae anteponamus. ουσιαστική συμπερασματική πρόταση, επεξήγηση στο illud που είναι υποκείμενο του απροσώπου ρήματος consequitur. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (anteponamus), επειδή η πρόταση εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (consequitur).

β. ut laudandus is it. ουσιαστική συμπερασματική πρόταση, υποκείμενο του απροσώπου ρήματος fit. Εισάγεται με τον σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (sit), επειδή το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (sit).

2. α. sequitur ut vituperandus sit proditor patriae.

β. evenit ut Cicero in periculo esset.

γ. Gallus effecit ut epistula ad Ciceronem perveniret.

δ. relinquitur ut pauca de sapiente dicam.

ε. est consuetudo Germanorum ut in fluminibus laventur.

3. eum ... deorum κύρια πρόταση κρίσης. putant ρήμα, philosophi υποκ., esse (ειδ. απαρ.) αντικ., eum υποκ. του esse (ετεροπροσωπία), quasi urbem et civitatem κατηγορ. στο eum, communem κατηγορηματικός προσδ. στο urbem και στο civitatem, hominum et deorum γενικές ως συμπλήρωμα στο communem.

4. ut leges ... anteponunt. παραβολική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με οριστική. Στην κύρια πρόταση έχουμε το sic.

5. accidit ut domi non sit.

Camillus effecit ut Roma liberaretur. // *

ΜΑΘΗΜΑ 47

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Η Ιουλία, η κόρη του Αυγούστου, είχε αρχίσει να έχει πρόωρα άσπρες τρίχες, που συνήθιζε να τις βγάζει κρυφά. Όταν ο Αύγουστος το πληροφορήθηκε, θέλησε να αποθαρρύνει τη θυγατέρα του από το να κάνει αυτό. Με αυτό το σχέδιο εμφανίστηκε ξαφνικά κάποτε και έπιασε τις κομμώτριες επ’ αυτοφώρω. Αν και ανακάλυψε άσπρες τρίχες πάνω στα φορέματά τους, όμως ο Αύγουστος προσποιήθηκε ότι δεν τις είδε και παρέτεινε το λόγο με άλλα λόγια, ώσπου έφερε τη συζήτηση στην ηλικία της. Τότε ρώτησε τη θυγατέρα του ποιοί από τα δύο θα προτιμούσε: να είναι μετά από μερικά χρόνια ασπρομάλλα ή φαλακρή. Όταν εκείνη απάντησε «εγώ προτιμώ πατέρα να είμαι ασπρομάλλα», ο πατέρας της την αντέκρουσε με ένα ψεύτικο επιχείρημα. «Δεν αμφιβάλλω πως δεν θέλεις να είσαι φαλακρή. Γιατί λοιπόν δε φοβάσαι μήπως αυτές εδώ σε κάνουν φαλακρή;». // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Iulia-ae η Ιουλία,
Augusti γεν. ενικ. του Augustus-i ο
Αύγουστος,
filia-ae θυγατέρα, κόρη,
mature επίρ. θετ. πρόωρα (συγκρ.
maturius υπερθ. maturissime,
habere απαρ. ενεστ. του p. habeo
έχω,

cooperat γ’ ενικ. υπερσυντ. οριστ.
του ελλειπτ. p. coepi άρχισα,
canos αιτ. πληθ. cani-orum άσπρες
τρίχες (επίθ. canus-a-um άσπρος,
ασπρομάλλης),
quos αιτ. πληθ. αρσ. της αναφορ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
legere απαρ. ενεστ. του p. lego μα-

ζεύω, κόβω, βγάζω,
secrete επίρ. κρυφά,
solebat γ’ ενικ. παρ. του p. soleo
συνηθίζω,
hac αφαιρ. ενικ. θηλ. της δεικτ. αν-
των. hic, haec, hoc αυτός,
re αφαιρ. ενικ. του ουσ. res, rei
πράγμα,

audita αφαιρ. ενικ. θηλ. μετοχ. πα-
θητ. παρακ. του ρ. audio ακούω,
voluit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
volo θέλω.
filiam αιτ. ενικ.,
detertere απαρ. ενεστ. του ρ. deter-
reo αποθαρρύνω.
quominus σύνδ. να.
id αιτ. ενικ. ουδ. της οριστ. αντων. is.
ea. id αυτός.
faceret γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
ρ. facio κάνω.
eo αφαιρ. ενικ. ουδ.,
consilio αφαιρ. ενικ. του ουσ.
consilium-ii-i σχέδιο.
aliquando επίρ. κάποτε.
repente επίρ. ξαφνικά.
intervenit γ' ενικό παρακ. οριστ.
ρ. intervenio έρχομαι, φθάνω.
oppressit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
ρ. opprimo πιάνω επ' αυτοφώρω.
ornatrices αιτ. πληθυντ. του ουσ.
ornatrix-tricis κομμώτρια.
etsi αν και, μολονότι.
super πρόθ. πάνω σε,
vestem αιτ. ενικ. του ουσ. vestis-is
φόρεμα,
earum γεν. πληθ. θηλ.,
deprehendit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. deprehendo πιάνω,

ανακαλύπτω,
canos αιτ. πληθ.,
tamen όμως,
dissimulavit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. dissimulo προσποιούμαι ότι
δεν,
eos αιτ. πληθ. αρσ.,
vidisse απαρ. παρακ. του ρ. video
βλέπω,
aliis αφαιρ. πληθ. αρσ. του αντων. ε-
πιθ. alius-a-ud (ή κατά τη Λατ. Γρ. α-
όριστης αντωνυμίας),
sermonibus αφαιρ. πληθ. του ουσ.
sermo-onis λόγος, λόγια,
tempus αιτ. ενικ. του ουσ. tempus-
oris χρόνος,
donec χρον. σύνδ. ωσότου,
induxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
induco φέρνω για συζήτηση,
mentionem αιτ. ενικ. του ουσ.
mentio-onis μνεία,
aetatis γεν. ενικ. του ουσ. aetas-atis
ηλικία,
tum τότε,
interrogavit γ' ενικ. παρακ. οριστ.
του ρ. interrogo ερωτώ,
utrum αιτ. ενικ. ουδ. του αντων. επιθ.
uter, utra, utrum ποιός από τους δύο,
post μετά,
aliquot αόριστ. αντων. άκλιτη

μερικοί,
annos αιτ. πληθυντ. του ουσ. annus-i
έτος,
cana ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
canus-a-um άσπρος, ασπρομάλλης,
esse απαρ. ενεστ. του ρ. sum,
mallet γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
ρ. malo προτιμώ,
calva ονομ. ενικ. θηλ.,
respondisset γ' ενικ. υπερασ. υπο-
τακτ. του ρ. respondeo απαντώ,
pater κλητ. ενικ. του ουσ. pater-tris
πατέρας,
mendacium αιτ. ενικ. του ουσιαστ.
mentacium-ii-i ψέμα,
illi δοτ. ενικ. θηλ.,
pater ονομ. ενικ.,
dubito αμφιβάλλω,
calva ονομ. ενικ. θηλ.,
nolis β' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
nolo δε θέλω,
quid αιτ. ενικ. ουδ.,
times β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. ti-
meo φοβάμαι,
istae ονομ. πληθ. της δεικτικής
αντων. iste, ista, istud αυτός,
te αιτ. ενικ.,
calvam αιτ. ενικ.,
faciant γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του
ρ. facio κάνω.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Α

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

dissimulo interrogo dubito

Δεύτερης συζυγίας

habeo, habui, habitum, habere

soleo, solitus sum, solere ημιαποθετ.

deterreo, deterrui, deterritum, deterrere

Τρίτης συζυγίας

lego, legi, lectum, legere

coepi, coepisse

volo, volui, velle,

facio, feci, factum, facere

opprimo, oppressi, oppressum, opprimere

deprehendo, deprehendi, deprehensum, deprehendere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audivi, auditum, audire

intervenio, interveni, interventum, intervenire

video, vidi, visum, videre

respondeo, respondi, responsum, respondere

timeo, timui, --, timere

extraho, extraxi, extractum, extrahere

induco, induxi, inductum, inducere

malo, malui, malle

obicio, obieci, obiectum, obicere

nolo, nolui, nolle

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

lulia-ae θηλ. filia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Augustus-i αρσ. consilium-ii-i ουδ. mendacium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

ornatrix-tricis θηλ. vestis-is θηλ. sermo-onis αρσ. tempus-oris ουδ. mentio-onis θηλ. aetas-atis θηλ.

pater-tris αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

canus-a-um calvus-a-um

μετοχή auditus-a-um

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod

hic, haec, hoc

is, ea, id

ille, illa, illud

uter, utra, utrum

αναφορική

δεικτική

οριστική

δεικτική

αόριστη

ego

quis, quis, quid

iste, ista, istud

tu

aliquot

προσωπική α' προσ.

ερωτηματική

δεικτική

προσωπική β' προσ.

αόριστη (για πληθυντικό)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το intervenit είναι παρακείμενος και όχι ενεστώτας
2. Επίσης το deprehendit είναι παρακείμενος και όχι ενεστώτας. Παράλληλος τύπος του deprehendo είναι το deprendo.
3. Το ουσ. aetas σχηματίζει τη γενική πληθυντικού σε - ium και um.
4. Ο σύνδεσμος quominus προέρχεται από το αναφορικό quo και το minus.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Iulia ...canos κύρια πρόταση.

cooperat ρήμα, Iulia υποκ., filia παράθεση στο Iulia, Augusti γεν. κτητ. στο filia, mature επιρ. προσδ. του τρόπου, habere (τελ. απαρ.) αντικ., canos αντικ. του απαρ. habere.

- quos ... solebat αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο canos.

Εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

solebat ρήμα, Iulia ενν. υποκ., legere αντικ., Iulia ενν. υποκ. του απαρ., quos αντικ., secrete επιρ. προσδ. του τρόπου.

- hac re audita ιδιόζουσα αφαιρετική απόλυτη (η μετοχή χρονική).

Αναλύεται σε χρονική πρόταση με το cum (ιστορικό) + υποτακτ. υπερασ.)

cum hanc rem audivisset.

re υποκ. στη μετοχή audita, hac επιθ. προσδ. στο re.

- Augustus ... deterrere κύρια πρόταση κρίσης.

voluit ρήμα, Augustus υποκ., deterrere αντικ., Augustus υποκ. του απαρεμφάτου, filiam αντικ. του απαρ.

- quominus id faceret πρόταση του quominus, αντικ. στο απαρ. deterrere (Η πρόταση αυτή προσιδιάζει πιο πολύ στις βουλευτικές).

Εισάγεται με το σύνδεσμο quominus (να), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (voluit - deterrere) και εκφέρεται με

παρατατικό υποτακτικής.

facere ρήμα, (filia) ea ενν. υποκ., id αντικ.

- eo consilio ... intervenit κύρια πρόταση κρίσεως.

intervenit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., consilio αφαιρ. οργανική, που δηλώνει τρόπο, eo επιθ. προσδ. στο consilio, aliquando επιρ. προσδ. του χρόνου, repente επιρ. προσδ. του τρόπου.

- oppressit que ornatrices κύρια πρόταση κρίσης.

oppressit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., ornatrices αντικ.

- etsi ... deprehendi (παρακ.) canos δευτερ. εναντιωματική πρόταση. Εισάγεται με τον εναντιωμ. σύνδεσμο etsi και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

deprehendit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., canos αντικ., super vestem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τόπο, earum γεν. κτητική στο vestem.

- tamen ... vidisse κύρια πρόταση κρίσης.

dissimulavit ρήμα, Augustus υποκ., vidisse αντικ., eos αντικείμεν. στο απαρ. vidisse.

- et aliis ... extraxit κύρια πρόταση κρίσης.

extraxit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., tempus αντικ., sermonibus αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, aliis επιθ. προσδ. στο sermonibus.

- donec ... aetatis δευτερ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το χρον. donec και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (σπάνια περίπτωση). Δηλώνεται το σύγχρονο παρότι με το donec έχουμε υστερόχρονο.

induxit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., mentionem αντικ., aetatis γενική αντικειμενική στο mentionem.

- tum ininterrogavit filiam κύρια πρόταση.

ininterrogavit ρήμα, Augustus ενν. υποκ., filiam αντικ., tum επιρ. προσδ. του χρόνου.

- utrum ... mallet an calva διμελής πλάγια ερωτηματική πρόταση ως αντικείμενο στο interrogavit. Εισάγεται με το ερωτημ. utrum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ιστορ. παρακ.), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο.

mallet ρήμα, ea (filia) ενν. υποκ., esse αντικ., ea ενν. υποκ. του απαρ., cana, calva κατηγορ. στο ενν. ea, post annos εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο, aliquot επιθ. προσδ. στο annos.

- cum illa respondisset δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό cum, εκφέρεται με υπερσυντ. υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο.

respondisset ρήμα, illa υποκ.

- "ego ... malo" ευθύς λόγος, που συμπληρώνει το respondisset.

malo ρήμα, ego υποκ., esse αντικ., ego υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), cana κατηγορ., pater κλητική προσφώνηση.

- mendacium ... obiecit κύρια πρόταση.

obiecit ρήμα, pater υποκ., mendacium άμεσο αντικ., illi έμμεσο αντικ.

- non dubito κύρια πρόταση.

dubito ρήμα, ego ενν. υποκ.

- quin ... nolis πρόταση του quin, ως αντικείμεν. του non dubito.

Εισάγεται με το quin, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

nolis ρήμα, tu ενν. υποκ., esse αντικ., tu ενν. υποκ. του απαρ., calva κατηγορ.

- quid ... times ευθεία ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με την ερωτηματ. αντων. quid και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

times ρήμα, tu ενν. υποκ., quid αιτιατική της αιτίας.

- ne ... faciant ενδοιαστική πρόταση, ως αντικείμενο στο times.

Εισάγεται με το ne, εξαρτάται από αρκτικό ρήμα και εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής.

faciant ρήμα, istae υποκ., te αντικ., calvam κατηγορ. στο te.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Για τις ενδοιαστικές προτάσεις και τις προτάσεις του quominus και του quin βλέπε το σχολ. βιβλίο σελ. 270 και 271, καθώς και τις ασκήσεις που ακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. quominus id faceret πρόταση του quominus, αντικείμενο του detertere. Εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού (faceret), γιατί το απαρ. detertere (από το οποίο εξαρτάται η πρόταση) είναι αντικείμενο ρήματος ιστορικού χρόνου (voluit). Το απαρέμφατο δηλαδή του ενεστώτα (και του μέλλοντα) λογίζεται ως ιστορικός χρόνος όταν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου και ως αρκτικός χρόνος όταν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου.

β. quin calva esse nolis πρόταση του quin, αντικείμενο του non dubito. Εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (nolis), επειδή εξαρτάται από αρκτικό χρόνο. (non dubito).

γ. ne istae te calvam faciant ενδοιαστική πρόταση, αντικείμενο του non times. Εισάγεται με το ne. γιατί ο φόβος είναι μήπως γίνει κάτι. Εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (faciant), επειδή εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (non times).

2. α. vereor ne proditor patriae sit

β. recusabat quominus utilitati omnium consulerem.

γ. non dubitabam quin vir bonus esset.

3. α. tu ... deferat βουλευτική, αντικείμενο του persuadet.

β. ut ... iudicaretur τελική (δείχνει το σκοπό για τον οποίο ο Σύλλας συγκάλεσε τη Σύγκλητο).

γ. ut ... cuperent επιρρηματική συμπερασματική (προηγείται το tantus).

δ. ut ... uteretur τελική (δείχνει το σκοπό για τον οποίο του έδωσαν τα χρήματα).

ε. ut dicis παραβολική (προηγείται το ita και η έγκλιση είναι οριστική).

ζ. ut ... venerunt χρονική.

η. ut ... anteponunt παραβολική (προηγείται το sic και η έγκλιση είναι οριστική).

4. α. etsi ... deprehendit canos εναντιωματική πρόταση (στην κύρια πρόταση υπάρχει το tamen).

β. utrum ... cana esse mallet an calva διμελής πλάγια ερωτηματική πρόταση, αντικείμενο του interrogavi.

5.	οριστ.	υποτακτ.
Ενεστ.	vult	malit
Παρατ.	volebat	mallet
Μέλλ.	nolet	
Παρακ.	voluit	maluerit
Υπερσ.	voluerat	maluisset
Συντ. Μέλλ.	voluerit	

6. vereor ne non (ή ut) veritatem dicat.

eum impedivi quominus (ne) abiret. // *

ΜΑΘΗΜΑ 48

ΤΟ ΕΛΑΦΙ ΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Κάποιος Λουζιτανός είχε δώσει στο Σερτώριο για δώρο ένα άσπρο ελάφι εξαιρετικής ομορφιάς. Ο Σερτώριος έπεισε όλους πως το ελάφι κατευθυνόμενο από τη βούληση της Άρτεμης, μιλούσε μαζί του και του διδασκε τι ήταν χρήσιμο να κάνει. Αν του φαινόταν πως έπρεπε να δώσει κάποια διαταγή στους στρατιώτες του που ήταν σκληρότερη από τις συνηθισμένες, διακήρυσσε πως τον είχε συμβουλέψει το ελάφι. Το ελάφι αυτό έφυγε κάποια μέρα και πίστεψαν πως είχε πεθάνει. Όταν κάποιος ανήγγειλε στο Σερτώριο πως το ελάφι είχε έλθει, ο Σερτώριος τον διέταξε να το κρατήσει μυστικό. Επιπλέον τον καθοδήγησε να το αφήσει ξαφνικά ελεύθερο την επομένη στον τόπο που θα βρισκόταν ο ίδιος με τους φίλους του. Την άλλη μέρα ο Σερτώριος δέχθηκε τους φίλους του στην κρεβατοκάμαρά του και τους είπε πως είχε δει στον ύπνο του ότι το ελάφι, που είχε πεθάνει, ξαναγύρισε σ' αυτόν. Όταν το ελάφι αφέθηκε ελεύθερο από τον δούλο και εισέβαλε στην κρεβατοκά-

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

cerva ονομ. ενικ. ουσ. ελάφι,
 alba ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ. albus-
 a-um άσπρος,
 eximia γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
 eximius-ia-ium εξαιρετικός,
 pulcritudinis γεν. ενικ. του ουσ.
 pulchritudo-inis ομορφιά,
 Sertorio δοτ. ενικ. του ονόμ.
 Sertorius-ii (i) ο Σερτώριος
 Lusitano αφαιρ. ενικ. του ονόμ.
 Lusitanus-i ο Λουζιτανός (κάτοικος)
 της σημερινής Πορτογαλίας),
 quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αό-
 ριστ. επιθετ. αντων. quidam.
 quaedam, quoddam κάποιος,
 dono δοτ. ενικ. του ουσιαστ. donum-i
 δώρο,
 data erat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. πα-
 θητ. του ρ. do δίνω,
 omnibus δοτ. πληθ. αρσ. του επιθ.
 omnis-is-e όλος,
 persuasit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. persuadeo (+ δοτ. + απαρ.) πείθω
 ότι,
 instinctam αιτ. ενικ. θηλ. μετοχ. πα-
 θητ. παρακ. του ρ. instingo παρορ-
 μώ, κατευθύνω,
 numine αφαιρ. ενικ. του ουσ. numen,
 numinis (ουδ.) βούληση (της θεότη-
 τας),
 Dianae γεν. ενικ. του ονόμ. Diana-ae
 Άρτεμης,
 conloqui απαρ. ενεστ. του αποθετ. ρ.
 conloquor συζητώ, κουβεντιάζω,
 secum = cum se, se αιτ. ενικ. προ-
 σωπ. αντων. γ' προσ. (μαζί του),
 docere απαρ. ενεστ. του ρ. doceo (+
 πλάγια ερώτηση) διδάσκω, κατευθύ-
 νω,
 quae ονομ. πληθ. ουδ. της αναφορ.
 αντων. qui, quae, quod,
 utilia ονομ. πληθ. ουδ. του επιθ.
 utilis-is-e χρήσιμος,
 essent γ' πληθ. παρ. υποτακτ. του
 ρ. sum,
 factu αφαιρ. σουπίνου του ρ. facio
 κάνω,

si υποθετ. σύνδ. αν,
 quid αιτ. ενικ. ουδ. της αόριστ. ου-
 σιαστ. αντων. quis, quae ή qua,
 quid,
 durius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του ε-
 πιθ. durus-a-um σκληρός,
 ei δοτ. ενικ. αρσ.,
 videbatur γ' ενικ. παθητ. παρ. ο-
 ριστ. του ρ. video βλέπω,
 quod ονομ. ενικ. ουδ. αναφορ.
 αντων.,
 imperandum esset γ' ενικ. παρ. υ-
 ποτακτ. της παθητικής περιφραστι-
 κής συζυγίας του ρ. impero (+ δοτ.)
 διατάζω,
 militibus δοτ. πληθ. του ουσ. miles-
 itis στρατιώτης,
 cerva αφαιρ. ενικ. του ουσ. cerva-ae
 ελάφι,
 sese αιτ. ενικ. (διπλασιασμένο για
 έμφαση) της προσωπικής αντων. γ'
 προσ.,
 monitum esse απαρ. παθητ. παρακ.
 του ρ. moneo συμβουλευώ, καθοδη-
 γώ,
 praedicabat γ' ενικ. παρ. οριστ.
 του ρ. praedico διακηρύσσω,
 ea ονομ. ενικ. θηλ.,
 cerva ονομ. ενικ.,
 quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αό-
 ριστ. επιθ. αντων. quidam, quaedam,
 quoddam,
 die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies-ei
 μέρα,
 fugit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 fugio φεύγω,
 perisse απαρ. παρακ. του ρ. pereo
 πεθαίνω, χάνομαι,
 credita est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. credo πιστεύω,
 cum όταν,
 aliquis ονομ. ενικ. αρσ. της αόριστ.
 ουσιαστ. αντων. aliquis, aliqua ή
 aliquae, aliquid κάποιος,
 Sertorio δοτ.,
 nuntiavisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ.
 του ρ. nuntio αναγγέλλω,

cervam αιτ.,
 inventam esse απαρ. παθητ. παρακ.
 του ρ. invenio έρχομαι,
 eum αιτ. ενικού αρσ.,
 iussit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. iu-
 beo διατάζω,
 tacere απαρ. ενεστ. του ρ. taceo
 σιωπαίνω,
 praeterea επίρ. επιπλέον,
 praecepit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
 ρ. praecipio καθοδηγώ,
 eam (cervam) αιτ. ενικ. θηλ.,
 postero αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 posterus-a-um επόμενος,
 die αφαιρ. ενικ.,
 repente επίρ. ξαφνικά,
 eum αιτ. ενικ. αρσ.,
 locum αιτ. ενικ. του ουσ. locus-i τό-
 πος,
 emitteret γ' ενικ. παρ. υποτακτ.
 του ρ. emitto αφήνω ελεύθερο,
 quo αφαιρ. ενικ. αρσ. (quo loco) της
 αναφορ. αντων.,
 ipse ονομ. ενικ. αρσ. της οριστικής
 (δεικτικής) αντων. ipse, ipsa, ipsum
 cum πρόθ. με,
 amicis αφαιρ. πληθ. του ουσ.
 amicus-i φίλος,
 futurus esset γ' ενικ. παρ. υπο-
 τακτ. της περιφραστικής συζυγίας
 του ρ. sum (futurus sum θα είμαι),
 postridie επίρ. = postero die την ε-
 πομένη μέρα,
 eius γεν. ενικ. αρσ.,
 diei γεν. ενικ. του ουσ. dies,
 admissis αφαιρ. πληθ. αρσ. μετοχ.
 παθητ. παρακ. του ρ. admitto δέχο-
 μαι,
 amicis αφαιρ. πληθ.,
 cubiculum αιτ. ενικ. του ουσ.
 cubiculum-i κρεβατοκάμαρα,
 suum αιτ. ενικ. ουδ. της κτητ. αντων.
 suus-a-um δικός του...,
 dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. di-
 co λέγω,
 eis δοτ. πληθυντ. αρσ. της οριστ. αν-
 των. is, ea, id,

visum esse απαρ. παθητ. παρακειμ.
του ρ. video βλέπω,
somno αφαιρ. ενικ. του ουσ.
somnia-ι ύπνος,
sibi δοτ. ενικ. της προσ. αντ. γ'
προσ.,
cervam αιτ. ενικ.,
quae ονομ. ενικ. θηλ. της αναφορ.
αντων. qui, quae, quod,
perisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ. του
ρ. pereō πεθαίνω,

se αιτ. ενικ. γ' προσ.,
reverti απαρ. ενεστ. του ημιαποθετ.
ρήμ. revertor επιστρέφω,
cum όταν,
cerva ονομ. ενικ.,
emissa ονομ. ενικ. θηλ. μετοχ. πα-
θητ. παρακ. του ρ. emitto αφήνω ε-
λεύθερο,
servo αφαιρ. ενικ. του ουσ. servus-ι
δούλος,
cubiculum αιτ. ενικ.,

Sertorii γεν. ενικ.,
introrupisset γ' ενικ. υπερσ. υπο-
τακτ. του ρ. introrumpo εισβάλλω,
admiratio ονομ. ενικ. του ουσ.
admiratio-onis θαυμασμός, κατάπλη-
ξη,
magna ονομ. ενικού θηλ. του επιθ.
magnus-a-um μεγάλος,
orta est γ' ενικ. παρακ. οριστικής
του αποθετ. ρ. orior ανατέλλω, γεν-
νιέμαι, εμφανίζομαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

do, dedi, datum, dare nuntio

impero, praedico (Το praedico έχει βραχύ το -i, ενώ το praedico που έχει μακρό το -i, είναι της γ' συζυγίας).

Δεύτερης συζυγίας

persuadeo, persuasi, persuasum, persuadere

doceo, docui, doctum, docere

video, vidi, visum, videre

Τρίτης συζυγίας

instinguo, instinxi, instinctum, instinguere

conloquor, conlocutus sum, conloqui αποθετικό

facio, feci, factum, facere

fugio, fugi, fugitum, fugere

credo, credidi, creditum, credere

praecipio, praecepi, praeceptum, praecipere

Τέταρτης συζυγίας

invenio, inveni, inventum, invenire

pereō, perii, peritum, perire

orior, ortus sum, oriri αποθετικό

moneo, monui, monitum, monere

iubeo, iussi, iussum, iubere

taceo, tacui, tacitum, tacere

emitto, emisi, emissum, emittere

admitto, admisi, admissum, admittere

dico, dixi, dictum, dicere

revertor, reverti (reversus sum) reverti ημιαποθετικό

introrumpo, introrupi, introruptum, introrumpere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

cerva-ae θηλ. Diana-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Sertorius-ii-ι αρσ. Lusitanus-ι αρσ. donum-ι ουδ. locus-ι αρσ. πληθ. loca-orum ουδ. amicus-ι αρσ. cubiculum-ι ουδ.

somnus-ι αρσ. servus-ι αρσ.

Τρίτης κλίσης

pulchritudo-inis θηλ. numen-inis ουδ. miles-itis αρσ. admiratio-ionis θηλ.

Πέμπτης κλίσης

dies, diei αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

albus-a-um, eximus-a-um, durus-a-um, posterus-a-um magnus-a-um

μετοχές: instinctus-a-um, monitus-a-um, creditus-a-um, inventus-a-um, futurus-a-um, admissus-a-um, ortus-a-um.

Τρίτης κλίσης
omnis-is-e, utilis-is-e.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- durus-a-um επίρ. dure συγκρ. durior-ior-ius επίρ. durius υπερθ. durissimus-a-um επίρ. durissime.
- posterus-a-um επίρ. post ή postea συγκρ. posterior-ior-ius επίρ. posterius υπερθ. postremus-a-um (σπαν. postumus-a-um) επίρ. postremo.
- magnus-a-um επίρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.
- utilis-is-e επίρ. utiliter συγκρ. utilior-ior-ius επίρ. utilius υπερθ. utilissimus-a-um επίρ. utilissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική	is, ea, id	οριστική
se sibi	προσωπική γ' προσ.	aliquis, aliqua (aliquae), aliquid	αόριστη ουσιαστική
qui, quae, quod	αναφορική	ipse, ipsa, ipsum	οριστική
quis, quae (qua), quid	αόριστη ουσιαστική	suus, sua, suum	κτητική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ρήμα praedico της α' συζυγίας πρέπει να διακριθεί από το praedico της γ' συζυγίας. Το ρήμα dico της α' συζυγίας και το ρήμα dico της γ' συζυγίας παράγονται από την ίδια ρίζα, αλλά διαφέρουν ως προς τη σημασία και τα απλά και τα σύνθετά τους.

2. Το ρήμα fugit είναι παρακείμενος στο κείμενο του fugio και όχι ενεστώτας.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

cerva ...data erat κύρια πρόταση κρίσης.

data erat ρήμα, cerva υποκ., alba επιθ. προσδ. στο cerva, pulchritudinis γεν. της ιδιότητας, eximiae επιθ. προσδ. στο pulchritudinis, Sertorio (δοτ.) έμμεσο αντικ., a Lusitano ποιητικό αίτιο, quodam επιθ. προσδ. στο Lusitano, dono δοτική κατηγορηματική του σκοπού (ενεργητική σύνταξη: Lusitanus quidam Sertorio cervam albam eximiae pulchritudinis dono dederat).

- Sertorius ...docere κύρια πρόταση κρίσης.

persuasit ρήμα, Sertorius υποκ., conloqui, docere άμεσα αντικ., omnibus έμμεσο αντικ., cervam (αιτ.) υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), instinctam τροπική (ή αιτιολογική) μετοχή συνημμένη στο cervam, numine ποιητικό αίτιο, Dianae γενική υποκειμενική στο numine, secum εμπρόθ. προσδ. συνοδείας (φιλική σχέση).

- quae ...essent πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας.

Εισάγεται με την αντων. quae, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (docere-persuasit ιστορ. παρακείμενος), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο με το ρήμα εξάρτησης.

essent ρήμα, quae υποκ., utilia κατηγορ., factu σουπίνο που δηλώνει αναφορά.

- si quid ...videbatur υποθετική πρόταση α' είδους (ανοικτή υπόθεση).

Εισάγεται με τον υποθετ. si και εκφέρεται με παρατατ. οριστικής (η απόδοση στο ρήμα praedicabat).

videbatur ρήμα, esse ενν. υποκ. (απρόσωπη σύνταξη), quid (αιτ.) υποκ. στο ενν. απαρ. esse, durius κατηγορ., ei δοτική προσωπική (του κρίνοντος προσώπου).

- a cerva ...praedicabat κύρια πρόταση (απόδοση στον υποθ. λόγο).

praedicabat ρήμα, Sertorius ενν. υποκ., monitum esse αντικ., sese υποκ. του απαρ., a cerva ποιητικό αίτιο.

- quod ...esset αναφορική προσδιοριστική στο quid πρόταση.

Εισάγεται με το quod, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με υποτακτική παρατατ. (παθητ. περιφραστικής συζυγίας) και δηλώνεται το σύγχρονο.

imperandum esset ρήμα, quod αντικ., militibus αντικ. απρόσωπη σύνταξη

(ενεργητική σύνταξη: quod (αιτ.) militibus opertebat me imperare).

- ea cerva...fugit κύρια πρόταση κρίσης.

fugit ρήμα, cerva υποκ., ea επιθ. προσδ., die αφαιρ. του χρόνου, quodam επιθ. προσδ. στο die.

- et perisse credita est κύρια πρόταση κρίσης.

credita est ρήμα, cerva ενν. υποκ., (προσωπικό το ρήμα) και στο ρήμα και στο απαρέμφατο, perisse αντικ.

- cum ...esse χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το ιστορικό cum, εξαρτάται από το iussit (παρελθόν), εκφέρεται με υπερσ. υποτακτ. και δηλώνει το προτερόχρονο.

nuntiavisset ρήμα, aliquis υποκ., inventam esse αντικ., Sertorio έμμεσο αντικ., cervam υποκ. στο inventam esse (ετεροπρ.).

- Sertorius ...tacere κύρια πρόταση.

iussit ρήμα, Sertorius υποκ., eum αντικ., tacere αντικ., (+ αιτ. + απαρ.), eum υποκ. του απαρ. tacere.

- praeterea praecepit κύρια πρόταση κρίσης.

praecepit ρήμα, Sertorius ενν. υποκ., eum ενν. αντικ.

- ut ...emitteret βουλευτική πρόταση αντικ. του p. praecepit.

Εισάγεται με το ut (va), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής.

emitteret ρήμα, is ενν. υποκ., eam αντικ., die αφαιρ. του χρόνου, postero επιθ. προσδ. στο die, repente επιρ. προσδ. του τρόπου, in locum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση και είσοδο σε τόπο, eum επιθ. προσδ. στο locum.

- in quo ...futurus esset αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο in eum locum.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με παρατατικό (ενεργ. περιφραστικής συζυγίας) υποτακτικής (πλάγιος λόγος) και δηλώνει το υστερόχρονο.

futurus esset ρήμα, ipse υποκ., cum amicis εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας, in quo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- postridie ...Sertorius, dixit ...cervam, ad se reverti. Κύρια πρόταση κρίσης.

dixit ρήμα, Sertorius υποκ., visum esse άμεσο αντικ., eis έμμεσο αντικ., sibi δοτική προσωπική (απρόσωπο το visum esse), in somno εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο ή κατάσταση, reverti υποκείμε. του απαρ. visum esse, cervam υποκ. στο απρο. reverti, ad se εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, postridie επιρ. προσδ. του χρόνου, diei γενική της αφητηρίας ή αναφοράς, eius επιθ. προσδ. στο postridie.

admissis amicis αφαιρετική απόλυτη

admissis χρονική μετοχή, amicis υποκ.

- quae perisset αναφορική προσδιοριστική στο cervam πρόταση σε πλάγιο λόγο.

Εισάγεται με την αναφορ. αντων. quae, εξαρτάται από το reverti, εκφέρεται με υπερσ. υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το reverti.

perisset ρήμα, quae υποκ.

- cum ...introrupisset χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό cum, εξαρτάται από το orta est (ιστορ. παρακ.), εκφέρεται με υπερσ. υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο.

introrupisset ρήμα, cerva υποκ., in cubiculum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση και είσοδο σε τόπο, Sertorii γεν. κτητική, emissa μετοχή χρονική συνημμένη στο cerva, a servo ποιητικό αίτιο.

- admiratio magna orta est κύρια πρόταση.

orta est ρήμα, admiratio υποκ., magna επιθ. προσδ. στο admiratio.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η δοτική dono είναι κατηγορηματική του σκοπού. Εκτός από το sum άλλα ρήματα που ακολουθούνται από αυτή τη δοτική είναι το do (όπως εδώ) και τα addo, accipio, arcesso, dico, duco, mitto, relinquo, verito, tribuo, venio.

2. Το ρήμα persuadeo με αντικείμενο ειδικό απαρέμφατο σημαίνει «πείθω κάποιον ότι» και είναι ρήμα λεκτικό. Το ίδιο ρήμα με αντικείμενο βουλευτική πρόταση σημαίνει «πείθω κάποιον να κάνει κάτι» και είναι ρήμα προτρεπτικό.

3. Το επίθετο utilis ανήκει στην κατηγορία των επιθέτων που ακολουθούνται από το σουπίνο σε -u.

4. Βασικό που πρέπει να προσεχτεί είναι πως στον πλάγιο λόγο χρησιμοποιείται κανονικά μόνο η υποτακτική

και το απαρέμφατο. Η δομή της λατινικής σύνταξης είναι τέτοια, ώστε να κυριαρχεί η κύρια πρόταση πάνω στη δευτερεύουσα, αποκλείοντας τη χρήση της οριστικής που θα ισοδυναμούσε με στοιχείο «ανεξαρτησίας». Η υποτακτική (και το απαρέμφατο) υπογραμμίζει ακριβώς το γεγονός πως τα λόγια κάποιου τα πληροφορούμαστε έμμεσα και όχι κατευθείαν από την πηγή τους έστω και αν δεν αλλοιώνονται στη μετάδοσή τους.

5. Για τον πλάγιο λόγο βλέπε σχολ. βιβλίο σελ. 275 και 276, καθώς και τις ασκήσεις που ακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

“1. α. 1... (cervam)... conloqui et docere δύο ειδικά απαρέμφατα, αντικείμενα του λεκτικού ρήματος *persuasit*. Ως απαρέμφατα του ενεστώτα εκφράζουν κάτι το σύγχρονο σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (*persuasit*).

2. *quae ...essent* πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με την αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με την υποτακτική όπως όλες οι πλάγιες ερωτήσεις. Η υποτακτική του παρατατικού (*essent*) μετά από ιστορικό χρόνο (*docere*) δείχνει κάτι το σύγχρονο σε σχέση με το ρήμα της εξάρτησης. Το *docere* λογίζεται ως ιστορικός χρόνος επειδή είναι αντικείμενο του παρακειμένου *persuasit*.

β. (*a cerva sese*) *monitum esse* ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του λεκτικού ρήματος *praedicabat*. Το απαρέμφατο του (παθ.) παρακειμένου (*monitum esse*) δείχνει κάτι το προτερόχρονο σε σχέση με το ρήμα της εξάρτησης (*praedicabat*).

γ. (*cervam*) *inventam esse* ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του λεκτικού ρήματος *nuntiavisset*. Το απαρέμφατο του (παθ.) παρακειμένου (*inventam esse*) εκφράζει κάτι το προτερόχρονο σε σχέση με το ρήμα της εξάρτησης (*nuntiavisset*).

δ. *tacere* τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του βουλητικού ρήματος *iussit*.

ε. 1. *ut ...emitteret* βουλητική πρόταση, αντικείμενο του ρήματος *praecipit*. Εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού (*emitteret*), επειδή προηγείται ιστορικός χρόνος (*praecipit*).

2. *in quo ...futurus esset* αναφορική προσδιοριστική πρόταση σε πλάγιο λόγο. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* (*in quo*), που έχει για όρο αναφοράς το *in eum locum*. Εκφέρεται με την υποτακτική όπως όλες οι δευτερεύουσες προτάσεις στον πλάγιο λόγο. Η υποτακτική του παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (*futurus esset*) μετά από ιστορικό χρόνο (*mitteret*) εκφράζει κάτι το υστερόχρονο. Η υποτακτική παρατατικού στις δευτερεύουσες προτάσεις λογίζεται ως ιστορικός χρόνος, αφού προϋποθέτει εξάρτηση από ιστορικό χρόνο (που στην περίπτωση μας είναι το *praecipit*).

ζ. 1. *visum esse* (*sibi in somno cervam...*) ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του λεκτικού ρήματος *dixit*. Ως απαρέμφατο του (παθ.) παρακειμένου (*visum esse*) εκφράζει κάτι το προτερόχρονο σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (*dixit*).

2. (*ad se*) *reverti* ειδικό απαρέμφατο, υποκείμενο του *visum esse*. Και στον ευθύ λόγο ήταν απαρέμφατο.

3. *quae perisset* αναφορική προσδιοριστική πρόταση σε πλάγιο λόγο. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae* και έχει ως όρο αναφοράς το *cervam*. Εκφέρεται με την υποτακτική, όπως όλες οι δευτερεύουσες προτάσεις στον πλάγιο λόγο. Η υποτακτική του υπερσυντελίκου (*perisset*) δείχνει κάτι το προτερόχρονο σε σχέση με το (*ad se*) *reverti*.

II. α. *Cerva, instincta numine Dianae, conloquitur mecum et docet, quae utilia factu sunt.*

β. (*Ego*) *a cerva monitus sum*. Κύρια πρόταση κρίσης που είχε μετατραπεί σε απαρέμφατο. Χρόνος παραμένει ο ίδιος (παρακείμενος). Το *se* (*se*) γίνεται *ego*.

γ. *Cerva inventa est*. κύρια πρόταση κρίσης που είχε μετατραπεί σε απαρεμφατική. Ο χρόνος παραμένει ο ίδιος (παρακείμενος). Εφόσον η σύνταξη δεν είναι πια απαρεμφατική, το υποκείμενο τίθεται κανονικά στην ονομαστική.

δ. *Tace*. κύρια πρόταση επιθυμίας με το ρήμα στην προστακτική, που είχε μετατραπεί σε απαρεμφατική (σε εξάρτηση από το *iussit*.)

ε. 1. *Eam cras repente in eum locum mitte*. κύρια πρόταση επιθυμίας με το ρήμα στην προστακτική, που είχε μετατραπεί σε δευτερεύουσα βουλητική πρόταση. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση χρησιμοποιούμε την προστακτική του ενεστώτα που είναι και η πιο συνηθισμένη. Το *postero die* έγινε *cras* (επίρ. αύριο).

2. *in quo (ego) cum amicis ero*. αναφορική προσδιοριστική πρόταση. Το ρήμα της στον ευθύ λόγο μπαίνει στην οριστική, εκτός αν το ίδιο το περιεχόμενο της πρότασης απαιτεί την υποτακτική, πράγμα που δεν ισχύει στην περίπτωση μας. Το *futurus esset*, που εκφράζει το υστερόχρονο, γίνεται απλός μέλλοντας του *sum* (*ero*).

Το ipse γίνεται ego (που φυσικά παραλείπεται). Στον πλάγιο λόγο το ipse, χρειαζόταν για να μην προκληθεί σύγχυση στον αναγνώστη ως προς το υποκείμενο του futurum esset.

z. 1. visum est mihi cervam ...ad me reverti. κύρια πρόταση κρίσης που είχε μετατραπεί σε απαρεμφατική. Ο χρόνος παραμένει ο ίδιος (παρακείμενος) Το απαρέμφατο reverti (υποκείμενο του visum est) παραμένει ως έχει. Το sibi γίνεται mihi και το ad se γίνεται ad me.

2. quae periit. αναφορική προσδιοριστική πρόταση. Ο παρακείμενος εκφράζει το προτερόχρονο σε σχέση με το παρόν (τη στιγμή που μιλάει ο Σεπτώριος). Αν όμως ως παρόν θεωρηθεί ο χρόνος που ο Σεπτώριος θα πρέπει κανονικά να εκφραστεί με τον υπερσυντέλικο (quae perierat). Η έγκλιση της πρότασης είναι η οριστική, γιατί πρόκειται για πραγματικό γεγονός.

III. a. (eximiae) pulchritudinis γενική της ιδιότητας στο cerva eximiae επιθετ. προσδ. στο pulchritudinis.

β. omnibus αντικείμενο στο persuasit σε δοτική.

γ. numine ποιητικό αίτιο στο instinctam.

δ. factu σουπίνο της αναφοράς στο utilia.

ε. imperandum esset παθητική περιφραστική συζυγία στην υποτακτική του παρατατικού. Πρόκειται για το ρήμα της αναφορικής πρότασης που εισάγεται με το quod. Η υποτακτική δικαιολογείται γιατί έχουμε πλάγιο λόγο.

ζ. admissis amicis απόλυτη αφαιρετική = cum amicos admisset (η μετοχή admissis είναι χρονική).//*

ΜΑΘΗΜΑ 49

Η ΠΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΒΡΟΥΤΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Η Πορκία, η γυναίκα του Βρούτου, αφού έμαθε το σχέδιο του άντρα της να δολοφονήσει τον Καίσαρα, ζήτησε ένα ξυράφι μανικιουρίστα για να κόψει δήθεν τα νύχια της και πλήγωσε τον εαυτόν της με αυτό, που γλίστρισε τάχα τυχαία. Έπειτα ο Βρούτος που κλήθηκε με την κραυγή των υπηρετών στην κρεβατοκάμαρα, ήλθε για να τη μαλώσει, επειδή τάχα είχε κλέψει την τέχνη του μανικιουρίστα. Η Πορκία κρυφά του είπε: «Αυτό δεν είναι πράξη μου ασυλλόγιστη, αλλά μια ξεκάθαρη απόδειξη της αγάπης μου για σένα, που σχεδιάζεις τέτοιο σχέδιο. Θέλησα δηλαδή να δοκιμάσω με πόση ψυχική ηρεμία θα σκοτωνόμουν με το ξιφός, αν το σχέδιό σου δεν πήγαινε κατ' ευχήν».// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Porcia-ae η Πορκία,
Bruti γεν. ο Βρούτος,
uxor-oris (εδώ θηλ.) σύζυγος,
viri γεν. ενικ. του ουσ. vir, viri άντρας,
sui γεν. ενικ. αρσ. της κτητ. αντων.
suus-a-um δικός του...,
consilium αιτ. ενικ. του ουσ.
consilium-ii σχέδιο,
interficiendo αφαιρ. γερουνδίου του
p. interficio σκοτώνω,
Caesare αφαιρ. ενικ. (αντί αιτ. λόγω
γερουνδιακής έλξης) του ονόμ.
Caesar-aris ο Καίσαρας,
cognovisset γ' εν. υπερσ. υποτακτ.
του p.cognosco μαθαίνω, πληροφο-

ρούμαι,
cultellum αιτ. ενικ. του ουσ.
cultellus-i ξυράφι, μαχαιράκι,
tonsorium αιτ. εν. αρσ.του επιθ.
tonsorius-a-um του μανικιουρίστα,
quasi παραβ. επίρ. δήθεν,
causa αφαιρ. ενικ. του ουσ. causa-
ae αιτία, quasi causa δήθεν για να,
unguium γεν. πληθ. του ουσ. unguis-
is νύχι,
resecandorum γεν. πληθ. γερουν-
διακού του p. reseco κόβω,
poposcit γ' εν. παρακ. οριστ. του p.
posco ζητώ,
eo (que) αφαιρ. ενικ. αρσ. της οριστ.

αντων. is, ea, id.
velut παραβ. επίρ. σαν να,
forte επίρ. τυχαία,
elapso αφαιρ. ενικ. αρσ. μετοχ. πα-
θητ. παρακ. του αποθετ. p. elabor
γλυστρώ,
se αιτ. ενικ.,
vulneravit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του
p. vulnero πληγώνω,
clamore αφαιρ. ενικ. του ουσ.
clamor-oris κραυγή,
deinde έπειτα,
ancillarum γεν. πληθ. του ουσ.
ancila-ae υπηρέτρια,
(in) cubiculum αιτ. ενικ. του ουσ.

cubiculum-i κρεβατοκάμαρα,
 vocatus ονομ. ενικ. αρσ. μετοχ. πα-
 θητ. παρακ. του ρ. voco καλῶ,
 eam αιτ. ενικ. θηλ.,
 obiurgandam αιτ. ενικ. θηλ. γερουν-
 διακού του ρ. obiurgo μαλώνω,
 venit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 venio ἔρχομαι,
 quod αιτιολ. επειδή,
 tonsoris γεν. ενικ. του ουσ. tonsor-
 oris μανικιουρίστας (κουρέας),
 praesipuisse γ' ενικ. υπερσ. υπο-
 τακτ. του ρ. praesipio αρπάζω κλέ-
 βω,
 officium αιτ. ενικ. του ουσ. officium-
 ii-i δουλειά, τέχνη,
 cui δοτ. ενικ. αρσ. της αναφορ. αν-
 των. qui, quae, quod cui = ei =
 Bruto,
 secreto επίρ. κρυφά,
 hoc ονομ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αν-
 των. hic, haec, hoc αυτός,
 inquit γ' ενικ. του ελλειπτικού
 inquam λέγω,

temerarium ονομ. ενικ. ουδ. του ε-
 πιθ. temerarius-a-um ασυλλόγιστος,
 factum ονομ. ενικ. του ουσ. factum-
 i πράξη,
 meum αιτ. ενικ. ουδ. της κτητ. αν-
 των. meus-a-um δικός μου...,
 certissimum ονομ. ενικ. ουδ. υπερ-
 θετ. του επιθ. certus-a-um βέβαιος,
 indicium ονομ. ενικ. του ουσ.
 indicium-ii-i απόδειξη, τεκμήριο,
 amoris γεν. ενικ. του ουσ. amor-oris
 αγάπη,
 mei γεν. ενικ. αρσ.,
 erga πρόθ. + αιτ. προς,
 te αιτ. της προσωπ. αντων. β' προσ.,
 tale αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτικής αν-
 των. talis-is-e τέτοιος,
 consilium-ii-i σχέδιο,
 molientem αιτ. ενικ. αρσ. μετοχής ε-
 νεστώτα του αποθ. ρ. molior μηχαν-
 νεύομαι, σχεδιάζω,
 experiti απαρ. ενεστ. του αποθ. ρ. ex-
 perior δοκιμάζω,
 enim λοιπόν, δηλαδή,

volui α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 volo θέλω,
 quam επίρ. με πόση,
 aequo αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ
 aequus-a-um ίσος, δίκαιος,
 animo αφαιρ. ενικ. του ουσ. animus-i
 ψυχή,
 me αιτ. της προσ. αντων.,
 ferro αφαιρ. ενικ. του ουσ. ferrum-i
 σίδηρος, ξίφος.
 (essem α' ενικ. παρατ. υποτακτ. του
 sum),
 interemptura essem α' ενικ. παρατ.
 υποτακτ. της ενεργητ. περιφραστι-
 κής συζυγίας του ρ. interimo εξολο-
 θρεύω,
 si υποθ. σύνδ. αν.
 tibi δοτ. της προσωπ. αντ. β' προσ.,
 consilium ονομ. ενικ.,
 sententia αφαιρ. ενικ. του ουσ
 sententia-ae άποψη,
 ex sententia κατ' ευχήν.
 cessisset γ' ενικ. υπερσ. υποτακτ.
 του ρ. cedo παραχωρώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

vulnero, voco, obiurgo,
 reseo, reseui, resectum, resecare.

Τρίτης συζυγίας

interficio, interfeci, interfectum, interficere
 cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere
 posco, poposci,--poscere
 elabor, elapsus sum, elabi αποθετ.

Τέταρτης συζυγίας

venio, veni, ventum, venire
 molior, molitus sum, moliri αποθετ.
 experior, expertus sum, experiri αποθετ.

praeripio, praeripui. praereptum. praeripere
 volo, volui, velle
 interimo, interemi, interemptum. interimere
 cedo, cessi, cessum. cedere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Porcia-ae θηλ. causa-ae θηλ. ancilla-ae θηλ. sententia-ae θ.

Δεύτερης κλίσης

Brutus-i αρσ. vir, viri αρσ. consillium-ii-i ουδ. cultellus-i αρσ. cubiculum-i ουδ. officium-ii-i ουδ. factum-i ουδ.
 indicium-ii-i ουδ. animus-i αρσ. ferrum-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

uxor-oris θηλ. Caear-ris αρσ. unguis-is αρσ. clamor-oris αρσ. tonsor-oris αρσ. amor-oris αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

tonorius-a-um, temerarius-a-um, certus-a-um, aequus-a-um

μετοχές elapsus-a-um, vocatus-a-um, intempturus-a-um

γερουνδιακά interficiendus-a-um, resecandus-a-um, obiurgandus-a-um.

Τρίτης κλίσης

μετοχή moliens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- certus-a-um επίρ. certe συγκρ. certior-ior-ius επίρ. certius υπερθ. certissimus-a-um επίρ. certissime.

- aequus-a-um επίρ. aequae συγκρ. aequior-ior-ius επίρ. aequius υπερθ. aequissimus-a-um επίρ. aequissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus-a-um

κτητική

meus-a-um

κτητική

is, ea, id

οριστική

me

προσωπική α' προσ.

se

προσωπική γ' προσ.

te

προσωπική β' προσ.

qui, quae, quod

αναφορική

talis-is-e

δεικτική

hic, haec, hoc

δεικτική

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα γραμματικά

1. Το ουσιαστικό unguis σχηματίζει την αφαιρετική του ενικού σε -e και σε -i.

2. Το venit είναι οριστική παρακειμένου (όχι ενεστώτα).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Porcia, Bruti uxor, cultellum... poroscit κύρια πρόταση κρίσεως.

poroscit ρήμα, Porcia υποκ., uxor παράθεση, Bruti γενική κτητική στο uxor, cultellum αντικ., tonsorium επιθ. προσ. στο cultellum, quasi λειτουργεί ως επίρρημα και δηλώνει τρόπο.

unguium resecandorum causa. Υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την causa + γενική) και δηλώνει σκοπό. Στην περίπτωση της γερουνδιακής έλξης το γερουνδιακό λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός ενός ονόματος και δεν έχει πλέον την παθητική σημασία, οπότε μεταφράζουμε σαν να ήταν γερούνδιο. resecandorum γενική γερουνδιακού που δηλώνει σκοπό, unguium υποκ. του γερουνδιακού, που (το γερουνδιακό) λειτουργεί, όπως είπαμε, ως επιθετικός προσδιορισμός.

- eoque ... vulneravit κύρια πρόταση.

vulneravit ρήμα, Porcia ενν. υποκ., se αντικ., eo αφαιρετική οργανική που δηλώνει όργανο, velut elapso υποκειμενική υποθετική αιτιολογία, elapso μετοχή αιτιολογική συνημμένη στο eo, forte επιρ. προσδ. του τρόπου.

- cum viri ... cognovisset αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το cum, εξαρτάται από τα ρήματα poroscit, vulneravit, εκφέρεται με υπερσυντέλικο υποτακτικής και δηλώνει το προτερόχρονο.

cognovisset ρήμα, Porcia ενν. υποκ., consilium αντικ., viri γενική υποκειμενική στο consilium, sui επιθ. προσδ. στο viri.

de interficiendo Caesare. Υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την de + αφαιρετική), που δηλώνει αναφορά.

interficiendo αφαιρ. γερουνδιακού, που δηλώνει αναφορά και λειτουργεί στο όνομα (Caesare) ως επιθετικός προσδιορισμός, Caesare υποκ.

- clamore ... venit κύρια πρόταση κρίσης.

venit ρήμα, Brutus υποκ., deinde επιρ. προσδ. του χρόνου, clamore (αφαιρ.) ποιητικό αίτιο, ancillarum γενική

υποκειμενική στο *clamore, in cubiculum* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την κατεύθυνση προς ένα τόπο, *vocatus* αναφορική μετοχή συνημμένη στο *Brutus*.

ad eam obiurgandam. Υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την *ad* + αιτιατ.).

obiurgandam αιτ. γερουνδιακού που δηλώνει σκοπό και που λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο *eam*, *eam* υποκ. - *quod ... officium* αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με τον αιτιολ. σύνδ. *quod*, εκφέρεται με υποτακτική υπερσ. και εκφράζει υποκειμενική αιτιολογία. *praeripuisset* ρήμα, *ea* ενν. υποκ., *officium* αντικ., *tonsoris* γενική κτητική στο *officium*.

- *cui ... inquit* κύρια πρόταση κρίσης.

inquit ρήμα, *Porcia* ενν. υποκ., *cui* (ei) έμμεσο αντικ., *secreto* επιρ. προσδ. που δηλώνει τρόπο, ο ευθύς λόγος που ακολουθεί σε θέση άμεσου αντικειμένου.

- *non est hoc temerarium ... molientem* κύρια πρόταση κρίσης.

est ρήμα, *hoc* υποκ., *factum, indicium* κατηγορούμενα, *temerarium, meum* επιθ. προσδ. στο *factum, certissimum* επιθ. προσδ. στο *indicium, amoris* γενική αντικειμενική στο *indicium, mei* επιθετ. προσδ. στο *amoris, erga te* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει φιλική σχέση, *molientem* επιθετική συνημμένη στο *te* μετοχή, *consilium* αντικ. στη μετοχή *molientem, tale* επιθ. προσδ. στο *consilium*.

- *experiri enim volui*. κύρια πρόταση κρίσης.

volui ρήμα, *ego* ενν. υποκ., *experiri* αντικ., *ego* ενν. υποκ. του *experiri* (ταυτοπροσωπία).

- *quam aequo ... interemptura*. πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας, που έχει θέση αντικειμένου στο απαρέμφατο *experiri*.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*experiri-volui*), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας. (υστερόχρονο).

interemptura essem ρήμα, *ego* ενν. υποκ., *me* αντικ., *animo* αφαιρετική οργανική που δηλώνει τρόπο, *aequo* επιθ. προσδ. στο *animo, ferro* αφαιρ. οργαν. που δηλώνει όργανο.

- *si tibi ... cessisset*. δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με απόδοση το *interemptura essem*. Εξαρτημένος υποθετικός λόγος α' είδους (ανοικτή υπόθεση με αναφορά στο μέλλον).

Εισάγεται με τον υποθ. σύνδ. *si* και εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού. Η απόδοση εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού της ενεργ. περιφραστικής συζυγίας. Ευθύς λόγος: *si tibi consilium non ex sententia cessarit* (συντ. μέλλοντας), *aequo animo me ferro interimam* (μέλλοντας).

cessisset ρήμα, *consilium* υποκ., *tibi* δοτική προσωπική ηθική (αντιχαριστική), *ex sententia* εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει συμφωνία ή τρόπο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Για τον προσδιορισμό του σκοπού γενικά μετά από ρήματα που δηλώνουν κίνηση και για τη γερουνδιακή έλξη βλέπε σχολ. βιβλίο σε 280 και 281.

Για τη γερουνδιακή έλξη:

Η ενεργητική σύνταξη μετατρέπεται σε παθητική.

Παραδείγματα:

1. *legatum miserunt nuntiandi causa (gratia) victoriam*
2. *legatum miserunt ad nuntiandum victoriam*

Στην ανωτέρω σύνταξη έχομε: Στο 1. παράδειγμα την πρόθεση *causa* και το γερούνδιο σε πτώση γενική, στο 2. παράδειγμα την πρόθεση *ad* και το γερούνδιο σε πτώση αιτιατική. Το αντικείμενο και στα δύο παραδείγματα είναι σε πτώση αιτιατική (*victoriam*).

Παθητική σύνταξη;

1. *legatum miserunt victoriae nuntiandae causa*
2. *legatum miserunt ad victorian nuntiandam*

Παρατηρούμε α) ότι το αντικείμενο του γερουνδίου, δηλαδή το *victoriam*, παίρνει την πτώση του γερουνδίου, που είναι στο 1. παράδειγμα γενική (*nuntiandi*) και επομένως γίνεται *victoriae* και στο 2. παράδειγμα αιτιατική (*nuntiandum*) και επομένως παραμένει σε αιτιατική *victoriam* β) ότι το γερούνδιο και στα δύο παραδείγματα μετατρέπεται σε γερουνδιακό, που συμμορφώνεται προς τον αριθμό και το γένος του ουσιαστικού, οπότε στο 1. παράδειγμα που το ουσιαστικό είναι ενικού αριθμού και θηλυκού γένους, το γερουνδιακό είναι *nuntian-*

dae (ενικού αριθμού και θηλυκού γένους) και στο 2. παράδειγμα, που το ουσιαστικό είναι επίσης ενικού αριθμού και θηλυκού γένους, είναι *nuntiandam* (ενικού αριθμού και θηλυκού γένους).

Αυτή η μετατροπή από ενεργητική σε παθητική σύνταξη ονομάζεται γερουνδιακή έλξη.

Η γερουνδιακή έλξη διακρίνεται σε:

α) υποχρεωτική: όταν το γερούνδιο είναι σε πτώση δοτική ή είναι εμπρόθετο, όπως στα ανωτέρω παραδείγματα.

β) προαιρετική: όταν το γερούνδιο είναι σε πτώση γενική ή αφαιρετική και

γ) αποκλείεται (κατά κανόνα): όταν το αντικείμενο είναι ουδέτερο επιθέτου ή αντωνυμίας.

Βλέπε και τις ασκήσεις που ακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

- // 1. α. *de interficiendo Caesare*. υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την *de* + αφαιρετική).
β. *unguium resecandorum causa*. υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την *causa* + γενική).
γ. *ad eam obiurgandam*. υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη (εμπρόθετος τύπος με την *ad* + αιτιατική).
2. α. *Romam venimus ad Paulam videndam*. (υποχρεωτική, γιατί έχουμε εμπρόθετο τύπο γερούνδιου).
β. *Iuvenes cupidi erant puellarum videndarum*. (όχι υποχρεωτική γιατί έχουμε απρόθετη γενική γερούνδιου).
γ. *Romae adfuius ad magnas divitias parandas*. (υποχρεωτική γιατί έχουμε εμπρόθετη αιτιατική του γερούνδιου).
δ. *venit librorum legendorum causa*. (υποχρεωτική, γιατί έχουμε εμπρόθετη γενική του γερούνδιου).
ε. *discimus libris legendis*. (όχι υποχρεωτική, γιατί το *legendo* είναι απρόθετη αφαιρετική).
ζ. *hoc genus armorum aptum est legendis corporibus*. (υποχρεωτική γιατί το *legendo* είναι δοτική).
3. *legati venerunt, ut pacem peterent*.
legati venerunt, qui pacem peterent.
legati venerunt pacem petitum.
legati venerunt pacis petendae causa.
legati venerunt ad pacem petendam.// *

ΜΑΘΗΜΑ 50

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΛΗΣΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Όταν οι ύπατοι Σέρβιος Σουλπίκιος Γάλβας και Αυρήλιος Κόττας αντιδικούσαν στη Σύγκλητο για το ποιός θα στελνόταν εναντίον του Βιριάθου στην Ισπανία, υπήρχε διαφωνία ανάμεσα στους Συγκλητικούς, καθώς άλλοι υποστήριζαν τον Γάλβα και άλλοι τον Κόττα. Μόνος διαφώνησε με ολόκληρο την Σύγκλητο ο Πόπλιος Σκιπίωνας ο Αιμιλιανός. «Κρίνω», είπε «ότι δεν πρέπει να σταλεί κανένας από τους δύο, γιατί ο ένας είναι φτωχός και ο άλλος άπληστος». Ο Σκιπίωνας Αιμιλιανός δηλαδή θεωρούσε το ίδιο κακούς συμβούλους της εξουσίας και τη φτώχεια και την απληστία. Τη γνώμη του αυτή την είπε ο Σκιπίωνας με σοβαρότητα και χωρίς καμιά υστεροβουλία και πέτυχε να μη σταλεί στην επαρχία κανένας από τους δύο.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

cum όταν,
Servius-i Σέρβιος,
Sulpicius-ii-i Σουλπίκιος,
Galba-ae Γάλβας,
Aurelius-ii-i Αυρήλιος,
Cotta-ae Κόττας,

consules ονομ. πληθ. του ουσ.
consul-is ύπατος,
senatu αφαιρ. ενικ. του ουσ.
senatus-us Σύγκλητος,
contenderent γ' πληθ. παρατ. υπο-
τακτ. του p. contendo φιλονικώ,

αντιδικώ,
uter ονομ. ενικ. αρσ. του αντωνυμι-
κού επιθέτου *uter, utra, utrum* ποιός
από τους δυο,
adversus πρόθ. + αιτ. εναντίον
Viriathum αιτ. ενικ. του ονόμ.

Viriathus-i ο Βιρίαθος,
 Hispaniam αιτ. ενικ. του Hispania-ae
 Ισπανία,
 mitteretur γ' ενικ. παρατ. υποτακτ.
 παθητ. φωνής του ρ. mitto στέλνω,
 magna ονομ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 magnus-a-um μεγάλος,
 inter πρόθ. + αιτ. μεταξύ,
 patres αιτ. πληθ. του patres-um Συγ-
 κλητικοί (pater-tris ο πατέρας),
 conscriptos αιτ. πληθ. αρσ. μετοχ.
 παθητ. παρακ. του ρ. conscribo
 γράφω, patres conscripti
 Συγκλητικοί,
 dissensio ονομ. ενικ. του ουσ.
 dissensio-onis διαφωνία,
 aliis αφαιρ. πληθυντ. αρσ. το αντων.
 επιθέτου alius-a-ud άλλος (από
 πολλούς),
 pro πρόθ. + αφαιρ. υπέρ, για χάρη,
 dicentibus αφαιρ. πληθ. αρσ. μετοχ.
 ενεστώτα του ρ. dico λέγω,
 solus ονομ. ενικ. αρσ. του αντων. ε-
 πιθέτου solus-a-um μόνος,
 P. Scipio Aemilianus Πόπλιος Σκι-
 πίωνας Αιμιλιανός,
 cum κατά,
 toto αφαιρ. ενικ. αρσ. του αντων. ε-
 πιθ. totus-a-um όλος,
 dissensit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του

ρ. dissentio διαφωνώ,
 neutrum αιτ. ενικ. αρσ. του αντων. ε-
 πιθ. neuter, neutra, neutrum ούτε ο
 ένας ούτε ο άλλος,
 inquit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ελ-
 λειπτ. ρ. inquam είπα,
 mihi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων.
 ego α' προσ.,
 mitti απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ. mit-
 to στέλνω,
 placet ρήμα απρόσωπο, προσωπικό
 placeo αρέσκω,
 quia αιτιολ. σύνδ. επειδή,
 alter ονομ. ενικ. αρσ. του αντων. ε-
 πιθ. alter, altera, alterum ο ένας από
 δύο πρόσωπα,
 nihil αιτ. της αόριστης αντωνυμίας
 (ουδέτερο) τίποτα,
 habet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. ha-
 beo έχω,
 alteri δοτ. ενικ. αρσ. του αντων. επιθ.
 alter,
 satis ονομ. ενικ. του άκλιτου satis (α-
 παντά και sat) ο αρκών, ικανός, (ε-
 πιρρηματικά satis αρκετά),
 aequae επίρ. εξ ίσου, το ίδιο,
 malam αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ.
 malus-a-um κακός,
 imperii γεν. ενικού του ουσ.
 imperium-ii-i εξουσία,

magistrum αιτ. ενικ. του ουσ.
 magistra-ae δασκάλα, σύμβουλος (ε-
 πιθετικά η διδάσκουσα),
 iudicabat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του
 ρ. iudico κρίνω,
 inopiam αιτ. ενικ. του ουσ. inopia-ae
 φτώχεια,
 avaritiam αιτ. ενικ. του ουσ. avaritia-
 ae πλεονεξία, απληστία,
 qua αφαιρ. ενικ. θηλ. της αναφορ.
 αντων. qui, quae, quod οποίος,
 sententia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 sententia-ae άποψη, κρίση,
 graviter επίρ. με σοβαρότητα, με
 κύρος,
 sine πρόθ. + αφαιρ. χωρίς,
 ulla αφαιρ. ενικ. θηλ. του αντων. ε-
 πιθ. ullus-a-um κανένας,
 malevolentia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 malevolentia-ae κακοβουλία,
 dicta αφαιρ. ενικ. θηλ. μετοχ. παθητ.
 παρακ. του ρ. dico λέγω,
 obtinuit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ.
 obtineo πετυχαίνω,
 ut συμπερασμ. σύνδ. ώστε,
 neuter ονομ. ενικ. αρσ.,
 provinciam αιτιατ. ενικ. του ουσ.
 provincia-ae επαρχία,
 mitteretur γ' ενικ. παρατ. υποτακτ.
 παθητ. φωνής του ρ. mitto στέλνω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

iudico

Δεύτερης συζυγίας

placeo, placui, placitum, placere

απρόσωπο placet, placuit (placitum est), placere

Τρίτης συζυγίας

contendo, contendi, contentum, contendere

mitto, misi, missum, mittere

Τέταρτης συζυγίας

dissentio, dissensi, dissensum, dissentire

habeo, habui, habitum, habere

obtineo, obtinui, obtentum, obtinere

conscribo, conscripsi, conscriptum, conscribere

dico, dixi, dictum, dicere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Galba-ae αρσ. Cotta-ae αρσ. Hispania-ae θηλ. magistra-ae θηλ. inopia-ae θηλ. avaritia-ae θηλ. sententia-ae θηλ. malavolentia-ae θηλ. provincia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Servius-ii-i αρσ. Sulpicius-ii-i αρσ. Aurelius-ii-i αρσ. Viriathus-i αρσ. Puplius-ii-i αρσ. Aemilius-ii-i αρσ. imperium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

consul-lis αρσ. pater-tris αρσ. dissensio-onis θηλ. Scipio-onis αρσ.

Τέταρτης κλίσης

sanatus-us αρσ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um malus-a-um

μετοχές conscriptus-a-um dictus-a-um

αντωνυμικά επίθετα: uter, utra, utrum alius, alia, aliud solus-a-um totus-a-um neuter, neutra, neutrum alter, altera, alterum ullus, ulla, ullum.

Τρίτης κλίσης

μετοχή dicens-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- magnus-a-um επίρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.
- malus-a-um επίρ. male συγκρ. peior-ior-ius επίρ. peius υπερθ. pessimus-a-um επίρ. pessime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

neuter, neutra, neutrum

ego

alter, altera, alterum

nihil

qui, quae, quod

alius, alia, aliud

ullus, ulla, ullum

αντωνυμικό επίθετο/και αόριστη

προσωπική α' προσ.

αντωνυμικό επίθετο/και αόριστη

αόριστη

αναφορική

αντων. επίθετο/και αόριστη

αντων. επίθετο/και αόρ. επιθ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- cum ... contenderet χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό cum, εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. contenderet ρήμα, Servius Sulpicius Galba, Aurelius Cotta υποκ., consules παράθεση, in sanatu εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο.

- uter ... mitteretur πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο p. contenderet.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (contenderet-erat), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

mitteretur ρήμα, uter υποκ., adversus Viriathum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εχθρική ενέργεια, in Hispaniam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση σε τόπο (κατεύθυνση).

- magna ... erat ... dicentibus. κύρια πρόταση κρίσης.

erat ρήμα, dissensio υποκ., magna επιθ. προσδ. στο dissensio, inter patres εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το «μεταξύ» (κοινωνία), conscriptus (επιθετικοποιημένη μετοχή) επιθετ. προσδ. στο patres.

aliis ... et aliis ... dicentibus αφαιρετική απόλυτη.

dicentibus χρονική μετοχή, aliis, aliis υποκ., pro Galba, pro Cotta εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει υπεράσπιση, χάρη.

- solus ... dissensit κύρια πρόταση.

dissensit ρήμα, P. Scipio Aemilianus υποκ., solus κατηγορηματικός προσδ. στο υποκείμενο, cum senatu εμπρόθ.

πρόθ. προσδ. συνοδείας που δηλώνει εχθρική σχέση, *toto* κατηγορηματικός προσδ. στο *senatu*.

- *inquit* κύρια πρόταση κρίσης.

inquit ρήμα, *P. Scipio Aemilianus* ενν. υποκ., ο ευθύς λόγος συμπλήρωμα στο *inquit*.

- *neutrum ... placet* κύρια πρόταση κρίσης (σε ευθύ λόγο).

placet ρήμα, *mitti* υποκ., *mihi* δοτική προσωπική, *neutrum* υποκείμενο στο *mitti*.

- *quia ... habet* δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το αιτιολ. *quia* και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

habet ρήμα, *alter* υποκ., *nihil* αντικ.

- (*quia*) *alteri nihil est satis* δευτ. αιτιολογική πρόταση.

Εισάγεται με το *quia* και εκφέρεται με οριστική (πραγματικό).

est ρήμα, *nihil* υποκ., *alteri* δοτική προσωπική κτητική. Το *satis* σαν επίρρημα επιρ. προσδ. του ποσού, σαν επίθετο επιθ. προσδ. στο *nihil*. Πάντως όχι κατηγορούμενο γιατί όταν το συνδετικό ρήμα συνοδεύεται από δοτική προσωπική κτητική, το ρήμα αυτό παύει πλέον να λειτουργεί ως συνδετικό.

- *nam Scipio ... avaritiam* κύρια πρόταση.

iudicabat ρήμα, *Scipio Aemilianus* υποκ., *inopiam, avaritiam* αντικείμενα.

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ στις ασκήσεις

1. *uter* αντων. επίθετο αρσ. γένους στην ονομ. ενικού.

aliis αντων. επίθετο αρσ. γένους στην αφαιρετική πληθυντικού.

solus αντων. επίθετο αρσ. γένους στην ονομ. ενικού.

toto αντων. επίθετο αρσ. γένους στην αφαιρετική του ενικού.

neutrum αντων. επιθ. αρσ. γένους στην αιτιατική του ενικού.

alter αντων. επίθετο αρσ. γένους στην ονομ. του ενικού.

alteri αντων. επίθετο αρσ. γένους στη δοτική του ενικού.

ulla αντων. επίθετο θηλ. γένους στην αφαιρετική του ενικού.

neuter αντων. επίθετο αρσ. γένους στην ονομ. του ενικού.

2. *nullus servus venerat*.

nulla civitas melior est.

nullus amicus ei erat.

nullis locis hostes aderant.

3. α. *uter ... mitteretur*. πλάγια ερώτηση, αντικείμενο του ρήματος *contenderent*. Εισάγεται με το αντωνυμικό επίθετο *uter* και εκφέρεται με την υποτακτική, όπως όλες οι πλάγιες ερωτήσεις. Ο χρόνος είναι παρατατικός (*mitteretur*), επειδή η πρόταση εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου και δηλώνεται κάτι το σύγχρονο σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (*contenderent*).

β. *quia ... habet* δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολ. σύνδεσμο *quia* και εκφέρεται με την οριστική (*habet*), επειδή εκφράζει πραγματική αιτιολογία. Ο ενεστώτας οριστικής εκφράζει κάτι το σύγχρονο σε σχέση με το ρήμα της κύριας πρότασης (*placet*).

γ. *ut ... mitteretur* ουσιαστική συμπερασματική πρόταση, αντικείμενο του ρ. *obtinuit*. Εισάγεται με το σύνδ. *ut*, εκφέρεται με την υποτακτική (έγκλιση των συμπερασματικών προτάσεων) σε χρόνο παρατατικό, επειδή η πρόταση εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*obtinuit*).

sine ulla spe pugnant. //

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α I-V

1. Να μεταφερθούν τα ρήματα των μαθ. I, II και III στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του παρατατικού και τα ρήματα του μαθ. V στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του ενεστώτα. Να ξαναδιαβαστούν τα κείμενα στη νέα τους μορφή. Προσοχή στον τονισμό!

(1) α. *exulabat, scriptitabat, erant, desiderabat, deplorabat, Narrabat, excruciant, repugnabat, erat*.

- β. erat, erat, oppugnabant, expugnabant, navigabat, turbabant, portabant, fundabat, renarrabat, amabat, navigabat, exspirabat.
- γ. habebant, se comparabat, urgebat, nocebat, respondebat, placebat, adligabat, se movebat, advolabat, videbat, stupebat, delebat, liberabat, gaudebant.
- δ. est, (sunt), se tenet, possidet, habet, studet, fovet, honorat, iacet, habet.
- II. Να συμπληρωθούν τα κενά με τη σωστή κατάληξη του ουσιαστικού ή του επιθέτου.
 Andromeda fili(a) Cephei et Cassiopes est.
 Perseus Andromed(am) amat.
 Scopulus in or(a) Aethiopiae est.
 Incol(ae) deo regiam hostiam dant.
 Concordia Roman(orum) (γεν. πληθ.) maxima erat.
 Romani amic(os) (αρσ. πληθ.) honorabant.
 (In) illo loc(o) monumentum Vergili est.
 Silius monumentum Vergili, poetae epic(i), pro templo habebat.
 Bell(um) Troiae clarum est.
 Poeta ingenio valid(o) contra iniuriam repugnat.
 Aeneas pericul(a) (πληθ.) ponti non timet (timeo, 2 φοβάμαι).
 Incolae Aethiopiae Perseo don(a) portant.
 Silius Vergilium, vir(um) clarum, honorabat.
 Silius in agr(is) suis se tenebat.
 Silius Vergilium pro magistr(o) habebat.
 Silio (δοτ.) animus tener-erat.
- III. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο της λέξης που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση:
 Neptunus beluam (suam) ad oram Aethiopiae urget (suus-a-um).
 Perseus beluam videt; (eam) hasta delet (is, ea, id).
 Perseus et Andromeda inter (se) amant (nos, vos, se).
 Regina Aenean rogat (rogo, 1 ρωτώ) et Aeneas (reginae) respondet (regina).
 (Poetae) (δοτ.) exilium non placet (poeta).
 Neptunus (ventis) (αφ.) pontum turbat (ventus, πληθ.)
 Apud (Graecos) poetae multi erant (Graeci).
 Dido novam patriam in (Africa) fundat (Africa).
 Graeci in (Asiam) navigant (Asia-ae, η Ασία).
 Vergilius narrat de (dolis) Graecorum (dolus, πληθ.).
 Bellum plenum (periculorum) est (periculum, πληθ.).
 Cepheus et Cassiope cum (incolis) valde gaudent (incola, πληθ.).
- IV. Να μπει το σημάδι της μακρόχρονης ή βραχύχρονης συλλαβής πάνω από την παραλήγουσα των παρακάτω λέξεων, κι έπειτα να τονιστούν οι λέξεις αυτές: epistularum, deploramus, propulsabamus, nocetis, desiderant, Homerus (Ὅμηρος), Neapolis, Aspasia, (η Ασπασία).
- (IV). epistulárum, deplorámus, propulsabámus, nocétis, desiderant, Homérus, Neápolis, Aspasia.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ VI-X

- I. Να μεταφερθούν τα ρήματα των μαθημάτων II και III στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του απλού μέλλοντα. Να ξαναδιαβαστούν τα κείμενα.
- (I). α. erit, erit, oppugnabunt, expugnabunt, navigabit, turbabunt, portabunt, fundabit, renarrabit, amabit, navigabit, exspirabit.
- β. habebunt, se comparabit, urgebit, nocebit, respondebit, placebit, adligabit, se movebit, advolabit, videbit, stupebit, delebit, liberabit, gaudebunt.
- II. α. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. IX στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του παρατα-

- τικού και τα ρήματα του μαθ. Χ στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του ενεστώτα. Να ξαναδιαβαστούν τα κείμενα. Προσοχή στον τονισμό!
- (II). α. perdebat, laedebat, inveniebant, aperiebat, se ipsam, interficiebat, extrahebat, parabat, concitabat, adimebat, constituebat.
β. gerit, contundit, imponit, condit, fers, transfert, munit, parit, nutrit, condit, appellat, est, claudit, restituit, accipis
- III. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. IX στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του μέλλοντα. Να ξαναδιαβαστεί το κείμενο.
- (III). perdet, laedet, invenient, aperiet, se ipsam interficiet, extrahet, parabit, concitabit, adimet, constituet.
- IV. α. Να μετατραπούν τα ρήματα του μαθ. Χ (εκτός από το erit) σε απαρέμφατα εξαρτώμενα από το ρήμα *debeo* π.χ. *Aeneas bellum ingens gerere debet in Italia*.
β. Να μετατραπούν τα ρήματα του μαθ. II σε απαρέμφατα εξαρτώμενα από το "*Vergilius narrat*" και να γίνουν οι αλλαγές που απαιτεί η απαρεμφατική σύνταξη με ειδικό απαρέμφατο π.χ. *Vergilius narrat Aeneam filium Anchisae esse*.
- (IV). α. contundere, imponere, condere debet.
ferre debes transferre, munire debet.
parere debet, nutrire debet.
condere, appellare debet.
claudere, restituere debet.
accipere debes.
β. Vergilius narrat patriam Aeneae Troiam esse.
Vergilius narrat Graecos Troiam oppugnare et dolo expugnare.
Vergilius narrat Aeneam cum Anchisa ... navigare.
Vergilius narrat ventos pontum turbare et Aeneam ... portare.
Vergilius narrat Didonem reginam novam patriam fundare.
Vergilius narrat Aeneam reginae insilias ... renarrare.
Vergilius narrat reginam Aeneam amare et Aeneam reginam.
Vergilius narrat Aeneam ... navigare et reginam exspirare.
- V. Να συμπληρωθούν τα κενά με τη σωστή κατάληξη του ουσιαστικού (ή του επιθέτου) και να δηλωθεί το γένος του.
Ego unum aprum feroc(em) cepi. (αρσ.).
Ret(e) vacuum erat. (ουδ.).
Silvas, solitud(inem) et cogitati(onem) amo (θηλ.).
Terra plena animal(ium) est. (ουδ.).
Hostes de mont(e) (εν.) advolant. (αρσ.).
Dolor-Bruti magnus est. (αρσ.).
Collatinus uxor(em) suam amat. (θηλ.).
Aeneas bella ingent(ia) geret. (ουδ.).
Aeneas populis feroc(ibus) mores imponet. (αρσ.).
Romulus et Remus nomin(a) filiorum erunt. (ουδ.).
Imperium Romanorum nullum (κανένα) fin(em) habebit. (αρσ.).
Vir(es) corporis eius magnae sunt (θηλ.).
Romani caedem host(ium) perpetrant. (αρσ.).
Mont(ium) (πληθ.) cacumina (cacumen-inis κορφή) videmus (αρσ.).
Turr(im) magnam hostium videmus.(θηλ.)
- VI. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο της λέξης που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση:
Retia, (quae) vacua sunt (qui, quae, quod).
Legati frumentum in (hiberna) important (hiberna).
(Ipse) Brutus cultum extrahit (ipse, ipsa, ipsum).
(Haec) retia vacua sunt (hic, haec, hoc).
Turres moenium (illorum) magnae sunt (ille, illa, illud).

Civitas sine (legibus) non stat (lex, πληθ.).
 Caesar (militibus) imperat frumentum importare (miles, πληθ.).
 In montibus (errare) soleo (erro, 1).
 Tyrannus (ο τύραννος) (populo) libertatem adimit (populus).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XI-XIV

- I. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. X στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του παρακειμένου (για τους χρόνους των ρημάτων βλ. το λεξιλόγιο). Να ξαναδιαβαστεί το κείμενο. Προσοχή στον τονισμό!
 (I). gessit, contudit, imposuit, condidit, tulisti, transtulit, munivit, peperit, nutrivit, condidit, appellavit, fuit, clausit, restituit, accepisti.
- II. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. IX στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του υπερσυντελικού. Να ξαναδιαβαστεί το κείμενο. Προσοχή στον τονισμό!
 (II). perdiderat, laeserat, invenerant, aperuerat, se ipsam interfecerat, extraxerat, paraverat, concitaverat, ademerat, constituerat.
- III. Να μεταφερθούν τα ρήματα της κατηγορίας του cario του μαθ. XIV στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του ενεστώτα. Προσοχή στον τονισμό!
 (III). confugit, aspicit, concipit, cupit, concutit, adficit.
- IV. Να συμπληρωθούν τα κενά με τη σωστή κατάληξη του ουσιαστικού.
 Marcella dom(um) venit et nunc dom(i) est.
 Liberales artes exercitu(i) Romano victoriam dederunt.
 Gallus apud exercit(um) Pauli erat.
 Milites stellarum mot(us) (πληθ.) discunt.
 Gallus de re(bus) mirabilibus disputavit.
 Post multos die(s) Athenas confugit.
 Cassius servos de speci(e) interrogavit.
 Spe(m) victoriae amisimus.
- V. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο της λέξης που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση:
 Simul luna (defecit), terror animos militum invasit (deficio).
 Propter (speciem) Cassius timorem concepit (species).
 Vix luna (defecerat), cum ego terrorem (concepi) (deficio, concipio).
 Vix speciem (viderat), cum terrorem ille (concepit) (video, concipio).
 Vidi puellam (facie tristi) (facies tristis).
 Cicero homo (magna(e) sapientia(e) fuit (magna sapientia).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XV-XIX

- I. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. XVII στους αντίστοιχους τύπους (α) της οριστικής του ενεστώτα (ενεργ. ή παθ.) (β) της οριστικής του μέλλοντα (ενεργ. ή παθ.). Να ξαναδιαβαστεί το κείμενο. Προσοχή στον τονισμό!
 (I) (α). occupat, praedicant, cupit, remanent, possunt, queruntur, miserantur, obsignantur, habentur, perturbantur.
 (b). occupabit, praedicabunt, cupiet, remanebunt, poterunt, querentur, miserabuntur, obsignabuntur, habebuntur, pertubabuntur.
- II. Να μεταφερθούν τα ρήματα του μαθ. XVI στους αντίστοιχους τύπους της οριστικής του παρακειμένου, ενεργητικού ή παθητικού (στη θέση του cernitur να δοθεί ο παρακείμενος του

conspicitur, γιατί η μετοχή του παθητικού παρακειμένου του cerno (= cretus) δεν είναι εύχρηστη· οι τύποι miserunt και consedit φυσικά δεν αλλάζουν). Να ξαναδιαβαστεί το κείμενο. Προσοχή στον τονισμό!

- (II) gesserunt, conspectus est, appropinquaverunt, verterunt, fugerunt, occurrerunt, facta est, occisus est, comprehensus est, relata sunt, captus est, interfectus est, discesserunt, missi sunt, iussit, deditus est, proiecta sunt.
- III. Να μετατραπούν τα ρήματα του μαθ. XVI, από το Sedulius έως το discedunt, σε απαρέμφατα εξαρτώμετα από το Caesar tradit... (α) του παθ. ενεστώτα (β) του παθ. παρακειμένου. Να γίνουν οι αλλαγές που απαιτεί η απαρεμφατική σύνταξη.
- (III) Caesar tradit Sedulium, ducem et principem... occidi (occisum esse).
Caesar tradit ducem... vivum... comprehendi (comprehensum esse).
Caesar tradit signa... ad se referri (relata esse).
Caesar tradit magnum numerum hostium capi (captum esse) atque interfici (interfectum esse).
Caesar tradit reliquos... discedere (discessisse).
- IV. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο της λέξης που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση.
- (a). Caesar iubet signa (tradi) (trado).
Caesar iubet Gallos signa (tradere) (trado).
Caesar vetat testamenta (obsignari) (obsignor).
Cum Germani magistratus (creant) (creo), vitae necisque potestatem eis dant.
Legatus nuntiat magnam caedem (fieri (factam esse)) (fio).
- (b). Cacus (ab Hercule) interfectus est (Hercules).
Sedulius (a Romanis) occiditur (Romani).
Hostes (metu) adducti fugiunt (metus).
Hercules (ira) incensus Cacus interficit (ira).
Vercingetorix (spe) victoriae permotus proelium committit (spes).
Propter bovis (mugitus) Hercules pergit ad speluncam (mugitus).
Livius tradit pastorem (quendam) amovisse boves (quidam, quaedam, quoddam).
Vercingetorix, vir (magnae virtutis (magna virtute)), deditur (magna virtus).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XX-XXIV

- I. Να μετατραπεί η πρώτη από τις δύο προτάσεις της κάθε περιόδου σε πρόταση εισαγόμενη με τον ιστορικό cum (+ υποτ.).
Scribonianus occisus erat et Paetus Romam tractus est.
Arria conduxit piscatoriam naviculam et navem secuta est.
Cicero Catilinam ex urbe expulit et socios eius deprehendit.
Hercules gregem aspexit et partem abesse sensit.
Hercules vestigia foras versa vidit et confusus discedere coepit.
- (I) Cum Scribonianus occisus esset, Paetus Romam tractus est.
Cum Arria piscatoriam naviculam conduxisset, navem secuta est.
Cum Cicero Catilinam ex urbe expulisset, socios eius deprehendit.
Cum Hercules gregem aspexisset, partem abesse sensit.
Cum Hercules vestigia... vidisset, confusus discedere coepit.
- II. Στην παραπάνω άσκηση η πρώτη από τις δύο προτάσεις να μετατραπεί σε απόλυτη αφαιρετική.
- (II) Occiso Scriboniano Paetus Romam tractus est.
Piscatoria navicula conducta Arria navem secuta est.
Expulso Catilina Cicero socios eius deprehendit.

Grego aspecta Hercules partem abesse sensit.

Vestigiis visis Hercules confusus discedere coepit.

- III. Να μετατραπούν οι προτάσεις με τα μαύρα γράμματα σε μετοχικές με συνημμένη μετοχή και να συμπυκθούν οι δύο προτάσεις σε μία.

Claudius in castra delatus est et imperator factus est.

Gallus legatus Pauli erat, **qui bellum adversus Persen gerebat**.

Species Cassium terrore concussit et e sommo eum excitavit.

Galli Romam occupaverunt et deleverunt.

Camillus Gallos, **qui abituri erant**, secutus est.

Vidi imperatorem milites **adhortari**.

- (III) Claudius in castra delatus imperator factus est.

Gallus legatus Pauli erat bellum adversus Persen gerentis.

Species Cassium terrore concussum e somno excitavit.

Galli Romam occupatam deleverunt.

Carhillus Gallos abituos secutus est.

Vidi imperatorem milites adhortantem.

- IV. Να συμπληρωθούν οι σωστοί τύποι της υποτακτικής (ενεργητικής ή παθητικής) του ενεστώτα ή του παρατατικού. Να δικαιολογηθεί ο χρόνος με βάση τους κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

Rogat Paulus, num Caligula (excludatur) ab insidiatoribus (excludo).

Rogavit Paulus, num Caligula (se abderet) (me abdo).

Rogat Paulus, num equitatus (appropinquet) (appropinquo).

Rogabat Paulus, num hostes (fugerent) (fugio).

Rogat Paulus, num dux Arvernorum (capiatur) (capior).

Rogabat Paulus, num arma (proicerentur) (proicior).

Rogat Paulus, num vos lacte (nutriamur) (nutrior).

Rogavit Paulus, num vos in fluminibus (lavaremini) (lavor).

- V. Να συμπληρωθούν οι σωστοί τύποι της υποτακτικής (ενεργητικής ή παθητικής) του παρακειμένου ή του υπερσυντελικού. Να δικαιολογηθεί ο χρόνος με βάση τους κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

Rogat Paulus, num Galli legiones Romanas (deleverint) (deleo).

Rogavit Paulus, num urbs Roma (eversa esset) (evertor).

Rogat Paulus, num Camillus Gallos (secutus sit) (sequor).

Rogavit Paulus, num Camillus Gallos (secutus esset) (sequor).

Rogat Paulus, num Scribonianus arma (moverit) (moveo).

Rogavit Paulus, num Scribonianus (occisus esset) (occidor).

Rogat Paulus num Arria naviculam (conduxerit) (conduco).

Rogavit Paulus, num filius cibum (sumpsisset) (sumo).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XXV-XXVIII

- I. Να συμπληρωθεί ο σωστός τύπος της προστακτικής του ενεστώτα:
- (Vos) hominem (investigate) (investigo, 1) summaque diligentia eum Romam (mittite)! (mitto, 3).
- (Tu) armis bene (utere)! (utor, αποθ. 3).
- (Vos) armis bene (utimini)! (utor, αποθ. 3).
- (Vos) amicum paternum (complectimini)! (complector, αποθ. 3).
- (Tu) veritatem (dic)! (dico, 3).
- (Tu) captivos ad imperatorem (duc)! (duco, 3).
- (Tu) mihi tragoediam tuam (lege)! (lego, 3).
- (Tu) cibum patri (fer) (fero)!
- II. α. Να συμπληρωθεί ο σωστός τύπος της προστακτικής του ολό, για να δηλωθεί η απαγόρευση. β. Να αντικατασταθεί ο τύπος noli (nolite) + απαρέμφ. από το ne + υποτακτ. του παρακειμένου του αντίστοι-

χου ρήματος:

(Vos) (nolite) hominem comprehendere! (Ne comprehenderitis!)

(Tu) (noli) marito tuo respondere! (Ne responderis!)

(Vos) (nolite) in cubiculum redire! (Ne redieritis!)

(Vos) (nolite) aurum recipere! (Ne receperitis!)

(Tu) (noli) inter vela te abdere! (Ne te abdideris!)

- III. Να σχηματιστούν τα επιρρήματα από τα παρακάτω επίθετα και έπειτα να σχηματιστούν τα παραθετικά των επιρρημάτων:

frigidus, ferox, nobilis, impudens, humilis, acer

- (III). frigid-e (<θ. frigid-), frigid-ius, frigid-issime (ρίζα frigid-).

feroci-ter (<θ. feroci-), feroc-ius, feroc-issime (ρίζα feroc-).

nobili-ter (<θ. nobili-), nobil-ius, nobil-issime (ρίζα nobil-).

impudenter-er (<θ. impudent(i)-), impudent-ius, impudent-issime (ρίζα impudent-).

humili-ter (<θ. humili-), humil-ius, humil-lime (ρίζα humil-).

acri-ter (<θ. acri-), acr-ius, acer-rime (ρίζα acr- acer-).

- IV. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον συγκριτικό και τον υπερθετικό βαθμό του επιθέτου που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση:

Arria (maiores), (maximam) (magnam) navem secuta est.

Post mortem Marcellae mater erat (tristior), (tristissima) (tristis).

pater erat (miserior), (miserrimus) (miser); ambo (και οι δύο) erant (infeliciores), (infelicissimi), (infelix).

Mater oculis (siccioribus), (siccissimis) (siccis) redibat.

Quae deinceps scribam, (meliora), (optima) (bona) erunt.

Quae dura nascuntur, postea fiunt (mitiora), (mitissima) (mitia).

Verba amici (iucundiora), (iucundissima) (iucunda) mihi videbantur.

- V. Να συμπληρωθεί ο β' όρος της σύγκρισης και με τους δύο τρόπους εκφοράς:

Minicia erat amabilior (Tullia) / (quam Tullia) (Tullia).

Accius minor natu erat (Pacuvio) / (quam Pacuvius) (Pacuvius).

Pacuvius maior natu erat (Accio) / (quam Accius) (Accius).

Puto Licinum audaciorem fuisse (Trogo) / (quam Trogum) (Trogus).

Dicunt Zenonem felicius vixisse (Platone) / (quam Platonem) (Plato).

- VI. Να συμπληρωθεί ο προσδιορισμός του χρόνου:

(Bello Punico secundo) (bellum Punicum secundum) Hannibal Alpes transiit.

Accius (paucos dies) (pauci dies) Tarenti apud Pacuvium remansit.

Ovidius (multos annos) (multi anni) in terra Pontica exulavit.

(Illis temporibus) (illa tempora) Carthagine Dido imperium tenebat.

Cassio (nocte (-u)) (nox) apparuit species horrenda (μάθ. XXXVIII, συμπλ. παρ.).

Germani (hieme) (hiems) in fluminibus lavantur (μάθ. XI, συμπλ. παρ.).

Multi (Cannensi pugna) (Cannensis pugna) vitam amiserunt. (μάθ. XI, συμπλ. παρ.).

Romani (in bello) (bellum) pericula audacia propulsabant (μάθ. XI, συμπλ. παρ.).

Hannibal (post paucos dies) / (paucis post diebus) (post + pauci dies) Alpes transiit (μάθ. XIV, συμπλ. παρ.).

Catilina (Cicerone et Antonio consulibus) (Cicero et Antonius consules) contra rem publicam coniuravit (μάθ. XIX, συμπλ. παρ.).

- VII. Να συμπληρωθεί ο προσδιορισμός του τόπου:

(Romae) (Roma) illo anno duo consules creati sunt.

Cicero (Arpini) (Arpinum-i) natus est.

(Thebis) (Thebae-arum) templum Herculis erat.

Apollo (Deli) (Delus-i) colebatur.

Illa aestate (in Creta) (Creta-ae) cum amicis fui.

Dicunt amicum tuum (Neapoli) (Neapolis-is) natum esse.

Cassius (ex Italia) (Italia) (in Graeciam) (Graecia) confugit.

Cras (αύριο) Tullius (Delo) (Delus) abibit et (Thebas) Thebae-arum) veniet.

Cicero (Arpinum-i) confugere volebat.
Legati (Ithacam) (Ithaca-ae) missi sunt.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XXIX-XXXI

- I. Να αντικατασταθεί ο υπερθετικός του επιθέτου από τη γενική της ιδιότητας:
Statua pulcherrima (magna pulchritudo) =
puer modestissimus (magna modestia) =
paedagogos prudentissimus (magna prudentia) =
iter longissimum (quadraginta dies) =
iuvenis fortissimus (magna fortitudo) =
(I) statua magnae pulchritudinis
puer magnae podestiae
paedagogus magnae prudentiae
iter quadraginta dierum
iuvenis magnae fortitudinis
- II. Να συμπληρωθεί ο σωστός τύπος της γενικής του ουσιαστικού (ή του επιθέτου) που βρίσκεται μέσα σε παρένθεση και να χαρακτηριστεί το είδος της:
(Manli(i)) (Manlius) filius castra (hostium) (hostes) praeterequitavi. (κτητικές).
((Consulis) (consul) iussu milites in certamen ruerunt. (υποκειμενική)
Asia suspicionem (luxuriae) (luxuria) habebat. (αντικειμενική)
(Regis) (rex) nomen in odio fuit. (επεξηγηματική)
Civitas (magnae auctoritatis) (magna auctoritas). (της ιδιότητας)
Hunc librum (magni) (magnus) facio. (της αξίας).
(Proeli(i)) (proelium) eventus mirabilis fuit. (υποκειμενική).
Pars (militum) (milites) pugna abstinuit. (διαιρετική).
- III. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο της λέξης που βρίσκεται στην παρένθεση:
Te paenitet (factorum) filii tui (facta).
Nos pudet (tanti dedecoris) (tantum dedecus).
Vos taedet (vitae) (vita).
Me miseret (tui) (tu).
Mi fili, me (tui) pudet (tu).
- IV. Να συμπληρωθούν τα κενά με την κατάλληλη πτώση του ουσιαστικού που βρίσκεται στην παρένθεση (δοτική του σκοπού):
Milites ex legione decima castris (praesidio) (praesidium) relictī sunt.
Viri clari (gloriae) (gloria) fuerunt civitatibus suis.
Haec sententia patriae (saluti) (salus) fuit.
Patri tuo (magno dedecori) (magnum dedecus) es.
Pausanias venit Atticis (auxilio) (auxilium).
Maiorum facta nobis (exemplo) (exemplum) erunt.
- V. Να αναγνωριστεί το είδος της δοτικής στις παρακάτω προτάσεις:
Epistulam tibi scripsi. (έμμεσο αντικείμενο στο scripsi).
Ancilla dixit Nasicae Ennium domi non esse. (έμμεσο αντικείμενο στο dixit).
Cato patribus ficum ostendit. (έμμεσο αντικείμενο στο ostendit).
T. Manlius exercitui Romanorum praefuit. (αντικείμενο στο praefuit).
Pareamus senatui! (αντικείμενο στο pareamus).
Licet nobis feliciter vivere. (προσωπική στο licet).
Fulius patri simillimus est. (δοτική ως συμπλήρωμα στο simillimus).
- VI. (α). να συμπληρωθούν τα κενά με την αφαιρετική του ουσιαστικού (ή ουσ. και επιθέτου) που βρίσκεται

στην παρένθεση. (β). Να αναγνωριστούν οι αφ. των προτάσεων 1, 2, 3, 10, 13, 15, 16, 17.

1. Paulus ex (urbe) (urbs) abit. (της απομάκρυνσης).
2. Aeneas (Venere) (Venus-eris) natus est. (της καταγωγής).
3. Phidias fecit statuam ex (ebore) (ebur-oris). (της ύλης).
4. I. Brutus populum Romanum a (regibus) (reges) liberavit.
5. T. Manlius hostem (armis) (arma-orum) spoliavit.
6. Alpes Italiam ab (Gallia) (Gallia) seiungunt.
7. Hannibal ex (insidiis) (insidiae-arum) Fabii se expedit.
8. Ex (dicto) (dictum) filiae (suae) spem triumphi praesumpsit.
9. Terror Cassium e (somno) (somnus) excitavit.
10. Germani vinum a (mercatoribus) (mercatores) ad se importari non sinunt. (του ποιητ. αιτίου).
11. Galli ex (fuga) in civitates discedunt.
12. Magnus timor exercitum occupavit ex (vocibus) (voces) Gallorum.
13. Hercules gregem ex (loco infesto) (locus infestus) amovere coepit. (της απομάκρυνσης).
14. Hercules de (via) (via) fessus ibi dormiebat.
15. Claudius a (militibus) (milites) in castra delatus est. (του ποιητ. αιτίου).
16. Paula modestior (Porcia) (Porcia) est. (συγκριτική).
17. Unus es (Gallis) (Galli) Caesari traditus est. (του διαιρεμένου όλου).

VII. (α). Να συμπληρωθούν τα κενά με την αφαιρετική του ουσιαστικού (ή ουσιαστικού και επιθέτου) που βρίσκεται στην παρένθεση (β). Να αναγνωριστούν οι αφαιρ. των προτάσεων 1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14:

1. Caesar cum (quattuor legionibus) (quattuor legiones) in Galliam pervenit. (της συνοδείας).
2. Minicia (magna patientia) (magna patientia) valetudinem tulit (του τρόπου).
3. Hominem cum (diligentia) (diligentia) investiga! (του τρόπου).
4. Aesopus (dolore) (dolor) adfectus est.
5. Claudius imperium cepit (mirabili casu) (mirabilis casus).
6. Arria (siccis oculis) (sicci oculi) in cubiculum redibat. (του τρόπου).
7. Ancilla domini (iussu) (iussu) dixit. Ennium domi non esse. (της αιτίας).
8. Hercules (ira) (ira) incensus Cacus interfecit. (της αιτίας).
9. Galli (muris) (muri-orum) oppidi maxime confidunt.
10. Cicero cum (filio suo) (filius suus) Romam venit. (της συνοδείας).
11. I. Brutus posteritatis (gloria) (gloria) dignus fuit.
12. Paula Porciam (modestia) (modestia) antecellit. (της αναφοράς).
13. Arria (dolore) (dolor) adducta ex cubiculo egrediebatur. (της αιτίας).
14. Minicia puella (matronali gravitate) (matronalis gravitas) fuit (της ιδιότητας).

VIII. Να συμπληρωθούν τα κενά με την αφαιρετική του ουσιαστικού (ή του ουσιαστικού και επιθέτου) που βρίσκεται στην παρένθεση και να δικαιολογηθεί η χρήση της:

Accius (grandi aetate) (grandis aetas) ad Pacuvium venit.
(Bello Punico tertio) (bellum Punicum tertium) Carthago deleta est.
(Postero die) (posterus dies) Claudius imperator factus est.
Camillus diu in (exilio) (exilium) fuit.
Murena in (Asia) (Asia) continenter vixit.
Scribonianus arma in (Illyrico) (Illyricum) moverat.
(Paucis post diebus) (pauci dies + post) Ennius ad Nasicam venit.
Cato attulit (quodam die) (quidam dies) in Curiam ficum ex Carthagine.
Patria nostra in (extremo discrimine) (extremum discrimen) fuit.
Brutos et Scipiones in deorum (coetu) (coetus) repono.
Licinus (Athenis) (Athenae) pro libero fuit.
Ficus (Carthagine) (Carthago) decepta erat.
Patri magno adiumento fuit in (periculis) (pericula) Murena.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XXXII-XXXIV

- I. Να συμπληρωθεί ο κατάλληλος τύπος του γερουνδίου:
Pueri venerunt ad (ludendum) (ludo, 3).
Libri (legendo) idonei sunt (lego, 3).
Poeta (scribendi) peritissimus est (scribo, 3).
Tempus ad (consulendum) breve erat (consulo, 3).
Caesar invenit naves paratas as (navigandum) (navigo, 1).
(Docendo) discimus (doceo, 2).
Charta utilis (scribendo) est (scribo, 3).
- II. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του σουπίνου του ρήματος που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση:
Legatos ad Caesarem miserunt (rogatum) auxilium (rogo, 1).
Galli castra (oppugnatum) venerunt (oppugno, 1).
Fulvius Athenas (exsulatum) abiit (exsulo, 1).
id (factu) difficillimum est (facio, 3*).
ἤρως, quod dicis, incredibile (auditu) est (audio, 4).
Spectaculum mirabile (visu) erat (video, vidi, visum, videre, 2).
Pueri (dormitum) eunt (dormio, 4).
- III. Να αντικατασταθεί το debeo + απαρ. από τον αντίστοιχο τύπο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας.
Να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο.
α. Ducem salutare debemus.
β. Scipio praesidium domesticorum conlocare debet.
γ. Praedones arma abicere debebant.
δ. Romani sanatus parere debuerunt.
ε. Domum ire debebamus.
ζ. Equites Gallis occurrere debent.
η. Hostem proelio lacessere debueramus.
- (III). α. Dux nobis salutandus est.
β. Praesidium domesticorum Scipioni conlocandum est.
γ. Arma abicienda praedonibus erant.
δ. Romanis senatus parendum fuit.
ε. Nobis domum eundum erat.
ζ. Gallis ab equitibus occurrendum est. (εμπρόθετη αφ. του ποιητικού αιτίου για να αποφευχθούν οι δύο δοτικές).
η. Hostis proelio nobis lacessendus fuerat.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XXXV-XXXVIII

- I. Να αντικατασταθεί ο προσδιορισμός του αναγκαστικού αιτίου ή η αιτιολογική μετοχή από αιτιολογική πρόταση:
Victores **propter furorem** feroces fiunt (furor victores invadit).
Puella, longa mora standi **fessa**, rogavit materteram ut sibi loco cederet (fessus sum).
Ob maximam frugalitatem Curius Samnitium divitias contempsit (maxima frugalitate utor).
- (I). Victores feroces fiunt, quia furor eos invadit.
Puella rogavit materteram ut sibi loco cederet, quod longa mora standi fessa erat.
Curius Samnitium divitias contempsit, quoniam maxima frugalitate utebatur.

- II. Στις παρακάτω αιτιολογικές προτάσεις να δικαιολογηθεί η έγκλιση και ο χρόνος του ρήματος (όπου χρειάζεται):
- Cum omnes pugnare cupiant, salvi esse non possumus.
 - Ennius Nasicam accusavit, quod aperte mentiebatur.
 - Ennius Nasicam accusavit, quod aperte mentiretur.
- (II) α. Ο αιτιολογικός σύνδεσμος cum συντάσσεται πάντοτε με την υποτακτική. Η υποτακτική του ενεστώτα (cupiant) δηλώνει το σύγχρονο σε σχέση με το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (non possumus).
- β. Η έγκλιση της αιτιολογικής πρότασης είναι η οριστική (mentiebatur), γιατί η αιτιολογική είναι αντικειμενικά αποδεκτή.
- γ. Η υποτακτική στην αιτιολογική πρόταση (mentiretur) δείχνει υποκειμενική αιτιολογία εμφανίζεται ως άποψη του Εννίου). Η υποτακτική του παρατατικού δηλώνει το σύγχρονο σε σχέση με το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (accusavit).
- III. Να αναγνωριστούν οι παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις και να δικαιολογηθεί η έγκλιση και ο χρόνος με τον οποίον εκφέρονται:
- Caecilia in sacello persedebat, ut vocem congruentem proposito audiret.
 - Arria filio funus ita paravit, ut ignoraretur a marito.
 - Gallus se ipsum interfecit, ne ab hostibus caperetur.
 - Regulus tam pauper fuit, ut nihil filiis reliquerit.
 - Manius Curius tanta frugalitate utebatur, ut nemo eum corrumpere posset.
 - Zeno nullum servum habet, quo felicius vivat.
- (III) α. ut ... audiret: τελική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο ut. εκφέρεται με την υποτακτική, όπως οι τελικές προτάσεις· η υποτακτική του παρατατικού επιβάλλεται από την ακολουθία των χρόνων, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (persedebat) είναι χρόνου ιστορικού.
- β. ut ... ignoraretur ...: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο ut (το επίρρημα ita στην κύρια πρόταση δείχνει πως ακολουθεί συμπερασματική πρόταση)· εκφέρεται με την υποτακτική όπως όλες οι συμπερασματικές προτάσεις· η υποτακτική του παρατατικού επιβάλλεται από την ακολουθία των χρόνων, γιατί το paravit είναι ιστορικός χρόνος.
- γ. ne ... caperetur: τελική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο ne (αρνητική)· εκφέρεται με την υποτακτική, όπως όλες οι τελικές προτάσεις· η υποτακτική του παρατατικού (caperetur) ακολουθεί αναγκαστικά μετά από ιστορικό χρόνο (interfecit).
- δ. ut ... reliquerit: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο ut: η έγκλιση είναι η υποτακτική (reliquerit) όπως σε όλες τις συμπερασματικές προτάσεις· η υποτακτική του παρακειμένου δείχνει αποτέλεσμα που θεωρείται ως κάτι το ολοκληρωμένο στο παρελθόν.
- ε. ut nemo ... posset: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση (προηγείται το tanta frugalitate) που εισάγεται με το σύνδεσμο ut (nemo: αρνητική)· η έγκλιση είναι η υποτακτική (posset), όπως σε όλες τις συμπερασματικές προτάσεις· η υποτακτική του παρατατικού επιβάλλεται από το utebatur (ιστορικός χρόνος).
- ζ. quo felicius vivat: τελική πρόταση που εισάγεται με το quo επειδή ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (felicius)· η έγκλιση είναι κανονικά η υποτακτική (vivat) χρόνου ενεστώτα, όπως απαιτεί το habet (αρκτικός χρόνος).
- IV. Να αντικατασταθεί το σουπίνο ή το εμπρόθετο γερούνδιο από τελική πρόταση:
- In sacellum venerunt omen **petitum**.
 - In Africam cum hostibus **pugnatum** abiit.
 - Menenius Agrippa mercenarium mittit agrum curatum.
 - Amici venerunt **ad spectandum**.
- (IV) α. In sacellum venerunt, ut omen peterent.
- β. In Africam abiit, ut cum hostibus pugnaret.
- γ. Menenius Agrippa mercenarium mittit, ut agrum curet.
- δ. Amici venerunt, ut spectarent.

- V. Να συμπληρωθούν τα κενά με το σωστό τύπο του ρήματος που βρίσκεται στην παρένθεση:
 Abi (προστ.) ex urbe, ne cives (corrumpas) (corrumpo, 3).
 Arria egrediebatur, ne maritus mortem fili (nosceret) (nosco, 3).
 Manius Curius Samnitium divitias ita contempsit, ut legati frugalitatem eius (admirati sint)/(admirarentur) (admiror, αποθ. 1).
 Cicero Romam venit, quo acrius pro concordia civium (diceret) (dico, 3).
 Tanto dolore Aesopus est adfectus, ut nihil ei gratius esse (possit) quam recuperatio fugitivi (possum).
- VI. Να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος που βρίσκεται στην παρένθεση:
 Postquam Hannibal Saguntum (expugnavit) (expugno), Alpes transire constituit.
 Cum Accius ex urbe Roma Tarentum (venisset) (venio), ad Pacuvium devertit.
 Haec ubi domestici Scipioni (rettulerunt) (refero), is fores reserari iussi.
 Ut (χρον). praedones praesidium (animadverterunt) (animadverto), arma abiecerunt.
 Dum Cicero in urbe (erat) (sum), pro concordia civium dicebat.
 Vix Arria ex cubiculo egressa erat, cum se dolori (dedit) (do).
 Cum (επαναλ.) furor cives (invadit) (invado), pugnare cupiunt.
 Regulus mortuus est, antequam filiis dotem (relinqueret) (relinquo).
 Dum Africanus praesidium domesticorum (conlocat) (conloco), clamor magnus auditus est.
 Praedones expectabant, donec Scipio fores (reseraret) (resero).
 Cum Caecilia in sacello (esset) (sum), vox aliqua audita est.

Σημ.: Στην τελευταία πρόταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το erat για να δηλωθεί απλώς ο χρόνος. Η υποτακτική (esset) υπογραμμίζει το λόγο της παρουσίας της στο ναό.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XXXIX-XLIX

- I. Να μετατραπούν οι παρακάτω προτάσεις σε υποθετικούς λόγους ανάλογα με το είδος που ζητείται:
- Scaevola interrogatus est. Sententiam dicere noluit (υπόθ. αντίθ. προς την πραγματικότητα στο παρελθόν).
 - Mihi mortem minitaberis. Numquam Marium hostem iudicabo (ανοικτή υπόθεση στο μέλλον).
 - Sermone obsoleto uteris. Nemo intellegit, quae dicas (δυνατή υπόθεση στο παρόν).
 - In Catilinam animadverti. Id nonnulli crudeliter factum dixerunt (υποθ. αντίθ. προς την πραγματικότητα στο παρελθόν).
 - Horum auctoritatem secuti sunt. Coniurationem confirmaverunt (υποθ. προς την πραγματικότητα στο παρελθόν).
 - Horum auctoritatem secuti sunt. Coniurationem confirmaverunt (υποθ. αντίθ. προς την πραγματικότητα στο παρελθόν).
- (II)
- Si Scaevola interrogatus esset, sententiam dicere noluisset.
 - Si mihi mortem minitaberis, numquam Marium hostem iudicabo.
 - Si sermone obsoleto utaris, nemo intellegat, quae dicas.
 - Si in Catilinam animadvertissem, id nonnulli crudeliter factum dixissent.
 - Si auctoritatem horum secuti essent, coniurationem confirmavissent.
- II. Να αναγνωριστούν οι παρακάτω εναντιωματικές και παραχωρητικές προτάσεις (εισαγωγή, εκφορά, ακολουθία των χρόνων):
- Quamquam adulescens hostes fugaverat, consul tamen eum morte multavit.
 - Cum Licinus servus esset, Athenis pro libero se videri volebat.
 - Etsi Murena Asiam vidit, continenter tamen inea vixit.
 - Etiamsi pauper sapiens sit, eum tamen paupertas non prohibet.
 - Etiamsi plane loquaris, nemo tamen te intellegit.

- (II) α. *Quamquam... fugaverat*: εναντιωματική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *quamquam* και εκφέρεται κανονικά με την οριστική. Εκφράζει μια πραγματική κατάσταση, το ότι δηλ. ο νέος είχε πραγματικά τρέψει τους εχθρούς σε φυγή.
- β. *Cum... esse*: εναντιωματική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται κανονικά με την υποτακτική. Εκφράζει μια πραγματική κατάσταση, το ότι δηλ. ο Λίκινος ήταν πράγματι δούλος.
- γ. *Etsi... vidit*: εναντιωματική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *etsi* και εκφέρεται κανονικά με την οριστική. Εκφράζει μια πραγματική κατάσταση, το ότι δηλ. ο Μουρήνας πράγματι είδε την Ασία.
- δ. *Etiamsi... sit*: παραχωρητική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *etiamsi* και εκφέρεται με την υποτακτική. Εκφράζει μιαν υποθετική κατάσταση· σημαίνει δηλ. «ακόμα κι αν συμβεί ο σοφός να είναι φτωχός». Ο ενεστώτας της υποτακτικής (*sit*) οφείλεται στον αρκτικό χρόνο που υπάρχει στην κύρια πρόταση (*prohibet*) και εκφράζει πράξη σύγχρονη.
- ε. *Etiamsi... loquaris*: παραχωρητική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *etiamsi* και εκφέρεται με την υποτακτική. Εκφράζει μιαν υποθετική κατάσταση· σημαίνει δηλ. «ακόμα κι αν μιλάς καθαρά». Ο ενεστώτας της υποτακτικής (*loquaris*) οφείλεται στον αρκτικό χρόνο που υπάρχει στην κύρια πρόταση (*intellegit*) και εκφράζει πράξη σύγχρονη.
- III. Να αναγνωριστούν οι παρακάτω παραβολικές προτάσεις (είδος, εισαγωγή, εκφορά, ακολουθία):
- α. *Dixi contra atque sentiebam*.
- β. *Nuntiata sunt nobis alia ac tu scripseras nobis*.
- γ. *Similis erit finis atque antea fuerat*.
- δ. *Fecisti sic, ut praedones solent*.
- ε. *Haec, sicut dixi, ita facta sunt*.
- ζ. *Ita eum paupertas prohibet, quasi imperitus sit*.
- η. *Senatum armatus coegerat, velut si urbs occupata esset*.
- (III) α. *atque... sentiebam*: απλή παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *atque* (προηγείται το επίρρ. *contra*) και εκφέρεται με την οριστική.
- β. *ac tu scripseras*: απλή παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *ac* (προηγείται η αντων. *alia*) και εκφέρεται με την οριστική.
- γ. *atque... fuerat*: απλή παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *atque* (προηγείται το επίθ. *similis*) και εκφέρεται με την οριστική.
- δ. *ut... solent*: απλή παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *ut* (προηγείται το επίρρ. *sic*) και εκφέρεται με την οριστική.
- ε. *sicut dixi*: απλή παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *sicut* (ακολουθεί το επίρρ. *ita*) και εκφέρεται με την οριστική.
- ζ. *quasi... sit*: υποθετική παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *quasi* (προηγείται το *ita*) και εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα (*sit*), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (*prohibet*).
- η. *velut si... esset*: υποθετική παραβολική πρόταση που εισάγεται με το σύνδεσμο *velut si* και εκφέρεται με την υποτακτική του υπερσυντελικού (*occupata esset*), γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει ιστορικός χρόνος (*coegerat*).
- IV. Να αναγνωριστούν οι παρακάτω αναφορικές προτάσεις (είδος, εισαγωγή, εκφορά, ακολουθία των χρόνων):
- α. *Ilia duos filios peperit, quos lupa nutrivit*.
- β. *Claudius in diaetam, cui nomen est Hermaeum, recesserat*.
- γ. *Camillus rediit in exilium, unde rogatus reversus est*.
- δ. *Te nec paupertas nec dolor prohibet, quod sapientis est*.
- ε. *Scipio domesticum quendam misit, qui fores reseraret*.
- ζ. *Sapiens dignus est, qui laudetur*.
- (IV) α. *quos... nutrivit*: αναφορική προσδιοριστική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quos* και εκφέρεται με την οριστική.
- β. *cui... est Hermaeum*: αναφορική προσδιοριστική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αν-

- τωνυμία cui και εκφέρεται με την οριστική.
- γ. unde... reversus est: αναφορική προσδιοριστική πρόταση που εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα unde και εκφέρεται με την οριστική.
- δ. quod... est: αναφορική προσθετική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod και εκφέρεται με την οριστική.
- ε. qui... reseraret: αναφορική τελική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui (= ut) και εκφέρεται με την υποτακτική (ως τελική) του παρατατικού (reseraret), γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (misit).
- ζ. qui laudetur: αναφορική συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui (= ut) και εκφέρεται με την υποτακτική (ως συμπερασματική) του ενεστώτα (laudetur), γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (est).
- V. Να μετατραπούν οι παρακάτω ευθείες ερωτήσεις σε πλάγιες (εξάρτηση πρώτα από το rogat mater και μετά από το rogavit mater):
- α. Num tibi ingredienti fines patriae ira cedit?
- β. Nonne intra illa moenia domus ac penates tui sunt?
- γ. Utrum libera ancaptiva sum?
- δ. Quis te genuit atque aluit?
- ε. Quid dicam (υποτ.) filiis tuis?
- (V) α. Rogat mater num illi ingredienti fines patriae ira ceciderit.
Rogavit mater num illi ingredienti fines patriae ira cecidisset.
- β. Rogat mater num intra illa moenia domus ac penates illius sint.
Rogavit mater num intra illa moenia domus ac penates illus essent.
- γ. Rogat mater utrum libera an captiva sit.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ XLV-L

- I. Να μετατραπούν οι παρακάτω κύριες προτάσεις σε βουλητικές με εξάρτηση από το ρήμα που είναι μέσα στην παρένθεση:
- α. Cives Romani legibus parent (Cicero monet + αιτιατ.).
- β. Iulia canos secrete non legit (Augustus persuasit + δοτ.).
- γ. Servus tacet (Sertorius monuit + αιτιατ.).
- δ. Porcia certissimum indicium amoris sui erga Brutum dat (Porcia constituit = ενεστ.).
- ε. Neuter consulum in provinciam missus est (Scipio persuasit patribus).
- (I) α. Cicero monet cives Romanos ut legibus pareant.
- β. Augustus persuasit Iuliae ne canos secrete legeret.
- γ. Sertorius monuit servum ut taceret.
- δ. Porcia constituit ut certissimum indicium, amoris sui erga Brutum det.
- ε. Scipio persuasit patribus ut neuter consulum in provinciam mitteretur.
- II. Να μετατραπούν οι παρακάτω κύριες προτάσεις σε ουσιαστικές συμπερασματικές με εξάρτηση από το ρήμα που είναι μέσα στην παρένθεση:
- α. Gallus tragulam intra castar abicit (Gallus effecit).
- β. Miles quidam tragulam conspexit (Accidit παρακ.).
- γ. Servus cervam in cubiculum Sertori(i) emittit (Tempus est).
- δ. Vituperandus est proditor patriae (Sequitur).
- ε. Victores victis imperant (Ius est belli).
- ζ. Vir bonus patriam non prodit (Sequitur).
- (II) α. Gallus effecit ut tragulam intra castra abiceret.
- β. Accidit ut miles quidam tragulam conspiceret.
- γ. Tempus est ut servus cervam in cubiculum Sertori(i) emittat.

- δ. Sequitur ut vituperandus sit proditor patriae
 ε. Ius est belli ut victores victis imperent.
 ζ. Sequitur ut vir bonus patriam non prodat.
- III. Να μετατραπούν σε ενδοιαστικές προτάσεις ή προτάσεις του quominus και του quin οι παρακάτω κύριες προτάσεις (το ρήμα της εξάρτησης υπάρχει στην παρένθεση):
- α. Epistula intercipitur (Caesar timebat ne).
 β. Gallus epistulam ad Ciceronem defert (Gallus non recusat quin).
 γ. Epistula ab hostibus non intercepta est (Per Gallum stetit quominus).
 δ. Iulia secrete canos suos legebat (Augustus Iuliam impedit ne ή quominus).
 ε. Vituperandus est proditor patriae (Nemo dubitat quin).
 ζ. Cerva cum Sertorio conloquebatur (Milites non dubitabant quin).
 η. Porcia se ipsam interficit (Brutus timuit ne).
- (III) α. Caesar timebat ne epistula interciperetur.
 β. Gallus non recusat quin epistulam ad Ciceronem deferat.
 γ. per Gallum stetit quominus epistula ab hostibus interciperetur.
 δ. Augustus Iuliam impedit ne (quominus) ea secrete canos suos legeret.
 ε. Nemo dubitat quin vituperandus sit proditor patriae.
 ζ. Milites non dubitabant quin cerva cum Sertorio conloqueretur.
 η. Brutus timuit ne Porcia se ipsam interficeret.
- IV. Να προσδιοριστεί το είδος των παρακάτω προτάσεων που εισάγονται με το σύνδεσμο ut:
- T. Manlius edixit ut milites pugna abstinerent. (βουλητική)
 Arria milites orabat ut simul imponeretur. (βουλητική)
 Tam prope a muris habemus hostem, ut patria in periculo sit. (επιρρ. συμπερασματική)
 Ut Licinus Athenas venit, ibi pro libero fuit (χρονική)
 Corvum sutor Octaviano attulit, ut eum magni venderet. (τελική)
 Restat ut Caesar libidines comprimat. (ουσ. συμπερασματική)
 Regulus timuit ut rus suum a mercenario curaretur. (ενδοιαστική)
 Ut sapiens pauper sit, paupertas eum non prohibet. (παραχωρητική)
 Caecilia sic fecit, ut sororis (suae) filia rogavit. (παραβολική)
- V. Να προσδιοριστεί το είδος του συνδέσμου cum στις παρακάτω προτάσεις:
- Cum Cicero epistulam perlegisset, milites adhortatus est ut salutem sperarent. (ιστορικός-διηγηματικός)
 Cum Gallus ad castra Ciceronis venit, epistulam ad amentum tragulae adligavit. (χρονικός)
 Cum Sertorius aliquid durius militibus imperaverat, a cerva sese monitum esse praedicabat. (επαναληπτικός)
 Vix Porcia cultello elapso se vulneraverat, cum clamor ancillarum ortus est. (αντίστροφος)
 Cum cerva perisse credita esset, in cubiculum Sertori repente introrupit. (εναντιωματικός)
 Cum unusquisque nostrum mundi pars sit, communis utilitas nostrae anteponenda est. (αιτιολογικός)
- VI. Να μετατραπεί ο ευθύς λόγος σε πλάγιο (το ρήμα της εξάρτησης βρίσκεται στην παρένθεση).
- α. Caesar cum legionibus adveniet. (Legatus dixit).
 β. Ad Ciceronem epistulam defer! (Caesar Gallo imperat).
 γ. Mundus regitur numine deorum (Philosophi censebant).
 δ. Laudandus est, qui pro re publica cecidit (Cicero dixit).
 ε. Ego, pater, cana esse malo (Iulia respondit).
 ζ. Hodie magna dissensio inter patres conscriptos fuit (Narrant).
 η. Neutrum mihi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil est satis (Scipio in senatu dixit).
 θ. Neuter in provinciam mittatur! (Scipio censet ut).
 ι. Cur tonsoris officium praeripuisti? (Brutus Porciam rogavit).
- (VI) α. Legatus dixit Caesarem cum legionibus adventurum esse
 β. Caesar Gallo imperat ut epistulam ad Ciceronem deferat.
 γ. Philosophi censebant mundum regi numine deorum.
 δ. Cicero dixit laudandum esse eum, qui pro re publica cecidisset.

- ε. Iulia respondit patri se canam esse malle.
- ζ. Narrant illo die magnam dissensionem inter patres conscriptos fuisse.
- η. Scipio in senatu dixi neminem sibi placere mitti, quia alter nihil haberet, alteri nihil esset satis.
- θ. Scipio censet ut neuter in provinciam mittatur.
- ι. Brutus Porciam rogavit cur tonsoris officium praeripuisset.
- VII. Να μεταφραστεί στα λατινικά με όλους τους δυνατούς τρόπους η πρόταση «έστειλαν κατάσκοπο, για να μάθει το σχέδιό μας»:
- (VII) Speculatorem miserunt, ut consilium nostrum cognosceret.
 Speculatorem miserunt, qui consilium nostrum cognosceret.
 Speculatorem miserunt ad consilium nostrum cognoscendum.
 Speculatorem miserunt consili nostri cognoscendi causa (gratia).
 Speculatorem miserunt consilium nostrum congruitum.
- VIII. Στα παρακάτω παραδείγματα να προστεθεί στο γερούνδιο το αντικείμενο που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση και να γίνει η γερουνδιακή έλξη· να διευκρινιστεί αν η έλξη είναι υποχρεωτική ή όχι:
- α. Cives alacres sunt ad imitandum (exempla).
 β. Cives alacres sunt ad intuendum (imagines).
 γ. Cicero cupidus administrandi (rem publicam) erat.
 δ. Colendo (homines excellentes) animum suum conformabat.
 ε. Cicero expetendo (laudem) se in tot dimicationes pro salute civium obicere potuit.
- (VIII) α. Cives alacres sunt ad imitanda exempla (υποχρεωτική).
 β. Cives alacres sunt ad intuendas imagines (υποχρεωτική).
 γ. Cicero cupidus administrandae rei publicae erat (όχι υποχρεωτική).
 δ. Hominibus excellentibus colendis animum suum conformabat (όχι υποχρεωτική).
 ε. Cicero laude expetenda se in tot dimicationes pro salute civium obicere potuit (όχι υποχρεωτική).

ΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ**Α' συζυγίας**

admiror	μάθημα	34	σελίδα	136
arbitror	»	15,22	»	53,81
conor	»	18	»	65
imitor	»	22	»	81
indignor	»	24	»	90
minitor	»	40	»	165
miror	»	36	»	146
miseror	»	17,20,35	»	61,73,141
oppugnor	»	43	»	178
osculor	»	34	»	136
populor	»	43	»	178
proelior	»	15	»	53
tutor	»	25	»	94
veneror	»	34	»	136

Β' συζυγίας

fateor	»	42	»	174
inteor	»	32	»	128
medeor	»	33	»	132

Γ' συζυγίας

complector	»	26	»	98
congregior	»	31	»	122
conloquor	»	48	»	200
consequor	»	19,41,46	»	69,169,192
egredior	»	23	»	85
elabor	»	49	»	205
fatiscor	»	38	»	156
gradior	»	14,16	»	89, 101 παρατ.
ingredior	»	43	»	178
irascor	»	3	»	10
loquor	»	41	»	169
morior	»	20,23,26,38,43	» 74,85,	98,156,178
nascor	»	11,27,31,42	» 36,102,	122,174
obsequor	»	37	»	150
patior	»	43	»	178
queror	»	17	»	61
sequor	»	21,22,42	»	77,85,174
utor	»	36,39,41	»	146,160,169

Δ' συζυγίας

experior	»	49	»	205
mentior	»	24	»	90
molior	»	49	»	205
orior	»	10,48	»	32,200

ΗΜΙΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ**Β' συζυγίας**

gaudeo	»	3	»	10
soleo	»	7,29,34	»	22,111,136

Γ' συζυγίας

confido	»	25	»	94
revertor	»	25	»	77,122,137
devertor	»	27	»	102

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ/στις παρατηρήσεις/.

Aeneas, Anchises, Dido	σελ	8
Cassiope, Cepheus, Andromeda	»	10
Perses,	»	41
Hercules	»	66
Filia, Deus	»	10
Plato	»	142
Vis, Hostis	»	22
Rete	»	26
Natus, Elephas	»	37
Domus	»	42
Nox, Ars	»	45
Dies, Res, Meridies	»	49
Caro	»	54
Bos, Tiberis	»	66
Aetas	»	75,196
Opes	»	95
Honor	»	118
adulescens	»	123
sapiens, mens	»	129
Dignitas	»	133
plebs, sequester	»	142
senex	»	168
Utilitas	»	192
πρωτόκλιτα	»	6
ο τύπος amicitiae		44,183
δευτερόκλιτα σε -ius, -ium	»	8,13
ισοσύλλαβα σε -is ονόματα πόλεων - ποταμών	»	16
τριτόκλιτα την αιτιατική σε -im	»	16
τριτόκλιτα την αφαιρετική σε -i	»	19,66
ουδέτερα τριτόκλιτα, ονομ. αιτ. κλητ. σε -ia	»	19
τριτόκλιτα τη γενική πληθυντικού σε -ium	»	19
τριτόκλιτα την αιτιατική πληθυντ. σε -is	»	19
το επίθετο vacuus	»	26
κλίση συγκριτικού επιθέτων	»	99
αντωνυμικά επίθετα	»	62
παραθετικά των επιθέτων	»	70-71
παραθετικά ανώμαλα	»	99
επίρρημα θετικού	»	99
αντωνυμίες	»	13,49,66,142
ο τύπος aliquod	»	118
τακτικά αριθμητικά	»	30
H post	»	33
σχηματισμός χρόνων	σελ.	33
15 ρήματα γ' συζ. σε -io	»	33,49
αποθετικά	»	78
το ρήμα fero	»	33

σύνθετα του eo	»	37
τα ρήματα curro, pario	»	41
» accido	»	42,58
» dico	»	42
» facio	»	45,58
» duco	»	58
» do	»	62
» praedico	»	62,201
» sum, eo	»	78
» memini	»	95
» devertio	»	103
» rideo, venio, ave	»	112
το απαρέμφατο iacere	»	133
ο τύπος ruit	»	123
» iacerent	»	129
» intervenit	»	196
» fugit	»	201
» venit	»	206

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ/στις παρατηρήσεις/

αλληλοπάθεια	»	14
αυτοπάθεια	»	17
αφαιρετική	σελ. 8,17,23,30,34,38,39,43,51,55,59,72,124,125,126	
γενική	σελ.	20,114,115
δοτική	»	8,51,119
αιτιατική	»	96
η δοτική dono	»	202
η αναφορική αντωνυμία qui	»	23,51
ο σύνδεσμος enim	»	20
» nam	»	51
» cum	»	55
ο αντίστροφος cum	»	51
επίθετα με αφαιρετική	»	67
οι τύποι nostrum και vestrum	»	193
η σύνταξη των postquam και ubi	»	39
τα ρήματα nuntiantur, lavantur	»	55
σύνταξη των ρημάτων repugno	»	6
» habeo, noceo, respondeo	»	11
» impero, audio	»	24

σύνταξη των ρημάτων video	σελ.	27
» invenio, aperio, adimo, constituo	»	36
» adficio	»	51
» iubeo, veto, prohibeo, sino, patior, cogo	»	55
» pareo, consulo, servio	»	82
» confido	»	96
σύνταξη ρημάτων με κατηγορηματική μετοχή	»	67,68
σύνταξη του dum	»	76
απαρέμφατο	»	23,67,92
μετοχή	»	63
η μετοχή secuti	»	176
το γερουνδιακό	»	134
γερουνδιακή έλξη	»	207-208
ποιητικό αίτιο	»	55,134
αναγκαστικό αίτιο	»	67
επιρρηματικό κατηγορούμενο	»	76
δήλωση στάσεως	»	63,109
δήλωση παροδικών διαθέσεων	»	63
ο χρόνος	»	96
ο τόπος	»	96
η απαγόρευση	»	96
β' όρος της σύγκρισης	»	100
ακολουθία των χρόνων	»	87-88
ουσιαστικές προτάσεις	»	92
αιτιολογικές προτάσεις	»	79,143-144
τελικές προτάσεις	»	148
συμπερασματικές προτάσεις	»	153-154
χρονικές προτάσεις	»	38,158
υποθετικές προτάσεις	»	162-163
εναντιωματικές προτάσεις	»	167
παραβολικές προτάσεις	»	172

magistram: κατηγορούμενο των αντικειμένων inopiam, avaritiam

malam: επιθ. προσδ. στο magistram imperii γεν. αντικειμενική στο magistram
aeque επίρρ. τρόπου.

-qua....obtinuit κύρια πρόταση

obtinuit ρήμα scipio υποκ. graviter επιρ. προσδ. τρόπου

sine malevolentia εμπρόθ. προσδ. τρόπου, που δηλώνει εξαίρεση

ulla επιθ. προσδ. στο malevolentia dicta η μετοχή ως επίθετο, επιθ. προσδ. στο sententia.

- ut... mitteretur ουσιαστική συμπερασματική πρόταση, αντικ. στο obtinuit.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού. mitteretur ρήμα, neuter υποκ., in provincia εμπρόθ. αφαιρετική, που δηλώνει στάση σε τόπο.

* Βιβλίο καθηγητή Μ. Πασχάλη, Γ. Σαββαντίδη

